

ATATÜRK'ÜN OKUDUĞU KİTAPLAR

Cilt • 20

Anıtkabir Derneği Yayınları

-I-

ATATÜRK'ÜN OKUDUĞU KİTAPLAR

“Altını Çizdiği Satırları, Özel İşaretleri, Uyarıları,
Düştüğü Notlar ve Kitap İçerisindeki Özel Yazıları İle”

Cilt 20

Fransızca Kitaplar

Anıtkabir Derneği Yayınları

-1-

Başbakanlık Tanıtım Fonu Katkılarıyla

Yayın Koordinatörü
Recep Cengiz

Baskıya Hazırlayan
Aykut Tanıtım Danışmanlık - Ankara
Tel: 0.312. 495 02 25-26-27

Kapak
Murat Mutluoğlu

Sayfa Düzeni
Murat Mutluoğlu • Yeter Mutluoğlu
Hüseyin Kurt

Film
Candan Repro-Ankara
Tel: 0.312. 231 49 01

Baskı
Pelın Matbaası - Ankara
Tel: 0.312 418 70 93

Takım ISBN No:
975-95835-2-6

Cilt ISBN No:
975-8563-12-2

Her Hakkı
Anıtkabir Derneği'ne Aittir.
Tel: 0.312. 230 12 22
ANKARA • 2001

Orijinal metinlerde Atatürk'ün altını ve yanını çizdiği satırların Türkçeleri koyu harflerle dizilmiştir.

TERCÜMELER

Osmanlıca Tercüme

Bekir Koç • Haldun Eroğlu

Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi

Fransızca tercümelerin bir kısmı ile İngilizce, Almanca, İtalyanca ve Yunanca tercümelerin tamamı Ankara Üniversitesi TÖMER Dil Öğretim Merkezi tarafından yapılmıştır.

TÖMER Tercüme Editörü

Dr. Gülser Akdoğan • Tülin Yalman • Emel Zeytin

Fransızca Tercüme

Ali Osman Durmuş • Dilşad Özdamar • Özkan Güngör
Nurhayat Atan • Çelebi Akdaş • Şebnem Sunengin Çakır
Bayram Köse • Sebahat Alan

İngilizce Tercüme

Özlem Kitapçı Kara • Önay Çokluk • Fatih Ekinci

Almanca Tercüme

Ayşe Bahşi • Özmen Kara

İtalyanca Tercüme

Suna Ertekin

Yunanca Tercüme

Özge Ceylan

KİTAPIN HAZIRLANIŞI HAKKINDA BİLGİ

125-126

125-126

125-126

125-126

125-126

İçindekiler

Kitabın Hazırlanışı Hakkında Bilgi	III
Fransız Biçembilim Kitabı	1-4
Orhon Yazıtları	5-71
Sermed	73-81
Öğretmenim	
1. Cilt	83-92
2. Cilt	93-100
Renkli Küçük Sözlük	101-103
Ansiklopedik Sözlük	105-108
İnsandan Önceki İnsan Zekası	109-117
Gramerin Kökeni	119-122
Türk-Sümer Dilleri Üzerine Araştırmalar	123-133
Maya Dili	135-201
Kımya Temel Dersleri	203-210
Genç Kalınz	211-218
Doğu Uygarlıkları - Hindistan	219-230
Doğu Uygarlıkları - Japonya	231-236
Temel Felsefe Dersi	237-243
Eylem Üzerine Açıklamalar	245-250

Hayatın Kitabı	251-257
Yardım Severliğin Ahlākî Rolü	259-261
Din ve Gelişim	263-277
Halkların Gelişiminin Psikolojik Yasaları	279-394
Çağdaş Düşünce	295-300
Psikolojik Paradokslar	301-314
İş Hayatı İmparatorluğu	315-350
Toplumsal Yasalar	351-360
Temel Felsefe Dersi	361-363
Toplum Bilim Ahlāk	365-379
Geleceğin Toplumu	381-389
Feminist Kongresi	391-394
...Ve Sorumlulukların Korkunçluğu	395-401
Liderin Kılavuzu	403-408
Yörükler Üzerine	409-427
Yasal Sevgili	429-439
Tabiye Eğitim	441-475
Subaylar İçin Selerde Askerlik	
Hizmetleri Araştırmaları	477-485
Topçu Sınıfı	487-491

KİTABIN HAZIRLANIŞI HAKKINDA BİLGİ

Mustafa Kemal ATATÜRK kısa süren yaşamı boyunca, bir insan ömrüne kolay kolay sığmayacak kadar büyük işler başarmıştır. Başarıyla sonuçlandırdığı Kurtuluş Savaşı ve Türk Devrimi ile dünya tarihi içerisindeki onurlu yerini çoktan almıştır.

ATATÜRK'ün yaşamı ve yaptığı işlerle ilgili yerli ve yabancı araştırmacılar tarafından kütüphaneler dolusu eser yazılmıştır. Çeşitli dillere çevrilen bu eserler sayesinde ATATÜRK dünyanın her tarafındaki entelektüel, asker, bilim ve siyaset adamları tarafından çok iyi tanınmaktadır. Eylem ve düşünceleriyle bütün insanlığı etkileyen ATATÜRK'ün, düşünce yapısını tarihi süreç içerisinde hangi olaylar, düşünürler ve yazarlar etkilemiştir? İşte, bu sorunun yanıtlanmasına katkı niteliği taşıyan ve Gürbüz Tülekçi tarafından hazırlanan "ATATÜRK'ün Okuduğu Kitaplar" adlı eser istisna tutulursa bu amaca yönelik ayrıntılı bir çalışma henüz yapılmamıştır.

O'nun düşünsel alt yapısını araştırmak isteyenler için, satırlarının altını çizdiği, özel işaretler, uyarılar koyduğu, notlar düşüğü veya bazı açıklamalarda bulunduğu eserleri Türkçe'ye çevirerek 20 cilt halinde sunmayı planladığımız bu çalışma da yukarıdaki sorunun yanıtlanması amacına yönelik küçük bir katkı olarak algılanmalıdır.

Bu çalışmanın ortaya çıkarılabilmesi için ATATÜRK'ün okuduğu kitapların hepsine ulaşmaya çalışılmışsa da, bu ana kadar ANITKABİR ve Çankaya'daki ATATÜRK Kütüphanesi ile İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi ve Samsun Gazi İl Halk Kütüphanesi dışındakilere henüz ulaşamamıştır. Ulaşılmayan kitapların sayısı mevcut kitap sayısı içerisinde çok önemli bir miktar olmamakla birlikte, yapılacak çalışmaya bütünlük sağlaması açısından önemlidir.

ATATÜRK'ün Askerî Ataşe olarak Sofya'da görev yaptığı sırada okuduğu kitapların Sofya Büyükelçiliğimizde olduğu konusunda alınan duyum üzerine ekçilik görevlileri ve orada olduğu söylenen kitapların uzmanlar tarafından araştırılması için ATATÜRK Araştırma Merkezi Başkanlığı ile gerek-

li koordineler yapılmıştır. Bu çalışmanın sonucu daha sonra basılacak ciltlere yansıtılacaktır.

Ankara Halkevi'ndeki kitapların bir kısmının ANITKABİR'e verildiğini biliyoruz. Verilenler dışında ATATÜRK'e ait kitap olup olmadığının araştırılması amacıyla Kültür Bakanlığı ile gerekli yazışmalar yapılmıştır. Bu çalışmanın da sonucu beklenmektedir.

Bu güne kadar tespit edilen ATATÜRK'ün okuduğu kitapların sayısı; 1741'i Çankaya'da, 2151'i ANITKABİR'de, 102'si İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde ve 3'ü Samsun Gazi İ Halk Kütüphanesi'nde olmak üzere 3997'dir. Cilt sayıları ile, dergi, harita, atlas ve nota albümleri bu sayının dışındadır.

Hazırlanan 20 ciltlik eserde; ATATÜRK'ün okuyup satır altlarını çizdiği, sayfa kenarlarına notlar aldığı, özel işaretler koyduğu, açıklamalar yaptığı kitap ve dergilerin bu bölümlerinin tamamına yer verdik.

Yalnız bu işaretli yerlerin çok az bir kısmının ATATÜRK dışındaki kişiler tarafından çizilmiş olması olasılığı üzerinde duranlar da vardır. Başkalarının işaretlediği birkaç eser, diğerlerinden, bu konuda araştırma yapan kişiler tarafından kolaylıkla ayırt edilebilir.

Yabancı dilden tercüme edilen metinlerin bugünkü dile aktarılışında özgün niteliklerinin korunmasına özen gösterilmiştir. Ancak; bu yapılırken yazım kurallarında ve noktalama işaretlerinin kullanımında özellikle Türk Dil Kurumu'nun yayımladığı "İmlâ Kılavuzu" ve Milli Eğitim Bakanlığı'na benimsenen ilkeler esas alınmıştır.

Eserlerin Türkçe'ye çevrilmesinde şöyle bir yöntem izlenmiştir.

- Çeviride ATATÜRK'ün altını çizdiği, işaret koyduğu veya bir açıklama yaptığı cümle, paragraf ve sayfalar dikkate alınmıştır.

- Aynı konuya ilişkin iki yer işaretlenmiş ya da çizilmişse daha ayrıntılı olana öncelik verilmiştir.

- Bütünlüğü ve anlamayı kolaylaştırmak için bir veya iki kelimesi çizili cümlelerin tamamı, bazen de bütün paragraf çevrilmiştir.

- Altı çizili sözcük, cümle ve paragraflar koyu olarak gösterilmiştir.

- ATATÜRK'ün el yazılarının çevirisi orijinal sayılanın yanına verilmiştir.

- Kitap ve dergilerdeki Önsöz, Giriş, Özelsöz ve Açıklamalar planlanan

cilt sayısını aşmaması için çoğunlukla özet halinde verilmiştir.

- Köşeli parentezler çevirenlerin müdahalelerinde kullanılmıştır.
- Özellikle Osmanlıca çevirilerde okumayı ve anlamayı zorlaştıracak kelimelerin bugünkü kullanışları tercih edilmiş ve daha çok okuyucu kitlesine hitap edebilmek amacıyla da o dönem kurum ve kuruluşlarına günümüz terminolojisine yakın bir karşılık verilmiştir.

- Değişik konulardaki yüzlerce özel isim doğrusuna ulaşıldığı ölçüde güncelleştirilmiş, ulaşılamayanlar da ise Osmanlıca okunuşları esas alınmıştır.

- Yine Osmanlıca çevirilerde metnin dili sadeyse kesinlikle müdahale edilmemiş yazının ifade şekli esas alınmıştır.

- Kitap ve dergiler konularına göre [Tarih, Edebiyat, Hukuk vb.] ayrılmış ve her cilt aynı konuda fakat farklı alanlarda yazılmış ve okuyucuyu sıkımsayacak hacimde ve konu yelpazesi dikkate alınarak hazırlanmıştır.

Ayrıca kitabın teknik özelliklerini açıklayan bir bölüm hazırlanmıştır. Eserin, bu konuda çalışma yapacak araştırmacılar için temel kaynak olacağı inancındayız.

Recep Cengiz
Yayın Koordinatörü

C.94

TRAITÉ
DE
STYLISTIQUE FRANÇAISE

PAR

CH. BALLY
PROFESSEUR À L'UNIVERSITÉ DE GENÈVE

PREMIER VOLUME

SECONDE ÉDITION

W. B. 1932

1143

HEIDELBERG
CARL WINTERS UNIVERSITÄTS-
BUCHHANDLUNG

PARIS
LIBRAIRIE C. KLINCKSIECK
11 rue de Lille

57.5 17/1/12

FRANSIZ BIÇEMBİLİMİ KİTABI

Yazar: Conewre Üniversitesi Öğretim Üyesi
CH. BALLY

BİRİNCİ CİLT
İKİNCİ BASKI

HEIDELBERG
CARL WINTERS UNIVERSITÄTS
BUCHHANDLUNG

PARİS
C. KUNCKSIECK
11, Rue de Lille

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 1143

Yazar : Prof. Ch[arles] Bally

Cild : Bej

Ebadı :

En : 27.5 cm.

Boy : 20.8 cm.

Sayfa Adedi : XX + 331

Not : Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil
Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

Giriş

INTRODUCTION. DÉFINITION DE LA STYLISTIQUE.

Sommaire. — L'étude du langage n'est pas généralement ce qu'elle devrait être: l'enseignement traditionnel des langues tend à procéder mécaniquement, analytiquement et historiquement, tandis qu'il devrait établir avant tout les relations existant entre la parole et la pensée. Car le langage est un système de symboles d'expression. Il exprime le contenu de notre pensée, à savoir nos idées et nos sentiments; les éléments intellectuels et les éléments affectifs étant presque toujours unis à deux variables dans la formation de la pensée, la même composition se reproduit dans l'expression. Mais le langage est aussi un fait éminemment societ: non seulement c'est un ensemble de symboles capables de classer l'individu socialement, mais il porte aussi la marque des efforts faits par l'individu pour s'adapter socialement aux autres individus du groupe.

Définition de la stylistique: elle étudie la valeur affective des faits du langage organisé, et l'action réciproque des faits expressifs qui concourent à former le système des moyens d'expression d'une langue. La stylistique peut être, en principe, générale, collective ou individuelle; mais l'étude ne peut présentement se fonder que sur le langage d'un groupe social organisé; elle doit commencer par la langue maternelle et le langage parlé. Cependant les langues modernes du type «européen» portent la marque d'une mentalité commune, qui permet de faire sans trop de danger une comparaison entre ces différentes langues au point de vue stylistique. La stylistique peut, en principe, s'attacher à l'étude d'une langue morte ou d'un état de langage qui n'existe plus; mais en aucun cas elle ne peut être une science historique; la cause en est que les faits de langage ne sont faits d'expression que dans la relation réciproque et simultanée qui existe entre eux.

Au point de vue méthodique, il faut distinguer la règle et la loi: la stylistique doit étudier les faits d'expression sans esprit de système et déterminer les tendances générales sans rigueur trop grande. La comparaison des faits d'expression joue un grand rôle dans sa méthode.

Giriş

BİÇEMBİLİMİN TANIMI

Özet. – Dilin incelenmesi, her zaman olması gerektiği gibi değildir. Dillerin geleneksel öğretimi **mekanik, çözümleyici ve tarihsel** olarak davranmaya yöneliktir, oysa her şeyden önce, söz ve düşünce arasında var olan ilişkileri ortaya koymalıdır. **Çünkü dil, bir ifade sembolleri sistemidir.** Fikirlerimizi ve duygularımızı, yani düşüncelerimizin içeriğini ifade eder. Zihinsel ve duygusal unsurlar, düşüncenin oluşumunda hemen hemen her zaman değişik ölçülerde birleşir, aynı birleşim, ifadede de meydana gelir. Ama dil, aynı zamanda büyük ölçüde **sosyal** bir olgudur. Sadece sosyal olarak bireyi sırtlayabilen bir semboller bütünü değil, aynı zamanda grubun diğer bireylerine sosyal açıdan **uyum sağlamak** için bireyin yaptığı çabaların izini de taşır.

Biçembilimin tanımı: Biçembilim düzenli (örgeñli) bir dilin eylemlerinin **duygusal** değerini ve bir dilin ifade yollarının sistemini oluşturmaya yardımcı olan ifadeye dayalı olguların karşılıklı eylemini inceler. Biçembilim kuramsal olarak genel, kolektif veya bireysel olabilir. Ama incelemesi, şu an için sadece düzenli bir sosyal grubun dil yetisi üzerine dayanabilir, ona dilden ve konuşma dilinden başlamalıdır. Bununla birlikte «Avrupa» türünün modern dilleri, fazla bir tehlikeye mahal vermeksizin biçembilimsel açıdan bu farklı diller arasında bir karşılaştırma yapmaya izin veren ortak bir mantalitenin izini taşır. Biçembilim, kuramsal olarak ölü bir dilin veya artık var olmayan bir dil yetisi durumunun incelenmesine bağlıdır. **Ancak hiçbir zaman tarihsel bir bilim olamaz.** Sebebi, dil olgularının sadece kendi aralarında var olan eş zamanlı ve karşılıklı ilişkideki ifadeden oluşmasıdır.

Yöntemsel açıdan kuralı ve yasayı ayırt etmek gerekir. Biçembilim sistem düşüncesi olmaksızın ifade olgularını incelemeli ve çok büyük bir kesinlik olmaksızın genel eğilimleri belirlemelidir. İfade olgularının karşılaştırılması, onun yönteminde önemli bir rol oynar.

INSCRIPTIONS DE L'ORKHON

RECUEILLIES PAR L'EXPÉDITION FINNOISE 1890

ET PUBLIÉES PAR LA

SOCIÉTÉ FINNO-OUGRIENNE

* 273

443

HELSINGFORS,

IMPRIMERIE DE LA SOCIÉTÉ DE LITTÉRATURE FINNOISE

1891.

1890 FİN SEFERİ SIRASINDA DERLENEN

ve FİN-UYGUR ŞİRKETİ

tarafından yayınlanan

ORHON YAZITLARI

HELSİNGFORS

Fin Edebiyatı Şirketi Basımevi

1892

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 449

Yazar : Ugrilainen Seura Helsingfors Suomalais

Cild : Kırmızı

Ebadı :

En : 22 cm.

Boy : 27 cm.

Sayfa Adedi : XLIX + 48

Not : Kitabın ilgili bölümleri Hülya Lüle tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa : el yazısı

Hommage

à son Excellence

Monsieur Kemal Paşa.

Librairie de la justice

de la justice

de l'Institut de l'Instruction publique

de la République de France

à la justice de la justice de la justice de la justice

Sayfa: el yazısı

Vatanını kurtaran

Sayın Mustafa Kemal Paşaya

Saygıyla

Finlandiya Cumhuriyeti

Milli Eğitim Bakanlığı

Ve

Fin-Uygur Şirketi

Sayfa : 1

Au mois de Janvier de l'an 1890 une exposition, en rapport avec le 8e congrès archéologique russe, qui avait lieu à Moscou, fut organisée en vue de rassembler les plus récentes découvertes et trouvailles faites en Russie dans le domaine de l'histoire de l'art, de l'archéologie et de l'ethnographie. Dans cette exposition figurait aussi par les soins d'un littérateur de la ville d'Irkoutsk, Mr N. Jadrintzeff, une collection de dessins représentant des inscriptions, des ruines, des monuments funéraires, des figures sculptées et autres, qu'il avait découvertes l'été précédent pendant une expédition entreprise sous les auspices de la société géographique d'Irkoutsk et dont on lui avait confié la direction. Elle avait pour mission de pénétrer jusqu'aux bords de l'Orkhon, où l'on suppose qu' était située autrefois la fameuse ville de Kharakorum.

On conçoit aisément que tous ces dessins étaient de nature à attirer l'attention de nous Finlandais présents au congrès, savoir M^r le prof. O. Donner, Mr J. R. Aspelin, archéologue de l'état, et l'auteur de ce récit. Mr Aspelin était revenu quelques mois auparavant de son troisième voyage d'exploration aux environs de Minousinsk. A cette même époque je visitais moi pour la première fois les pays situés des deux côtés des monts Sayan, si riches en bourgins, en monuments et en inscriptions. Un an auparavant le professeur Donner avait été occupé à publier un recueil des inscriptions trouvées dans le cours des deux premières expéditions faites en Sibirie. Cette publication, qui porte le titre de Inscriptions de l'Énissé, fut, comme on sait, présentée au congrès des orientalistes à Stockholm l'année 1890 en automne. Alors, il est vrai, la découverte faite par Jadrintzeff était déjà connue, mais ce fut seulement au congrès de Moscou mentionné ci-dessus, que l'on put se convaincre de son extrême importance. On conçut alors le désir bien naturel de connaître et de copier soigneusement les inscriptions sur les lieux-mêmes, d'autant plus que les copies de Jadrintzeff étaient faites à la main en

Sayfa : 1

toute hâte, et ne comprenant d'ailleurs pas la totalité des inscriptions iraniennes découvertes sur les bords de ce fleuve. La principale difficulté consistait seulement à trouver une personne capable pour cette expédition, et qui voulût en supporter

les peines et les fatigues. Pour ma part j'avais formé le projet de poursuivre les explorations commencées l'été précédent aux environs de Minousinsk, particulièrement par des fouilles dans les kourgans. Cependant comme on ne trouvait personne d'autre, je finis par me décider, quelques semaines avant mon départ, à tenter l'aventure et à entreprendre cette excursion. En même temps Mr Jadrintzeff se mettait en campagne pour organiser une nouvelle expédition dans cette Mongolie, qui se trouvait posséder de si précieux monuments. Mais ses démarches pour obtenir à cet effet les subsides nécessaires, demeurèrent sans succès, bien qu'elles fussent appuyées par la commission archéologique de Saint-Petersbourg. Si le résultat avait été favorable, nous aurions selon toute probabilité fait le voyage de compagnie. Ainsi je restai seul à entreprendre l'expédition à l'Orkhon dans l'été 1891. L'expédition russe ne s'accomplit que dans l'été de l'année suivante 1892 sous la conduite de l'académicien Mr Radloff.

J'avais pour compagnons de voyage ma femme et mon frère, étudiant de l'université d'Helsingfors. Notre départ eut lieu le 15 Mai de St. Pétersbourg en bateau à vapeur. Là je reçus de Son Exc. Mr Schischmareff, nommé consul-général de Russie en Mongolie, des lettres de recommandation pour divers hommes d'affaires en Sibérie, et pour le consul-général en fonctions dans ce moment, Mr Fédoroff à Ourga. Nous continuâmes notre route partis en chemin de fer, partis en bateau à vapeur, jusqu'à Tomsk, où nous arrivâmes le 18 Juin. Pendant le trajet nous ne nous arrêtâmes un peu de temps qu'à Tagil dans l'Oural, à Katchérinbourg, à Tumen et à Tobolsk. Ces trois derniers endroits possèdent d'intéressants musées d'archéologie, d'ethnographie et d'histoire naturelle.

Sayfa :1

A D'at d'autre part on trouve des figures en couleur rouge gravées dans le roc; elles ont un caractère fantastique au plus haut degré et ne laissent que bien rarement apercevoir une certaine ressemblance avec les caractères des inscriptions lénisienne.

Sayfa 1

II. ORHON'A SEYAHAT]

1890 yılının ocak ayında Moskova'da düzenlenen 8.inci Rus Arkeoloji Kongresi'ne bağlı olarak, sanat tarihi, arkeoloji ve etnografi alanlarında Rusya'da yapılan en yeni keşif ve bulguları derlemek amacıyla bir sergi düzenlenmiştir. Bu sergide Irkoutsk şehrinde bir edebiyatçı olan Bay N.Jadrintzeff'in çabalarıyla Irkoutsk coğrafya şirketinin himayelerinde ve kendi yönetimi altında bir önceki yaz gerçekleştirilen gezide bulunduğu kalıntılar, yazıt şeklinde resimler, heykeller de sergilenmekteydi. Bu gezinin amacı eskiden Karakorum şehrinin bulunduğu tahmin edilen Orhon kıyılarına kadar inmekti.

Bütün bu sergilenen resimler, devlet arkeologu Prof. O.Donner ve bu olayı anlatan Bay F.R. Aspelin gibi, kongrede bulunan biz Finlandiyalıların dikkatini çekecek türdendi. Bay Aspelin Minusinsk dolaylarına yaptığı üçüncü keşif seyahatinden döneli birkaç ay olmuştu. Aynı dönemde ben de, ilk defa, **Sayansk** dağlarının iki tarafında bulunan ülkeleri geziyordum. Bir yıl önce, Prof. Donner Sibirya'ya yapılan ilk iki seferde bulunan yazıtlarla ilgili bir derleme kitabını yayınlamakla meşguldu. "**Lenissei yazıtları**" adını taşıyan bu yayın 1890 yılının sonbaharında Stockholm'de düzenlenen kongrede tanıtılmıştı. Jadrintzeff tarafından yapılan keşif bilinmekteydi, fakat ancak yu-

kanda bahsedilen Moskova Kongresi'nde önemi ortaya çıktı. O zaman yazılan yerinde görmek ve dikkatli bir şekilde kopyalama isteği doğdu çünkü Jadrintzeff'in kopyalamaları elle ve çabuk yapılmıştı ve nehir kıyısında bulunan lenissey yazıtlarının tamamını kopyalamamıştı. Esas zorluk **bu seyahat için uygun** bir kişi bulmaktı. Bana gelince, **Minusinsk** dolaylarında geçen yaz başlatılan keşifleri sürdürme projem vardı, özellikle koruganlarda bazı kazı çalışmalarıyla ilgileniyordum. Kimse bulunamayınca gitmeden birkaç hafta önce bu macerayı denemeye ve sefere katılmaya karar verdim. Aynı zamanda Bay Jadrintzeff **çok değerli yapıtların** bulunduğu Moğolistan'a yeni bir sefer düzenlemeye hazırlanıyordu. Fakat, Saint-Petersbourg Arkeoloji Komisyonu tarafından desteklenmesine rağmen, bu seyahat için gerekli kaynağı bulma girişimleri sonuçsuz kaldı. Sonuç olumlu olsaydı, seyahati büyük bir olasılıkla beraber yapmış olacaktık. İşte böylece **1890** yazında Orhon seferini tek başıma yaptım. Rusya seyahati ise, Bay Radloff'un önderliğinde, ancak **1891** yazında gerçekleşti. Yoldaş olarak yanımda eşim ve Helsingfors Üniversitesinde okuyan kardeşim vardı. **15 Mayıs** tarihinde St.Petersbourg'dan buharlı gemiyle hareket ettik. O zaman, Moğolistan'a Rus başkonsolos olarak atanan Sn.Schischmaroff bana Sibirya'da bazı işadamları ve **Urga'da** halen başkonsolos olan Bay Federoff için tavsiye mektupları verdi. Seyahatimizin bir kısmı trenle, bir kısmı buharlı gemiyle sürdü ve 18 Haziran'da Tomsk'a vardık. Yolculuğumuz esnasında Ural'da **Tagil'de, Iekatherinenbourg'da, Tjumen'de** ve **Tabolsk'ta** mola verdik. Bu son üç yerleşim yerinde ilginç arkeolojik, etnografya ve tabiat bilimleri müzeleri bulunmaktadır. Ayrıca Tagil'de kayaya kazılmış olağanüstü kırmızı renkli figürler bulunmaktadır. Bunlarda lenissey yazıtlarına çok az bir benzerliğe rastlanmaktadır.

Sayfa :11

La ville d'Irkoutsk, réduite en cendres par un incendie en 1879, dans lequel ses collections historiques furent dévorées par les flammes, s'est relevée de ses ruines et possède aujourd'hui un beau musée établi dans un bâtiment séparé, construit en style indo-arabe. Les villes d'Iekathérinenbourg et de Tobolsk ont aussi leur musée placé dans un local à part. C'est aussi le cas à Krasnoïarsk, et il en est de même du musée de Minousinsk, dont les collections sont, quant au nombre des objets, les plus riches de la Sibérie. En outre les villes d'Omsk et de Sémipalatinsk dans la Sibérie occidentale ont des musées organisés de la même manière. Celui d'Irkoutsk est le plus complet pour tout ce qui a rapport au bouddhisme et au schamanisme en Sibérie.

Sayfa II

1879'da bir yangınla kül olan ve tarihî eserleri alevler tarafından yok edilen Irkoutsk şehri yıkıntılarından kalkmıştır ve bugün, Hint-Arap stilinde inşa edilmiş bir binada güzel bir müzeye sahiptir. Iekatherinenbourg ve Tobolsk şehirlerinin de müzeleri vardır. Krasnoïarsk'ta durum aynıdır ve Minusinsk'te Sibirya'nın en zengin koleksiyonunun bulunduğu bir müzeye sahiptir. Ayrıca Batı Sibirya'nın Omsk ve Semipalatinsk şehirlerinde de aynı şekilde düzenlenmiş müzeler bulunmaktadır. Irkoutsk'taki müzede Sibirya'daki **Budizm ve Şamanizm**'le ilgili her şey bulunmaktadır.

Sayfa :11

La Sibérie est au reste un pays favorisé à plus d'un égard: non seulement que le sol y attire les émigrants, qui, abandonnant les provinces surabondamment peuplées de l'intérieur de la Russie, affluent par milliers *; mais le pays con-

Sayfa : II

ferme encore de riches trésors pour l'archéologue, et les guy-piales, qui l'habitent diffèrent extrême-ment de culture et de nationalité. Jusqu'à présent ce sont des touristes et des explorateurs étrangers dont les courses et expéditions lointaines ont fait connaître ces régions **; mais il est à souhaiter que la première impulsion donnée aux recherches dont nous publions ici les résultats, étant partie d'Irkoutsk, cette circonstance soit pour les savants du pays un heureux présage, qui encouragera et doublera leur enthousiasme; souhaitons — le, quand même dans cette ville de millionnaires — le Paris de la Sibirie, comme on l'a surnommée — les ressources ont fait défaut pour continuer ces entreprises, et cela parce qu'on s'entend trop bien à faire couler le vin de Champagne et à suivre les modes parisiennes.

On ne saurait imaginer un contraste plus frappant que celui qui existe entre les deux villes de Kinskita et de Maimatchin, distantes l'une de l'autre de quelques pas seulement. Kinskita offre l'aspect d'une ville européenne, avec de larges rues ouvertes, plantées d'arbres, bordées de jolies maisons en pierre

Sayfa : III

ou en bois, avec des églises à colonnade de marbre, de ravissantes maisons de campagne etc., mais on ne doit pas s'attendre à y trouver des rues pavées; c'est là un luxe que au delà d'Iékatérinbourg, aucune ville sibérienne ne peut s'accorder. Parcontre Maimatchin est entouré de hautes murailles, percées sur chaque côté d'une porte, que l'on ferme à l'entrée de la nuit. D'étroites ruelles débouchent dans les grandes rues, qui sont bordées des deux côtés de maison en terre glaise, dont la façade du côté de la rue et ordinairement plus élevée, est richement ornée de clôtures, de peintures et

Sayfa :111

de fleurs, comme il sied à une ville de l'Empire du milieu. Elle n'a au reste que 3000 habitants, tous Chinois et appartenant au sexe masculin, vu que dans cet empire il n'est pas permis aux femmes de franchir la grande muraille". Aussi lorsqu'on entre à Malmatchin, en venant de Kiakhta, on pourrait se croire transporté de mille ou deux mille ans en arrière, aux temps d'où datent les antiques monuments de l'Asie centrale, qui forment le but de nos explorations.

Sayfa 11

Sibirya bir çok yönden donatılmış bir ülkedir: toprağı göçmenleri çeker, bunlar Rusya'nın içlerindeki kalabalık yörelerden binler halinde buraya akın ederler; ayrıca bu ülkede **arkeologların** ilgisini çeken çok önemli hazineler bulunmakta ve burada yaşayan **ilkel topluluklar** çok farklı kültür ve uyruklara sahiptir. Şimdiye kadar, turistler ve yabancı kaşiflerin gezileri bu bölgelerin tanınmasını sağlamıştır; fakat umarız ki burada sonuçlarını yayınladığımız araştırmalarla ilgili yapılan bu ilk hamle **Irkoutsik'tan** gerçekleştiği için, bu olay ülkenin bilim adamları için mutlu bir kehanet olur, onların coşkusunu teşvik eder ve iki misline çıkar; **Sibirya'nın Paris'i** olarak adlandırılan bu milyonlar şehrinde bu girişimleri sürdürmek için gerekli kaynaklar, Paris modasını takip etmekten ve şampanya içmekten dolayı yetersiz olmuştur.

Birbirine çok yakın olan **Kahta ve Baybaşın** şehirleri kadar birbirine zıt iki şehir düşünülemez. Kahta'da, ağaçlarla kaplı geniş, açık sokaklar, kenarlarında ahşap veya taşla yapılmış güzel evleriyle, mermer sütunlu kilseleriyle **Avrupalı bir şehir** havası vardır. [sayfa 111] Burada sadece kaldırım taşı sokaklar yoktur, zaten Iekatherinenbourg dışında hiçbir Sibirya şehri bu lükse sahip değildir. Buna karşılık **Baybaşın** her iki tarafında kapı bulunan yüksek duvarlarla çev-

rilidir. Bu kapılar gece kapatılmaktadır. Dar sokaklar her iki tarafında killi topraktan yapılmış evlerin bulunduğu büyük sokaklara çıkmakta. Bu evlerin sokağa bakan ve genellikle daha yüksek olan taraf bir imparatorluk şehrine layık bir şekilde, çiçekler, resimler ve oymalarla süsüdür. Hepsi Çinli ve erkek olan sadece 3000 kişilik bir nüfusu vardır, çünkü bu imparatorlukta kadınların bu büyük duvar aşmalarına izin verilmez. İşte bu sebeple Kahta yönünden gelerek Baybaşın'e girdiğinizde keşiflerimizin amacını oluşturan Orta Asya'nın eski yapıtları kadar eski zamanlara, bin veya iki bin yıl geriye gittiğinizi zannedersiniz.

Sayfa :III

A Kiakhta j'eus la bonne fortune d'engager à notre service l'interprète mongol, qui avait accompagné Jadrintzeff dans son expédition l'année auparavant et pouvait ainsi à présent me servir de guide. Le mauvais état des routes en Sibérie, et les ~~glaces abondantes, que nous avions rasées après notre~~ départ d'Irkoutsk, avaient fait d'affreux dégâts dans mes bagages, et il fallait nécessairement les réparer avant de franchir définitivement la frontière chinoise.

Sayfa III

Kahta'da, geçen seneki seyahatinde Bay Jadrintzeff'e eşlik etmiş olan Moğol tercümanı hizmetimize alma şansını buldum. Rusya'daki yolların kötü durumu ve Irkoutsk'tan beri maruz kaldığımız **yoğun yağışlar** eşyalarımıza büyük hasar vermişti ve Çin hududunu geçmeden onların tamir edilmesi gerekmekteydi.

Sayfa : III

An milieu de la tente, sous l'ouverture par où sort la fumée, on avait préparé du bois ou bien un tas de fiente séchée, appelée argal, et qui partout en Mongolie sert de combustible. De l'autre côté du foyer, dans la partie de la tente, qui faisait face à l'entrée, on avait déposé sur un escabeau des aliments, composés de fromage et de l'huile mêlé avec du lait; mais nous préférons nous en tenir à nos propres comestibles. Depuis Kinkhta jusqu'à Ourga nous avions pour compagnons de voyage deux employés subalternes mongols, chargés de certifier que nous étions bien les personnages annoncés d'avance par le courrier, et désignés dans la spada-rojina autrement dit: le permis de poste.

Sayfa III

Çadırın ortasında, dumanın çıktığı yerin altına odun veya "argal" denilen ve bütün Moğolistan'da yakacak olarak kullanılan kurumuş hayvan dışkı yığılmıştı. Ateşin öbür tarafına, çadırın girişine bakan bölümünde, bir taburenin üstüne peynir, çay ve süt karışımından oluşan yiyecekler konmuştu, fakat biz kendi yiyeceklerimizle yetinmeyi tercih ediyorduk. Kahta'dan Urga'ya kadar iki Moğol ast memur bize eşlik etmişti. Bunlar bizim önceden yazıyla bildirilen ve "podarojina" da (yani iş izni) belirtilen kişiler olduğumuzu doğrulamakla görevlendirilmişti.

Sayfa : IV

On célébrait dans ces jours-là la fête nationale des Mongols, le Tsam, pour laquelle des milliers d'hommes venus de tous les cantons de la Mongolie se trouvaient rassemblés. Des centaines de tentes, dressées pour la circonstance, couvraient le terrain environnant et les steppes des deux côtés de la Tola.

Sayfa IV

O günlerde Moğolların ulusal bayramı, Tsam olan kullananmak-
taydı. Bunun için Moğolistan'ın bütün bölgelerinden gelen binlerce
insan bir araya gelmişlerdi. Bu amaçla kurulmuş yüzlerce çadır çev-
re araziyl ve Tola'nın iki tarafındaki bozkırları kaplamaktaydı.

Sayfa :IV

Un seul côté de la place était réservé aux
lamas, qui revêtus de costumes éclatants, rouges et jaunes,
étaient assis, les jambes croisées, en longues files des deux
côtés d'un baldaquin, sous lequel le «Guéguen» c'est-à-dire
«Homme Dieu», envoyé du Tibet, trônait sur un autel.

Sayfa IV

Meydanın bir tek tarafı lamalara ayrılmıştı. Bunlar kırmızı ve sarı
parlak kıyafetleri içinde, bir sunak üzerinde duran "Gueguin", yani
Tibet'ten yollanan "Tanrı-Adam"ın altında bulunduğu tavanlığın iki
yanında, uzun sıralar halinde, bağdaş kurmuş oturuyorlardı.

Sayfa :IV

Ces sortes de réjouissances nationales,
qu'on pourrait appeler les jeux olympiques de la Mongolie, se
renouvellent chaque année;

Sayfa IV

Moğolistan'ın olimpiyatları olarak tabir edebileceğimiz bu tür
milli eğlenceler her yıl düzenlenmektedir.

Sayfa :IV

À partir d'Uurga nous voyageâmes en caravane. Je fis un contrat avec jeune négociant de l'endroit, sachant outre le russe encore le mongol et le chinois, et qui se chargea de nous conduire jusqu'à l'Orkhon moyennant 1000 roubles, aller et retour. Le voyage était censé durer un mois, et ce fut aussi le cas jour pour jour. Cas échéant il s'engageait à nous conduire jusqu'à Uulia-Soutai, d'où nous pourrions faire route avec une caravane de thé jusqu'à Minousinsk.

Sayfa IV

Uurga'dan itibaren karavanla seyahat ettik. Rusça dışında Moğolca ve Çince bilen bir yerliyle anlaştım. 500 Ruble karşılığında Orhon'a kadar ve dönüşte bize eşlik edecekti. Seyahatin bir ay sürmesi öngörülmüştü ve öyle oldu. Gerekirse bizi Uulia-Sutai'ye kadar götürmeyi taahhüt ediyordu. Oradan bir çay kervanıyla Minusinsk'e devam edebildik.

Sayfa :IV

Toute cette partie de la route, à partir d'Uurga et ces montagnes sacrées jusqu'aux monts situés à l'Ouest de l'Orkhon, et que l'on designait anciennement par le nom de Kharakorum, est complètement dépourvue de forêt.

Sayfa IV

Urga'dan itibaren yolun bu kısmı ve eskiden Karakorum olarak adlandırılan Orhon'un doğusunda bulunan kutsal dağlar tamamen ormandan yoksundur.

Sayfa : V

Tous ces gens avaient un air terriblement malpropre, ce qui n'est pas étonnant, vu que les Mongols ne nettoient jamais ni leur personne ni leur vêtements. Dans le recueil des lois de Tchिंगis-Khan tout lavage paraît être sévèrement défendu comme étant contraire à la volonté des dieux, et les adolescents allaient encore tout nus.

Sayfa V

Bütün bu insanlar çok pis görünüyordu, bu şaşırtıcı değil çünkü Moğollar hiçbir zaman kendilerini ve kıyafetlerini temizlemezler. Cengiz-Han'ın kanunlar derlemesinde, tannların isteğine aykırı olduğu için yıkanma yasaklanmış görünüyor ve gençler çıplak oluyordu.

Sayfa : V

En général ces Mongols
avaient des manières singulièrement humbles.

Sayfa V

Genelde Moğollar çok alçakgönüllü insanlardır.

Sayfa : V

Parfois aussi une
troupe de chèvres sauvages, d'antilopes, quelque cerf ou des
loups passant rapidement à travers la steppe, remuent anime
le paysage.

Sayfa V

Bazı kılarda bazen haza geçen bir yaban keçisi sürüsü, bazen bir karaca sürüsü, birkaç geyik veya kurt manzarayı hareketlendirirdi.

Sayfa : V

Trois ou quatre fois seulement il nous arriva de nous coucher et de nous remettre le lendemain en route sans avoir rien mangé, parce que nous n'avions pas trouvé d'eau propre; c'était pour nous une grande contrariété puisque notre seul repas substantiel, nous le faisions vers le soir. Les Mongols, de même que notre conducteur russe, mêlaient à leur thé du gruau de «proza», et mettaient dans leur soupe des morceaux d'une pâte qu'ils roulaient avec le manche de leur fouet et sur leur sale pelisse; ils faisaient cuire leur soupe et leur thé dans une seule et même marmite, qu'ils ne nettoyaient jamais.

La plus grande des difficultés que nous eûmes à surmonter dans notre marche, se présenta au passage de la Tola. Quand nous atteignîmes le bord de cette rivière, le 9 Août, vers le milieu du jour, plusieurs caravanes étaient déjà campées là. C'est que, depuis onze jours, le passage était devenu impraticable par suite des pluies qui avaient fait déborder la rivière. Celle-ci, dans les circonstances ordinaires, roule dans un seul lit; mais dans ce moment elle était partagée en deux bras, entre lesquels émergeait une île basse.

Sayfa V

Sadece üç veya dört kez, yatıp hiçbir şey yemeden yola koyulduğumuz oldu. Çünkü **temiz su** bulamamıştık; bu olay bizim için büyük hoşnutsuzluk kaynağı olmuştu. Çünkü tek doyurucu yemeğimiz akşam yemeği oluyordu. Moğollar, bizim Rus rehberimiz gibi, çay-

larına "proza" bulguru katarlar ve çorbalara kamçılarının sopasıyla kirli mantolarının üstünde açıldan bir hamurdan parçalar ektilerdi; çorbalarını ve çaylarını hiç temizlemedikleri tek bir kazanda pişirirlerdi.

Yolculuğumuz sırasında karşılaştığımız en büyük zorluk Tola geçişi olmuştur. 9 Ağustos'ta günün ortasında bu ırmağın kıyısına ulaştığımızda, birçok karavan daha önce oraya konaklamıştı. İrmağın taşmasına yol açan yağmurlar yüzünden on bir gündür nehir-den karşıya geçilemiyordu. Bu ırmak, olağan koşullarda, tek bir yataktaki akar, fakat o anda iki kola ayrılmış ve ortasında alçak bir ada görünmekteydi.

Sayfa : VI

Sur les hauteurs qui bordent la route on remarque d'abord de petites tas de pierres, nommées «aboes», qui ont été posés de nos jours par les Mongols, et garnis de tablettes de pierres, sur laquelle est gravée la formule d'invocation usitée: «Om ma ni pad me hum» ou quelque autre devise tibétaine *. Nous trouvâmes en outre à plusieurs endroits, entre la Harouha, affluent de la Tola, et l'Ouguel-noor, des monceaux peu élevés, dont l'origine remonte à des temps plus anciens. Ceux-là sont composés de pierres rugueuses, rangées de manière à former diverses sortes de figures, soit rondes ou autres. Ces monceaux sont connus sous le nom de «harekours», et l'on en rencontre, à ce qu'on dit, dans presque toutes les parties de la Mongolie jusqu'aux versants méridionaux des monts Tianchan **. Près de la Harouha notre attention fut attirée par les ruines d'un ouvrage de fortification, entouré de remparts, de fossés et ce qu'on appelle des «soubourganes» c. à d. de petites tours où l'on place des simulacres bouddhiques.

Sayfa : VI

Au milieu de ces ruines s'élevait autrefois une construction de forme carrée, ayant des murs d'une grande hauteur encore à présent, et dont la surface unie offrait un joli coup d'oeil; ils paraissent avoir été maçonnés avec des feuilles d'ardoise.

Sayfa VI

Yolu çevreleyen tepelerde, önce günümüzde Moğollar tarafından konulmuş olan "abos" denilen küçük taş yığınları fark ediliyor. Bunlar yaygın yakarma cümlesi "om ma ni pad me hum" veya herhangi bir başka Tibetli istek cümlesinin kazılı olduğu taş levhalarla süsli'dür. Ugey-Nur ve Tola'nın bir kolu olan Haruha arasında birkaç yerde, kökeni **daha esküye** dayanan yığınlar bulunmaktadır. Bunlar çeşitli yuvarlak veya başka şekiller meydana getirecek şekilde dizilmiş pürüklü taşlardan oluşmaktadır. Bu yığınlar "kereksur" adıyla da bilinmektedir ve söylendiğine göre bunlara Tianşan tepelerinin güney yamaçlarına kadar Moğolistan'ın her yerinde rastlanmaktadır. Haruha yakınında surlar ve hendeklerle çevrili bir kalenin yıkıntıları dikkatimizi çekti. Bunlara "suburgan" denmekte ve bu küçük kulelere Buda putları konurdu. Bu yıkıntıların arasında eskiden, düz yüzeyi güzel bir görünüm sunan, hâlâ yüksek duvarları olan kare şeklinde bir yapı yükselmekteydi; bunlar kayağantaş (yer bilimide arduvaz) yapılarıyla örülmüş gibiydi.

Sayfa : VI

Quelques heures avant notre arrivée au lac Ouguel-noor j'allai examiner un monument en pierre, qui se dressait isolé

Sayfa : VI

dans la steppe près de la route, et paraissait n'être proprement qu'un bloc de pierre posé debout, de la hauteur d'un homme. Mais à l'entour de la pierre, vers le haut, je remarquai une bande taillée obliquement dans le pierre et formée d'une rangée de 39 petits creux.

Sayfa VI

Ugey-Nur gölüne gelmeden birkaç saat önce yolun kenarında bazında dikili olan ve sadece insan boyunda dikine konmuş bir taş yığını gibi gözükten bir taş yapıtı incelemeye gittim. Fakat taşın etrafında yukarıya doğru, taşta yanlamasına oyulmuş ve 39 küçük çukurdan oluşan bir şerit fark ettim.

Sayfa : VI

La figure de pierre dont nous venons de parler est donc de la même espèce que celles, qui se trouvent en grand nombre dans l'Oural, c. à d. dans les contrées que parcourt le Ienisseï dans son cours supérieur au Sud des monts Sajans. L'ouvrage de l'otanine contient également des descriptions et des dessins représentant une quantité de figures semblables en pierre et qui sont appelées «*abat*».

Un des moments les plus agréables de notre voyage fut celui de notre arrivée sur les bords de l'Ongudî-noor. Il avait plu la nuit précédente, et la journée commençait par une matinée sombre avec un ciel couvert de nuages. Depuis une semaine nous voyageons à dos de cheval, ce qui avait fini par devenir pénible, et c'était trop peu de temps pour nous y

Sayfa : VI

accoutumer. Le 15 Aout vers l'heure de midi nous dressions nos tentes sur la rive méridionale du lac, dont la plage était couverte de galets et de sable. Le ciel paraissait s'éclaircir, et le clapotement des vagues qui déferlaient sur la grève, nous impressionnait délicieusement; à quelque distance de nous, des cygnes se promenaient majestueusement sur l'onde limpide d'une crique. Nous avions aperçu plusieurs kereksours sur le promontoire montueux, que nous venions de traverser. Le lac d'Ougut-noor a, dit-on, environ 40 verstes de circuit, et passe pour être très poissonneux; l'eau en est transparente comme le cristal. De l'autre côté du lac se dressaient des montagnes bleuâtres, et sur ce fond se détachaient, vers la droite, les blanches constructions du monastère d'Orombo; vers la gauche, de sombres collines, que l'on nous dit être les ruines d'un ancien palais ou bien un fort bâti sur les bords de la Hala, cours d'eau qui relie l'Ougut-noor à l'Orkhon, dont la vallée était cachée à nos yeux par d'autres élévations de terrain. Nous nous reconfortâmes en nous baignant dans l'eau fraîche et limpide du lac, et en nous régaland des canards que nous avions tirés le matin même et fait rôtir.

Sayfa VI

Biraz önce bahsettiğimiz taş şekil Uranhaide, yani Sajan dağının güneyinde İenissei'nin üst akmışının geçtiği yörelerde, çok sayıda rastlanan şekillerle aynı cinstendir. Polenin'in eseri "baba" olarak adlandırılan benzer taş şekillerini temsil eden resimler ve tasvirler içermektedir.

Seyahatimizin en zevkli anlarından biri Ugey-Nur'un kıylarına vardığımız andır. Bir gece önce yağmur yağmış ve gün bulutlarla kaplı bir gökyüzü ve karanlık bir sabahla başlamıştı. Bir haftadır at sırtında seyahat ediyorduk, bu da artık sıkıcı olmaya başlamıştı ve

alışmamız için daha çok kısa bir zaman geçmişti. 15 Ağustos'ta öğle üzeri plajı kum ve çakılla kaplı olan gölün güney kıyısına çadırımızı kuruyorduk. Gökyüzü açılıyor gibiydi ve kumsalın üzerine yayılan dalgaların sesleri bize büyük bir zevk veriyordu; bizden biraz uzakta küçük bir koyda kuğular görkemli bir şekilde yüzüyorlardı. Geçtiğimiz inişli çıkışlı bölgede birçok "kereksur"a rastlamıştık. Ugey-Nur gölünün çevre uzunluğu 40 verst (42680 metre) olduğu ve bu gölde çok balık olduğu söylenmektedir. Suyu çok berrak, kristal gibidir. Gölün öbür tarafında mavimsi dağlar ve bu fonda sağda Orombo manastırın yükselmekteydi; solda eski bir sarayın yıkıntıları veya Ugey-Nur'u Orhon'a bağlayan su akıntısı olan Tola'nın kıyılarında yapılmış bir kale olduğu söylenen koyu tepeler görünmekteydi. Vadi başka yüksek araziler nedeniyle görünmüyordu. Gölün serin ve berrak sularına dalarak ve sabah yakaladığımız ördekleri yiyerek rahatladık.

Sayfa : VII

Après ce dîner nous nous remettons en marche dans la direction du Sud-ouest, et nous franchissons des hauteurs d'où nos regards plongent dans la vallée de l'Orkhon, but de notre expédition. La vallée était parsemée de petits lacs et de marécages; au delà les montagnes bleutées de Hangai s'offraient à notre vue. Dans la plaine qui s'étendait à leur pied, de l'autre côté de l'Orkhon, notre trucheman montrait du doigt des masses noires de terre amoncelée, qu'il nous dit être les ruines de Khara-balgasun; nous ne devions toutefois en approcher qu'au bout de dix jours plus tard, et c'est là que nous découvrîmes les débris du 3e monument. Les deux autres, qui

avaient pour nous une importance majeure, se trouvaient plus proches du lieu où nous étions, c. à d. dans la partie orientale de la vallée, à l'est des deux bras de l'Orkhon. Nous

Sayfa : VII

dirigâmes nos pas en droite ligne de ce côté-là; mais nous n'atteignîmes le premier de ces monuments que dans la matinée du 18 Août, en arrivant au bord d'un petit lac, nommé Tsaldam. Nous dressâmes nos tentes à deux kilomètres environ des monuments sur la rive du Kokchin-Orkhon, qui, après sa jonction avec la Hala, se jette dans le bras principal de la rivière.

Sayfa VII

Bu yemekten sonra güneydoğu yönünde yola devam ettik ve başkılarımızı *seyahatimizin amacı olan Orhon vadisi* üzerinde gezdirerek yüksek yerlerden geçtik. Vadide yer yer küçük göller ve bataklıklar vardı; bunların ötesinde *Hangai'nin* mavi dağları gözükmekteydi. Bu dağların eteğinde, *Orhon'un* öbür tarafında yayılan ovada, tercümanımız parmağıyla *Kara-balgasun harabeleri olduğunu söylediği bir kara toprak yığını* gösteriyordu; bunlara ancak on bir gün sonra yaklaşacaktık ve orada 3. yapının kalıntılarını keşfettik. Bizim için büyük önem taşıyan diğer iki yapı bulunduğumuz yerin daha yakınında, yani vadinin doğu kısmında, *Orhon'un* iki kolunun doğusundaydılar. Adımlarımızı düz bir çizgide o yöne çevirdik ancak bu yapıların ilkinin 16 Ağustos sabahı, *Saydam* adında küçük bir gölün kıyısına geldiğimizde eriştik. Hala ile birleştikten sonra ırmağın ana koluna dökülen *Kokşin-Orhon'un* kıyısında, yapıtlara iki kilometrelik bir mesafede çadırlarımızı kurduk.

Sayfa : VII

II. Les monuments près de l'Orkhon.

Pendant les journées qui suivirent, nous fûmes occupés à photographier, à calquer sur du papier brouillard et à copier les inscriptions des deux premiers monuments. Ils avaient

Sayfa : VII

tous deux repose autrefois sur un socle très bas avec un enfoncement au milieu. La moitié du socle ainsi que l'extrémité inférieure du 1er monument sont figurés sur tab. 17 à gauche. Sur tab. 1 le monument occupe le milieu, l'extrémité intérieure tournée vers le spectateur. C'est un monolithe, primitivement placé de telle façon que l'une des faces latérales (tab. 2) regardait l'Orient et l'autre (tab. 13) par conséquent était tournée vers l'Occident. Ce monument étant le seul des trois qui fut entier, on en pouvait mesurer exactement les dimensions. Sa hauteur totale est de 332 cm. le socle non compris; la face orientale porte une inscription jusqu'à la hauteur de 231 cm.

Sayfa VII

II. Orhon yakınlarındaki yapıtlar.

Takip eden günlerde ilk iki yapıtın üzerindeki yazıtların resmini çekmekle, sünger kağıdına onların çıkartmasını yaparak, onları kopyalayarak meşgul olduk. İkisi de eskiden **ortasında bir çöküntü bulunan çok alçak bir kaide** üzerinde durmaktaydı. Kaidenin yansı ve ilk yapıtın alt kısmı soldaki 17 no.lu tabloda görülmektedir. 1.tablo-da yapıt ortada bulunmaktadır, alt kısmı seyirciye dönüktür. Bu, başlangıçta öyle bir yerleştirilmiştir ki bir yanı doğuya (tablo 2) diğeri batıya (tablo 13) bakan bir **tek parça** taşır. Bu yapıt üç yapıt arasında tek **bütün olanıdır**, ölçüleri tam olarak hesaplanabilmektedir. Toplam yüksekliği, kaidesi hariç, **332 cm.dir**. Doğuya bakan tarafında **231 cm.**lik yüksekliğe kadar bir yazıt bulunmaktadır. Genişliği tabanda 128 cm. tepede 120 cm.dir.

Sayfa :VII

Au-dessus des inscriptions la pierre se termine par un demi-cercle, dont les deux côtés sont occupés par des dragons grossièrement sculptés;

Sayfa VII

Yazıtların üstünde her iki tarafında kabaca yontulmuş ejderhalar olan bir yarım çember bulunmaktadır.

Sayfa :VII

Ces dragons sont d'une exécution finement artistique taillés sur le troisième monument seul, où l'on peut le mieux reconnaître le style, dans lequel cette partie de chacun de ces monuments est exécutée.

Sayfa VII

Bu ejderhalar sadece üçüncü yapıt üzerinde çok ince bir şekilde işlenmiş ve yapıtlarının bu bölümündeki tarz daha iyi anlaşılmaktadır.

Sayfa :VII

Ce premier monument est couvert de caractères «ien-ar» sur trois de ses faces, celles de l'Est, du Nord et du Sud; il en est de même des trois angles qui regardent le Nord-Est, le Sud-Est et le Sud-Ouest.

Sayfa VII

Bu ilk yapıtın üç tarafında, Doğu, Kuzey ve Güney tarafında, ienissei harfleri bulunmakta, aynı şey Kuzey-Doğu, Güney-Doğu ve Güney-Batı tarafına bakan köşeler için de geçerlidir.

Sayfa :VII

3.

Ce qui fait en tout 71 lignes.

Sayfa VII

Toplam satır sayısı 71'dir.

Sayfa :VIII

Outre ces images grossières en pierre, la place où se trouve le 1er monument renferme encore 7 figures sculptées, dont deux se voient sur tab. 12. (Elles sont déjà représentées sur tab. 1 à gauche du monument et devant la

Sayfa : VIII

dans qui est à cheval). Celles-là comme toutes les autres statues trouvées auprès de ce 1er monument et du 2e, n'ont pas de tête, ce qui n'a rien d'étonnant pour ceux qui connaissent les anciennes mœurs des peuples de la Mongolie, chez lesquels on avait coutume d'emporter à de longues distances les têtes des ennemis en guise de trophées. On façonnait même en coupes les crânes des chefs tués à la guerre *. Chez les Toukioux et chez d'autres peuples, le nombre des ennemis qu'on avait tués déterminait celui des pierres que l'on dressait autour de la tombe d'un mort. Il était donc tout naturel, lorsqu'ils étaient attaqués par leurs ennemis, que ceux-ci abattissent les têtes de ces figures de pierre, qui à leurs

yeux représentaient aussi des Toukioux, et avec raison comme on le verra plus loin. Toutes ces têtes auraient-elles par hasard aussi été enlevées pour servir de trophées? — La plus grande des deux statues copées était placée debout les mains jointes, d'où pendant une pièce d'étoffe. Celle-ci doit vraisemblablement représenter ce qu'on nomme un khadak c. à d. un mouchoir de soie, dont on enveloppe chaque présent ou offrande chez les bouddhistes mongols, aussi bien celles qui sont faites aux hommes que celles destinées aux Dieux. Personne n'ose non plus s'approcher d'un «Guoguen» c. à d. d'un Dieu-homme envoyé du Tibet, ni de l'image d'un Dieu, avec l'intention de prier, s'il n'est pas muni d'un khadak. La seconde figure représente un personnage agenouillé, dont le bras a été en partie cassé. Il porte du côté droit, à la ceinture, une tasse à thé, qui apparaît sur la statue comme une boisse arrondie.

Sayfa VIII

Taştan yapılmış bu kaba resimler dışında, birinci yapıtın bulunduğu yerde iki tanesi tablo 17'de görülen 7 yontulmuş resim daha vardır. (Tablo 1'de yapıtın solunda ve atlı **kadının** önünde görünmektedirler). Bunların, 1.inci ve 2.inci yapıtın yanında bulunan diğerleri gibi, başları yoktur. Bu Moğolistan'ın eski halklarının an'anelerini bilenler için şaşırtıcı değildir. Çünkü düşmanlarının kafalarını **uzun mesafeler** boyunca **zafer göstergesi** olarak taşırlardı. Hatta savaşta öldürülen liderlerin başlarını kupa şeklinde ayarlardı. **Tukiu ve başka halklarda öldürülen düşman sayısı** bir ölünün mezarının etrafına konacak taş sayısını belirlerdi. Böylece, düşman tarafından soldınyı uğradıklarında onların gözünde Tukulan simgeleyen bu taştan yapılmış şekillerin başlarını yok etmeleri çok doğaldı. Tüm bu kafalar zaferin simgesi olarak mı yok edilmişti? – Kopya edilen bu iki heykelden en büyüğü dik olarak duruyor ve birleştirilmiş ellerinden bir parça kumaş sarkıyordu. Bu büyük bir ihtimalle "**kadak**" adı verilen, Moğol Budistlerin insanlara veya tanılara yaptıkları bağışları sardıkları ipek mendildi. Kimse dua etmek için bir "**gegen**"e, yani Tibet'ten gönderilen Tanrı-insan'a veya bir Tanrı resmine bir kadak olmadan yaklaşmaya cesaret edemezdi. İkinci şekil, kolu kısmen kanlımış, diz çökmüş bir insanı temsil ediyor. Kemerinde, sağ tarafta, heykelde yuvarlak bir çıkıntı yapan bir çay fincanı taşımaktadır.

Sayfa :VIII

* Les Mongols, les Seldjes, les Tatares shakazais et autres, hontenant leur kaftan de gauche à droite. Les Kirghizes (et les Russes) au contraire le font en sens inverse. Potanine parle de „kadek“ appartenant à cette dernière catégorie. Le kaftan du personnage qui tient un „khadak“ (tab. 17) est fermé de la même manière. Les Toukizes et Doudgases paraissent porter comme les Mongols etc. cette plus haute, le revers gauche de l'habit boutonné à droite. — Conf. Izama. Hieroglyphe o. s. p. 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000.

Sayfa VIII

Moğollar, Soyotlar, Abakanlı Tatarlar ve diğerleri, kaftanları soldan sağa iliklerler. Kırgız (ve Ruslar) ters yönde iliklerler. Potanin bu son kategoriye giren "baba"dan bahseder. Elinde bir "kadak" tutan heykeli kaftanı da (tablo 17) aynı şekilde iliklenmiştir. Tukiular ve Dulgaslar, yukarıda bahsedilen Moğollar gibi kıyafetin sol yüzünü sağdan iliklerler.

Sayfa : IX

Qu'est-ce alors, se demande-t-on, que le monticule dont il a été parlé plus d'une fois et que l'on aperçoit à droite sur tab. 1. Il se fait remarquer par une végétation plus touffue que celle de la steppe d'alentour, et paraît être formé d'une terre plus fertile. Une verdure aussi luxuriante se rencontre souvent sur les buttes tumulaires appelées kourgans; pourtant celle-ci n'est pas de cette espèce. Comme il n'entrait pas dans nos intentions de faire des fouilles, ce qui d'ailleurs aurait attiré sur nous au plus haut degré la colère des Mongols rôdant constamment autour de nous, nous ne sommes pas en mesure de nous appuyer sur des recherches de cette nature, dont nous n'avons au reste pas besoin pour nous expliquer ce qu'avait été ce monticule autrefois. A notre place les marmottes ont creusé dans cette terre, et ce sont elles qui nous mettent sur la voie. Je retirai d'un des trous faits par ces animaux une quantité de tales demi-rondes, telles qu'on les emploie encore généralement en Chine pour couvrir les toits des maisons. Il y en avait plusieurs autres semblables éparpillées sur la colline et aux alentours. Sachant outre cela que dans ces contrées les habitations sont bâties en terre glaise, nous étions à peu près sûrs de ne pas nous tromper dans nos conjectures: c'était une maison écroulée que nous avions devant les yeux. Nous verrons dans la suite qu'il ne s'agit pas ici d'une habitation ordinaire, mais bien d'un temple, qui fut construit à la même époque à laquelle le monument

Sayfa : IX

fat érigé ou à laquelle du moins l'une des statues, dont nous avons parlé, a été sculptée.

Le 2e monument, situé au Sud-ouest du premier, à environ 1 kilomètre de distance, et son entourage le plus proche sont à plusieurs égards de même aspect que celui-ci. Ici encore nous avons, outre 5 figures humaines sculptées et un liog, une butte de terre entre le monument et un autel de pierre, pareil à celui que nous avons vu tab. 18. Au côté opposé, c. à d. à l'Orient se dresse un autre pierre auprès d'un monticule plus petit. Cette pierre (tab. 40) diffère de la pierre correspondante près du 1er monument en ce qu'elle porte une courte inscription tékésienne, reproduite dans le texte à la ligne II a, page 23.

Sayfa IX

O halde, daha önce birçok kez sözü edilen ve tablo I'n sağında gördüğümüz tepecik nedir? Etraftaki bozkırdan daha sık bir bitkisi örtüsüyle dikkat çekmekte ve **daha verimli bir toprağa** sahip gibi görünmektedir. Bu kadar bol bir yeşillik "**kurgan**" adı verilen gömüt tepeciklerinde sık rastlanır; fakat bu onlardan değildir. Kazı yapmak niyetinde olmadığımızdan, bu zaten sürekli etrafımızda dolaşan Moğollar çok kızdırdı, bu tür araştırmalardan destek alamayız. Ayrıca bu tepecikğin geçmişte ne olduğunu anlamak için bu araştırmalara ihtiyacımız da yoktu. Köstebekler bizim yerimize toprağı kazmış ve bize yol göstermekteydiler. Bu hayvanların yaptığı deliklerden birinden hâlâ Çin'de çatılan kaplamak için kullanılanlar türünden **yan-yuvarlak birkaç kiremit** çıkartım. **Tepede ve civarda** yer yer benzerlerinden bulunmaktaydı. Bunun dışında bu yörelerde evlerin kili topraktan yapıldığını bildiğimiz için tahminlerimizde yanılmadığımız-

dan hemen hemen emindik: Gözümüzün önünde yıkılmış bir ev duruyordu. Daha ileride bunun normal bir konut olmadığını, yapının dikildiği veya en azından **bahsettiğimiz heykellerden birinin yapıldığı devirle aynı devirde inşa edilmiş bir tapınak** olduğunu anladık.

Birinci yapının Güneybatısında, 1 km.lik bir mesafede bulunan ikinci yapı ve çevresi birçok yönden aynı görünümü arz etmektedir. Burada yine, yontulmuş 5 insan figürü ve bir **aslan** haricinde, yapı ile taş sunak arasında tablo 18'de gördüğümüz gibi bir toprak tepelik bulunmaktadır. Karşı tarafta, yani doğuda, daha küçük bir tepelik üzerinde başka bir taş bulunmaktadır. Bu taş (Tablo 40) **birinci yapının** yanındaki taştan farklıdır çünkü üstünde **lenissei** harfleri vardır. Bu kısa yazıtın bir kopyası 23.Üncü sayfada II a satırında bulunmaktadır.

Sayfa : IX

Le premier de ces monuments était tombé par terre, de telle façon que la face de l'Est était tournée en-haut. Cette seconde stèle, en tombant dans le sens opposé, s'était de plus brisée en 4 morceaux.

Sayfa IX

Bu yapıtlardan birincisi yere düşmüştür, öyle ki Doğu yüzü yukarıya dönüktür. Bu ikinci dikme taş ters yöne düşerek 4 parçaya bölünmüştür.

Sayfa : X

Cependant notre séjour près de Kochin c. à d. de l'ancien Orkhon commençait à se prolonger un peu trop, bien que, d'un autre côté, il nous offrit d'agréables délasséments.

Sayfa X

Kokşin, yani eski Orhon yakınında kaldığımız süre, hoş bir dinlenme imkânı sağladığı halde, biraz fazla almaya başlıyordu.

Sayfa : XI

Le 21 Août nous plâmes nos tentes près du Kokşin-Orhon pour nous remettre en marche, et nous nous dirigeâmes en droite ligne, en franchissant les deux bras de l'Orkhon, vers les ruines de Khara-balgasun, que nous atteignîmes après 15 heures de marche.

Sayfa XI

27 Ağustos'ta tekrar yola koyulmak üzere çadırlarımızı topladık ve Orhon'un iki kolunu geçerek Kara-balgasun harabelerine doğru yönlendik. Oraya 5 saat sonra ulaştık.

Sayfa : XI

La partie principale de Khara-balgasun, c. à d. des ruines noires, se compose de haute remparts, formant une forteresse quadrangulaire, qu'entourait de plus un fossé. Tab. 44, où se trouve représentée à peu près la maquette d'un des côtés du camp, montre quel est l'aspect de cette construction.

Sayfa XI

Kara-balgasun'un önemli kısmı, yani kara harabeler, yüksek surlar ve birden fazla hendekle çevrili dört köşeli bir kaleiden oluşmaktadır. Tablo 44'de bu karenin bir yanının yaklaşık yansından

fazlası bulunmakta ve bu inşaatın görünümü hakkında bir fikir vermektedir.

Sayfa : XVII

IV. Les Toukioux et les deux premiers monuments.

Les contrées du Hangai et de l'Orkhon apparaissent dans l'histoire de la Chine d'assez bonne heure. L'an 226 avant J. Chr., alors que Touman c. à d. Khara-khan fut chassé d'Ordos par les Chinois, et contraint d'établir son campement au Nord du grand désert de sable, cette région devint le centre d'habitation d'un peuple puissant de la Haute-Asie. Il eut pour successeur en 209 le fameux Modé c. à d. Méthé (Maotou) * qui fut le fondateur véritable de l'empire des Huns (c. à d. Hiong-nou). Leurs chanious, c. à d. chefs, avaient, du moins jusqu'au milieu du 1er siècle de l'ère chrétienne, après que leur empire démembré fut en partie soumis à la domination de la Chine, leur lieu de réunion ou Ordo au pied des monts Hangai sur les bords de l'Orkhon.

Sayfa XVII

IV. Tukiular ve ilk iki yapıt.

Hangai ve Orhon bölgeleri Çin'in tarihinde oldukça erken ortaya çıkmıştır. Milattan önce 226 yılında, Tuman yani Kara-han Çinliler tarafından Ordos'tan kovulduğunda ve büyük kum çölün kuzeyinde konaklamak zorunda kaldığında, bu bölge **Yüksek-Asya'nın güçlü bir halkının** merkezi haline geldi. 209 yılında Tuman'ın halefi, daha sonra Hun İmparatorluğu'nu kuran Ünlü Mete olmuştur. Liderleri, "**Şaniular**", en azından imparatorluk dağılıp kısmen Çin'in egemenliğine tabi olduğu zamana, Hristiyanlık devrinin ilk asrının ortalarına kadar, toplantılarını veya Ordo'larını Hangai tepelerinin eteklerinde, Orhon kıyılarında düzenlemekteydi.

Sayfa : XVII

C'est ce dernier peuple qui offre pour nous un intérêt particulier, en vue des deux premiers monuments dont nous avons parlé.

La dynastie Toukiou ou Doulga tire son origine des Huns, qui furent vaincus par les Chinois près des sources de l'Irtisch vers l'an 92 après J. Chr. Il existe différentes traditions

relativement au sort de leur premier ancêtre Assina,* et il aurait, comme maint autre chef de dynastie, dû sa conservation à une louve. Mais abstraction faite de ces légendes suspectes, il paraît avéré, que cette tribu eut durant plusieurs siècles ses demeures dans l'Altai, qu'elle y fut d'abord sous la dépendance des Sainhi, mais que plus tard elle exerça au service des Jouan-Jouan le métier de forgerons, et qu'ils connaissaient ainsi l'usage de fer.

En 552 Hi-khan Touming réussit cependant à vaincre les Joujanes, et à rétablir ainsi, après un intervalle de 400 années, la dynastie des Huns et à poser les fondements d'un empire toukiouen**. Le siège central de cette puissance doit avoir été à cette époque sur les bords de l'Üli; mais lorsque, vers la fin du 6e siècle, cet empire eut été partagé entre deux dynasties, l'une à l'Occident, l'autre à l'Orient, cette dernière eut, pendant un certain espace de temps, pour résidence la forteresse de Donguing au Nord d'Ordos, et plus tard le pays de l'Orkhon. Ce n'est toutefois que sous le deuxième successeur de Touming, que les Toukioux paraissent tenir une place marquante dans l'histoire de la Chine. Ce successeur, dont le nom est Moulouï-khan Kiguine (ou Mo-khan-khan), régna de 553 à 572, et nous est dépeint comme

Sayfa : XVII

un homme remarquable déjà par son extérieur. Il avait le visage très-rouge et allongé; ses yeux avaient un éclat vitreux. Quant à ses qualités du reste, il était dur, vaillant et doué d'une grande intelligence.

Sayfa XVII

Daha önce bahsetmiş olduğumuz iki yapıt açısından Tukiular veya Türkler bizim ilğimizi çekmektedir.

Tukiü veya **Dulga** hükümdarlığının kökeni, irtiş kaynağı yakınında milattan önce 92 yılında Çinliler tarafından yenilen Hunlara dayanmaktadır.

Diğer başka hükümdarlar gibi varlığını bir dışı kurda borçlu olan ilk ataları **Asena** ile ilgili birçok rivayet vardır. Fakat bu kuşkulu efsaneler bir yana bırakılırsa, bu boyun asırlarca Altaylarda yaşadığı, önce Sainbilere bağlı olduğunu, daha sonra Juan-Juanların hizmetinde **demircilik yaptıkları** ve böylece demir kullanmayı bildikleri ortaya çıkmıştır.

552 yılında **İlhan Tumin** Jujanları yenmeyi ve böylece 460 yıllık bir aradan sonra Hun İmparatorluğu'nu tesis etmeyi ve bir Tukiü İmparatorluğu'nun temellerini atmayı başarmıştır. Bu büyük gücün merkezi o zamanlar **İli** kıyılarındaydı; fakat, 6.uncı asrın sonlarına doğru bu imparatorluk biri batıda diğeri doğuda iki imparatorluk arasında paylaşılmca doğudaki imparatorluğun merkezi bir süre için Ordos'un kuzeyinde bulunan **Dugin** Kalesi, daha sonra da Orhon ülkesi olmuştur. Ancak **Tumin**'in ikinci halefi zamanında Tukiular Çin tarihinde önemli bir yere sahip olmuşlardır. Mo Khanhan adındaki bu halef 553 ile 572 yılları arasında hüküm sürmüş ve daha dış görünüşü itibarıyla dikkat çekici biri olarak tarif edilmiştir. Yüzü çok kırmızı ve uzun, gözleri cam parlaklığındaymış. Niteliklerine gelince, sert, yiğit ve çok zekiymiş.

Sayfa : XVII

• L'apparition de cet Asina et par conséquent celle de la tribu des Douigars ou Toukious après l'an 400 seulement, suivant Klaproth, Tableaux historiques p. 118 et 114 ou bien (comme le veut Bastian dans ses Ethnologische Forschungen. Jena 1873. II vol., p. 323) en cette année même (400) doit sans doute être considérée comme une méprise. — Les Toukious, dit encore Neumann, Die Völker des südlichen Russlands s. 88, apparaissent pour la première fois vers le milieu du 5e siècle.

Sayfa XVII

Klaproth'a göre, Tarihi Tablolar sayfa 113 ve 114, Asena ve **Dulgaz** veya Tukiü boylarının 460 yılından sonra veya 460 yılında (Bastian, Ethnologische Forschungen, Jena 1873, II. Cilt, s.223) ortaya çıkışı bir yanlışlık olarak değerlendirilmelidir. - **Neumann'a** göre, Die Völker des südlichen Russlands s.85, Tukiular ilk defa 5.inci asrın ortalarında doğru ortaya çıkmışlardır.

Sayfa : XVIII

On place la statue du défunt dans une baraque construite à côté de la tombe, et qui contient en outre un récit détaillé des combats auxquels il a pris part; on pose là encore des pierres, dont le nombre égale celui des ennemis que le défunt a abattus, et s'élève de la sorte parfois jusqu'à 100 et même jusqu'à 1000 *

Sayfa XVIII

Ölenin heykeli katıldığı savaşların da anlatıldığı bir yazıyla beraber mezarın yanında inşa edilen barakanın içine konulmakta; buraya ölenin yenmiş olduğu düşman sayısı kadar taşlar da konulmaktaydı. Bu sayı bazen 100'ü bulmakta, bazen 1000'e kadar ulaşır.

Sayfa : XVIII

«Les Toukioux
~~ne se servaient pas des caractères de l'écriture chinoise~~, mais
ils en ont qui leur sont propres, et dont les signes ressemblent
à ceux des autres peuples Hous a. à d. Turcs.

Sayfa XVIII

Tukiular Çin harflerini kullanmazdı, onların kendine ait ve diğer
Hu halkları, yani Türklerinkine benzer harfleri vardı.

Sayfa : XVIII

L'histoire de la Chine paraît ignorer qu'il y a eu des
rapports entre les Toukioux et la cour de Constantinople.
L'historien Théophane est ainsi le seul, dans lequel nous li-
sons une relation détaillée de l'ambassade déléguée par l'em-
pereur Justin chez les Toukioux, pour reconduire les députés
que le khan avait précédemment envoyés vers lui.

Sayfa XVIII

Çin tarihi Tukiular ile İstanbul arasındaki ilişkileri yok varsay-
maktadır. Yalnızca tarihçi Tufan, İmparator Justin'in, Han'ın kendi-
sine gönderdiği mebusları geri götürmek için Tukiular nezdinde bir
elçiliğin görevlendirildiğinden bahsetmiştir.

Sayfa : XVIII

Le nombre des guerriers chez les Toukioux se montait à un million, et constituait une armée redoutée même des Chinois.

Sayfa XVIII

Tukiulardaki savaşçı sayısı **bir milyon** civarındaydı ve bunlar Çinlilerin dahi korktuğu bir ordu oluşturmaktaydılar.

Sayfa : XVIII

Après l'année 620, comme nous l'avons dit, l'Ordo (résidence) des Toukioux orientaux à Douguine, au Nord d'Ordos, fut transportée au pays de Hangai** et ce fut à la même époque environ, que l'empereur de la Chine se laissa appeler leur vassal.

** Leanes, Nicropia etc., I, 363 et 364 prole, l'abbéaux historien p. 118 rapportent que „quelques dizaines d'années auparavant un vice-khan alla camper sur les rives de la Toula“.

Sayfa XVIII

620 yılından sonra, daha önce söylediğimiz gibi, Ordos'un Kuzeyinde Dugin'de bulunan Doğulu Tukiulann toplanma yeri (kamet-gâh) Hangai ülkesine taşınmıştır ve aynı devirde Çin imparatoru onlara **bağlanmıştır**.

Klaproth, Tarihi Tablolar, s.118 "birkaç yıl önce bir Han yardımcısı Tula kıyılarında konaklamıştır."

Sayfa : XIX

Le khan ayant de plus exprimé l'intention de faire élever un mur autour de sa résidence, et ériger des temples à Bouddha et à Lactaé, son conseiller se prononça d'une manière très significative en disant :

« Le peuple doulgase (c. a. d. les Toukioux) n'atteint pas en nombre la centième partie de la population de la Chine, et si, malgré son infériorité numérique, il a pu résister à cet empire, la raison en est que les Doulgases, ne recherchant que de l'herbe et de l'eau, n'ont d'autre intérêt que la chasse, et n'ont pas de demeure fixe, mais ne s'exercent qu'au métier de la guerre. Quand ils sont en force, ils marchent en avant; mais lorsqu'ils sont trop faibles, ils reculent et se cachent. L'armée de la dynastie de Tan au contraire est nombreuse mais faible; elle demeure dans les villes et en cas de défaite elle ne peut échapper à la captivité. Les doctrines de Bouddha et de Lactaé d'ailleurs engendrent la charité et la faiblesse, je veux dire qu'elles rendent les hommes impropres à la guerre et les affaiblissent ».

Il n'est pas dit expressément, que l'Ordo des Doulgases continua de n'être pas fortifié, mais ce discours, qui renfermait des conseils adressés au khan, fait supposer qu'il en fut ainsi. Cette place était probablement située dans la steppe qui s'étend entre le lac Tsaidam et le Ketchin-Orkhon, où plus tard les deux premiers monuments furent érigés. Le khan suivit donc une politique de paix envers la Chine, et envoya à l'empereur une ambassade pour solliciter la paix. Mais le fils du Ciel, doutant de la sincérité de cette demande, déclara la guerre et fit marcher contre lui une armée de 300 mille hommes.

Sayfa XIX

Han ikametgâhı çevresinde bir duvar inşa ettirmekten ve Buda ve Laotse için tapınaklar dikmekten söz edince danışmanı çok anlamlı olan şu cümleleri söylemiştir:

"Dulgas halkı (yani Tuktular) sayısal olarak Çin'in nüfusunun yüzde birini bile teşkil etmemektedirler ve eğer bu sayısal azlığa rağmen bu imparatorluğa karşı kayabildilerse bunun sebebi Dulgasların sadece ot ve suyla yetinmeleri, avla ilgilenmeleri, daimi bir ikametlerinin olmayışı ve sadece savaş mesleğine çalışmalarıdır. Güçlü oldukları zamanlar, öne ilerlemektedirler, fakat zayıf olduklarında geriler ve saklanırlar. Aksine Tan Hükümdarlığı'nın ordusu kalabalık ama zayıftır; şehirlerde yaşar ve yenilgi halinde tutsaklıktan kaçmazlar. Buda ve Laotse öğretmenleri zaten merhamet ve zayıflığı öne sürmektedir, onların insanları zayıf kıldığını ve savaşa uygun olmalarına yol açtığını söylemek istiyorum."

Dulgasların toplanma yeri surlarla çevrilmediği açıkça söylenmemiştir ama Han'a tavsiyeler içeren bu söylev öyle olduğunu düşündürmektedir.

Bu yer muhtemelen daha sonra ilk iki yaptırı dikildiği Tsaidam ve Kokşin-Orhan arasındaki bozkırlardadır. Han, Çin'e karşı bir barış politikası yürütmüş ve barış talep etmek için İmparatora bir elçi göndermiştir. Fakat Göklerin Oğlu bu isteğin samimiyetinden şüphe ederek savaş ilân etmiş ve üzerine 300 bin kişilik bir ordu göndermiştir.

Sayfa : XIX

«Toufan descend d'un race de chiens, et malgré cela la dynastie Tan n'hésite pas à s'allier avec cette famille par un mariage.»

Sayfa XIX

Tufan bir köpek ırkından gelmektedir ve buna rağmen Tan hükümdarlığı bu aileye bir evlilik bağı ile bağlanmakta tereddüt etmemiştir.

Sayfa : XXII

X à peu près la même langue que les Huns (Hioung-nou). Vers l'an 338 ils furent asservis par la dynastie Toba; mais à la fin de ce même siècle ils allèrent s'établir dans la région septentrionale du désert, et y reçurent le nom de Gaoghien. (Dimlines) ou Gao-tche, qui veut dire en chinois des haute chariots, tout en continuant de s'appeler Tchidi ou Tché. Leur principale résidence était située sur la Haute Selenga. Plus tard ils furent connus sous le nom de Hiei-hou ou Ouygours.

Parmi les us et coutumes de ce peuple nous mentionnerons celle de déposer les morts dans une fosse creusée, un arc tendu à la main, et une épée avec une lance au côté; la fosse restait ouverte.

Sayfa XXII

Hunlarla hemen hemen aynı dili konuşmaktaydılar. 338 yılına doğru Toba Hükümdarlığı'nın boyunduruğu altına girmişlerdir ama asrın sonuna doğru çölün kuzey bölgesine yerleşip, hâlâ **Çidi veya Tele** adını muhafaza ederek, Çince'de "yüksek araba" anlamına gelen Gaogiu veya Gaoçe adını almışlardır. Başlıca yerleşim yerleri Yüksek Selenga'dır. Daha sonra Uygurlar olarak anılmışlardır.

Bu halkın **gelenekleri** arasında ölüleri kazılan bir çukurun içine, elinde gerilmiş bir yay, yanında bir kılıç ve bir mızrakla gömmelerini sayabiliriz. Çukur açık kalmaktaydı.

Sayfa : XXII

Au 5 siècle ils tombèrent sous la dépendance des Joujans. Vers la fin de ce même siècle, l'an 487 une partie des Oulgours se sépara du reste de la population près de la Selenga et se porta vers l'Irtisch, où leur chef, qui s'était déclaré indépendant, prit le titre de Hé-oultou-foulé, c. à d. en chinois: le Xgrand fils du Ciel.

Sayfa XXII

5. asrda Juhanların buyruğu altına girmişlerdir. Aynı asrın sonlarına doğru, 487 yılında, Uygurların bir bölümü Selenga yakınlarındaki diğer topluluktan ayrılır ve Irtiş'e gider. Orada kendini bağımsız ilân eden liderleri, Çince, Göyüzü'nün büyük oğlu anlamına gelen He-Uleu-Fule unvanını alır.

Sayfa : XXII

Les ancêtres des Gaughiouls étaient divisés en 12 familles; plus tard apparurent 15 tribus, dont l'une appelée Jouan-gei (ou Ouhoungouai) était établie sur la Selenga, et c'est d'elle, réunie à d'autres tribus, que les Oulgours ou Ukhors tirent leur origine.

Sayfa XXII

Göğülün ataları 12 aileye bölünmüştür. Daha sonra 15 kabile ortaya çıkmıştır. Bu kabilelerden bir tanesi, Juhan-ge, Selenga'ya yerleşmiş ve başka kabilelerle birleşerek Uygurları oluşturmuşlardır.

Sayfa :XXII

Ces guerres intestines avaient duré 7 ans. Tandisque la Chine comptait, en 754, 6 millions et demi de familles c. à d. 53 millions d'habitants, ce nombre était descendu en 764 à 3 millions de familles, soit 17 millions d'âmes. X

Sayfa XXII

Bu iç savaşlar 7 yıl sürmüştür. 754 yılında Çin'in nüfusu 6.5 milyon aile, yani 53 milyon kişiye, bu rakam 764 yılında 3 milyon aile, yani 17 milyon kişiye düşmüştür.

Sayfa :XXII

Le Khan,

Menjou Idigain, qui méditait une attaque contre la Chine, fut assassiné en 780.

Sayfa XXII

Çine bir saldırı düşünen Han Menjui Idigen 780 yılında öldürülmüştür.

Sayfa :XXIII

Par caractères turcs il faut, je suppose, entendre les signes graphiques ionissiens ou peut-être oulgouriens. /

Sayfa XXIII

Kanımca Türk harfleri dendiği zaman, Ionissei veya belki Uy-gur grafik şekillerini anlamamız lazım.

Sayfa : XXIII

Près de 200 ans plus tard on voit se dresser, dans le malheureux chaos de l'Asie centrale, la figure gigantesque de Tchéngis-khan, qui appelle l'attention du monde sur lui et sur le peuple à la tête duquel il s'était placé. Aux temps de son fils et successeur Ogotai, l'Orkhon et la ville de Karakorum, fondée par lui vers l'an 1235, devinrent le centre de l'empire mongol. Cette ville remarquable, et la renommée dont elle jouissait, brillèrent un certain temps comme un phare dans la nuit.

Sayfa XXIII

Yaklaşık 200 yıl sonra, Orta Asya'nın karanlık kaosunda, dünyanın ilgisini kendisine ve **başında bulunduğu halkın** üzerine çeken Cengiz Han ortaya çıkmıştır. Oğlu ve halefi olan Ogotai zamanında, Orhon ve Cengiz Han tarafından 1235 yılına doğru kurulan Karakorum Moğol İmparatorluğu'nun merkezi haline gelmiştir. Bu muhteşem şehir ve onun ünü bir süre gecenin içinde bir ışık gibi parlamışlardır.

Sayfa : XXIII

Bientôt cependant cette lumière s'éteignit, et cette région fut de nouveau ensevelie dans une obscurité si épaisse, que jusqu'à nos jours on ne sait pas où elle était située.

Karakorum

Sayfa XXIII

Daha sonra bu ışık sönmüş ve bu bölge öyle kalın bir karanlığa gömülmüş ki bugüne kadar Karakorum'un **nerede olduğu** tam olarak bilinmemektedir.

Sayfa : XXIV

L'historien persan Alai-ud-din, qui a écrit l'ouvrage intitulé *Tarikh Djihankuchai* ou Histoire du conquérant du monde, raconte que le surnommé Ogataï est le fondateur de la ville, qui reçut le nom de Kharakorum, d'après celui d'une montagne auprès de laquelle elle était située. Puis il ajoute, que l'on trouva sur les bords de l'Orkhon les ruines d'une ville et d'un palais qui avaient appartenu aux Oulgours.

Sayfa XXIV

Tarikh Djihankuchai "Dünyayı Fethedenin Hikâyesi" adlı eserinde İranlı tarihçi Alaattin, Ogataï'nin, yakındaki bir dağın adı olan Kharakorum adını alan bu şehri kurduğunu anlatır. Orhon'un kıyılarında **Uygurlara ait bir şehrin ve bir sarayın kalıntılarının bulunduğundan** söz eder.

Sayfa : XXIX

8° Au bas de la ligne 9 de la planche 33-34, on lit :
 « Moi, Koutlook Pek (Khakan). » Toun Mo-ho Tarkan est un
 des trois Khakans oulgours que l'histoire chinoise nous
 montre avec précision paré du titre de « Sa Hauteesse le
 Sérénissime Khakan. » Koutlook signifie heureux.

Sayfa XXIX

6) 53-54 levhanın 9. satırında "Ben, Kutluk pek (Hakan) " yazılmıştır. Tun-Moho Tarkan, Çin tarihinde Hakan Hazretleri unvanını almış 10 Uygur Hakanından biridir. "Kutluk" mutlu anlamına gelmektedir.

Sayfa : XXXI

8. Khakan hérité du trône, il était doué de valeur et de talents militaires; au dedans et au dehors brillant. Son fils Teng-li la mo-mi-eh Ki-u-lou Pek Khakan lui succéda; grâce à son administration les mœurs se transformèrent successivement. Moi, Koutlouk Pek ✕

Sayfa XXXI

9. Hakan tahtın varisi olmuştur, askeri yeteneklere sahiptir; hem içte hem dışta parlak. Oğlu Teng-li-mo-miş Kiulu Pek Hakan onun halefi olmuştur; onun yönetimi sayesinde gelenekler değişmiştir.

Ben, Kutluk Pek.

Sayfa : XXXI

17. héraïque, prudent, capable, doué d'énergie et de prestige guerriers, du premier coup il réussit....; le Khakan avait consenti à faire une expédition (mais) il mourut; il y avait d'immenses quantités de bœufs, de chevaux et d'armes, mais le patrimoine national était ruiné; le territoire n'avait plus d'habitants.... les Karlouks¹⁸ se joignaient aux Tibétains¹⁹....

Sayfa XXXI

12. yiğit, temkinli, becerikli, savaşçı güç ve itibara sahip, bir kerede başarmıştır; Hakan bir sefer düzenlemeye razı olmuş fakat ölmüştür; çok büyük sayıda sığırlar, atlar ve silahlar vardı fakat ulusal malvarlığı mahvolmuştu; ülkede nüfus kalmamıştı. Karluklar Tibetlilerle birleşiyordu.

Sayfa : XXXV

1° Les Oulgoours n'auraient pas été les premiers à imiter les Chinois en faisant intervenir le Ciel dans les titres de leurs souverains; ils auraient simplement suivi en cela l'exemple de leurs congénères qui les avaient précédés dans la vallée de l'Orkhoun, les Huns Hiong-nou et les Turks Tou-Kiou.

2° Les souverains ou Fan-jou des Hiong-nou prenaient le titre de Tch'eng-li Kou-tou Fan-jou 增利可汗, qui, selon les auteurs chinois, signifiait le Fan-jou, Fils du Ciel.

Sayfa XXXV

1) Hükümdarlarının unvanlarında Gökyüzü adı geçen Çinlileri taklit eden ilk Uygurlar değildir. Böyle yaparak sadece Orhon vadisinde onlardan önce yaşamış olan soydaşları, Hun Hiong-nu ve Tu-kiu Türklerini örnek almışlardı.

2) Hiong-nu'nun hükümdarları veya Tanju'ları Çeng-li Kutu Tanju unvanını almaktaydılar. Bu unvan, Tanju, Çinli yazarlara göre Göklerin Oğlu anlamına gelmekteydi.

Sayfa : XXXV

[5] Sur la planche photographiée portant le n° 53, 5e ligne, on lit Fang-tou 方突; j'ai supposé erroné le second de ces caractères et je lui ai substitué le signe 突. Peut-être ai-je tort: le dictionnaire *P'ei-ouen-yun-fou* nous dit que l'agrégation Fang-tou est applicable à deux États, rien de plus. Fang-tou, si cette lecture est correcte, pourrait être l'équivalent de Tandou, Tandout: serait-ce là l'origine du nom de Tanduc que Marco Polo, au XIIIe siècle, donne à une partie de la région que possédaient alors Prestre Jehan et les Kérallès, et que Yule identifie au territoire de Kousi-hoa tch'eng?

Sayfa XXXV

(5) Fotoğraflı çekilmiş olan ve 53 numarayı taşıyan levhanın 5. satırında **Tang-tu** okuyoruz; bu iki karakterden ikincisinin yanlış olduğunu varsaydım ve ona başka bir işareti ikame ettim. Belki haksızım: P'eiven-yun-tu sözlüğü **T'ang tu** birleşimin iki devlete uygulanabileceğini söylüyor sadece. **T'ang-tu**, eğer okunuşu doğruysa, **Tandu**, **Tanduk**'un karşılığıdır: acaba bu Marco Polo'nun XIII. asrda Papaz Jehan ve **Karaitlerin** yaşadığı ve Jule'nin Kuei-hoa tçeng ülkesi olarak belirttiği bölgenin bir kısmına verilen adın kökeni midir?

Sayfa : XL

Le système d'écriture du troisième monument, qui appartient à cette dernière catégorie, ressemble donc davantage à celui qui est employé dans les inscriptions tumulaires des environs de l'Iénisseï qu'à celui des deux monuments de l'Orkhon. Si ces derniers sont l'image de l'écriture des Toukioux, et que le troisième monument, dont les inscriptions sont en partie en oulgour, en partie en chinois, reproduise de même dans ses caractères runiques l'ancienne écriture des Oulgours, et que les monuments de l'Iénisseï reproduisent celle des Hakases, les particularités ci-dessus signalées confirmeraient les données fournies par des autorités chinoises affirmant que l'écriture des Oulgours était pareille à celle des Hakases, tandis que le système d'écriture des Toukioux en différait sensiblement.

Comme nous l'avons dit plus haut, les inscriptions de l'Orkhon présentent une grande régularité;

Sayfa XL

Üçüncü yapıtın yazı sistemi Orhon'daki iki yapıtınkinden daha çok lenissei cıvanndaki gömüt yazıtlarına benziyor. Orhon'dakiler Tukiulann yazılarının bir benzeri ise ve yazıtların bir kısmı Uygur dilinde bir kısmı Çince olan üçüncü yapıt Runik harflerinde (en eski Cermen ve İskandinav harfleri) eski Uygur yazılarının yansıtıyorsa ve lenissei'deki yapıtlar Hakaselerin yazılarını yansıtıyorsa, yukanda dikkat çekilen özellikler Çin makamlarının Uygur yazılarının Hakase yazılan ile aynı olduğu, Tukiulann yazı sisteminin ise farklı olduğu yönündeki açıklamalarını teyit etmektedir..

Yukanda değindiğimiz gibi Orhon yazıtları büyük bir düzenlilik arz etmektedir.

Sayfa : XL

Les signes de ponctuation employés sont: s | ◊ Le signe ◊ ♡ remplit probablement la même fonction.

Avant d'examiner de plus près les deux systèmes d'écriture de l'Orkhon et de l'Iénissei, ainsi que la langue des inscriptions correspondantes, il sera bon de chercher à jeter quelque lumière sur le sujet, par un aperçu des migrations des peuples en Asie et de la propagation de l'art d'écrire parmi les peuples asiatiques.

Sayfa : XL

Déjà au commencement du septième siècle avant J.-C., les Scythes, qui représentent semble-t-il, partiellement du moins, la souche turque ou mongole, apparaissent dans les pays au nord de la mer Noire et de la mer Caspienne. C'est de là que, sous le règne de Cyrus, ils envahirent et parvinrent à soumettre, pour un temps, l'empire des Mèdes. Cyrus, en faisant la conquête de la Bactriane, fit tributaire le peuple touranien de Çakas ou Sakes, habitant à l'est du Tzariste¹.

Sayfa XL

Kullanılan noktalama işaretleri şunlardır: • | • • • • • işaretleri büyük bir ihtimalle aynı işlevi görmektedir.

Orhon ve Yenisei'nin iki yazı sistemini ve ilgili yazıtların dilini daha yakından incelemeden önce, Asya'daki halkların göçü ve Asya halkları arasında yazı sanatının yayılmasının bir özeti ile konuyu biraz aydınlatmakta yarar vardır.

Türk veya Moğolların kökenini en azından kısmen temsil eden İskityalılar daha milattan önce yedinci asırda Karadeniz ve Hazar Denizi'nin kuzeyindeki ülkelerde ortaya çıktılar. Buradan Keyhüsrev'in hükümdarlığı döneminde Med İmparatorluğu'nu istilâ edip bir süre kendi egemenlikleri altına aldılar. Keyhüsrev Bactria'yı fethederek Yaksarte'nin doğusunda Çakas veya Sakes'te yaşayan Turan halkını kendine bağladı.

Sayfa : XL

Mais à l'essor de la puissance des rois des Achéménides correspondait aussi une riche culture, qui produisit entre autres un nouveau système d'écriture. Sous Cyrus et sous Darius l'écriture cunéiforme si compliquée des Assyriens et des Mèdes fut transformée en une écriture persane très singulière, laquelle est essentiellement et purement alphabétique et comprend 36 caractères¹. A côté de ce système et des autres systèmes d'écriture cunéiforme qui étaient en usage dans les pays si divers qui formaient l'empire des Achéménides avant les conquêtes d'Alexandre, on se servait cependant, déjà avant la chute de l'empire d'Assyrie, dans le style familier et quelquefois aussi pour les actes officiels, d'une variante de l'alphabet araméen. Ce que rapportent les inscriptions laissées par Darius et plus tard les historiens, prouve aussi qu'il existait à une époque antérieure à Alexandre une littérature bactrienne écrite en caractères tirés d'un ancien alphabet araméen et qui servit à former plusieurs systèmes d'écriture différents employés dans la suite au sud-ouest de l'Asie. Environ 250 ans avant J.-C. on grava en caractères de ce genre la grande inscription du roi Açoka à Kapur-di-giri, sur la frontière de l'Inde et de l'Afghanistan. Ici se rattache l'inscription d'une médaille frappée par Agathocle en 240 avant J.-C., ainsi que celles qui se voient sur les nombreuses monnaies des princes indocyythes et des rois des Parthes.

Sayfa XL

Akemeni krallarının gücünün artmasına aynı zamanda zengin bir kültür tekabül etmekteydi. Bu da yeni bir yazı sistemini üretmişti. Keyhüsrev ve Darius zamanında, Asurların ve Medlerin çok karmaşık olan köşeli yazısı, 36 harften oluşan ve tamamen alfabetik

olan özgün bir Pers yazısı haline dönüşmüştür. Bu yazı sistemi ve Iskender'in fethinden önce Akemeni imparatorluğunu oluşturan çok çeşitli ülkelerde kullanılan diğer köşeli yazı sistemlerinin yanında, Asur imparatorluğunun çöküşünden önce de, halk arasında ve bazen resmî kararlarda Aramî alfabesinin bir değişik biçimlisi kullanılmaktaydı. Darius'un ve daha sonra tarihçilerin aktardıkları Iskender devrinden önce eski bir Arami alfabesinden türemiş harflerle yazılmış bir Bactria edebiyatının olduğunu ve bunun Asya'nın güneydoğusunda daha sonra kullanılan birkaç yazı sistemini oluşturduğunu kanıtlamaktadır. Milâttan yaklaşık 250 yıl önce Hindistan ve **Afganistan** sınırında **Kapur-digiri'deki** Kral Açoka'nın yazıtı bu harflerle yazılmıştır. Ayrıca milâttan önce 240 yılında Agatocle tarafından basılan bir madalyanın üstündeki yazıda ve **Hint-İskitya prensleri** ve **Parth krallığının** paralarında da bu harfler kullanılmıştır.

Sayfa : XL I

n° doit pas avoir été formée avant le commencement du troisième siècle ou au plus tard vers la fin du quatrième siècle avant J.-C.¹. Barnell croit que cette même langue était, jusqu'à un certain point, employée dans l'Inde septentrionale, environ un demi-siècle avant que les inscriptions du roi Açoka fussent ébées faites, donc environ trois cents ans avant J.-C.². Quelques monnaies carrées, frappées par l'antistète et Agathocle dans l'Inde environ 170 ans avant J.-C., portent des légendes écrites en grec et en même temps soit en lettres de l'alphabet iranien ci-dessus mentionné, soit dans l'alphabet du sud de l'Inde et que Açoka employa dans toutes ses inscriptions, sauf à Kapur-di-giri³. M. Drouin compte, en dehors du dérivé-gari, environ neuf alphabets différents, employés en Asie centrale du IIIe au VIIe siècle de notre ère, et empruntés (sauf l'irano-scythique) aux populations iraniennes ou indiennes⁴.

Sayfa : XLI

I Plusieurs siècles avant le commencement de notre ère, on faisait usage dans l'Asie-Mineure d'un syllabaire qui, sous une forme réduite, passa dans l'île de Chypre, où il se retrouvait encore plusieurs siècles après J.-C. Une des inscriptions remonte à 600 avant J.-C. environ. Les alphabets lyciens, karîens, pamphylîens, phrygiens, ciliciens, prouvent qu'ils ont été précédés d'un syllabaire identique dans ses parties essentielles à celui de Chypre, car ils renferment des sons représentés par des signes ayant la même forme et la même valeur phonétique que ceux du syllabaire de Chypre.

Sayfa XLI

Bu İran yazısı Arami yazısının özelliklerini ortaya çıkarmaktadır, örneğin Fenike harflerinin kapalı spiralleri açık bir şekil almıştır. Bu yazı altıncı asrın başlangıcından önce ortaya çıkmamıştır veya en geç milattan önce dördüncü asrın sonlarında ortaya çıkmış olmalıdır.

Burnell bu dilin bir ölçüde Kuzey Hindistan'da, kral Açoka'nın yazıtlarından yarım asır önce, yani milattan yaklaşık üç yüz yıl önce kullanıldığına inanmaktadır. Pantaleon ve Agathocle tarafından Hindistan'da milattan yaklaşık 170 yıl önce basılan bazı kare şeklindeki paraların üstünde Yunanca yazılar vardır ve hem yukarıda bahsettiğimiz İran alfabesinin harfleri, hem bazen Hindistan'ın güneyinde kullanılan ve Kapur-di-giri'de hariç Akoça'nın tüm yazıtlarında bulunan alfabenin harfleri vardır. Bay Drouin devanagari harfinden, çağımızın III ve VII. asırları arasında Orta Asya'da kullanılan ve İran ve Hindistan topluluklarında alınan (İran-İskitya hariç) yaklaşık dokuz değişik alfabe saymaktadır.

Çağımızın başlamasından birkaç asır önce, Orta Asya'da bir okuma kitabı kullanılmaktaydı. Bu küçültülmüş haliyle Kibris Ada-

s'na geçmiş ve milattan birkaç asır sonra hâlâ orada bulunmaktaydı. Yazıtlardan bir tanesi milattan yaklaşık 650 yıl önceye dayanmaktadır. Likya,

Karya, Pamfilya, Friky, Kilikya alfabeleri, temel bölümlerinde Kıbrıs'taki ilk okuma kitabına benzer bir kitabın onlardan önce bulunduğunu kanıtlamaktadır çünkü Kıbrıs'taki ilk okuma kitabındaki şekil ve fonetik değere sahip işaretlerle temsil edilen sesler vardır.

Sayfa :XLI

Lors même que l'on ne tiendrait pas compte des singuliers hiéroglyphes des Hittites et des relations qu'une certaine culture avait établies entre ce dernier peuple et les Babyloniens, il est de fait que plus d'un millier d'années avant J.-C. les peuples de l'Asie centrale se familiarisèrent peu à peu durant les siècles suivants avec le système d'écriture cidegens mentionné en usage dans l'Asie-Mineure, ainsi qu'avec l'alphabet grec provenant du phénicien.

Sayfa XLI

Hititlerin tuhaf hieroglifleri ile belli bir kültürün bu halk ve Babililer arasında yarattığı ilişkiler dikkate alınmasa bile, milattan bin yıl önce Orta Asya halklarının daha sonraki asırlarda, yukarıda bahsettiğimiz ve Anadolu'da kullanılan bir yazı sistemiyle, ayrıca Finikya dilinden türeyen Yunanca ile giderek aşına oldukları bir gerçektir.

Sayfa : XLI

Si nous nous tournons du côté de l'extrême Orient, nous voyons l'influence et la culture chinoise s'étendre bien au-delà des frontières de la Chine, plusieurs siècles avant l'ère chrétienne. Les Hioung-nous ne possédaient dans l'antiquité aucune sorte d'écriture, mais vers 200 avant J.-C., ils se servaient de l'écriture chinoise. Lorsque Maotun, le fondateur de la puissance des Hioung-nous, fut vainqueur au sud de la Grande Muraille, il força vers 198 avant J.-C. les empereurs de la Chine à signer un traité par lequel ceux-ci s'engageaient à lui payer un tribut annuel.

Sayfa XU

Uzak-Doğu'ya baktığımızda, Hristiyanlık çağından birkaç asır önce, Çin'in etkisi ve kültürünün Çin'in sınırlarının çok ötesine yayıldığını görmekteyiz. Hiung-nu'nun eski çağda hiçbir yazılan yoktu, fakat milattan önce 206 yılına doğru Çin yazısını kullanmaya başlamışlardır. Hiung-nu'nun iktidarının kurucusu Maotun Büyük Set'in güneyine galip olarak girdiğinde, milattan önce 198 yılında Çin imparatorlarını ona yıllık bir haraç ödemeyi taahhüt eden bir anlaşma imzalamaya zorlamıştır.

Sayfa : XLI

Le musée de Moussinsk possède une importante collection de monnaies chinoises trouvées dans les environs, quelques-unes, entre autres, datant des premiers siècles de notre ère. Ces monnaies ainsi que les nombreux miroirs de bronze et d'autres objets du même métal qui s'y trouvent, sont des témoignages éloquent.

Sayfa : XLI

des relations des Chinois avec l'ouest et le nord-ouest de l'Asie dans des temps reculés.

Au commencement du troisième siècle avant J.-C., les *Hiong-nous*, habitant le nord de la Chine, commencèrent, sous la conduite de leur roi Maotun, à assujettir les peuples voisins, entre autres aussi les *Yuch-tchis* qui habitaient le Hoangho supérieur dans le Kansu, province chinoise. Le successeur de Maotun les vainquit de nouveau et fit périr leur roi en 165 avant J.-C.; dès lors commença la grande migration indoeuropéenne qui fut la cause de grands bouleversements dans l'Asie-Centrale. Les *Yuch-tchis* se dirigèrent vers le nord-ouest du côté du fleuve Ili, qui tombe dans le lac Balkasch, d'où ils chassèrent les *Sakas* (Sas), qui après les conquêtes de Cyrus et d'Alexandre avaient assujéti la plus grande partie

Sayfa : XLII

du Turkestan et qui durent se retirer vers le sud, dans la Sogdiane. Les *Yuch-tchis* ne purent cependant pas vivre tranquilles dans leur nouvelle patrie, ils en furent expulsés par leurs anciens voisins les *Unns*, que les *Hiong-nous* avaient repoussés vers l'ouest. Les *Yuch-tchis* durent traverser l'Yaxarte, après quoi ils soulevèrent les *Tukias* dans la Bactriane, et s'établirent dans le pays au nord de l'Oxus, où l'ambassadeur de la Chine Tchangkien les trouva en 126 avant J.-C. Les *Sakas*, à leur tour, continuèrent leur marche vers le sud à travers l'Hindou-Koh et conquièrent le pays de Kipin ou le nord-ouest de l'Arachosie¹.

Dans la Parthie, les *Scythes*, qui formaient une partie de la population, secoururent, sous la conduite d'Araspe, le joug des Séleucides en 248 avant J.-C. Leur puissant roi Mithridate (181—136 avant J.-C. environ) fut le véritable destruo-

Sayfa : XLII

leur de l'empire gréco-bactrien et favorisa l'établissement des Yuch-etchis. Lorsque les Parthes, environ un siècle plus tard, furent mêlés à de nombreuses guerres contre les Romains, l'influence des Scythes orientaux augmenta. Kadphise I (Khou-tsin-kio), qui régnait sur une tribu de Yuen-tchis nommée Kouchan, soumit toutes les autres tribus scythiques, environ vingt-cinq ans avant J.-C., pénétra dans la Parthurie, s'empara du Kaboul et du Kipin (Céphène) et fonda ainsi un grand empire, que son fils agrandit encore par la conquête de l'Inde. L'empire des Yuch-etchis dans le sud-ouest de l'Asie dura ainsi depuis le milieu du premier siècle avant J.-C. jusqu'à la fin du quatrième siècle de notre ère. Dans le Turkestan, leurs princes étaient appelés Khahân, dans l'Inde Châh et Chahân Châh ?

Des autorités chinoises attestent aussi les migrations des peuples turcs dans l'Asie-Centrale dès les temps les plus anciens. Au deuxième siècle avant J.-C. on comptait, depuis la capitale de la Chine jusqu'au Dahja ou Daran, neuf idiomes différents, mais à partir du Daran jusqu'à Ansi (Parthiène) on ne parlait que des dialectes de la langue turque. Quelques autorités racontent que les Toukiour descendent des Huns vaincus par les Chinois en 92 après J.-C. près des monts de l'Irtisch. D'autres disent que sous l'empereur Thaï-wou (424-451 après J.-C.), cinq cents familles de la tribu d'As-sina, horde du nord descendant des Hiong-nous, après avoir fui vers le nord-ouest, se fixèrent au milieu du Kinchan (Altai); elles étaient alors sous la dépendance des Jen-ien. Dans la suite elles prirent le nom de Tou-Kiou, et leur prince échangea son titre contre celui de Kho-han (Khan), synonyme de Chou-yu (large, grand), nom que portaient les princes Hiong-nous. En 545 le gouvernement chinois commença à envoyer

Sayfa :XLII

des ambassadeurs aux eukioux, dont la puissance fut fondée
552, lorsque Ilkhan vainquit les Yuyanes (Yuan-yuan peuple
tongouse) et subsista jusqu' en 745, époque où elle fut détruite
par les Oulouzes.

Sayfa XLI

Minussinsk Müzesi civarında bulunan, bazıları çağımızın ilk asırlarına ait olan Çin paralarından önemli bir koleksiyona sahiptir. Bu paralar ve birçok **bronz ayna** ve bronzdan yapılmış başka eşyalar Çinlilerin eski dönemlerde Asya'nın batısı ve kuzeybatısı ile ilişkilerinin anlamı kanıtlardır.

Milattan önce üçüncü asrın başlarında, Çin'in kuzeyinde yaşayan Hiung-nu'lar, kralları Maotun'un önderliğinde komşu halkları ve Çin eyaleti olan Kansu'nun Kuzey Hoango'da yaşayan Yueh-tchis halkını egemenlikleri altına almaya başlamışlardır. Maotun'un halefi de onları yenmiş ve milattan önce 165 yılında kralları öldürmüştür; ondan sonra Orta Asya'da büyük çalkantılara sebep olan **Hint-İskitiya büyük göçü başlamıştır**. Yueh-tchis halkı Balkaş gölüne akan İli nehrinin kuzeybatısına yönelmiştir, oradan **Sakes**'leri kovmuştur. [sayfa XLII] Bunlar da Keyhüsrev ve İskender'in fetihlerinden sonra Türkistan'ın büyük bir bölümünü egemenlikleri altına almış ve güneye, Sogdia bölgesine çekilmeye zorlanmışlardır. Yueh-tchis'ler yeni vatanlarında rahat yaşayamamışlar, Hiung-nu'lara kuzeye kovaladığı ve eski komşuları olan **Usunlar** tarafından buradan kovulmuşlardır. Yueh-tchis'ler Yaksarte'yi geçmek zorunda kalmışlar, daha sonra Bactria'da Tahialan egemenlikleri altına almışlar ve ülkede Oksus'un güneyine yerleşmişlerdir. Milattan önce 126 yılında Çin Büyükelçisi Tszyangkien onları orada bulmuştur.

Sakes'ler ise güneye doğru ilerlemeye devam etmişler, Hindu-koh'tan geçmişler ve Kipin ülkesini, Arakoz'nin kuzeybatısını fethet-

mişlerdir. Parthia'da, nüfusun bir bölümünü teşkil eden İskityalılar, Arsace'nin önderliğinde, milâttan önce 248 yılında Seleucidlerin boyunduruğundan kurtulmuşlardır. Güçlü kralları Mitridat (M.Ö. 181-136 yılları arasında) Yunan-Bactria İmparatorluğu'nun gerçek yıkıcısı olmuş ve Yueh-Tchis'lerin yerleşmelerini sağlamıştır. Parthialılar yaklaşık bir asır sonra Romalılara karşı birçok savaşa girince Doğulu İskityalıların nüfuzu artmıştır. Yueh-Tchis'lerin bir boyu olan Kuşan'lar üzerinde egemenlik süren Kadphise I (Khiu-tsiu-kio), **milâttan yaklaşık yirmi-beş yıl önce** diğer tüm İskityalı kabilelerini boyunduruğu altına almış, Parthia'ya girmiş, Kabul ve Kipin'i ele geçirmiş ve oğlunun Hindistan'ı fethederek daha da büyüttüğü bir imparatorluk kurmuştur. Asya'nın güneydoğusunda Yueh-Tchis imparatorluğu milâttan önce birinci asrın ortalarından çağımızın dördüncü asrının sonuna kadar sürmüştür. **Türkistan'da** prenslerinin adı **Hakan**, Hindistan'da Şah ve Şahan Şah olmuştur.

Çin Makamları da en eski çağlardan itibaren Orta-Asya'daki Türk halklarının göçlerini teyit etmektedirler. Milâttan önce ikinci asrda Çin'in başkentinden Dahja veya Davan'a kadar dokuz farklı bölgesel dil vardı fakat Davan'dan Ansi'ye (Parthia) kadar yalnızca **Türkçe'nin bazı lehçeleri** konuşulmaktaydı. Bazı yetkililer Tukluların İrtisch'in kaynağı yakınlarında, Milâttan önce 92 yılında Çinliler tarafından yenilen Hunların soyundan geldiğini söylemektedir. Bazıları ise imparator **Tai-vu** (M.S. 424-451) zamanında, Hiun-nu'ların soyundan gelen bir kuzey göçebe kalabalığı olan **Asena boyundan** beş yüz ailenin kuzeybatıya kaçtıktan sonra **Kinçan'ın** ortalarında **(Altaylar)** yerleştiklerini söylerler; onlar o zaman **Jen-jen**'lerin egemenliği altında yaşıyorlarmış. Daha sonra Tu-Kiu adını almışlar ve prensleri de, Hiung-nu prenslerinin kullandığı **Chen-yu (büyük, geniş)** ile eş anlamlı olan Han unvanını almıştır. 545 yılında, Çin hükümeti, 552'de İlkhân'ın Yuyanları yenmesiyle kurduğu ve Uygurlar tarafından yok edildiği 745 yılına kadar varlığını sürdüren Tuklulara büyükelçiler göndermeye başlamıştır.

Sayfa :XLII

Dès la fin du VIe siècle, les Turcs (Tou kioué en chinois) s'étaient divisés en deux Khanats distincts: celui des Turcs occidentaux et le Khanat des Turcs orientaux, dont la résidence était sur les bords de l'Orkhon.

Sayfa XLII

VLinci asrın sonlarından itibaren, Türkler (Çince Tu Kiue) iki ayrı Hanlığa bölünmüşlerdir: bunlar Batılı Türklerin Hanlığı ve yerleşimleri Orhon'un kıyılarında olan Doğulu Türklerin Hanlığıdır.

Sayfa :XLIII

Ainsi les peuples de l'Asie-Centrale connaissaient déjà plusieurs siècles avant J.-C. le système d'écriture sémitique et les systèmes qu'on en avait formés en Chine et dans l'Inde. D'un autre côté la plupart de ces peuples avait appris des Chinois les éléments de l'art d'écrire. Il nous reste à examiner quelles influences présidèrent à la formation de l'écriture dite de l'émisséi.

Sayfa XLII

Orta Asya halkları milattan birkaç asr önce Sami yazı sistemini ve bu sistemden yararlanarak Yunanistan ve Hindistan'da yara-

tilan sistemleri biliyorlardı. Diğer yandan, bu halkların çoğu Çinlilerden yazı sanatının temel bilgilerini öğrenmişlerdi. Şimdi İenissei yazısının oluşumuna neden olan etkileri incelememiz lazım.

Sayfa : XLII

Une écriture horizontale sur les monuments tumulaires se trouve uniquement sur N° II; mais les N° XVII, XXIX, XXXI ont été relevés sur les parois du rocher où l'écriture en grande partie est horizontale et présente en général une grande conformité avec les systèmes d'écriture de la Grèce et de l'Asie-Mineure, ce qui rend l'hypothèse d'une position penchée des caractères tout à fait inadmissible.

Sayfa XLII

Gömüt yapıtlarının üzerinde düz yazı sadece II numarada vardır. Fakat XVII, XXIX, XXXI numaralı yazılar düz yazının bulunduğu kayanın yüzeylerinden alınmıştır ve bunlar genel olarak Yunan ve Anadolu yazı sistemlerine büyük benzerlik göstermektedir. Bu da harflerin devrik pozisyonu konusundaki varsayımı kabul edilemez hale getirmektedir.

Sayfa : XLIII

La direction générale de l'écriture de droite à gauche devient sensible quelquefois par son plus grand serrement ou par la courbure des lignes vers la fin; mais elle est pleinement constatée par le grand nombre de suffixes qui, dans différents mots, reviennent souvent.

Sayfa : XLIII

Les inscriptions de l'Orkhon suivent sans exception trèsrégulièrement la même direction de droite à gauche.

Il est vrai que Jadrintseff, dans sa publication lithographiée du côté de l'est du premier monument, a lu le texte de gauche à droite;¹ mais en ce cas les caractères reçoivent une position renversée.

Sayfa XLIII

Yazının sağdan sola, olan genel yönü bazen yazının daha fazla sıklaşmasıyla veya satırların sonuna doğru kıvrılmasıyla daha belirginleşiyor fakat en çok birçok kelimede geçen söneklerin sayısında ki fazlalıkla iyice fark ediliyor. **Orhon** yazıtlarında istisnasız çok düzenli bir şekilde sağdan sola yönü görülebiliyorsunuz.

Jadrintseff'in birinci yapıtında olduğu taraftaki taşbaskı metni **soldan sağa** okuduğu doğrudur, fakat o zaman karakterler devrik bir pozisyon almaktadır.

Sayfa : XLIII

Dans les inscriptions j'expliquai ➤ x ➤ B A X

abaga, ce qui en plusieurs dialectes turcs signifie oncle
(frère du père).

Quelques types isolés ont certes des analogies avec les alphabets phéniciens, arméniens, sémitique-méridionaux, indo-iraniens et hindous, ce qui n'est pas étonnant, puisqu'ils dérivent tous de la même source. X
Mais le caractère essentiel de l'écriture Jénissarienne ou de l'Asie du nord se rattache toutefois en tant que système complet à celui de l'Asie-Mineure. X

Sayfa XLIII

Yazıtlarda "abagha"yı anladım, bu kelime birçok Türkçe lehçe-
de amca demektir. Bazı tek simgeler kuşkusuz Fenike, Arami, Gü-
ney-Sami, Hint-Bactria ve Hint alfabeleriyle benzerlik arz etmekte-
dir. Bu da şaşırtıcı değildir. Çünkü hepsi aynı kökenden türemiştir.
Jenissei veya Kuzey Asya yazısı tüm bir sistem olarak Anado-
lu'nunkine yakındır.

Sayfa : XLIII

Dans les inscriptions lyciennes se rencontre ² une forme
α × raria avec > et qui s'approche du & de l'écriture
de l'Orkhon; procédant de la forme de l'énissei, cette dernière
pourra sûrement être mise en rapport avec les signes ide-
tiques de l'écriture runique.

Sayfa XLIII

Likya yazıtlarında bir şekil vardır ve Orhon yazısının bir şekline
yakındır; jenissei şeklinden hareketle, bu şeklin runik (en eski Cer-
men ve İskandinav harfleri) yazısının benzer şekilleriyle ilişkilendir-
mek zordur.

Sayfa : XLIV

Or, du nombre total des types il y en a environ
30 qui se rapportent aux systèmes graphiques de l'Asie-Mineure,
tandis qu'une moindre partie (8-12) ont une autre origine. &

On doit admettre que le système d'écriture Orkhon-
Jenissei s'est formé dans l'antiquité de la même manière que
d'autres pareils — par des modifications opérées peu à peu

Sayfa : XLIV

dans la forme des types et par l'adoption, au besoin, de nouveaux signes phonétiques, manquant à l'alphabet originnaire. De même que les Grecs, en adoptant l'écriture phénicienne, augmentèrent le nombre des types par quelques nouveaux emprunts vraisemblablement à un système graphique plus ancien de l'Asie-Mineure, de même que les Phrygiens, les Lyciens, et d'autres ajoutèrent à l'alphabet grec, adopté par eux, différents signes phonétiques, inconnus dans ces contrées jusque-là, ainsi les auteurs inconnus de l'écriture Orkhon-Iénisséï augmentèrent le nombre de ses types pour rendre plus exactement les différents sons.

Sayfa XLIV

Toplam simge sayısının yaklaşık otuzu Anadolu'nun grafik sistemlerine uymaktadır, daha az bir kısmı ise (8-12) başka bir kökenden gelmektedir.

Orhon-Ienissei yazı sisteminin eski çağlarda birçok benzeri - simgelerde yapılan değişiklikler ve gerektiğinde ilk alfabede eksik olan yeni fonetik işaretlerin benimsenmesiyle - gibi oluştuğunu kabul etmeliyiz. Aynı şekilde Yunanlılar Fenike alfabesini benimserken simge sayısını, birkaç tane simgeyi daha eski bir Anadolu grafik sisteminden alarak artırmışlardır. Aynı şekilde Friyalılar, Likyalılar ve başkaları benimsedikleri Yunan alfabesine, o güne kadar bu yörelerde yabancı olan değişik fonetik şekiller eklemişlerdir. Böylece Orhon-Ienissei yazısının bilinmeyen yazarları değişik sesleri daha iyi temsil edecek simgelerin sayısını çoğaltmışlardır.

Sayfa : XLIV

Babyl. Orient. Record. I, 555) ainsi que Vasudera, dans leurs légendes monétaires scytes, reproduites en caractères grecs et datant du premier siècle et des temps suivants, se servent de h pour marquer le H^1 . Sur une foule de monnaies indo-scytes à l'Éremitage impériale de St Pétersbourg, on voit le h , dans le nom de la déesse Nana (zoroastrienne), rendu par les formes variées $\text{N} \text{ } \text{h} \text{ } \text{h} \text{ } \text{h}$: h est rendu par $\text{A} \text{ } \text{A} \text{ } \text{A}$ h

Sayfa XLIV

Hint-Iskitya kralları Kanerkes ve Huerkes ve Vasudeva, Yunan karakterleriyle yazılan ve birinci asır ve daha sonraki asırlara ait Iskitya para efsanelerinde H için h'yi kullanmışlardır. St-Petersburg'daki birçok Hint-Iskitya parası üzerinde Nana tanrısının (Zoroaster) n'si değişik şekillerle gösterilmiştir.

Sayfa : XLIV

Les inscriptions de l'Orkhon emploient régulièrement comme signe de ponctuation ; , que l'on rencontre partout non seulement dans l'ancienne écriture grecque quelques siècles avant J.-C., par exemple dans l'inscription de Teos de l'Olympe 70—71², mais aussi dans les inscriptions parthiques et sassanides³. Dans le N° II des Inscriptions de l'Iénissai, ainsi que dans les N° AAAVI et AAAYII, qui n'ont pas encore été publiés, on voit le singulier signe A , qu'on retrouve comme signe de commencement dans une inscription bouddhique de l'Inde, du commencement de notre ère⁴.

Sayfa XLIV

Orhon yazıtlarında noktalama işareti olarak her yerde, milâttan birkaç asır önce eski Yunan yazısında, örneğin 76-77 Olimpos'ta Teos'un yazıtında, Friky'a ve Likya yazıtlarında rastladığımız, kullanılmaktadır. İenissei yazıtlarında II numaralı olanında ve daha yayınlanmamış XXXVI ile XXXVII numaralı olanlarda, garip bir şekil olan Hindistan'daki çağımızın başlarına ait bir Budist yazıtta başlangıç işareti olarak görebilirsiniz.

Sayfa : XLV

Il donne
comme source aux treize types de ce texte les runes gothi-
ques (non scandinaves), dont il les fait dériver, et il fixe les
autres en prenant pour base leur ressemblance avec des for-
mes indo-bactriennes et égyptes.

Sayfa XLV

Robert Brown bu metnin on üç tipine kaynak olarak gotik runle-
ri (İskandinav değil) göstermekte ve onlardan türetmektedir. Diğer-
lerini Hint-Bactria ve Kabris şekillerine benzerliklerini temel olarak
tespit etmektedir.

Sayfa : XLV

Ainsi qu'on voit, le même son est rendu par plusieurs
signes dissimilaires et un même signe représente des sons
différents, le premier surtout en ce qui regarde le a avec des
formes très-hétérogènes.

Sayfa XLV

Gördüğünüz gibi, aynı ses birçok farklı şekilde gösterilmekte ve aynı şekil farklı sesleri göstermekte. Özellikle **a** sesi çok farklı şekillerle gösterilmektedir.

Sayfa : XLVI

L'inscription chinoise ne comprend qu'un peu plus de 400 mots, même si l'on comble les lacunes nées par endroits par suite de la décomposition, tandis qu'on peut compter environ 1400 mots sur les autres côtés. De ce nombre, 800 à 900 se trouvent sur le côté oriental, qui doit sans doute être regardé comme le côté principal, étant orné en haut d'une tamga désignant la tribu ou le prince, et qui par conséquent pourrait être supposé rendre le texte chinois.

Sayfa XLVI

Bazılarına neticesinde meydana gelen boşlukları doldursak bile Çin yazıtı **400'ten** biraz fazla kelime ihtiva etmektedir, oysa diğer yanlarda yaklaşık **1400 kelime** bulunmaktadır. Bu rakamdan 800-900'ü doğu tarafında bulunmaktadır. Bu taraf önemlidir, çünkü üst kısmı kabile veya prensi temsil eden bir **tamga** ile süslenmiştir, bu da metnin Çince olabileceğini düşündürmektedir.

Sayfa : XLVI

D'après l'inscription chinoise, le premier monument a été érigé en 1332 à la mémoire du prince de Toukhou Kien-tek-lek. Ci-haut p. XX nous avons émis l'opinion qu'il est vraisemblable que le second monument a été érigé à la mémoire de son frère Mogoulain Khan, décédé l'année suivante.

Sayfa XLVI

Çin yazıtına göre, ilk yapıt 732 yılında prens Tukiü Kuet-tek-lek onuruna dikilmiştir. Yukanda sayfa XX'da, ikinci yapıtın muhtemelen bir yıl sonra ölen kardeşi **Mogilen-Han**'ın anısına dikildiğini söylemiştik.

Sayfa : XLIX

Cette publication, ainsi qu'une étude détaillée sur la valeur phonétique des types et sur la langue elle-même, sera réservée à une autre occasion.

Sayfa XLIX

Bu metin ve simgelerin **fonetik** değerleri ile dilin kendisinin detaylı bir incelemesi başka bir sefere bırakılmıştır.

IN SENATE

January 10, 1907.

REPORT OF THE COMMISSIONERS OF THE LAND OFFICE, IN RESPONSE TO A RESOLUTION PASSED BY THE SENATE, MAY 1, 1906, RELATIVE TO THE LANDS BELONGING TO THE STATE.

ALBANY:

JANUARY 10, 1907.

THE COMMISSIONER OF THE LAND OFFICE, IN RESPONSE TO A RESOLUTION PASSED BY THE SENATE, MAY 1, 1906, RELATIVE TO THE LANDS BELONGING TO THE STATE.

ALBANY: J. B. LEECH, STATE PRINTER.

1907.

THE COMMISSIONER OF THE LAND OFFICE, IN RESPONSE TO A RESOLUTION PASSED BY THE SENATE, MAY 1, 1906, RELATIVE TO THE LANDS BELONGING TO THE STATE.

JANUARY 10, 1907.

THE COMMISSIONER OF THE LAND OFFICE, IN RESPONSE TO A RESOLUTION PASSED BY THE SENATE, MAY 1, 1906, RELATIVE TO THE LANDS BELONGING TO THE STATE.

ÖZET-MÉLYH

E-205

SERMED

ROMAN

ADAPTÉ DU TUPC PAR L'AUTEUR

LETTRE-PRÉFACE

DE

PIERRE LOTI, de l'Académie française

ÉDITION ATAR

PARIS

Rue St-Dominique, 26

GENÈVE

Corraterie, 12

1919

TOUTS DROITS RÉSERVÉS

1070

İZZET MELİH

SERMED

ROMAN

YAZAR TARAFINDAN TÜRKÇEDEN ADAPTE EDİLMİŞTİR
Fransız Akademisi'nden, PIERRE LOTI'NİN MEKTUBU

ATAR YAYINLARI

PARİS

Rue St-Dominique, 26

CENEVRE

Corraterie, 12

1919

Tüm hakları saklıdır.

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 1070

Yazar : İzzet Melih [Devrim]

Cild : Borda

Ebadı :

En : 13 cm.

Boy : 19 cm.

Sayfa Adedi : 157 + 1

Not : Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil
Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

*Sayfa : 5**A MONSIEUR IZZET-MÉLYH**Mon cher bey effendim,*

Le premier roman écrit directement en français par un Osmanli, quel signe des temps nouveaux, et surtout quel irréfutable témoignage de l'affection intellectuelle que vos compatriotes nous ont vouée ! Aussi, malgré mon horreur pour les lettres-préfaces, comment refuserais-je de faire exception cette fois, en annonçant aux lecteurs de chez nous une œuvre d'un étranger qui nous aime ?

Mais, hélas ! je ne vous promets point que mon nom porte la chance à votre livre, car depuis quelques années, depuis que je consacre

Sayfa : 6

toutes mes forces à défendre les Turcs contre les préjugés, l'ignorance et la calomnie, j'ai beaucoup perdu la confiance du public ; des gens irréductibles par obstination et surtout, il faut bien le dire, des gens salariés en bonne monnaie arménienne ou grecque, m'associent à vos compatriotes dans le stupide analbème

Sayfa : 6

qu'ils leur jettent; je reçois journellement des insultes enragées, — et du reste je me sens fier de les partager avec les milliers de nos officiers ou soldats revenus de votre pays et qui, tous, se font comme moi un devoir de crier la vérité...

Cependant, c'est de votre livre que je devrais plutôt parler. J'admire avec étonnement votre aisance élégante à manier notre langue, votre pénétration dans l'analyse des sentiments, même des sentiments féminins, et votre tact à manier les nuances. Il y a au moins un préjugé que la lecture de votre livre ne peut manquer de complètement détruire, celui qui consiste à

Sayfa : 7

prétendre que vous ne considérez les femmes que comme un troupeau d'esclaves soumises; la courtoisie chevaleresque avec laquelle vous traitez votre héroïne donne la preuve éclatante du contraire.

Oh! puissent les Français qui vous liront sentir combien les Turcs, — ces alliés héréditaires que nous sommes en train de renier si aveuglément, — étaient prêts de nous par l'esprit, la délicatesse et la sensibilité!

Pierre LOTI.

Sayfa 5

Değerli Beyefendi,

Bir Osmanlı tarafından doğrudan Fransızca yazılan bu ilk roman, meslektaşlarınızın bize affettiği entelektüel sevginin ne büyük bir kanıtıdır! Mektupla başlayan ön sözlerden nefret etmeme rağmen, bizi seven bir yabancının bir eserini okurlara bildirirken bu seferlik böyle bir istisnayı reddedebilirim.

Ama maalesef! İsmimin kitabınıza şans getireceğine dair bir söz veremiyorum. Türkleri ön yargılara, bilgisizliğe ve kargaşaya karşı savunduğumdan beri kamuoyunun güvenini kaybettim.

[sayfa 6] Ermeni ve Yunan parasıyla beslenen kişiler, beni vatan-daşlarınıza yakıştırdıkları aptalca temanın içine koyuyorlar; her gün acımasız hakaretlere uğruyorum, buna karşılık ülkenizden gelen ve benim gibi hepsi gerçeği haykırmayı bir görev bilen binlerce asker ve subayla paylaşmaktan onur duyuyorum.

Daha ziyade kitabınızdan bahsetmeliyim. Dilimizi rahatça kullanmanıza duygu analizine, hatta kadınların duygularına yer vermenize ve farklılıklar işlemedeki inceliğinize şaşkınlık ve hayranlık duydum. Yine de kitabınızın okunmasıyla ortadan tamamen kaldırılmayacak bir ön yargı var: Kadınların ancak emirlere uyan bir köle sürüsü gibi olduğunu öne sürüyorsunuz. Sizin, kadın kahramanınızı şövalye nezaketiyle ele almanız bunun tersini kanıtlıyor.

[sayfa 7] Bir bilseniz, sizi okuyacak olan Fransızlar, kendilerini ne kadar Türk hissedecekler! -Bu tarihi dostlarımızı, körü körüne inkâr etmekteyiz- Akıl, nezaket ve duyarlılıkla bize çok yakın olmaları dileğiyle.

Pierre LOTI

Sayfa : 23

ADORATION

J'étais encore un enfant quand «le doute» envahit mon âme. J'oubliai depuis ce qu'«adoration» voulait dire. Croire, adorer doit être, pour les hommes, un besoin éternel, car je sentis toujours un vide dans mon cœur.

Sayfa 23

"Şüphesiz" ruhumu sardığında, hâlâ küçük bir çocuktum. Artık "hayranlığın" ne anlama geldiğini unutmuştum. İnanmak, sevmek, insanlar için ebedî bir ihtiyaç olmalıdır, çünkü her zaman kalbimde bir boşluk hissetmişimdir.

Sayfa : 25

Mon adoration est sans tache, puisque je ne pense pas à «demain». Doute, indifférence, trahison...

Sayfa 25

Benim hayranlığım kusursuzdur, çünkü "yarını" düşünmüyorum. Şüphesiz, kayıtsızlık, ihanet...

Sayfa : 26

J'ai beau penser, pour la centième fois, à tous les détails de notre chère aventure, la conclusion est toujours la même : Oui, Nâyiré m'a aimé d'un amour grand et sincère.

Sayfa 26

Yüzüncü kez bizim zavallı maceramızı bütün ayrıntılarıyla düşünsem de, sonuç hep aynı: Evet, Neyire beni büyük ve samimi bir aşkla sevdi.

Sayfa : 28

Mon âme,

Je suis triste et nerveuse en songeant que je vais passer deux jours sans te voir. Sans toi, les heures, les minutes me paraissent interminables. Je me distrais un peu en apprenant, pour toi, de nouvelles chansons. Et puis j'ai tes lettres ; j'ai nos souvenirs ; j'ai l'image de tes grands yeux rêveurs. Mais pourquoi ces yeux que j'adore me regardent-ils parfois avec une expression si lamentablement triste ? En relisant ta dernière lettre qui, encore, me presse de questions sur mon passé, je revois ton regard voilé de sombre jalousie et de curiosité ardente.

Sayfa 28

Ruhum,

Seni görmeden iki gün geçireceğimi düşünürken hem üzgün hem de sinirliyim. Sensiz saatler, dakikalar geçmek bilmiyor. Biraz olsun, senin için yeni şarkılar öğrenerek ayalanıyorum. Bir de mektupların var, hatıralarımız var, dalgın iri gözlerinin hayall var. Fakat taphîm bu gözler, neden bazen bana çok üzgün bir ifadeyle bakıyor? Geçmişimle ilgili sorularla beni daraltan son mektubunu okurken karamsar bir kıskançlık ve merak dolu bakışını görüyorum.

Sayfa :35

ici

Oui, le lourd silence... Deux années de tristesse, où j'essayai de calmer la douleur de mon cœur, de cicatrizer les blessures de mon amour-propre... Puis je t'ai vu et, je ne sais pourquoi, mon âme, étouffée dans cette vie de sépulcre, a été tout de suite attirée vers toi. Puis, je t'ai connu... Puis... Tu sais le reste. Tu sais tout à présent. Tu sens, n'est-ce pas mon Sermed, que par toi seul j'ai connu le véritable grand amour? Sermed, je sais que tu en es sûr. Voilà pourquoi j'étale devant tes yeux toute la nudité de mon « moi ». Et c'est la plus grande preuve d'amour. Si tu y réfléchis un peu, ton intelligence subtile, que j'admire tant, n'aura aucune peine à le comprendre...

NÉVİRÉ.

Sayfa 35

Evet, derin sessizlik... Kalbimin acısını dindirmeye, aşkının yaralarını sarmaya çalıştığım acı dolu iki yıl... Sonra seni gördüm, ve bilmem neden, mezar hayatında boğulan ruhumla hemen sana tutuldum. Sonra seni tanıdım. Sonra... Gerisini biliyorsun. Artık her şeyi biliyorsun. Gerçek büyük aşkı yalnızca seninle tanıdığımı hissediyorsun, değil mi Sermed'im? Sermed, buna emin olduğumu biliyorum. İşte bu nedenle varlığımı tüm çıplaklığıyla gözlerinin önüne seriyorum. Bu da aşkın en büyük kanıtı. Biraz düşünürsen, hayran olduğum keskin zekânın anlamakta hiç güçlük çekmeyeceğini sanıyorum...

Neyire

Sayfa : 38

25 novembre. — En bateau.

Je viens à peine de te quitter et j'éprouve
le besoin de t'écrire ! Je comprends enfin, ma
chère âme, que je suis malade,

Sayfa 38

25 Kasım, Gemide

Senden henüz ayrıldım ve sana yazma ihtiyacı duyuyorum.
Zavallı ruhum! Nihayet hasta olduğumu anlıyorum.

Mon Professeur

GRANDE ENCYCLOPÉDIE AUTODIDACTIQUE MODERNE
ILLUSTRÉE

L'Ecole chez Soi, sans Maître

Publiée sous la Direction Générale

Aristide QUILLET, G. &

La Direction Professionnelle et Technique

Philippe HETTINGER, L. G., et Jean PETITHUGUENIN

TOME PREMIER

1

PARIS

LIBRAIRIE COMMERCIALE

Aristide QUILLET, Éditeur

61, RUE DE CHABOL, 61

GRAND PRIX

Exposition Internationale du Livre, Paris 1907

الحسين
قديس
بن عبد العزيز

ÖĞRETMENİM

Öğretici Büyük Modern Ansiklopedi
Resimli
Evdeki Okulunuz

Genel Müdür
Aristide QUILLET
Teknik ve Mesleki Müdürler
Philippe HETTINGER ve Jean PETITHUGUENIN
yönetiminde basılmıştır.

BİRİNCİ CİLT

Paris 1907
COMMERCIALE BASİMEVİ
Editör Aristide QUILLET
61, RUE DE CHABROL, 61
GRAND PRIX ödülü almıştır
Uluslar arası Kitap Fuarı, Paris 1907

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 1

Yazar : [Editör: Aristide Quillet]

Cild : Kahverengi

Ebadı :

En : 19.5 cm.

Boy : 28 cm.

Sayfa Adedi : VIII + 782

Not : Kitabın ilgili bölümleri Ebru Genç tarafından tercüme edilmiştir.

Giriş (Özet)

Halka sunduğumuz bu ansiklopedi insanlığın tüm bilgilerini içeren bir liste değildir. Ne böyle bir eser hazırladığımızı ileri sürmekteyiz, ne de böyle bir arzumuz mevcuttur. Değerli bilim adamları ve yazarlar, bizden daha bilgili ustalar Fransa'ya son derece değerli ansiklopediler kazandırmışlardır.

Bununla birlikte bu hayranlık uyandıran derlemeler ancak bilim adamlarına, düşünörlere ve üst düzey bir eğitime sahip insanlara faydalıdır. Bu eserler, kendini geliştirmeyi arzu eden ancak henüz hiçbir bilgisi olmayan, hiçbir sağlam temeli olmayan şahıslara hitap etmemektedir.

Biz, hitap ettiğimiz kişilere bir rehber hazırlamak istedik. Bu insanlar, bir rehberleri olmadığı takdirde çok fazla gereksiz çaba harcayabilirler; bu ise zamanlarını ve öğrenmekten aldıkları zevki boşa harcamalarına neden olabilir. Bizim amacımız bu kişilerin hedeflerine ulaşmalarına yardımcı olmaktır.

Çeşitli konuları belli bir düzen içinde ve dereceli olarak ele aldık. Konuları bölümler olarak ayırdık.

Bölümler, izledikleri plânın bölümlerine göre takip edilmeli ve ihtiyaçlara göre rastgele okunmamalıdır.

Bu eserin büyük hizmet vereceğine inanmaktayız. Maddî varoluşlarını garanti altına almak için mücadele vermek zorunda olanlar, bu eserde değerli bir çalışma aracı bulacaklardır. Bu eser aynı zamanda onlara hayatın günlük gereklilikleriyle orantılı sağlam bir eğitim verecek ve çabalarını kesin bir başarıya doğru yönlendirecektir. Sadece ek bir bilgi arayışında olanlar ise meraklarını besleme imkânı bulabileceklerdir.

Bu eserin başarılı olması halinde, hayata daha iyi hazırlanmış olan ve kişilikleriyle daha uyumlu bir gelişime doğru yönmiş bir insan kuşağının bilimsel eğitime önemli bir katkı yapmış olmanın vereceği mutluluğu yaşayacağız.

ARISTIDE GUILLET

Edinör

Sayfa : 402

Cette situation anormale ne saurait durer indéfiniment. Valaques et valaisans sont en relations constantes; ils ont besoin les uns des autres et ne peuvent se passer de se comprendre. Ils apprennent les uns et les autres la langue de l'étranger, envahisseur ou envahi. Mais la masse du peuple ne s'assimile, cela va de soi, que juste ce qu'il faut pour se faire comprendre; elle constitue peu à peu une sorte de patois, mélange plus ou moins bizarre des deux langues. Enfin ce dialecte nouveau, étant le seul instrument d'expression utilisable en toute circonstance, devient le plus employé, puis le seul employé; dès lors la langue nouvelle est née.

Sa naissance entraîne naturellement, tout au moins dans la région même, la mort des deux autres.

Cette théorie s'applique à la formation de la langue française; mais, pour le français, le phénomène que nous venons d'analyser s'est compliqué par la superposition de deux influences: celle du latin et celle du judeoque.

Au moment de la conquête romaine, on parlait la langue celtique dans presque toute la Gaule. La langue latine, adoptée d'abord par les Gaulois instruits, se répandit peu à peu dans le peuple des campagnes sous la forme d'un patois bas-latin dont le vocabulaire était surtout latin, mais dont la syntaxe était presque entièrement celtique.

Cette évolution n'était pas encore achevée que la langue se trouva soumise, par suite de l'invasion des nations germaniques, à l'influence du judeoque. Le judeoque comprenait plusieurs dialectes dont les principaux étaient le francique, parlé par les Francs, et l'allemanique par les Alemanii. Ces nouveaux idiomes étouffèrent peu à peu le latin, ou plutôt en hâtèrent la décomposition en se fondant avec le patois bas-latin en formation pour donner naissance à un langage hybride, barbare, mélange incohérent désigné par les érudits sous le nom de langue rustique.

Cette langue rustique, désormais livrée à elle-même, achève sa fermentation; elle gagne en cohérence, et au lieu d'un assemblage disparate, elle finit par constituer une véritable langue nouvelle: le romans, c'est-à-dire, en France, le français. Cette évolution a demandé environ huit cents ans, depuis la conquête de la Gaule par les armées de César jusqu'au règne de Charlemagne. Toutefois elle a été plus rapide dans le midi de la France que dans le nord. La langue d'oc, dialecte méridional d'où dérive le provençal actuel, était plus riche et plus souple,

Sayfa 402

[Aynı ülkede bir süre için birbirinden tamamen farklı iki dilin kullanılması] Bu anormal durum uzun sürmemiştir. Yenilenler ve yenilenler arasında sürekli bir ilişki mevcuttur; her iki tarafın da birbirine ihtiyacı vardır ve birbirlerini anlamak durumundadırlar. İşgal edenler ve işgal edilenler birbirlerinin dillerini öğrenmektedirler. Ancak halk kitlesi sadece birbirini anlamak için gerekli olan durumlarda birbirini asimile eder. Halklar, giderek iki dilin garip bir

konuşmından ibaret olan bir dil oluşturur. Nihayet, bu yeni lehçe her türlü koşul altına tek kullanılabilir ifade aracı haline geldiğinden, giderek en fazla kullanılan, daha sonra ise tek kullanılan dil haline gelir. Böylece yeni bir dil doğmuş olur.

Bu yeni dilin doğuşu, en azından o bölgede, diğer iki dilin ölümüne sebep olur.

Bu teori, Fransız dilinin oluşumuna da uygundur, ancak Fransızca için analiz ettiğimiz bu olgu, iki etkinin üst üste gelmesiyle daha karmaşık bir hal almıştır: Lâtince ve **Cernence**.

Romen işgali esnasında, neredeyse tüm Galya'da Keltçe konuşulmaktaydı. Öncelikle ilkel Galyalılar tarafından benimsenen Latince giderek kırlarda yaşayan halk arasında bir **Aşağı Lâtince** lehçesi şeklinde yayılmıştır; bu lehçenin **sentakı** (söz dizimi) neredeyse Keltçe'nin sentakı ile aynıdır.

Bu gelişme henüz tamamlanmamıştı ki dil, **Cermen uluslarının** istilâsının ardından **Cernence**'nin etkisine maruz kalmıştır. Cernence birden fazla lehçe içermektedir; bunlardan en önemileri ise Frankların konuştuğu francique (fransk) ve **Alemanni**'lerin konuştuğu Alemani'ktir. Bu yeni diller giderek Lâtince'yi etkisiz hale getirmiş veya daha ziyade, oluşma aşamasındaki Aşağı Lâtince lehçesi ile birbirini tamamlayarak yeni bir melez ve barbar dil ortaya çıkararak Lâtince'nin yok oluşunu hızlandırmışlardır. Bu uyumsuz konuşm uzmanlar tarafından **Rustik dil** şeklinde adlandırılmıştır.

Bu Rustik dil daha sonra fermentasyonunu tamamlamış, ve uyumsuz bir harman yerine yeni bir gerçek dil halini almıştır: **Romanca**, yani Fransa'da Fransızca söz konusudur. Bu gelişim, Galya'nın Sezar'ın orduları tarafından işgal edilmesinden sonra, Charlemagne'in (Şarلمان) hüküm sürdüğü döneme kadar yaklaşık olarak sekiz yüz yıl gerektirmiştir. Bununla birlikte, bu gelişme, Fransa'nın Midi bölgesinde, kuzeye nazaran daha hızlı şekilde gerçekleşmiştir. Bugünkü **provençal** ağzının (Fransa'nın Provence bölgesinde kullanılmaktadır) kökeni olan langue d'oc isimli güney diyalekti daha zengin ve esnektir.

Sayfa : 406

Mots tirés des langues germaniques.

(Tudesque)

ambassadeur.

andbaht, fonction,
ministre.

Sayfa 406

Germen dillerinden alınan kelimeler

(CERMENCE)

Ambassadeur (büyükelçi, arabulucu, temsilci) andbaht

Sayfa : 408

Dans le vocabulaire de la langue française, la plus grande part revient au latin, dans la syntaxe, c'est la seule celtique qui a gardé la place prépondérante.

Le français, comme le celtique, ne possède point de cas; la fonction du mot est indiquée par sa position dans la phrase. Il décompose la pensée en tous ses éléments; par exemple, il exprime toujours le sujet, ce que ne fait pas le latin; le français dit : j'aime, il aime; quand le latin dit simplement : amo, amat.

Sayfa 408

Fransızca'nın kelime hazinesindeki en büyük bölüm Lâtinca'den gelmektedir; Senteaks açısından ise Kelt özellikleri ağır basmıştır.

Fransızca, Keltçe gibi, hiçbir durum belirtisi içermemektedir; kelimenin işlevi, cümledeki konumu ile belirtilmektedir. Bu dilde düşüncüyü tüm unsurlarına ayılmaktadır; örneğin, daima özne belirtmektedir, ancak Latince'de bu şekilde değildir. Fransızca'da j'aime (seviyorum), il aime (seviyor) denmektedir. Oysa Latince'de

sadece amo, amat kullanılmaktadır (Fransızca'da özneler, gizli özne şeklinde olsa da cümlede yer almaktadır, ancak Lâtince'de bu şekilde değildir).

Sayfa : 439

CONJUGAISONS

97. Différentes conjugaisons. — Il y a en français quatre conjugaisons qu'on distingue par la terminaison de l'infinitif.

1 ^{re} conjugaison : infinitif en er :	aimer.
2 ^e — : — — ir :	finir.
3 ^e — : — — oir :	recevoir.
4 ^e — : — — re :	rompre.

(Handwritten signature)

Sayfa 439

FİİL ÇEKİMLERİ

97. Farklı fiil çekimleri – Fransızca'da fiil mastarının aldığı son ek ile farklılık gösteren dört fiil çekimi mevcuttur.

1. fiil çekimi: sonu - er ile biten mastarlar: aimer
2. fiil çekimi: sonu - ir ile biten mastarlar: finir
3. fiil çekimi: sonu - oir ile biten mastarlar: recevoir
4. fiil çekimi: sonu - re ile biten mastarlar: rompre

Sayfa : 523

LATIN

INTRODUCTION

La langue latine était parlée par les Romains. Le latin fait partie de ce groupe de langues indo-germaniques ou indo-européennes qu'on range d'ordinaire sous le qualificatif d'*aryennes*. Par l'identité de leurs racines et l'analogie de leur construction, le latín, le celtique, le persé, le gréc, les langues germaniques sont proches parents.

Sayfa 523

LÂTİNCE

GİRİŞ

Lâtin dili Romalılar tarafından kullanılmıştır. Latince, alışlagelmiş olarak Arî niteliğine sahip olarak ele alınan Hint-Cermen veya Hint-Avrupa dil gruplarına girmektedir. Köklerinde özdeşlik bulunmayan ve yapılan benzer olmayan Cermenik diller olan **Lâtince, Keltçe, Farsça ve Yunanca** birbirine yakın akrabadır.

Sayfa : 523

C'est le latin vulgaire qui a donné naissance aux langues latines modernes : le français, l'italien, l'espagnol, le portugais, etc. Le latin littéraire nous a transmis toutes ces œuvres qui constituent aujourd'hui encore un des principaux éléments de la culture intellectuelle.

Sayfa 523

Modern Lâtin dillerine, halk Lâtincesi hayat vermiştir: Fransızca, İtalyanca, İspanyolca, Portekizce vs... Edebî Lâtince, bugün halen **entelektüel kültürün** temel unsurlarından birini teşkil eden tüm bu eserleri bize iletmıştır.

Sayfa : 526

Les siècles nous ont transmis vingt comédies imitées du grec par M. Attius Plautus, et six, adaptées de Ménandre, d'Apollodore et de Diphilos, par P. Terentius Afer.

Sayfa 526

Yüzyıllar bize, **Attius Plautus** tarafından Yunanca'dan esinlenerek benzeri ortaya koyulan yirmi komedi ve Terentius Afer tarafından Menandre, Apollodore ve Diphilos'tan, adapte edilmiş olan altı komedi iletmıştır.

Sayfa : 528

prononciation. — La prononciation latine, telle qu'elle est en usage en France, est toute conventionnelle. En général, on prononce les mots comme en français; les exceptions sont les suivantes :

œ, æ se prononcent é :

Ex.: Prælium, le combat. Ætas, l'âge.

Sayfa 528

Telaffuz Lâtince'nin telaffuzu, Fransa'da kullanıldığı şekilde, uzlaşımaldır. Genel olarak, kelimeler Fransızca'daki gibi telaffuz edilir.

"œ", "æ" harfleri yan yana geldiğinde "e" şeklinde telaffuz edilmektedir.

Örnek: Prælium, savaş. Ætas, çağ, yaş.

Sayfa : 529

U a le son o dans les finales en um :

Ex.: Templum, le temple. Boum, des bœufs (bo-omme).

Ch se prononce comme k :

Ex.: Pulcher, beau (pul-kère).

Sayfa 529

[Telaffuz]

Sonu -um ile biten sözcüklerde "u" harfi "o" sesi ile telaffuz edilir.

Örnek: Templum, tapınak. Boum, öküzler (bo-omme) (boom)

Ch ise "k" sesi ile telaffuz edilir.

Örnek: Pulcher, güzel (pul-kere)

Sayfa : 526

Les différences qui existent entre les quatre conjugaisons sont dues à la lettre finale du radical

Les pronoms personnels, je, tu, etc., ne s'expriment pas, en général, en latin.

Sayfa 526

[KURALLI FİLER – Fil çekimleri – Latince'de dört adet fil çekimi mevcuttur]

Dört fil çekimi arasında mevcut bulunan farklılıklar kökün son harfinden kaynaklanmaktadır.

Fransızca'daki je, tu vs.. [ben, sen vs.. (gizli özne şeklinde geçmektedir)] gibi şahıs zamirleri genel olarak Latince'de ifade edilmez.

Mon Professeur

GRANDE ENCYCLOPÉDIE AUTODIDACTIQUE MODERNE
ILLUSTREE

L'Ecole chez Soi, sans Maître

Publiée sous la Direction Générale

DE

Aristide QUILLET, O. F.

ET

La Direction Professionnelle et Technique

DE

Philippe NETTINGER, I. U., et Jean PETITHUGUENIN.

TOME DEUXIÈME

1

PARIS

LIBRAIRIE COMMERCIALE

Aristide QUILLET, Éditeur

61, RUE DE CHABROL, 61

GRAND PRIX

Exposition Internationale du Livre, Paris 1907

ÖĞRETMENİM

Öğretici Büyük Modern Ansiklopedi
Resimli
Evdeki Okulunuz

Genel Müdür
Aristide QUILLET
Teknik ve Mesleki Müdürler
Philippe HETTINGER ve Jean PETITHUGUENIN
yönetiminde basılmıştır.

İKİNCİ CİLT

Paris 1907
COMMERCIALE BASİMEVİ
Editör Aristide QUILLET
61, RUE DE CHABROL, 61
GRAND PRIX ödülü almıştır
Uluslar arası Kitap Fuarı, Paris 1907

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 1

Yazar : [Editör: Aristide Quillet]

Cilt : Kahverengi

Ebadı :

En : 19,5 cm.

Boy : 28 cm.

Sayfa Adedi : 771

Not : Kitabın ilgili bölümleri Ebru Genç
tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa : 303

Chute de l'empire d'Occident. — L'empire romain, n'était plus capable de résister aux coups répétés des Barbares. Après la mort de Valentinien III, les chefs des troupes barbares au service de l'empire l'ont proclamé des empereurs d'un jour, à peine connus et qui sont leurs jouets. Oreste, ancien secrétaire d'Attila, place sur le trône son propre fils, un enfant de dix ans, Romulus Augustule, mais les autres

1 : 40 000 000
0 1000 2000 3000 Kil.
Europe de 476 à 493.

chefs barbares se soulèvent contre lui, et l'un d'eux, Odoacre, relègue Romulus dans une villa de Campanie, et prend le titre de roi d'Italie (476).

* 476 - 493 yılları arasında Avrupa

Sayfa 303

[TARİH]

Batı İmparatorluğu'nun Çöküşü Roma İmparatorluğu, artık Barbarların tekrarlanan darbelerine karşı koyacak yetiye sahip değildi. Valentinien III'ün ölümünün ardından, imparatorluğun hizmetindeki Barbar birliklerin liderleri, kendi oyuncakları gibi gördükleri, fazla ka-

bul görmeyen bir günlük imparatorlar ilân etmişlerdir. Attila'nın eski yazısı Oreste, on yaşındaki bir çocuk olan kendi oğluna taç takmıştır; bu Romulus Augustule'dür ancak diğer Barbar liderler buna karşı ayaklanmışlar ve içlerinden biri olan Odoacre, Romulus'u Campanie'deki bir villaya sürmüş ve İtalya Kralı sıfatını kazanmıştır (476).

Sayfa : 307

Nous savons peu de chose des populations primitives de la Gaule; des vestiges de cités lacustres, des squelettes humains, des outils, des armes, des débris de toute sorte, sont tout ce qui nous reste de ces temps préhistoriques.

A l'époque où commencent les temps historiques, les peuplades qui habitaient la Gaule étaient originairement de la haute Asie; c'étaient les Illyriens, les Ligures et les Celts.

Sayfa 307

[TARİH - Charlemagne'a kadar Fransa - I. Eski Galya]

Galya'daki ilkel topluluklar hakkında pek fazla bilgiye sahip bulunmamaktayız. Gölde kurulmuş sitelerin kalıntıları, insan iskeletleri, aletler, silahlar ve her çeşit kalıntı bize bu tarih öncesi çağlardan kalan yegane şeylerdir.

Tarih çağlarının başladığı dönemde, Galya'da yaşayan ilkel topluluklar Yukarı Asya kökenliydi: bunlar İberyalılar, Ligürler ve Keltler'di.

Sayfa : 307

Les Celtes envahirent le nord-est de la Gaule, et comme la peuplade envahissante portait le nom de Belge, le territoire qu'ils occupèrent s'appela la Gaule Belgique.

Sayfa 307

Keltler, Galya'nın kuzey doğusunu işgal etmişler ve işgal eden kavim Belge [Bel] [Belçikalı] ismini taşıdığından dolayı da bu toprak Gaule Belgique [Galya Belçika] ismini almıştır.

Sayfa : 308

Avant la conquête romaine, ils savaient exploiter les mines, travailler le fer, l'argent et l'or, tisser et teindre les étoffes. Ils connaissaient l'écriture.

Sayfa 308

Romalılar'ın işgalinden önce, [Galyalılar] maden işlemeyi, demircilik yapmayı, altın ve gümüş işlemeyi, dokuma yapmayı, kumaş boyamayı, yazıyı biliyorlardı.

el yazısı

¹alfa, ²beta, ³gamma,
⁴delta, ⁵epsilon, ⁶zeta,
⁷eta, ⁸theta, ⁹iota, ¹⁰kappa,
¹¹lambda, ¹²mu, ¹³nu, ¹⁴xi,
¹⁵omicron, ¹⁶pi, ¹⁷rho,
¹⁸sigma, ¹⁹tau, ²⁰upsilon,
²¹phi, ²²chi, ²³psi, ²⁴omega

Güney
 Karbey

el yazısı

α β γ δ ε ζ η θ ι κ λ
 μ ν ς ο π ρ σ ς ϕ χ ψ ω

α β γ δ ε ζ η θ ι κ
 λ μ ν ς ο π ρ σ ς ϕ χ
 ψ ω.

α. β. γ. δ. ε. ζ. η. θ. ι. κ. λ. μ.
 ν. ς. ο. π. ρ. σ. ς. ϕ. χ.
 ψ. ω.

Α. Β. Γ. Δ. Ε. Ζ. Η. Θ. Ι. Κ.
 Λ. Μ. Ν. Ξ. Ο. Π. Ρ. Σ. Τ. Υ.
 Φ. Χ. Ψ. Ω.

el yazısı

1. H. Paşa $\frac{164}{197} = \underline{\underline{83}}$ ^{26 Ağustos, 1932} _{Caner} ^{Kadınlar}

2. Hacı Paşa $\frac{164}{193} = \underline{\underline{85}}$ ^{Amasya}

3. Nuri B. $\frac{165}{194} = \underline{\underline{85}}$

4. Sahih B. $\frac{158}{180} = \underline{\underline{87}}$

5. Harabi B.

6. Leman H. -

7. Y. Kadri B.

8. M. Seref B.

9.

PETIT LAROUSSE ILLUSTRÉ

C. 90

NOUVEAU DICTIONNAIRE ENCYCLOPÉDIQUE

PUBLIÉ SOUS LA DIRECTION DE

CLAUDE AUGÉ

5.800 Gravures. — 130 Tableaux. — 120 Cartes.

*Un dictionnaire sans exemples
est un squelette.*

Regist NO: 45

PARIS

LIBRAIRIE LAROUSSE

13-17, RUE MONTFARNAISE, 13-17

SALLURDALL : RUE DES ÉCOLES, 38 (Sorbonne)

1923

Tous droits réservés.

RENKLİ KÜÇÜK SÖZLÜK

YENİ ANSİKLOPEDİK SÖZLÜK

CLAUDE AUGÉ

YÖNETİMİNDE YAYINLANMIŞTIR
5.800 resim - 130 Tablo - 120 Harita
Örneklessir bir sözlük bir iskelettir.

PARİS

LAROUSSE YAYINEVİ

13-17, RUE MONTPARNAÏSSE, 13-17

Şube: Rue des Éloles, 58 Ç (Sorbonne)

1923

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 45

Yazar : Pierre Larousse

Cild : Pembe

Ebadı :

En : 13.5 cm.

Boy : 19.5 cm.

Sayfa Adedi : 4 + 1664 + XVI

Not : Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil
Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa : 1514

PÉLAGES (la-je), peuple très ancien, qui occupa dans les temps préhistoriques la Grèce, l'Archipel, le littoral de l'Asie Mineure et l'Italie. Cette population primitive ne constitua sans doute jamais un corps de nation; elle fut chassée ou réduite en esclavage par les Hellènes. Avant la conquête de leurs territoires par les Grecs, les Pélasges, agriculteurs et pacifiques, avaient élevé autour de leurs cités des murailles cyclopéennes, formées d'énormes blocs de pierre et restées indestructibles, bien qu'elles fussent construites sans ciment. On s'accorde généralement à considérer les anciens Thraces, Phrygiens, Lydiens, Cariens, Etrusques, Épirotes, Illyriens, Italiotes (Samnites, Osques, etc.), et les Albains actuels comme des rameaux plus ou moins mélangés des Pélasges.

Sayfa 1514

PELASGE (PELAS), Eski çağlarda Yunanistan'da, Takımadalar-da, anadolu ve İtalya kıyılarında yaşamış olan çok eski bir halk. Bu ilkel topluluk, kuşkusuz hiçbir zaman bir ulus birliği oluşturmamıştır. Helenler tarafından kovulmuş veya tutsak edilmişlerdir. Çiftçi ve banşsever olan Pelasge'ler toprakları Yunanlılar tarafından işgal edilmeden önce şehirlerinin etrafını, çimento ile yapılmamış olmasına rağmen yıkılmadan kalan iri taş bloklardan oluşmuş dev kalelerle çevirmişlerdi. Eski Trakyalıların, Frigyalıların Lidyalıların, Karyalıların, Etrüsklerin, Epirotların İlliryalıların, İtalyalıların (Samnit'ler, Osque'ler veb) ve bugünkü Amavutların Pales-gelerin az yada çok karışmış okları olduğu kanısı genel olarak yaygındır

REPORT

OF THE
COMMISSIONER
OF THE GENERAL LAND OFFICE

FOR THE YEAR 1881

THE GENERAL LAND OFFICE, under the direction of the Hon. the Secretary of the Interior, has the honor to acknowledge the receipt of the report of the Commissioner of the General Land Office for the year 1881, and to express its appreciation of the efforts of the Commissioner and his assistants in the discharge of their duties. The report is a valuable contribution to the knowledge of the land resources of the United States, and it is hoped that it will be of service to the public in the selection of lands for sale or lease. The report is divided into two parts, the first of which contains a general statement of the land resources of the United States, and the second of which contains a detailed statement of the land resources of each of the several States and Territories. The report is a valuable contribution to the knowledge of the land resources of the United States, and it is hoped that it will be of service to the public in the selection of lands for sale or lease.

THE GENERAL LAND OFFICE, under the direction of the Hon. the Secretary of the Interior, has the honor to acknowledge the receipt of the report of the Commissioner of the General Land Office for the year 1881, and to express its appreciation of the efforts of the Commissioner and his assistants in the discharge of their duties. The report is a valuable contribution to the knowledge of the land resources of the United States, and it is hoped that it will be of service to the public in the selection of lands for sale or lease. The report is divided into two parts, the first of which contains a general statement of the land resources of the United States, and the second of which contains a detailed statement of the land resources of each of the several States and Territories. The report is a valuable contribution to the knowledge of the land resources of the United States, and it is hoped that it will be of service to the public in the selection of lands for sale or lease.

THE GENERAL LAND OFFICE, under the direction of the Hon. the Secretary of the Interior, has the honor to acknowledge the receipt of the report of the Commissioner of the General Land Office for the year 1881, and to express its appreciation of the efforts of the Commissioner and his assistants in the discharge of their duties. The report is a valuable contribution to the knowledge of the land resources of the United States, and it is hoped that it will be of service to the public in the selection of lands for sale or lease.

NOUVEAU PETIT C.91
LAROUSSE
ILLUSTRÉ

DICTIONNAIRE ENCYCLOPÉDIQUE

PUBLÉ SOUS LA DIRECTION DE

CLAUDE AUGÉ

6.200 Gravures. — 320 Planches et Tableaux. — 140 Cartes.

*Un dictionnaire sans exemples
est un squelette.*

Büyük Garinin

Kütüphanesine

28.11.929 İsmet

Lang. + NO: 46

PARIS

LIBRAIRIE LAROUSSE

13-17, rue Montparnasse, 13-17

SUCCURSALE : Rue des Écoles, 48 (Montmartre)

1929

Tous droits réservés

YENİ RESİMLİ KÜÇÜK LAROUSSE

ANSİKLOPEDİK SÖZLÜK

CLAUDE AUGÉ başkanlığında yayımlanmıştır.

6200 gravür - 220 levha ve tablo - 140 harita
Örneksiz bir sözlük, iskelettir.

İsmet İNÖNÜ'nün Notu: Büyük Gazi'nin Kütüphanesine
28.11.929 (İsmet)

PARİS

LAROUSSE KİTAP EVİ

13-17, Rue Monparnasse, 13-17

Şube: Rue des Ecoles, 58 (Sorbonne)

1930

Her hakkı saklıdır.

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 46

Yazar : Pierre Larousse

Cild : Pembe

Ebadı :

En : 13.5 cm.

Boy : 19.5 cm.

Sayfa Adedi : 4 + 1760

Not : Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil
Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa : 1359

Etats généraux. Par opposition aux *Etats provinciaux*, qui ne représentaient chacun qu'une province, on appelait *Etats généraux* les assemblées où siégeaient les représentants de la nation tout entière, c'est-à-dire les députés du clergé, de la noblesse et du tiers état.

Sayfa 1359

Genel Yönetimler: Genel Yönetimler adı, her biri sadece bir taşra bölgesini temsil eden Yerel Yönetimlerin aksine, tüm ulusun temsilcilerinin, yani **rahiplerden**, soylulardan ve orta tabakadan millet-yekillerinin yer aldığı meclislere veriliyordu.

Sayfa : 1359

Etats de février 1357. Ils s'engagèrent à entretenir une armée de 30.000 hommes, mais exigèrent le droit pour les Etats de s'assembler deux fois par an sans convocation et d'envoyer des commissaires dans les provinces; ils demandèrent encore l'abolition de la venalite des offices de judicature et des tribunaux d'exception. Le dauphin consentit à tout, et la publication de la grande Ordonnance marqua le point culminant de l'influence des Etats: ceux-ci se réunirent de nouveau en novembre 1357, janvier et mai 1358: mais cette révolution toute parisienne fut paralysée par l'inaction de la province et anéantie par la mort d'Etienne Marcel.

Sayfa 1359

Şubat 1357 Yönetimleri: Bu yönetimler, 30.000 kişilik bir ordu beslemeye söz verdiler, ama kendi yönetimleri için de yılda iki kez çağrı yapılmaksızın toplanma ve yerel yönetimlere görevli gönderme hakkını talep ettiler; yine para karşılığı işlem yapan yargıç büro-

lannın ve oloğanüstü mahkemelerin kaldırılmasını istediler. Veliht, bu isteklerin hepsini kabul etti ve büyük karamamenin yayımlanması, bu yönetimlerin etkisinin ulaştığı en yüksek noktayı belirledi; bu yönetimler Kasım 1357'de, Ocak ve Mayıs 1358'de tekrar toplandılar. Ama bu tam tamına Parisli ihtilâl, taşranın çalışmaması yüzünden felç oldu ve Etienne Marcel'in ölümüyle de amacına ulaşmadan unutuldu.

Sayfa : 1359

Etats de Blois (1588), composés de ligueurs, qui dissimulèrent à peine leur intention de donner la couronne à Henri de Guise. Henri III trancha la question en faisant assassiner ce prince, ainsi que son frère.

Etats de la Ligue (1593), tenus à Paris pendant le siège de cette ville par Henri IV. On peut voir dans la satire Ménippée le tableau satirique de cette assemblée, qui agita la question de l'élection d'un souverain et flotta sans se décider entre le jeune duc de Guise et l'infante d'Espagne.

Sayfa 1359

Blois Yönetimleri (1588): Birlik Üyelerinden oluşan bu yönetimler, Henri de Guise'ye taç giydirme niyetlerini henüz saklıyorlardı. III. Henri, bu prensi (Blois'i) ve erkek kardeşini öldürterek sorunu çözdü.

Ligue Yönetimleri (1593): Bu yönetimler, IV. Henri tarafından, Paris'in kuşatılması sırasında bu şehirde kurulmuştur. Ménippée'nin Hiciv'inde, bir hükümdarın seçilmesi konusunu gündeme getiren ve genç Guise Düküyle İspanya Kralının ikinci oğlu arasında karar kılmayan bu meclisin hicivsel tablosu görülebilir.

İNSANDAN ÖNCEKİ İNSAN ZEKÂSİ

İNSANDAN ÖNCEKİ İNSAN ZEKÂSİ

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : S/2122

Yazar : [Dergi]

Cild : Bordo

Ebadı :

En : 15 cm.

Boy : 22 cm.

Sayfa Adedi : ---

Not : Kitabın ilgili bölümleri Hülya Lüle tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa : 652-653

En Europe et en Amérique, non pas en Extrême-Orient, où le climat est resté constant, les temps géologiques récents se caractérisent par trois grandes vagues principales de froid très humide, ou périodes glaciaires.

Sayfa 652-653

Avrupa ve Amerika'da, iklimin değişmediği Uzakdoğu'da değil, yakın zamandaki jeolojik mevsimler çok nemli üç büyük soğuk hava dalgası veya buz çağıyla tanımlanmaktadır.

Sayfa : 636

C'est humainement que la coupure est importante. Les artisans du paléolithique supérieur apportent quelque chose de nouveau et de considérable : l'art — peinture, sculpture, gravure — où, comme animaliers, ils ne seront jamais dépassés, peut-être pas égalés.

On voit apparaître avec eux la parure, qui leur donne l'occasion de manifester le comble de l'habileté manuelle et de l'ingéniosité technique. Ne fabriquent-ils pas, avec leur outillage en silex, des perles sphériques en os, en ivoire, en stéatite (matière artificielle), parfaitement régulières, de trois millimètres de diamètre, percées de part en part afin qu'on puisse les assembler en collier !

Avant eux, si la sépulture existait — ce qui est encore très contesté — elle avait le caractère d'une pure et simple mise en terre et ne paraît pas avoir été d'un usage constant.

Sayfa 656

İnsanlık açısından kesinti önemlidir. Üst Yontma Taş Devri zanaatçıları yeni ve önemli bir şey getirmektedirler; sanat –resim, heykel, gravür – hayvan resimleri yapan ressamılar olarak hiç kimse onları geçemez, onlarla aynı seviyede bile olamaz belki.

Onlarla birlikte, onlara el becerisi ve teknik zekâlarını gösterme fırsatını veren süslemeyi görüyoruz. Çakmaktaşıyla yapılmış aletleriyle, çok düzgün, üç milimetre çapında, kolye şeklinde birleştirilmek amacıyla bir uçtan diğerine delinmiş, kemikten yuvarlak inciler yapmıyorlar mı!

Onlardan önce, mezarlar var olsaydı – bu hâlâ çok tartışılmaktadır- o sadece basit ve saf bir toprağa koymadan ibaretti ve çok kullanılmamış gözükmektedir.

Sayfa : 658

Peut-on déduire de ce document quelque peu incertain que l'Acheuléen de Piltdown fut un *homo sapiens*? Non, puisqu'on n'a rien de sa face, de sa mâchoire, de ses dents.

Ce qu'il y a de sûr, c'est que sa qualité de porteur de front fait de lui — jusqu'à présent — une exception tout à fait unique dans le paléolithique inférieur. Ayant émergé avec lui, les « frontifères » plongent pour ne plus reparaître que de l'autre côté de l'ère moustérienne, monopolisée — pour l'anthropologie — par les « sans-front ».

Sayfa 658

Az çok belirsiz olan bu belgeden Piltdown'daki Acheuleen'in bir *homo sapiens* olduğu sonucuna varabilmiyiz? Hayır, zira elimizde onun yüzüne, çenesine, dişlerine ait hiçbir şey yoktur.

Kesin olan şu ki, onun alınının olması onu -şimdiye kadar- Alt Yontma Taş Devri'nde bir istisna kılmaktadır. Onunla birlikte ortaya çıkan "alınlar" yok olup, ancak Yontma Taş Devri'nin "alısızların" egemen olduğu diğer ucunda tekrar ortaya çıkarlar.

Sayfa : 722

II

Moustafa Kémal est né à Salonique il y a environ cinquante ans. Son père était fonctionnaire aux Contributions indirectes.

L'enfant alla d'abord à l'école du quartier et ensuite à celle d'un certain Chemsî Efendi.

Après la mort du père, la famille de Moustafa Kémal se rend chez l'oncle maternel, à la campagne où elle demeure un certain temps. Rentré à Salonique, le petit Kémal va de nouveau à l'école. Il est turbulent et batailleur en classe.

Chaque fois qu'il voit un officier, il envie son bel uniforme.

Il entre à l'École Militaire préparatoire à l'insu de sa mère et met celle-ci, qui s'y était opposée, devant un fait accompli. Des faits accomplis, il en offrira plus tard de formidables au monde.

Sayfa 722

II

Mustafa Kemal yaklaşık elli yıl önce Selanik'te doğdu. Babası dolaylı vergiler idaresinde memurdu.

Çocuk, önce mahalle okuluna, daha sonra Şemsî Efendi oku-

luna gitmiştir.

Babanın ölümünden sonra, Mustafa Kemal'in ailesi köyde yaşayan dayının yanına gitmiş ve orada bir süre kalmıştır. Selanik'e döndüğünde küçük Kemal tekrar okula gider. Sınıfta hareketli ve kavgacıdır.

Her seferinde bir subay gördüğünde, onun güzel üniformasına gıpta eder.

Annesinin haberi olmadan askeri okulun hazırlık bölümüne girer ve ona karşı çıkan annesini bir oldu bitti karşısında bırakır. Oldu bitti olaylarından gelecekte tüm dünyaya sunacaktır.

Sayfa : 730

Nous nourrissions l'idée de plus en plus profonde que tout effort de progrès serait vain, tant que les affaires du Gouvernement continueraient à être le jouet du fanatisme religieux et que les questions sociales touchant la vitalité de la nation, telles que *statut de mariage*, famille, héritage seraient réglées par le Chériat, c'est-à-dire, une législation vieille de plus de treize siècles !

Sayfa 730

Gittikçe daha derin bir şekilde, Hükümet işlerinin dinî fanatizmin oyuncuğu olduğu sürece, her ilerleme çabasının boşuna olacağı ve ulusun canlılığına ilişkin, evlilik kurumu, aile, miras gibi toplumsal konuların şeriat, yani on üç yüzyıldan daha eski bir yasa tarafından düzenleneceği düşüncesine kapılmaktayız.

Sayfa : 736

1° La Turquie a brisé les chaînes qui la condamnaient à l'inaction ; elle a adopté les codes et les mœurs modernes et devient un Etat européen. Mais que fera-t-elle dans le domaine économique et financier ? Ne doit-on pas craindre qu'un nationalisme excessif empêche la science, la technique et le capital étrangers de pénétrer dans le pays ?

2° Le peuple turc est intelligent ; il est, de nature, apte et souple ; mais, surtout depuis 1908, les nombreuses guerres et révolutions, les grands bouleversements sociaux ont détruit la classe moyenne, c'est-à-dire, la bourgeoisie. Par conséquent, la classe aisée et instruite qui, en formant l'armature de la société, devrait être un exemple et un appui pour l'élévation du peuple, est très faible, très limitée.

3° Pour ces mêmes raisons, les capacités des fonctionnaires ne sont pas suffisantes et les services de l'Etat ne marchent point avec la rapidité et la régularité voulues.

4° Une grande partie du peuple qui, jusqu'à hier, confondait sa nationalité avec sa religion, demeure, en secret et au fond, réfractaire au modernisme occidental et au laïcisme de la République. Le Gazi voit donc la nécessité d'être très prudent, très attentif et de ne jamais laisser faiblir l'autorité et le contrôle. D'où une Assemblée nationale sans parti d'opposition.

Sayfa 736

1- Türkiye onu hareketsizliğe mahkûm eden zincirleri kırmıştır. Modern kanunları ve âdetleri benimsemiş ve bir Avrupa devleti olmuştur. Ancak ekonomik ve malî alanda ne yapacaktır? Aşırı bir milliyetçilik bilim, teknoloji ve yabancı sermayenin ülkeye girmesini engellemez mi?

2- Türk milleti zekidir. Doğası gereği, yetenekli ve uyumludur. Özellikle 1908'den itibaren, birçok savaş ve devrim, büyük top-

lumsal çalkantılar orta sınıf, yani burjuva sınıfını yok etmiştir. Dolayısıyla, toplumun iskeletini oluşturarak bir örnek ve halkın yücelmesi için bir destek teşkil etmesi gereken zengin ve eğitilmiş sınıf çok güçsüz ve sınırlanmıştır.

3- Bütün bu sebepler yüzünden, memurlar yetersiz ve devlet işleri istenen sürat ve düzenle yürümektedir.

4- Düne kadar milliyetçilikle dini kanştran halkın büyük bir çağunluğu, gizlice ve derinden Batı yeniciliğine ve cumhuriyetin lâikliğine karşıdır. Gazi çok tedbirli, dikkatli olmak ve hiçbir zaman otorite ve kontrolü zayıflatmamak gerektiğini görmektedir. Bu yüzden muhalefet partisi olmayan bir millet meclisi düşüncesi ortaya çıkmıştır.

Sayfa : 137

Il faut attendre qu'au moins deux générations soient élevées dans l'atmosphère et la lumière du nouveau régime. Il faut attendre que le pays soit doté des moyens techniques et financiers qui lui permettront de mieux exploiter ses richesses. On pourrait dire, à ce sujet, qu'une politique économique plus libérale, plus réaliste, plus pratique, aurait pu, depuis le traité de Lausanne, donner de meilleurs résultats et assurer au peuple plus de bien-être. Les nations qui peuvent, de notre temps, vivre sans la collaboration des autres, sont rares, pour ne pas dire inexistantes. Pourtant, un observateur bienveillant comprend et excuse une certaine susceptibilité et, disons le mot, une certaine méfiance chez des hommes d'Etat qui se souviennent des capitulations humiliantes d'hier et qui sont eux-mêmes les généraux ayant soutenu une guerre atroce pour sauver l'indépendance du pays.

Sayfa 737

Yeni yönetimin ortamında ve ışığında iki nesil geçmesi gerekmektedir. Ülkenin zenginliğini daha iyi değerlendirecek teknik ve mali donanımına sahip olmasını beklemek gerekmektedir. Bu konuda diyebiliriz ki daha liberal, daha gerçekçi, daha pratik bir ekonomi politikası, Lozan Anlaşması'ndan itibaren, daha iyi sonuçlar verebilirdi ve halka daha büyük bir refah sunabilirdi. Zamanımızda, başkalarının yardımı olmaksızın yaşayabilen uluslar, nadirdir, hatta belki yoktur. Oysa, dikkatli bir gözlemci, dünyanın küçük düşürücü kapitülasyonlarını hatırlayan ve kendileri ülkenin bağımsızlığını korumak için çok feci bir savaşta general olanlar-
da belli bir alınganlığı hisseder ve affeder.

Sayfa : 737

C.17

HILAIRE DE BARENTON

ÉTUDES ORIENTALES N° 5

L'ORIGINE DES GRAMMAIRES

LEUR SOURCE DANS LE SUMÉRIEN
L'ÉGYPTIEN ET LE SOMALI

546

PARIS (VI)

ÉDITIONS ERNEST LEROUX

25, RUE BONAPARTE, 25

1954

ASYA ARAŞTIRMALARI NO: 5

HILAIRE DE BARENTON

GRAMERLERİN KÖKENİ

SÜMERCEDE, MISIR DİLİNDE ve SOMALİCE'DEKİ KAYNAKLARI

PARİS (VI)

ERNEST LEROUX YAYINLARI

28, RUE BONAPARTE, 28

1924

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 546

Yazar : Hilaire de Barenton

Cild : Lacivert

Ebadı :

En : 18 cm.

Boy : 27 cm.

Sayfa Adedi : 128

Not : Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil
Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa : 11

L'ancien égyptien, de son côté, possédait des féminins formés avec *t* suffixe. L'addition d'*h* au masculin était même la méthode ordinaire pour former des féminins : *sen*, « frère », *senit*, « sœur », *hak*, « serviteur », *hakit*, « servante » (1).

Bakal

(1) Cette forme appartient au dialecte thébain, qui aime à terminer les mots par une consonne. Le dialecte memphite, au contraire, aime à les terminer par une voyelle; en lieu d'*h*, il mettra une *i* et dira *seni*, *haki*, etc. (V. *Manuel de grammaire*, 111, p. 33).

Cette distinction entre dialectes, qui affectaient la consonne ou la voyelle en finale, a une grande importance linguistique, nous la rencontrerons souvent par la suite. Nous désignons, en ————, le nom de style thébain ou style memphite aux termes grammaticaux concernés et nous, selon qu'elle affecte la terminaison par la consonne ou par la voyelle.

Sayfa 11

Eski Mısırlılara gelince, *t* son eki ile oluşturulmuş dişil (feminen) sözcükleri vardı. Eril (maskülen) sözcüklere *it*'in eklenmesi, dişil kelimeleri oluşturmak için kullanılan olağan yöntemdi: Sen "erkek kardeş", senit, "kız kardeş", **bak**, "uşak", bakit "bayan hizmetçi"(1).

(1) Bu biçim, sözcükleri ünsüz ile bitirmeyi seven Teb lehçesine aittir. Menfis lehçesi tam tersine sözcükleri ünlü ile bitirmeyi sever. İt yerine *ti* koyacaktır ve *seni*, *bakti* diyecektir. (Çalışmaların Derlenmesi, 111, s. 35)

Sözcüklerin sonunda ünlü ya da ünsüzü tercih eden lehçeler arasındaki bu ayrımın, dil bilimsel olarak büyük önemi vardır. Bu konuyla daha sonra sık sık karşılaşacağız. Sonuç olarak dil bilimsel biçimlere ünlü ya da ünsüzün seçilmesine göre, Teb ya da Menfis adını vereceğiz.

Sayfa : 123

— Turc (conjug.), 78; (déclin.), 40; (plur.), 32; (v. être), 86; — Tyriens, 60.

Sayfa 123

Türkçe (çekim), 78 (ad çekimi), 40, (çoğul), 32, (olmak fiili), 86

Sayfa :124

turc, mongol,

basque, hongrois, lapon, 40.

Sayfa 124

[İÇİNDEKİLER III. BÖLÜM AD ÇEKİMİ]

Türkçe, Moğolca, Baskça, Macarca, Japonca, 40.

**ETUDES
TÜRK-SUMER
Vol. I.**

Dr. Kvergiec

**TÜRK-SÜMER
DİLLERİ ÜZERİNE
ARAŞTIRMALAR**

Cilt I

Dr. Kvergic

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 549

Yazar : Dr. H. F. Kvergic

Cild : Lacivert

Ebadı :

En : 20 cm.

Boy : 26 cm.

Sayfa Adedi : 235

Not : Kitabın ilgili bölümleri Hülya Lüle tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa : 1

Bibliographie concernant les ouvrages et articles-études de première importance pour la question -Sümer-tique.

I. Sümer g:

a) Grammaire et textes :

Sayfa 1

Sümer-Türk Sorunu için birinci derecede önem taşıyan eserler, makaleler, incelemelerle ilgili kaynakça.

I. SÜMER:

a) Dilbilgisi ve metinler

Sayfa : 3

küçük /küç-k /: petit, c'est tout ce qui émane une ressemblance

/-o- / de : kü : petit objet déplaisant, insignifi-

citatif, puant, / comp. ulg. kü-g :merde/

tun-lı-g-lg ergürer : tout ce qui émane constamment le froid/tun

(les) chasses, les fait partir/ert-gür-/

tunlg suv kim lalg suvka katar, soğutir : l'eau froide qu'on

mélange à de l'eau chaud, ^{le fait} ~~soğutir~~ froid.

Sayfa 3

Küçük/kdık/: küçük, benzerlik meydana getiren her şey
/-c/de: ki: hoşla gilmeyen, değersiz, kötü kokan,/ küçük eşya/
comp.ulg. ki-g: bok
tum-li-g-ig ergürer: soğuk meydana getiren her şey/tum (onla-
rı) kovar, onların girmesini sağlar/ert-gür-/
tumlig suv kim isig suvka katsar, sogitir: sıcak suyla karıştırdığı-
mız soğuk su, onu soğuk hale getirir.

Sayfa : 56

Il y a certes encore à nos jours l'habitude de donner des noms individuels d'animaux comme prénoms : arslan, par ex., mais il ne semble pas exister ^{de noms} de tribus qui soient formés suivant des noms d'animaux tel que ce fut l'habitude chez tous les totémistes.

C'est ainsi que : ko-x dans le nom : kox turn , ne provient pas de kök : "bleu " ??, mais certainement de :

ko-k : libre, indépendant comparant les racines :

ulg.: KU-ni/g/ : droit, juste, libre

ko-n-mek : être droit, juste,

ko-n-it-mek : juger librement, justement

ko-x : dans le sens de : "ciel" et ensuite !! : bleu, provient selon notre opinion, de la très ancienne racine : ko - : pierre. On la retrouve en hongrois, entre autre.

Sayfa 56

Hâlâ günümüzde hayvan isimlerini isim olarak kullanmak yaygındır: öm. arslan, ancak tüm totemcilerde âdet olduğu gibi hayvan ismi taşıyan çok fazla kabile yoktur.

Kök Türk sözcüğündeki kö-k kök:"mavi"den değil, büyük bir ihtimalle:

Kö-k: özgür, bağımsız dan gelmektedir, aşağıdaki kökleri karşılaştırsak:

uig.: kö-ni/g/: doğru, adil, özgür

kö-n-mek: doğru olmak, adil olmak

kö-n-it-mek: özgürce, adlice yargılamak

kö-k: "gök" anlamında ve **daha sonra** !!: mavi, kanımızca, çok eski bir kök olan: kö -: taş'tan gelmektedir. Ayrıca, ona Macar dilinde rastlarız.

Sayfa : 68

L'identité de place : ...-in :

Il faut analyser ainsi : belgürür se trouve sur un rayon et yaz (yaz/doit) trouver sur le même rayon. Car les deux : "devenir significatif " et l'été sont en connex, l'un n'a pas de sens sans l'autre, dans l'idée de ce qu'on veut justement dire.

Sayfa 68

Yer belirten: ...-in :

Bu şekilde incelemek gerekir: belgürür bir ışın üzerinde ve yaz aynı ışın üzerinde **olmalıdır**. Çünkü ikisi: "anamlı hale gelmek" ve yaz birbirine bağlıdır, tam söylemek istediğimiz şey için, biri olmadan diğerrinin anlamı olmaz.

Sayfa : 68

kim + L'action de : kel- est puissant et durant quelques temps : kelig , /qui est-ce qui est le sujet de cette action:l'autome/-1, + l'été /qu'est-ce que cette personne a-t-elle à faire avec ce qui fut dit avant ?/ : (réponse:) -in : voici le rayon où quelque chose se passe entre les gens indiqués.....+ action. (belgürür-in)

Sayfa : 157

nous avons à éclaircir encore les interdépendances entre ces groupes qui comprennent une quantité d'autres ,dérivatifs de ceux-ci.

Sayfa 12

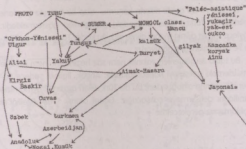
Önüllerle ilgili gelişme çizgisi.

"İlk dil" olduğunu öne sürmek istemiyoruz fakat bir orta direğin etrafında toplanan en belirgin özellikleri göstermek istiyoruz: i, yi, yit koku duyusu ve devamı: koku duyusunun etkisiyle ayrımlaşmanın izleri.

Ayrıca, bu gruplar ve türetilicileri arasındaki karşılıklı bağımlılığı açıklamamız gerekmektedir.

Sayfa : 206

12. La position qu'occupe la langue SUMER parmi les langues de caractère turc semble être la suivante :

Sayfa : 206

+ + +

ces

Les lignes et la position de langues diverses nous permettent d'entrevoir d'un coup d'oeil les influences interturques que nous avons tracées par des lignes. C'est ainsi que l'on remarque l'état de parenté qui relie le *Şumer* avec le mongol autant qu'avec le tungus et les parlers turcs.

Il faut noter que la parenté indiquée par ce tableau comprend et le vocabulaire, et le développement des consonnes et voyelles. Mais, puisqu'il ne s'agit que de la langue *ŞUMER*, nous nous bornons à développer les preuves par suite desquelles nous posons cette langue parmi les "langues de caractère turc". Et, il convient d'expliquer l'ensemble de ce que nous appelons "caractère turc".

Sayfa 206

2. Sümer dilinin Türk olarak nitelendirilen diller arasındaki yeri aşağıdaki gibidir:

Çizgiler ve bu çeşitli dillerin konumu bize bir bakışta çizgilerle belirttiğimiz Türkçe diller arasındaki etkileşimleri göstermektedir. Böylece Sümer dilinin Moğol diliyle olduğu kadar Tunguz dili ve Türkçe ile olan yakınlığını görüyoruz.

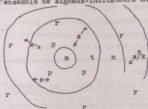
Bu tablo ile gösterilen yakınlık hem söz hazinesini, hem ünlü ve ünsüzlerdeki gelişmeyi kapsamaktadır. Ancak, ilginç bir şekilde Sümer dili üzerine olduğundan, bu dili Türk dilleri arasına koymamızın kanıtlarını geliştirmeye çalışacağız. Genel olarak "Türk özelliği"ni açıklamamız gerekecektir.

Sayfa : 215

Le rôle des signal-indicateurs dans l'espace.

En appliquant une méthode de la Güneş-Dil-teorisi, nous traçons ci-joint deux cercles qui indiquent le rayons d'espace autour de celui qui parle, et y notons les consonnes qui servent en indoeuropéen, /sanskrit en premier lieu/, en langues turques, et en Sumérien, comme signal-indicateur dans les expressions se référant sur l'orientation dans l'espace.

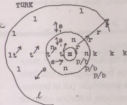
L'ensemble de signaux-indicateurs en Sanskrit.

Ce cercle de signaux-indicateurs en langues turques et sumer.

TURK

SUMER

Sayfa 215

Uzayda belirleyici-ışaretlerin rolü:

Güneş-dil-teorisini yöntemini uygulayarak, konuşanın etrafındaki uzay alanını gösteren iki çember çiziyorsunuz ve içine Hint-Avrupa, /önce Sanskrit dili/, Türk ve Sümer dillerinde kullanılan ünsüzleri uzayda yönelimle ilgili ifadelerin belirleyici-ışareti olarak yerleştiriyorsunuz.

Sanskrit dilindeki belirleyici-ışaretler bütünü.

Türk ve Sümer dillerindeki belirleyici-ışaretler çemberleri

Sayfa : 217

Il en résulte, si -ma- indique clairement la position du sujet qui parle, agit, cet élément ne peut pas différer grandement de sens lorsqu'il se trouve ailleurs. Car on ne peut pas être un peuple de haute culture mathématique, sans idées très bien fixées dans l'orientation la plus simple.

ma ana mi-dasu : voilà celui (qui parle) : moi, comment
le comprendra-t-on

Il, patesi Um-a , ..ekisur Ningir-su-ka ..ma-ka nigidug:

Il, patesi de Um, dit de Ningir-su, C'est à moi là ce territoire.

...ma-ka ...ici identité de moi + place ,rayon large + moi.
: cet emplacement, rayon m'appartient.

Sayfa 217

Sonuç olarak, eğer - ma - konuşan, hareket eden kişinin durumunu gösteriyorsa, bu öge başka yerde bulunduğu çok fazla anlam değişikliği olmaz. Çünkü basit bir yönelimde çok iyi belirlenmiş fikirlere sahip değilsek, yüksek matematik kültürüne sahip bir

halk olamıyız.

Mâ ona mü-dazu: işte (konuşan) kişi: ben, bunu nasıl anladım

İl, patesi Um-a, .. ekisur Ningir-su-ka ... ma-kam nimidug:

Bu toprak benim

...ma-kam....burada benim kimliğim + yer, geniş ışın + ben.

: bu yer, ışın bana ait.

Sayfa : 218

Alan lu-gal -em û-na-dug : signe -statue +grand homme(roi)+mon +

gal-lu

û labâs na rayon large vers ici dug actior

part(d) vers rayon proche (g).

: " signe-statue,mon roi, lui parle"

Sayfa 218

Alan lu - gal û-na-dug: işaret-heykel + büyük adam (kral) + benim +

gal-lu

û labâs na geniş ışın buraya doğru eylem

gidiyor (d) yakın ışına doğru (g).

: "işaret-heykel, benim kralım, ona konuşuyor"

DICTIONNAIRE, GRAMMAIRE ET CHRESTOMATHIE

DE

C. 7

LA LANGUE MAYA

etude de

ÉTUDE SUR LE SYSTÈME GRAPHIQUE

DES INDIÈNES DU YUCATAN (MEXIQUE)

PAR

M. BRASSEUR DE BOURBOURG

PROFESSEUR D'ENSEIGNEMENT SUPPLÉMENTAIRE

DES ÉCRITURES DU MEXIQUE (MÉTROPOLITAIN), MEMBRE DE LA COMMISSION SCIENTIFIQUE

DU MEXIQUE, ETC.

7/66
PARIS

MAISONNEUVE ET Ce, LIBRAIRES-ÉDITEURS

15 - QUAI VOLTAIRE - 15

4 DEUX LXXX

MAYA DİLİ

SÖZLÜK, DİLBİLGİSİ VE KLASİK YAZARLARDAN SEÇMELER

YUCATAN (MEKSİKA) YERLİLERİNİN KULLANDIĞI
GRAFİK SİSTEMLE İLGİLİ BİR İNCELEME

M.BRASSEUR DE BOURBOURG

Rabinal (Guatemala) yerlilerinin eski kilise idarecisi, Meksika Bilimsel Komisyonu üyesi, vs.

PARIS

Yayınevi-Kitabevi MAISONNEUVE ET CIE
15 - Quai Voltaire - 15

M DCCC LXXII
MAYA DİLİNİN GRAFİK SİSTEMİNİN AÇIKLAMASI

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 706

Yazar : M. Brasseur de Bourbourg

Cild : Siyah

Ebadı :

En : 24 cm.

Boy : 30 cm.

Sayfa Adedi : XLIX + 484

Not : Kitabın ilgili bölümleri Hülya Lüle tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa : 124

MEN

halifim

+

12. *Men* ☉ Cet hiéroglyphe, signe du douzième jour maya, a pour équivalent celui-ci ☉ dans le *Manuscrit Troano*. Le vocable qui en est l'expression, «*men*» signifie «*artiste, artisan*», selon Pio Perez : c'est, suivant les grammaires anciennes du Yucatan, un verbe qui a l'acception de «*fonder, bâtir, soutenir*, etc. » Son étymologie a un sens profond que je crois devoir faire connaître. *Men* est un mot «*post* de *me* et de *en* ou *des* : *me-en* ou *me-des* est le *Me*, le rejeton, par conséquent le fondateur et le seigneur de sa maison. *Me*, à son tour, est une racine composée qui appartient à l'ensemble des langues mexico-guatemalaises : car *me* est son commun, original, de l'albâtre ; il en exprime les formes courbes, qu'on trouve en particulier dans la feuille de cette plante, non, la feuille aux dents aiguës et dentelées comme un instrument de travail, type, d'aiguille, de plusieurs instruments, ainsi qu'on le voit dans l'image suivante du dieu *Ain* «*le vieilhomme de l'eau*», «*le dieu au long ou au beau nez*, qui apparaît fréquemment dans les pages du *Manuscrit Troano*.

Sayfa 124

12. Men Maya dilinde on ikinci günün simgesi olan bu hiyeroglifin Troano metnindeki karşılığıdır. Pio Perez'e göre, Men kelimesi "sanatçı, köylü" anlamına gelmektedir. Yucatan'ın eski dil bilimcilerine göre, "kurmak, inşa etmek, desteklemek, vs." anlamına gelen bir fiildir. Sözcük kökünün derin bir anlamı vardır. Men me ve en veya hen'den oluşan bir kelimedir: me-en veya me-hen oğuldur, evlâttır yani evin kurucusu ve desteğidir. Me Meksika-Guatemala dillerine ait bir bileşik köktür: zira me sansa-bının özgün ortak ismidir, özellikle bu bitkinin yapraklarında bulunan onun kıvrık şeklini ifade eder, tum, bir çalışma aleti gibi sivri ve girintili çıkıntılı kenarlı yapraktır, resimde gördüğümüz ve Troano metninde sık sık görülen uzun veya güzel burunlu Atum tanrısında gibi "suyun kollu matkabı" ndaki gibi birçok çalışma aletinin tipidir.

Sayfa : 131

8. Varait ou wanaipal désigne le chiffre huit. Son analyse ne nous donne au premier abord aucun résultat satisfaisant. En décomposant le vocable, on trouve en premier lieu u-ar-ar, la graine ou la gousses de la plante ar, graminée à large feuille qui servait à décorer les temples; mais u-ar-ar signifie encore l'éruption volcanique (ar) sur l'eau; le nombre huit exprimé par wanaip peut donc en même temps faire allusion à un pareil nombre de volcans dans les îles ou sur le continent. Dans la langue nahuatl, la même idée que dans les chiffres précédents se voit ici : chinap, c'est-à-dire trois en eau, chi-ar-ri, exprime le nombre huit. La barre avec trois points doit être en maya le signe qui le représente, selon ce qui a été expliqué plus haut.

Sayfa 131

8. Uaxac veya uaxacpel sekiz rakamını göstermektedir. Bunun incelenmesi bize ilk bakışta yeterli bir sonuç vermemektedir. Kelimeyi ayrıştırdığımızda, ilk önce u-ax-ac elde edilmektedir, sarayları süslemeye yarayan geniş yapraklı buğdaygillerden olan ac bitkisinin tohumu veya dişi; u-ax-ac aynı zamanda suyun üzerinde volkanik patlama (ac) demektir; uaxac ile ifade edilen sekiz rakamı adalarda veya kıtada aynı sayıda volkanlara işaret edebilir. Nahuatl dilinde, bir önceki rakamlardaki fikir burada **devam etmektedir**: chucuey, yani fazladan üç, chi-co-ei sekiz rakamı ifade etmektedir. Yukarıda anlatılanlara göre, üç noktalı çubuk, maya dilinde onu belirten işaret olmalıdır.

Sayfa :111

31. Le vocabulaire de la langue maya que nous avons l'honneur d'offrir au public est destiné à servir de complément aux études épigraphiques dont le premier volume de cet ouvrage est le fondement. Bien que renfermant au delà de dix mille mots, il n'a pas la prétention de réunir tous les vocables dont se composait autrefois et dont se compose, même encore, l'idiome parlé au Yucatan. Les monosyllabes radicaux que nous y avons réunis, en y ajoutant ceux que nous avons pu recueillir des dialectes unifiés entre Belise et le Peten, ne forment pas un ensemble complet. Tel qu'il est, ce vocabulaire est une compilation obtenue au prix de plusieurs années d'efforts et de labeurs, dans les différentes parties de la péninsule yucatéque où il nous a été donné de porter nos pas. Complet, un dictionnaire maya contiendrait probablement plus de mots que le dictionnaire grec-français de M. Alexandre. Le maya n'est pas moins riche que le grec : il se prête avec la même facilité à la composition des vocables; c'est ce dont tout le monde pourra s'assurer en parcourant le présent ouvrage. Les règles de cette composition sont également faciles dans cette langue, et c'est l'abus qu'en a fait le père Joachim Ruus qui seul est cause des difficultés que présentent parfois ses ouvrages. Ajoutons que ce qui aide encore à rendre aisée cette composition, c'est qu'à peu de chose près tous les vocables peuvent s'analyser jusqu'à leurs racines les plus profondes : un mot de deux ou trois lettres, même, se prête à ce travail et manifeste à l'esprit investigateur le héros ou le héros primitif du plus grand nombre des vocables qui en dérivent.

Sayfa :III

Si nous en exceptons les vocabulaires abrégés contenus dans la grammaire de Beltran de Santa Rosa Maria, le nôtre est le premier vocabulaire de la langue maya qui soit lié à la presse : il ne saurait donc être exempt de grands défauts. Nous ne sommes pas moins heureux, toutefois, d'être le premier à présenter à l'Europe savante le tableau d'une langue qu'on peut considérer comme une des plus anciennes et des plus riches du monde.

Sayfa III

1. Halka sunduğumuz bu Maya dili sözlüğü, bu eserin ilk cildinin temel teşkil ettiği yazıtlarla ilgili incelemelere bir ek olarak düşünülmüştür. İki binden fazla kelime içermekle birlikte, eskiden ve hatta şimdi Yucatan'da kullanılan dilin tüm kelimelerini derlemiş olduğunu iddia edemeyiz. Bu sözlükte topladığımız köksel tek hecelere Belize ve Peten arasında kullanılan lehçelerden derlediklerimizi ilave ettik ancak hepsi eksiksiz bir bütün teşkil etmemektedir. Bu haliyle sözlük Yucata yarımadasında gidebildiğimiz her yerde, uzun yıllar süren çaba ve çalışmanın bir ürünüdür. Eksiksiz olsa, bir Maya sözlüğü M.Alexandre'in Yunanca-Fransızca sözlüğünden daha çok kelime içerirdi. Maya dili Yunancadan daha az zengin bir dil değildir. Aynı kolaylıkla kelimelerin oluşumuna elverişlidir; bu eseri okuyan herkes bundan emin olacaktır. Bu oluşumun kuralları da kolaydır, ancak Peder Joaquim Ruz'in bu oluşum kurallarını aşın kullanması bazı zorluklara sebep olmuştur. Bu oluşumu kolaylaştıran unsur olarak şunu da ilâve edebiliriz, tüm kelimeler en ince köklerine kadar incelenebilmektedir. Bunu iki-üç harflik bir sözcükte bile yapmak mümkündür ve araştırıcı bir zihin için bu sözcükten türeyen en çok sayıda kelimenin ilk kökeni, kaynağı sunulmaktadır.

Beltran de Santa Rosa Maria'nın dilbilgisi kitabındaki kasatılmış sözlükleri saymazsak, bizimki basına verilen ilk Maya dili

sözlüğüdür: büyük kusurlardan bağışık olamaz. Yine de, dünyanın en zengin ve en eski dillerinden biri olarak değerlendirebileceğimiz bir dili ilk olarak bilgin Avrupa'ya sunmaktan mutluyuz.

Sayfa :IV

Il existe aux États-Unis un dictionnaire fort complet de la langue maya dans la riche bibliothèque de M. Brown, à Providence; il provient du Mexique, et il y a tout lieu de penser que c'est l'œuvre du père Antonio de Ciudad Real. M. le docteur Berendt, notre ami, en a pris une copie, et tout fait espérer qu'il pourra être publié un jour.

Sayfa IV

A.B.D.'nde Providence'da M.Brown'ın zengin kütüphanesinde maya diliyle ilgili çok komple bir sözlük var; bu sözlük Meksika'dan gelmiştir ve büyük ihtimalle peder Antonio de Ciudad Real'in eseridir. Arkadaşımız Dr.Berendt bir kopyasını aldı ve bir gün yayınlanacağını ümit ediyoruz.

Sayfa :VII

§ IV. La première que nous trouvons sur les limites de l'isthme de Tehuantepec est la langue mije, encore en usage aujourd'hui parmi les Indiens de Guichicovi, ainsi que dans les montagnes qui environnent au nord-est le pied du Comosaltepec, dans le département d'Oaxaca. La ressemblance qu'elle présente avec le chocho, le testal et le tsandol, signalerait, au rapport de Burgos, une parenté peu éloignée avec le maya: les sons gutturaux et détonants dont elle abonde seraient une preuve de plus de cette parenté. Le même écrivain admet que le mintique, le sapottique et le mabi ou huati, également en usage sur l'isthme de Tehuantepec, ont avec le mije bien des points de ressemblance, mais que nous n'avons pas été à même de vérifier. Le seul document de la langue huati qui existe encore est l'article que nous avons publié dans la Revue

Sayfa : VII

orientale et américaine, en 1863. Dans les vallées qui s'étendent du nord-est de l'isthme aux campagnes marécageuses du Tabasco, on parle la langue sequi, tsaque ou choque, dont le nom vient du mot mexicain sequí, boue. Au dire de Burgos, elle était comme un intermédiaire entre les idiomes du département d'Oaxaca et ceux de Chiapas : possesseur des vocabulaires et des grammaires de la langue sequi, provenant du monastère central de Tepicantlan, nous pouvons donc en parler avec plus de connaissance de cause. Au fond de la langue on découvre un très-grand nombre de monosyllabes appartenant au maya; mais la grammaire en diffère considérablement. Le chiapanèque, en usage naguère dans la ville de Chiapa, dité de Judic, dont Las Casas fut évêque, est éteint ou sur le point de s'éteindre aujourd'hui : il y a dix ans, nous recueillîmes de la bouche de quatre vieillards, les seuls qui la parlaient encore, un assez grand nombre de mots, et le gouverneur du département, Don Angel Corio, nous fit présent de l'Arte de la lengua chiapaneca du père Luis de Alborno, ainsi que de divers volumes de sermons manuscrits, les seuls qui existent actuellement. Nous dirons donc de la langue chiapanèque que, bien qu'elle renferme un grand nombre de racines communes à la langue maya, elle diffère de celle-ci d'une manière essentielle pour ce qui concerne sa grammaire; elle paraît être un dialecte de la langue diria ou cheréena du Nicaragua, qui, à son tour, se rattache à plus d'un titre à des idiomes de l'Amérique méridionale.

Le tastil ou tastelen, en usage dans les bourgades situées au nord-ouest de San Cristobal de Chiapas (Ciudad Real), est un dialecte du tendal ou teldal, usité au sud, à l'est et au nord-est de la même ville, jusqu'aux montagnes de Tumbalá, qui le séparent du territoire de Palenqué, où se parle un dialecte ché qui se rattache au maya et au tendal. Nous possédons les grammaires et les vocabulaires du tastil et du tendal des religieux de l'ordre de Saint-Dominique, en particulier ceux du père Domingo de

Sayfa : VIII

Ara, que d'autres écrivent de Lara, mort évêque nommé de Chiapas : ces deux dialectes forment une des principales branches du groupe objet du présent travail. Avant de pénétrer sur le territoire guatémalien, on trouve à Comitán une autre langue, le chanebal, qui, à en juger par ce que nous en possédons manuscrit, se rapproche de tous les idiomes voisins. La langue sakel-pakap, ou mane de Soconusco, l'un des dialectes du maya, semblerait avoir plusieurs caractères d'ancienneté plus grands que ceux du maya; quant au mane des montagnes du Guatemala, parlé dans les localités voisines de Huehuetenango, on peut le compter comme une des langues principales du groupe guatémalien. L'inil parlé à Nebah, au nord-est de Guatemala, ainsi que le lacandon et

Sayfa :VIII

les autres dialectes de la région intérieure du Peten, forme un groupe de rameaux qui relient le maya au quiché, lequel, à son tour, s'est, avec le tzotzil, qu'un dialecte du catékiquel, principale langue du Guatemala, proprement dit. Le paramechi, le polonen, le calaké, semés d'Amatitán à Coban, le chal ou chorté, au retour vers l'est, le siro, le populucan, formant un autre groupe, frère du catékiquel, à la suite duquel on passe dans les États de San Salvador et du Honduras, où l'on ne trouve que des langues ou des dialectes tendant à s'éteindre de plus en plus du groupe méso-guatémalien à mesure qu'on avance vers le Nicaragua.

Sayfa VII

MAYA DİLİ İLE İLGİLİ TEMEL BİLGİLER

IV. Tehuantepec kıstağı sınırlarında karşılaştığımız ilk dil, hala Guichicovi kızlarıilleri arasında ve Oaxaca bölgesinde Cempoaltepec'in Kuzey-Doğusundaki dağlarda kullanılan mişe'dir. Burgoa'nın raporuna göre, Chocha, tzotzil ve tzendal'a olan benzerliği maya ile daha uzak bir akrabalığa işaret etmektedir: bu dilde bol olan gırtlak sesleri bu yakınlığa bir kanıt daha teşkil etmektedir. Aynı yazar, Tehuantepec kıstağında kullanılan mikstek, zapotek ve wabi veya huabi'nin de mişe'ye benzerlikler taşımakta olduğunu kabul etmektedir, ancak biz bunun doğruluğunu araştırmaya imkan bulamadık. Huabi diline ait tek belge 1863 yılında Amerika ve Doğu Dergisi'nde yayınladığımız makaledir. Kıstağın Kuzey-Doğusundaki vadilerde Tabasco'nun bataklık kırlarında, adı Meksika dilinde çamur demek olan zoquitil'den alan zaki dili, tzok veya şok, kullanılmaktadır. Burgoa'nın söylediğine göre zaki, Oaxaca ve Chiapas bölgelerinde kullanılan dillerin ortasında bir dildir: Tecpanatlan manastırından gelen zoqui dilinin sözlüğü ve dilbilgisi kitabına sahip olduğumuz için daha bilgili olarak bunları öne sürebiliyoruz. Bu dilde maya diline ait çok sayıda tek hece bulunmaktadır, ancak dilbilgisi çok farklıdır. Indios da denilen ve Las Casas'ın piskoposu olduğu Chiapa şehrinde eskiden kullanılan şiapaneke dili artık yok olmak üzeredir: on yıl ön-

ce hala bu dili kullanan dört yaşının ağızından birçok kelime öğrendik ve bölgenin valisi, Don Angel Corso bize elle yazılmış birkaç cilt ile "Arte de la lengua chiapaneca/Şiapanek dilinin sanat"ını hediye etti. Bu dil maya diliyle ortak birçok kökü olmasına rağmen dilbilgisi konusunda tamamen farklıdır; Güney Amerika dillerine benzeyen Nikaragua'nın **diria veya şoroteka** dilinin bir lehçesi gibidir.

San Cristobal de Chiapas (Ciudad Real)'in Kuzey-Batısında küçük kasabalarda kullanılan **tzotzil veya tzotzlem**, aynı şehrin Güneyinde, Doğusunda ve Kuzey-Dogusunda, Palenque ülkesini ayıran Tumbala dağlarına kadar kullanılan **tzendal veya tzeldal**'in bir lehçesidir. Palenque'de maya ve tzendal'a benzeyen **şal** adında bir dil kullanılmaktadır. Saint-Dominique tarikatındaki din adamlarından, peder Domingo de Ara'dan tzotzil ve tzendal'a ait dilbilgisi kitabı ve sözlüğünü temin ettik: bu iki lehçe işbu çalışmamızın konusu olan grubun ana kollarından birini teşkil etmektedirler. Guatemala'ya girmeden önce, Comitán'da başka bir dil vardır, şanabal. Bu dil hakkındaki el yazısı belgelere göre, **şanabal** tüm komşu dillere yakındır. Soconusco'nun **zakloh-pakap**, veya **mame** dili, maya lehçelerinden biridir ve mayaya göre daha eski özellikler taşımaktadır.; Guatemala dağlarında, Huehuetenango civarındaki yerleşim bölgelerinde konuşulan mame'ye gelince, bu dili Guatemala'nın başka dillerinden biri sayabiliriz. Guatemala'nın Kuzey-Dogusunda Nebah'ta konuşulan **bal** ve Peten bölgesinin iç kısımlarında kullanılan **lakandon** ve diğer lehçeler maya'yı **kişe**'ye bağlayan bir diller grubu oluşturmaktadır. Kişe de tzutuhil ile birlikte Guatemala'nın asil dili olan **kakşikel**'in bir lehçesidir. Amatitan ile Coban arasında kullanılan pokomşi, pokoman, **kakşi**, Doğuda kullanılan **şal veya şorti**, **sinka**, **papaluka** kakşikele kardeş olan bir başka grup oluşturmaktadır. San Salvador ve Honduras devletlerine geçince ve Nikaragua'ya yaklaştıkça Meksika-Guatemala grubundan uzaklaşan diller veya lehçeler kullanılmaktadır.

Sayfa :IX

Si de la phonologie nous passons à la formation des mots, on trouvera partout, sans exception, des racines monosyllabiques : elles consistent en voyelles simples, en une voyelle précédée ou suivie d'une consonne, ou bien en une voyelle placée entre deux consonnes. Le jeu de ces monosyllabes est on ne peut plus facile et leur présence est des plus transparentes, à l'exception, toutefois, de la langue mexicaine, dont il faut une grande habitude pour découvrir immédiatement la syllabe radicale. De reste, la formation de ces monosyllabes étant basée sur la jonction méthodique de toutes les lettres de l'alphabet, il résulte de ce procédé ingénieux, mais tout naturel, un vocabulaire d'environ treize à quatorze cents monosyllabes radicaux, à l'aide desquels se déploie tout le mécanisme de ces langues. Ces monosyllabes, tels qu'ils appartiennent, sont à la fois des racines substantives et verbales; ces racines expriment d'autant plus vivement l'action, qu'elles sont, en quelque sorte, le produit de la vie, dans l'ordre matériel. C'est là un fait remarquable et qui s'expliquera plus loin.

Sayfa IX

Sesbilimden kelimelerin kuruluşuna geçersek, her yerde, istisnasız olarak, tek heceli köklere rastlarız. Bunlar basit ünlülerden, bir ünlü ve bir ünsüzden veya iki ünsüz arasında bir ünlüden oluşmaktadır. Bu tek hecelerin oyunu çok kolaydır ve mevcudiyetleri çok açıktır. Sadece Meksika dili buna bir istisna teşkil etmektedir çünkü köksel heceyi hemen bulmak için büyük bir alışkanlık gerekmektedir. Zaten, bu tek hecelerin oluşması alfabadeki tüm harflerin belli bir yöneteme göre birleşmesine dayandığı için, bundan doğal olarak, tüm dillerin mekanizmasına yarayan yaklaşık bin üç yüz-bin dört yüz köksel tek hecelik bir sözlük çıkmaktadır. Bu tek heceler aynı zamanda adsal ve fiile değin köklerdir; bu kökler o kadar canlı bir şekilde eylemi ifade etmekte ki bir yerde, madde düzende yaşamın bir ürünüdürler. Bu dikkate değer bir olaydır ve daha ileride izah edilecektir.

Sayfa : 46

XV

SUITE DES RÈGLES DE SYNTAXE

PARTICULES, PRÉPOSITIONS ET ADVERBES LES PLUS UNITÉS.

1. A. Cette lettre se place à la fin d'une période servant de réponse à un discours; elle en renforce l'affirmation.

2. Ach. Cette particule ajoutée à des noms ou adjectifs leur donne le sens d'être habituellement ou abondamment ce que ces noms signifient. Ex. : tuz, mensonge.

Sayfa : 47

(mentira), aktuz, menteur (mentiroso), aktuzach, menteur d'habitude

3. Achar. Ce vocable a l'acception de : avant que ou sans que; avec les verbes actifs il exige le futur. Ex. : wa d binet achar u-alab tech, ne t'en va pas sans que je te le dise

4. Ah, préfixe, de tous les infinitifs des verbes fait des participes présents et futurs.

Si ah forme un participe ayant un régime, ce régime sera précédé de la préposition à.

Sayfa 46

SÖZDİZİM KURALLARI DEVAMI

EN ÇOK KULLANILAN EDATLAR, İLGEÇLER VE BELİRTEÇLER

1. **A**. Bu harf bir konuşmaya cevap teşkil eden bir sıralamanın sonuna gelir. Onu güçlendir.

2. **Ach**. Bu edat isim veya sıfatlara eklenince bunların anlamını alışkanlık veya bol şeklinde verir. Öm. Tuz, yalan, ahtuz, yalancı, ahtuzach, genellikle yalancı.

[sayfa 47]

3. **Açhoc.** Bu sözcüğün anlamı şudur: ondan önce veya o olmadan; etken eylemlerde gelecek zaman kullanılır. Örn. ma â binel açhoc u-alab tech, ben söylemeden gitme.

4. **Ah.** Önek. Bütün masterları durum ortacı ve gelecek zaman haline getirir.

Şayet **ah** tümleci olan bir ortaç oluşturuyorsa, bu tümleçten önce ti ilgeci gelir.

Sayfa : 48

5. **Ay,** mis à la place de la finale d'un verbe neutre, en fait un substantif.

6. **Amal** signifie : toujours que, chaque fois que, toutes les fois que, à tout instant, chaque, chacun ensemble, de tous côtés, de toutes parts, etc.

7. **Ba, bay, bae, bacin,** signifient : également, ainsi, comme, selon, selon que, de la manière que, conformément à.

Sayfa 48

5. **Ay,** yansız bir eylemin son harfinin yerine konursa, o eylemi ad yapar.

6. **Amal'in** anlamı şudur: her seferinde, her an, her, herkes, her yönden, vs.

7. **Ba, bay, bac, bacin'**anlamı: aynı zamanda, böylece, gibi, göre, o şekilde, uygun olarak.

Sayfa : 49

8. **Bacı,** particule prohibitive qui commande de laisser, de cesser ce qu'exprime le verbe.

Sayfa : 49

9. Bacilo, identique, au fond, avec baci, sauf que le commandement est absolu et ordonne de tout laisser.

10. Bacito signifie l'ordre de laisser, de cesser aussitôt, mais pour le moment présent

11. Bacina signifie : mieux serait, il vaudrait mieux.

12. Bacitacho, bacitacho, signifient : laissons cela pour le moment (dexamos ahora eso).

13. Bacina signifie : il serait bon que ne, plutôt à Dieu que ne pas, sinon.

14. Bacix, bacacix, signifient : quoique, bien que (aunque).

15. Bak a l'acception de faire autour, alentour, ce que le verbe signifie.

16. Bal et bi, placés devant bacin.

17. Balili, balili, unacili, signifient : ordinairement, communément, unifor-

Sayfa : 50

ment, naturellement, et le verbe actif qui les suit prend la finale ie.

18. Bal-i-chum, bal-tak-oklal, bal-tak-meu, sont des conjonctions causatives :

19. Bal-uil, bal-uilal, signifient la cause finale,

Sayfa 49

8. Baci, sınırlayıcı edat, eylemin ifade ettiğini kesmeyi, durdurmayı emreder.

9. Bacilo, özünde pacı ile aynıdır ancak buyruk daha kesindir ve her şeyi bırakmayı emreder.

10. **Bacito**, hemen durmayı, kesmeyi emreder ancak şimdiki an için.

11. **Bacina**, daha iyi olurdu anlamına gelir.

12. **Bacitacbe**, bacitaclo: şimdilik bunu bırakalım demek.

13. **Baciua**: olmasa daha iyi, yoksa

14. **Bacix**, bacacix: dişi hâlde, sine karşın anlamına gelir.

15. **Bak**, eylemin söylediğini etrafında, civarında anlamına gelir.

16. **Bal** ve **bic**, bacin'in önünde gelir:

17. **Bali**, baili, unucili: genellikle, doğal olarak anlamına gelir ve onu takip eden etken eylemin sonuna ic gelir

[sayfa 50]

18. **Bal-u-chum**, bal-tah-oklal, bal-tah-men sebep bildiren bağlaçlardır

19. **Bal-uil**, **bal-uilal** nihai sebep demek.

Sayfa : 51

21. **Bal**, **balx**, deux interrogations relatives à l'instrument, signifient aussi : avec quoi, en quoi, etc.; alors elles modifient la finale du verbe.

Sayfa 51

21. **Bal**, **balx**, aletle ilgili iki soru tümcesidir. Aynı zamanda ne ile, vs anlamına gelir; o zaman eylemin son harfini değiştirir.

Sayfa : 52

22. **Bal-ua**, **ebal-ua**, **ebal-d** sont autant de particules dubitatives et qui mettent en doute ce que le verbe énonce.

23. **Banbin**, **sacach**, **mahoyan**, signifient tous les trois : beaucoup, trop, etc.

Sayfa : 52

24. Bax, lax, layax, lauax, marquent l'alternative, ou, ou bien, et précèdent le nom;

25. Bax est interrogatif, signifiant : quoi, que, quelle chose.

26. Bahun, bahunx, signifiant : combien ou pour combien, en modifiant la finale des verbes.

Sayfa 52

22. Bal-ua, ebal-ua, ebal-a şüphe anlatan edatlarıdır ve eylemin ifade ettiğini şüpheye düşürür.

23. Banban, zacach, mahayan, üçü de çok, fazla, vs anlamına gelir.

24. Bax, laac, layac, lauac seçenek belirtir, veya. Addan önce gelir.

25. Bax, soru terimidir, ne, hangi şey anlamına gelir.

26. Bahun, bahunx ne kadar, kaç anlamına gelir. Eylemlerin son harfini değiştirir

Sayfa : 53

28. Ca signifie : que,

Ki

Sayfa 53

27. Ca ki anlamına gelir

Sayfa : 66

65. İlan, à la suite de quelques noms de parenté, exprime l'idée de celui qui est à la place du parent énoncé.

66. İad, particule optative.

İad, conditionnel avec *cuchi* ou *cachi*. Ex. : *in İtihak iad in gum, ce a-ileb cuchi*.

67. İnah, *intah* ou *tah* seulement, sont des particules qui se joignent au plus grand nombre des substantifs, pour en faire des verbes actifs, mais avec l'acception de prendre en ou de faire pour soi-même ou pour son propre usage;

Sayfa 66

65. İlan, akraba adının devamında anlatılan akraba yerine geçeni gösterir.

66. İna, istek kipi ilgeci.

İna, *cuchi* veya *cachi* ile şart kipi olur.

67. İnah, *intah* veya sadece *tah*, adlara eklenen edatlar olup, onları sadece kişisel kullanım için etken eylem haline getirir.

Sayfa : 67

68. İntah ou *tah* se met après les substantifs polysyllabiques et en fait des verbes de la quatrième conjugaison.

69. İad, à la suite d'une première période, au subjonctif, laisse entendre quelque doute.

70. İx, conjonction *et*, va toujours après le premier membre de phrase,

İx, placé devant un nom, le rend du genre féminin.

İa s'emploie aussi comme adverbe.

Sayfa 67

68. **Intah** veya **tah** çok heceli adlardan sonra gelir ve onları dördüncü çekir eylemi haline getirir.

69. **lul**, bir sıralamanın sonunda dilek kipinde biraz tereddüt ifadesi eder.

70. **lx** ve bağlacı, cümlelerin ilk parçasından sonra gelir.

lx bir adın önüne eklendiğinde onu dışı cins yapar.

Ya aynı zamanda belirteç olarak da kullanılır.

Sayfa : 69

et, particule de concomitance, est également un « substantif, signifiant le semblable, l'égal, le compagnon.

75. **Fokdal**, préposition composée comme **yetel**, signifie : pour, par, au moyen de, et se modifie avec les divers pronoms « **au**, **y**, etc.

76. **Lac** est une particule servant à faire le pluriel dans certains adjectifs et participes, terminés en **au** au singulier.

Sayfa 69

Eşanlık edatı olan **et** aynı zamanda **benzeri**, **eşiti**, **arkadaşı** anlamına gelen bir addır.

75. **Yokdal**, **yetel** gibi birleşik bir ilgeçtir ve için, dan, vasıtasıyla anlamına gelir. U, au, y, vs zamirlerle değişir.

76. **Lac**, tekel halde sonu **nac** ile biten bazı sıfat ve ortokların çoğul hale getirir.

Sayfa : 127

ABIL, s. Petit-fils, petite-fille de l'aïeule maternelle

Voir Habil.

AC, particule suffixe, signe du futur dans les verbes neutres et passifs

Sayfa 127

ABİL, anne tarafından büyükannenin erkek veya kız torunu.

Bkz. Habil

AC, ilgeç sonek, edilgen ve yansız eylemlerde geleceği belirtir.

Sayfa : 128

ACAN, s. Oncle du côté maternel

ACAKAC, adj. Qui forme un étang, une mare, marécageux

Sayfa 128

ACAN, anne tarafından dayı.

ACANAC, küçük göl oluşturan, bataklık.

Sayfa : 129

En quické, acé est un adverbe de concomitance et la

racine Acas, être, etc.

ACHA, s. Nom que l'oncle donne à ses neveux ou nièces, enfants de sa sœur

ACHE, interj. Hélas ! — de douleur, hélas !

Sayfa 129

Kişe dilinde, ach bir eşanlık belirtici ve achac'ın (kardeş) köküdür, vs.

ACHAK. Dayının kız veya erkek yeğenlerine (kız kardeşinin çocukları) takdığı addır.

ACHE. Hey! – acıdan, yazık!

Sayfa : 131

AH, s. ant. Canne, tige, chose debout, dresse

Voir **Ahal.** — Affair suivi d'un nom propre, il indique le masculin, l'homme

Sayfa 131

AH. Kamış, sap, dik duran bir nesne.

Bkz. **Ahal.** – Özel addan önce gelen bir ek, erkek cinsi belirtir.

Sayfa : 132

AH, interj. ahl (ahl). AA.

AHIN. Voir **Ahlin.** — Interj. Exclamation de celui qui en surprend un autre en flagrant délit.

AHAD, s. Nom du dix-septième jour du calendrier maya. Il signifie le casse ou le rade dans le cercle ou vase d'eau

Seigneur, prince, roi, souverain

AHAD-CUTE, s. Dindon (pavo). Bel. — Pavo (pavo real)

Sayfa 132

AH. Ünlem. Ah!

AHAN. Bkz. Ahaan. Ünlem. Birini suçüstü yakalayanın ünlemi.

AHAU, Maya takviminin on yedinci gününün adı. Baston veya çember içinde erkek veya vazo anlamına gelmektedir. **Derebeyi**, prens, kral, hükümdar anlamına da gelir.

AHAU-CUTZ, hindi. - tavuskuşu.

Sayfa : 134

AHBULUC-BALAM. Nom d'une ancienne divinité, mentionnée par Landa

Sayfa 134

AHBULUC-BALAM. Landa'nın belirttiği eski bir tanrının ismi.

Sayfa : 135

AHCAX, a. Coq d'Europe

ma canca
KAKAŞ

Sayfa 135

AHCAX, Avrupa Horozu.

Sayfa : 137

ed kal... AHBAYUN, a. Soldat, guerrier.

AKHIN-CHIEL. Nom d'un des anciens États du Yucatan, dont Ti-Kach était la capitale et dont Ixamal, Chichen-Itza et Uxmal étaient les cités principales.

Sayfa 137

AHKATUN, savaşçı, asker.

AHKIN-CHEL, Başkenti Ti-Koch olan ve başlıca şehirleri İzamal, Chichen-Itza ve Dilam olan Yucatan'ın eski devletlerinden birinin ismi.

Sayfa : 138

AHMEN, s. Fondateur, architecte

AHMIATZ, n. adj. Lettré, instruit, sage, docteur

ayrım
ahmiatz

Sayfa 138

AHMEN, kurucu, mimar.

AHMIATZ, okumuş, bilgili, bilge, yüksek bilgin.

Sayfa : 144

ALMEHEN, n. adj. Noble, gentilhomme

AM, adv. Ensemble, toujours, partout, en même temps

MEMI.

Sayfa 144

ALMEHEN, sayılı, kıbar.

AM, beraber, hep, her yerde, aynı zamanda.

Sayfa : 145

AN. Qui est monté, qui aide, qui supporte autre chose qui s'est élevée, qui est en avant (para decir que ayuda, que sostiene, que va en contra, que hace espaldas). De là le mot anai, lien élevé, monté, soutenu, nom original des Antilles; de là encore celui des Antilles, an-a-ï-a, lien élevé, entouré d'eau. Cf. les vocables latins en an, ad et deri, en grec. — Syllabe qui sert à former les participes passés (pasquendo à certains verbes, les hacen participios del pasado). aa.

ANDES
Lien élevé
soutenu

orig. ANTILLES

Sayfa 145

AN, yukanda, yardımcı, yükselen başka bir şeyi destekleyen, ön-
de olan. Bundan Ant dağlarının adını aldığı yüksek yer anlamına
gelen anti kelimesi türemiştir; bundan da suyla çevrili yüksek yer
anlamına gelen Antil türemiştir. - Geçmiş zaman ortacı kurmaya
yaran sonek.

Sayfa : 146

ATAN, s. Femme, épouse

hādun

Sayfa 146

ATAN, eş.

Sayfa : 148

BĀAL, adj. Grand, illustre, considérable, noble, seigneurial, domanial

BĀAT, s. Hache

* Ba'al

** Balta

Sayfa 148

BAAL, büyük, önlü, saygın, soylu, görkemli, beylik.
BAAT, balta.

Sayfa :151

BAL,

de la femme

s. Beau-frère,

baling ?

Sayfa 151

BAL, kayınbirader, enişte, bacanak, hanımın erkek kardeşi.

Sayfa :157

BE

— interj. de douleur ou d'admiration.

Voir Bee.

BEE, interj. de douleur ou d'admiration.

Sayfa 157

BE, acı veya hayranlık ifade eden ünlem. Bkz Bee.

BEE, acı veya hayranlık ifade eden ünlem.

Sayfa :138

BEHELÉ, adv. Maintenant, aujourd'hui

BEL-BUD, s. Cheminée

bu ismi
bud = bürme ?

Sayfa 138

BEHELE, şimdi, bugün.

BEL-BUC, şömine.

Sayfa :139

BEY, adv. Ainsi, comme cela, c'est ainsi

Böyle

Bey

papier, livre

papier roulé, rouleau de

Sayfa 139

BEY, böyle.

BİBİL, kıvrılmış kağıt, kitap.

Sayfa : 160

hizmet

BİTİ, v. a. Travailler le bois en l'amincissant, charpenter; servir la trachée-artère pour étouffer

BİLAL, v. a. Servir, être présent pour quelqu'un

Sayfa 160

BİTİ, inceltirerek ağacı işlemek, yontmak; bağmak için soluk borusunu sıkmak.

BİLAL, hizmet etmek, birisi için amade olmak

Sayfa : 163

boya

boyamak

BON, v. Couler

BON, m. adj. Tachant, qui tache, qui colore (sans que tache, que hace un color).

Teindq, peindre, tacher, tanner

Sayfa 163

BON, renk.

BON, lekeleyen, boyayan – Boyamak, lekelemek, tabaklamak.

Sayfa : 164

BOYALI

BONLIZ, adj. Coloré, couvert de couleurs

Sayfa 164

BONUZ, boyalı, renkle kaplı.

Sayfa : 165

BUCH, s. Mite, insecte qui mange la laine

BUHA
BUHA

Sayfa 165

BUCH, güve, yün yiyen böcek.

Sayfa : 166

BUL,
BOĞUL

NOYÉ.

BULUC, adj. Noyé, qui se noiera

BUTH,

qui est au fond de l'eau, submergé.

Sayfa 166

BUL, boğulmuş.

BULUC, boğulmuş, boğulacak.

BUTH, suyun dibinde, suya gömülü.

Sayfa : 171

CAH, s. Étendue, terre, lieu habité, peuple, pays, ville, bourgade.

farisideki
gök.

Sayfa 171

CAH, alan, toprak, yerleşim yeri, halk, ülke, şehir, küçük kasaba.

Sayfa : 172

CAHAL, v. n. Demeurer, être à demeure, habiter en un lieu

KALMAK.

Sayfa 172

CAHAL, kalmak, bir yerde oturmak.

Sayfa : 174

CAN, s. Serpent, en général

Sageme, savoir, force; avis, discours.

apprendre, connaître, pouvoir

règle, modèle, principe, etc.

KANUN

Sayfa 174

CAN, genelde yılan - Bilgelik, bilgi, güç; görüş, söylev, yetenek
- Bilmek, öğrenmek, tanımak, yapabilmek - kural, ilke, örnek, vs.

Sayfa :175

CANÁAN, p. pers. de can. Su, connu, pu Soin, souci,
garde

KENAN

Sayfa 175

CANAAN, can'ın geçmiş zaman ortacı. Bilmiş, tanımış, yapabilmiş - Tasa, dikkat, bakım.

Sayfa :179

CAUAK, s. bot. Plante médicinale (planta medicinal). PP.

CAX, s. Coq, poule, sans désignation de genre

KAKAŞ *
voj *

* Okunamadı

Sayfa 179

CAUAK, şifalı bitki.

CAX, horoz, tavuk, cinsi belirtilmeden.

Sayfa : 181

CEH, a. Cerf, bête fauve

yık = Kır

Sayfa 181

CEH, geyik, yırtıcı hayvan.

Sayfa : 184

184

CHACI, v. a. Mächer

CHAIL, v. pass. de chail. Être relâché, laissé libre

CHAC, v. a. Coire

Beaucoup, fort, entièrement,

totalment

CHACAL, adj. Rougette, fauve, roux
léopard

Sorte de petit

Sayfa 184

CHACIL, çığnemek.

CHAIL, serbest bırakılmak.

CHAC, pişirmek - Çok, kuvvetli, tamamen, bütünüyle.

CHACAL, kırmızımsı, kızıl, pas rengi. – bir küçük pars cinsi – çakal isimli hayvan.

Sayfa : 191

CHICPAHAL, v. a. Croître, augmenter, s'ajouter, paraître

CHICTAHAL, v. a. Paraître, apparaître, se découvrir, se montrer à celui qui cherche

Çıkmak

Sayfa 191

CHICPAHAL, çoğalmak, artmak, eklenmek, çıkmak.

CHICTAHAL, ortaya çıkmak, görünmek, kendini açığa çıkarmak, arayan birine kendini göstermek.

Sayfa : 192

CHIHÁAN, adj. Fort, robuste, énergique, puissant

CHIKIN, s. Occident, couchant

çeyhan
nehir

siğir
çeyhan
cay
caylak

Sayfa 192

CHHAAN, güçlü, gürbüz,

CHIKIN, Bah.

Sayfa : 193

CHILTAL, v. n. S'étendre, se coucher

SİLTE?

Sayfa 193

CHILTAL, yatmak, uzanmak.

Sayfa : 194

CHOCH

çöz
mük

avouer, avouer

Délier, déliacher, con-

CHOCHOCOÜ, adj. Tiède, à demi chaud

sıcak

Sayfa 194

CHOCH, çözmek, itiraf etmek.

CHOCHOCOÜ, ılık, yarı-sıcak.

Sayfa : 197

CHUCUM, s. bot. Arbre de bois de charpente, dont l'écorce, très-astringente, sert à la tan-
nerie

çoktan

Sayfa 197

CHUCUM, doğramalık bir ağaç türü. Çok buruşturucu olan kabuğu tabaklamada kullanılır.

Sayfa : 198

CHUT, s. Écuille (écouille). R. Cl. échel, holl. plat, écuille, et xôpa, vase d'usage grossier.
CHUDC, s. a. Saisir, prendre, atteindre dans le chemin (coquer, prendre, alcanzar al cami-
nante); prêt. chusak, fut. chusak et chud, prés. churic, SR.

çutuna
S!

Sayfa 198

CHUT, çanak.

Sayfa : 202

CHIC,
SAKMAN
Siyah

Cloquer

CHIR, adj. Ce qui a crû, augmenté, s'est élevé
croître, augmenter, élever

Ar-

Sakman
Siyah

Sayfa 202

CHIC, çıkmak.

CHIC, arlan, çoğalmış şey, yükselmiş - Artmak, çoğalmak, yükselmek.

Sayfa : 203

CHOL, v. a. Tordre

ÇOLAK

CHOLOL, adj. Tordu (tortido). Do.

ÇOLAK

Sayfa 203

CHOL, bükmek.

CHOLOL, bükülmüş.

Sayfa : 208

KİLİŞ
KİLİŞ

CILICH, adj. Vénérable, saint, sacré

Sayfa 208

CIUCH, saygın, kutsal.

Sayfa : 210

CIZIN, s. Démon, diable, mauvais esprit

Kişi =
mucarla şeytan

Sayfa 210

CIZIN, iblis, şeytan, kötü ruh.

Sayfa : 211

COBA. Nom d'une ancienne ville dont on voit les ruines non loin de Chemax, dans le département de Valladolid; on y remarque des peintures antiques et les restes d'une chaussée qui se dirigeait sur Chichen-Itz.

COBOL, s. Race, famille, lignage, condition de noblesse.

Kobala

COCHÉ, s. Litère de voyage

COCHON, s. Boe de l'oiseau

güç
mucarla
mucarla

Sayfa 211

COBA, harabeleri Valladolid bölgesinde Chemax'a yakın bir yerde görülen eski bir şehrin ismi. Burada eski resimler ve Chichen-Itza'ya doğru bir dolma yolun kalıntısı bulunmaktadır.

COBOL, soy, aile, asalet şarh.

COCHE, seyahat tahtıranı.

COCHICH, kuş gagası.

Sayfa : 213

COLOXCHÉ, s. Cage en bois pour garder les oiseaux

KOLOŞKA?

COM, s. Vase, marmite; tout plat profond

ŞÖMLEK.

Sayfa 213

COLOXCHE, Kuşları koymak için tahta kafes.

COM, kap, kazan, her türlü derin tabak.

Sayfa : 216

CUCH, s. Charge, fardeau

gök

Sayfa 216

CUCH, yük.

Sayfa : 220

CUTZ, s. Nom générique du gibier ailé

KUTZ

Sayfa 220

CUTZ, kanatlı av hayvanı.

Sayfa : 221

EBEZA, v. s. Affiler, aiguiser, rendre pointu

ABZAH, ŞERHET
KANIZI, ?

Sayfa 221

EBEZA, bilemek, sivri hale getirmek.

Sayfa : 222 EH, adv. de consentement, de concession.

EHE, adv. Voir Eâ. Voilà, c'est bien

YAG
EH.

Graisse de la viande

EKBALAM, s. Léopard (leopardo). E.

EKBALAM

Sayfa 222

EH, ödün, rıza belirtici.
EHE. Bkz.EH. İşte, iyi oldu.
EK, etin yağı
EKBALAM, pars.

Sayfa : 224

EMZAL, v. pass. d'emal. Être descendu, abaissé
En. Suffixe servant à former des adjectifs et marquant quelquefois le génitif (particule de
adjectivation)

BENİM

Je suis.

ET, n. adj. Chose égale à une autre, qui va de pair, d'accord, qui lui ressemble

EŞ

Sayfa 224

EMZAL, inmiş olmak, aşağı çekilmiş.
EN, sıfatları oluşturmaya yarayan ve bazen tamlayan sönek. Be-
nim.
ET, benzeyen şey, eşit.

Sayfa : 232

HATL, v. Flasche, partie d'un arbre, d'une pierre coupée et amincie
Couper en planches

HATL

Sayfa 232

HATAL, tahta, bir ağacın, inceltilmiş kesilmiş bir taşın parçası -
levha halinde kesmek.

Sayfa : 236

HELE, adv. Aujourd'hui, maintenant, actuellement

hele

Sayfa 236

HELE, şimdi, güncel.

Sayfa : 240

HIKA, adv. Oui, certainement, sans aucun doute

hiha = mutlak
evet.

Sayfa 240

HIKA, evet, mutlaka, şüphesiz.

Sayfa :245

HOP, s. Cuiller, écumeiro

HOP/SE
AGAS
KEPÇE ?

Sayfa 245

HOP, kaşık, kepçe, kevgir.

Sayfa :248

HUL, v. n. Arriver, venir

ULASMAK

Sayfa 248

HUL, varmak, gelmek.

Sayfa :249

HUNAKBU. Dieu de la divinité par excellence parmi les Mayas antiques, adopté par les missionnaires espagnols pour le vrai Dieu.

ALLAN

Sayfa 249

HUNAKBU, eski Mayaların baş tanrısının ismi. İspanyol misyonerleri onu gerçek tanrı olarak benimsemişlerdir.

Sayfa :254

ICNAL, prép. Avec, en compagnie de

İB

Sayfa 254

ICNAL, beraber, onun eşliğinde.

Sayfa :257

ix,

Urine

ix - 518

Sayfa 257

ix, idrar.

Sayfa :261

KİAT, s. Bois, forêt, broussailles;

KİAT ?

Sayfa 261

KAAX, koruluk, orman, uluağaçlı orman, çalılık.

Sayfa :262

KAK, s. Feu (fuego). AA. — v. a. Brûler,

AKMAK

Sayfa 262

KAK, ateş.- Yanmak

Sayfa :266

KATUN, s. Guerre

KATUN

Sayfa 266

KATUN, savaş.

Sayfa : 267

KAX, s. Bois, forêt, futaie, broussailles

KAX, ALIYESİ

KAXAK

KAXNAK, s. Ceinture

Sayfa 267

KAX, koruluk, orman, uluağaçlı orman, çalılık.

KAXNAK, kuşak.

Sayfa : 268

268

KAZ, s. Travail, tâche

AZ

le suit

Adv. qui diminue la valeur du verbe

Sayfa 268

KAZ, iş. – Takip eden sözcüğün anlamını azaltan belirteç.

Sayfa : 269

KEX, v. s. Échanger, changer.

KEGİ

Sayfa 269

KEX, değiştirmek

Sayfa :270

KIX, s. Soleil, jour

GÜN
GÜNEŞ

Sayfa 270

KIN, güneş, gün.

Sayfa :271

KINYAH, v. s. Tirer l'horoscope de, jeter la sort, pronostiquer

KENAHAL

Sayfa 271

KINYAH, fala bakmak, büyü yapmak, tahmin etmek.

Sayfa :273

KOL, s. Oiseau

KUŞ

Sayfa 273

KOX, kuş.

KU, Tann.

Sayfa :275

KUM, a. Sorte de grand vase

KÜLÖL, v. a. Adorer de cœur

Güçüm ?

Külölmik

Sayfa 275

KUM, büyük bir vazo, kap, küp.

KÜLÖL, yürekten sevmek.

Sayfa :276

LÄACHAL, v. n. Être, devenir tel, devenir celui-ci, ceux-ci, etc.

Benim
ayılacak te
lingu gibi

Sayfa 276

LAACHAL, olmak, gibi olmak, vs.

Sayfa : 278

LAH.

LAH.
baba
baba

Suffixe qui donne aux substantifs le sens d'être tenus pour
ce qu'ils expriment (particule qui pospuesta á un nombre exprime que ce
tenido por lo que dice). Ex. : yum, père; yumáh, tenu, regardé comme
père. SB. —

Sayfa 278

LAH, adlara ifade ettikleri anlam gibi gören sonak. Öm. Yum,
baba; yumlah, baba gibi bakılan, sayılan.

Sayfa : 284

LIKIN, s. Orient, soleil levant

SAK

Sayfa 284

LIKIN, Doğu, doğan güneş.

Sayfa : 292

MAEN, loc. v. Je ne suis pas (no soy).

MA EN
MA EN

Sayfa 292

MAEN, değilim.

Sayfa : 297

MACA, loc. nég. Est-ce que non, ne pas? (¿por ventura no?). R.

MA HUVA?
ARAPSA?

Sayfa 297

MAUA, olumsuz deyim.

Sayfa : 300

MEHEN, s. Fils, en général, l'engendré

Oğul

Sayfa 300

MEHEN, genelde oğul, dünyaya getirilmiş.

Sayfa : 310

NAA, s. Mère, en faisant connaître de qui

ANA

Sayfa 310

NAA, anne, kimin annesi olduğu belirtilerek.

Sayfa : 312

NACHKAX, v. a. Attacher à une corde peu longue, serrer ce qui est lié

KASMAK.

Sayfa 312

NACHKAX, bir ipe bağlamak, bağlı olanı sıkmak.

Sayfa : 316

NAYAL, v. n. Incliner, pencher de côté, oublier, se lâcher

EYİLMEK
EYMEN

Sayfa 316

NAYAL, eğilmek, eğmek, unutmak, kendini bırakmak.

Sayfa : 327

OCLAH, v. a. Semer, mettre; introduire, inoculer, faire entrer

SOKMAK

Sayfa 327

OCZAH, ekmek, koymak, sokmak, aşlamak.

Sayfa : 328

OK, adj. Qui gémit, qui pleure, qui a pleuré

OK

Sayfa 328

OK, inleyen, ağlayan, ağlamış olan.

Sayfa : 332

OT, s. Voie, surface, en composition,

OTOCH, s. Maison, demeure, en disant de qui (casa, denotando cuya). AA. Cf. ocha, maison, demeure.

OTIL, adj. Misérable, malheureux, pauvre, infâme

OT = OT

MACARCA : YOL

OTAG

YOKSOL

Sayfa 332

OT, yapılmakta olan yol, sah.

OTOCH, ev, konut, kimin olduğu belirtilerek.

OTIL, yoksul, zavallı, fakir, alçak.

Sayfa : 333

Üç, Trois

OY, adj. Accablé, sans force, à bas. Esvat.

SOY. YIRPLA
İTİRMEK.

YIRIL, v. n. Défaillir, se décourager, céder, s'ébranler (débâiller, acablarse, desmayar, retirarse); prêt. opt. lüt. opt. n.

BAYILMAK

Sayfa 333

OX, üç.

OY, bitkin, güçsüz – Dinlemek.

OYOL, bayılmak, yılmak, bırakmak.

Sayfa : 335

PACHAL, adj. Dernier, le dernier, à la queue, qui est en arrière

PASA

Sayfa 335

PACHAL, sonuncu, geride kalan, kuyrukta.

Sayfa : 338

PAL, s. Enfant, jeune garçon, gamin, serviteur (mochocho, criado). 11. Çi evlat, enfani, jeune garçon.

Sayfa : 338

BALT

PAN, v. a. Fouir, creuser, labourer

SAPAN

PAPIC, s. Espèce de piment très-piquant
Cf. piquer, etc.

YAPRIKA

Sayfa 338

PAL, çocuk, genç oğlan, uşak.

PAN, kazmak, sürmek.

PAPIC, çok acı bir biber türü.

Sayfa : 341

PEK, s. Chien; rate

KÖPEK

PEL, s. Clitoris

MINBEL

Sayfa 341

PEK, köpek.

PEL, klitoris.

Sayfa :342

PETÉN-ITZA. Nom d'un département de l'état de Guatemala, situé au sud du Yucatan et dont les habitants furent les derniers à rester indépendants des Espagnols (nombre de una provincia del estado de Guatemala al sur de Yucatan).

CHACHEN - ITZA
PETEN - ITZA

Sayfa 342

PETEN-ITZA, Guatemala'da Yucatan'ın güneyinde bulunan bir eyaletin adı.

Sayfa :345

PIX

PIX, s. Toute espèce d'objet servant à recouvrir autre chose;

PUŞ
POŞİDE

Sayfa 345

PIX, bir şeyi örtmeye, kaplamaya yarayan eşya.

Sayfa :348

PCHUY, s. Sorte d'oiseau de nuit (gallina ciega, pájaro nocturno). B.

PUNU KUŞU

Sayfa 348

PUHUY, bir tür gece kuşu.

Sayfa : 361

TAK, a. Chose qui tient à une autre
TAKMAK v. a. Coller, prendre, s'attacher à;

TAKILMAK TAKAL, v. n. Se tenir, s'attacher
TAKEB, a. Colle, glu, attache
TAKLAN, adj. Qui s'attache
TAKLAHAL, v. n. Se coller, s'attacher

Sayfa 361

TAK, başka bir şeye tutunan şey - Yapışmak, almak, takılmak.

TAKAL, tutunmak, takılmak.

TAKEB, zamlık, ökse, bağ.

TAKLAN, takılan.

TAKLAHAL, yapışmak, takılmak.

Sayfa : 362

Es. : likin, levant

likin = SARK.

Sayfa 363

TAN, öm.Likin, park.

Sayfa : 367

TEC.

TEK zaman

Demeurer, rester,

TECENİ, loc. adv. Je suis où je reste (aquí me estoy). B.

TEKENİ =
TEKİN

Sayfa 367

TEC, durmak, kalmak.

TECENİ, belirteç deyimi. Olduğum yerdeyim.

Sayfa : 368

TEN, s. Fois, espace de temps déterminé (vez, tiempo determinado). B. — Suffixe qui, joint à un nom de nombre, exprime la quantité, la réitération

TANE

Sayfa 368

TEN, kez, belli bir zaman dilimi. – bir rakam ismine eklendiğinden miktar belirten sonek.

Sayfa : 369

TEPEL, v. a. Rompre, creuser, se fendre

TEPER = TEPE

n. Cf. le mot mexicain, *tepe*, montagne.

ALMAK

TIAL.

S'approprier, prendre pour soi

Sayfa 369

TEPEL, koparmak, çatlamak, yarılmak. Bkz. Meksika sözcüğü, *tepec*, dağ.

TIAL, sahip olmak, almak.

Sayfa : 373

TIOKLAL, prép. *Pour, à cause de, par le moyen de* (por, à cause, por medio de).
nêre; pourquoi donc?

DOLAYI

Sayfa 373

TIOKLAL, için, dolayı, vasıtasıyla.

Sayfa : 375

TOM, v. a. Remplir d'écoulement, faire ripander un liq.

TAŞIMAK

ırtıpandı

Tocot, s. Désert, lieu aride et solitaire

AS TOMAP ?

Sayfa 375

TOCH, ölçüsüzce doldurmak, bir sıvıyı dökmek. – Taşmak.

TOCOY, çöl, kurak ve ıssız yer.

Sayfa : 376

TOH, adj. Droit, direct, juste; en bonne santé

doğru

Sayfa 376

TOH, doğru, sağlıklı.

Sayfa : 378

TOF, adj. Élevé en gonflant, en grossissant, ajouté à autre chose, emassé

TOPLAMAK

TOX, v. a. Verser, répandre un liquide

TOX
TALIMAK

TOY, s. Sac, besace, grande poche

TOY

TOZ, v. a. Poudrer, saupoudrer

TOZ
TOZLAMAK

Sayfa 378

TOP, başka bir şeye ilâve edilerek, şişerek yükselen, yığılmış.

TOX, bir sıvıyı dökmek, yaymak.

TOY, torba, heybe, büyük kese.

TOZ, pudralamak, serpmek.

Sayfa : 380

TUL, adj. Plein, rempli, complet; regorgeant

Dolu

Sayfa 380

TUL, dolu.

Sayfa : 381

TULÂN, p. pass. de tul. Débordé, qui déborde, qui a débordement

Dolmuş

Sayfa 381

TULAN, taşmış, taşan.

Sayfa : 383

TUTUL, adj. augmentatif de tul. Débordant, regorgeant, surabondant

Doluşlu

Sayfa 383

TUTUL, taşan.

Sayfa : 389

DİP

THUB, s. Fend, profondeur, trou profond

ÇÖRMEK

THUCH, adj. Accroupi

THUCHTAL, v. n. Saccroupir

Sayfa 389

THUB, dip, derinlik, derin çukur.

THUCH, çömelmiş.

THUCHTAL, çömelmek.

Sayfa : 390

THUM, adj. Ce qui tombe goutte à goutte

DAMLA

AMLA
AMLA

THUMENTHUM, adv. Goutte à goutte, par éclaboussures

Sayfa 390

THUM, damlaya damlaya düşen şey – sıçratmak.

THUMENTHUM, damla damla, sıçırntı.

Sayfa :391

TZAPIN, s. Oiseau du genre loxia (ave de la tierra). PP.

5/11

Sayfa 391

TZAPIN, loxia cinsi bir kuş.

Sayfa :392

TZEE, v. s. Moudre du grain dans un moulin à bras

çekmek

TZÉKEL, s. Terrain pierreux

taşlı

Sayfa 392

TZEE, kolu değirmende tane çekmek.

TZÉKEL, taşlı arazi.

Sayfa :396

TZOTZ, s. Cheveux, poil, chevelure;

saç

Sayfa 396

TZOTZ, saç, kıll

Sayfa : 398

U, a.

O

consonne. Il, elle, ils

de la 3e pers. devant une

UA, a. Guidon, signal; gîte, retraite

YUVA

Sayfa 398

U, bir ünsüzün önünde, üçüncü şahıs. O.

UA, gidon, sinyal, yuva.

Sayfa : 403

UEEZ, a. Grattoir, dardre vive; gale (empeine, sarna). B.

uyuz

Sayfa 403

UEEZ, uyuz.

Sayfa : 404

UEN, adj. Qui dort, dormant (dormido, que duerme). B.

UYUYAN

Sayfa 404

UEN, uyuyan.

Sayfa : 406

UŞ — UITS, s. Montagne, forêt, cime, sommet d'une montagne, d'une colline, d'un monument antique (cerro, monte, cima de cerro, de colina, de edificio antiguo). PP.-C. d'I.

UUX, s. s. Uriner sur

UUK, s. Compagnon, qui est avec
Boire

UKEN, s. Buvard, qui absorbe beaucoup de liquides

UL, adj. Qui vient, qui est venu, arrivé

Sayfa 406

UITZ, dağ, orman, doruk, bir dağın tepesi, eski bir yapının en yüksek noktası.

UUX, içemek.

UK, arkadaş, eşlik eden. - İçmek

UKEN, içen.

UL, gelen, gelmiş, varmış.

Sayfa : 407

ULEUMIL-CUTZ. Surnom donné dans les temps anciens au Yucatan, à cause de son extrême
abondance (nombre antiguo de Yucatan). 1. Sign. Terre de la volaille.

Sayfa 407

ULLUUMIL-CUTZ. Yucatan'a verimliliği nedeniyle eski çağlarda
takılan isim. Kümes hayvanları diyarı anlamında.

Sayfa :408

UOOH, s. Lettre, caractère d'écriture; écriture sacrée

OKUNAN
ASLI

UT, s. Voie, chemin, surface découverte

UTAN, particule d'actualité, donnant au verbe qui suit le sens de l'ablatif absolu.

UT = UETZA MACARACA YOL
DEMAYETIA.

Sayfa 408

UOOH, yazı harfi; kutsal yazı.

UT, yol, açık saha.

UTAN, takip eden eyleme den hali veren güncellik edatı.

Sayfa :409

UUD, s. Coin, pli d'étoffe, corps d'arcade

UC

UTRAL. Nom d'une cité antique, dans le département de Mérida.

l'étymologie en est fort incertaine.

Mais on doit avoir un sens

analogue à celui d'ur et faire ainsi allusion à des événements très-anciens.

YAN' UÇ

UÇ

Sayfa 409

UUC, kenar, bir kumaş kıvrımı, ordu birliği.

UXMAL, Merida bölgesinde eski bir şehir adı. Bu ismin kökeni belirsiz. Ux, ox'la aynı anlama gelmeli ve çok eski olayları ima ediyor olmak.

Sayfa : 410

DUYMAK

UY, v. a. Entendre, percevoir

AGU

UYI, a. Venin

Sayfa 410

UY, duymak, işitmek.

UYI, hayvan zehri.

Sayfa : 428

YAN, prés. de l'ind. du v. yanhal.

YANHAL

Sayfa 428

YAN, yanhal eyleminin şimdiki hali.

Sayfa : 430

YAX, adj. Neuf, nouveau, frais, premier, qui précède le reste;

YAX

YAXHAL, v. n. Verdir, devenir vert; se renouveler, se faire jeune, frais

YEXİLLENMEK

Sayfa 430

YAX, yeni, taze, ilk, diğerlerinden önce gelen.

YAXHAL, yeşermek, yenilenmek, tazelenmek

Sayfa : 431

YAXKIN, s. Été, ou plutôt la saison qui succède au temps des pluies;

YAZIN

Sayfa 431

YAXKIN, yaz veya daha doğrusu yağmur mevsiminden sonra gelen mevsim.

Sayfa : 432

YEK, s. Graisse de la viande

YEKIL, adj. Gras, grasseyeux

YICH, s. Visage, face, apparence

YAG

YAGLI

Sayfa 432

YEK, etin yağlı kısmı.

YEKIL, yağlı.

YICH, yüz, görüntü.

Sayfa : 457

YUPATAN-YUCATAN. Nom antique de la partie nord-ouest de la péninsule, peut-être de la péninsule entière, avant l'arrivée des Espagnols, selon le manuscrit de D. Pablo Pech, écrit dans les premières années de la conquête. C'est le seul document où le nom de Yucatán paraît comme le nom antique du pays. Plusieurs étymologies se présentent pour ce nom, on suppose qu'il soit original, étymologies qui semblent s'accorder avec le sens des traditions. Voici la principale : *Yup-a-an*, goulée d'eau terre; *Yuc-a-an*, joint à terre d'eau, c'est-à-dire terre d'eau goulée, jointe à la terre de l'eau.

Zitt, v. a. Sauter

YUPATAN?

YUPATANIN - MAHASI

Sayfa 457

ZIPATAN-YUCATAN, İspanyollar gelmeden önce, fatihin ilk yıllarında D.PABLO tarafından yazılan elyazması kitaba göre yanmadanın Kuzey-Batı kısmının, belki de tüm yanmadanın eski ismi. Yucatan'ın ülkenin eski ismi olarak gözüktüğü tek belgedir. Bu ismin özgün olduğu varsayılarak birkaç sözcük kökü vardır. Bunlar da geleceklere uygundur. Başlıca sözcük kökü: Zip-a-tan, suyla şişmiş toprak; Yuc-a-tan, su toprağına bağı, yani şişmiş su toprağı, suyun toprağına bağlanmış.

ZIT, sıçramak.

Sayfa : 460

ZUL, v. a. Tremper, détremper, imbibier

ISLAMAK
SULAMAK

Sayfa 460

ZUL, ıslatmak, sulandırmak, sıvı emdirmek.

LEÇONS ÉLÉMENTAIRES DE CHIMIE

à l'usage

des classes de l'Enseignement secondaire

par

P. LUGOL

AGREGÉ DES SCIENCES NATURELLES, PROFESSEUR AU LYCÉE SAINT-LOUIS

Ouvrage rédigé conformément au programme officiel
de 1913

et orné de 120 gravures intercalées dans le texte.

PREMIER CYCLE

CLASSES DE QUATRIÈME B ET DE TROISIÈME A

SEIZIÈME ÉDITION

complètement révisée

1259

PARIS

LIBRAIRIE CLASSIQUE EUGÈNE BELIN

BELIN FRÈRES

8, RUE FÉROU, 8

à l'angle de la rue de Valenciennes, 96.

1915

KİMYA TEMEL DERSLERİ

Fizik Bilimleri Doçenti, Saint-Louis Lisesi Öğretmeni P. LUGOL tarafından Orta öğretim sınıflarının kullanımına sunulmuştur.

1912 resmî programına uygun olarak kaleme alınmış eser, metinler içindeki 120 gravürle donatılmıştır.

İLK DEVRE
DÖRT B ve ÜÇ B SINIFLARI

ALTINCI BASKI
Tamamıyla gözden geçirilmiş
EB

PARİS
LIBRAIRIE CLASSIQUE EUGÈNE BELIN
BELIN FRÈRES
8, Rue Ferou, 8
A l'angle de la rue de Vauglrand, 50
1915

Çankaya Atatürk Kütüphanesi Bilgileri

Envanter No : 1259

Yazar : P [aul] Lugol

Cild : Kırımızı

Ebadı :

En : 11.5 cm.

Boy : 18 cm.

Sayfa Adedi : 263

Not : Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

Okuyucunun Dikkatine

AVERTISSEMENT

Les changements apportés en 1912 au programme du Premier Cycle nous ont paru assez importants pour motiver une refonte complète de l'ouvrage qui répondait au programme de 1902.

En raison de la réduction du temps attribué à la Physique et à la Chimie, nous nous sommes efforcé de rédiger des leçons aussi élémentaires que possible sans pour cela sacrifier les explications si nécessaires aux débutants.

Quelques modifications dans la disposition typographique, l'augmentation du nombre des figures, l'introduction de quelques exercices (énoncés et réponses) à la fin des principaux chapitres, rendent moins apparentes les réductions effectuées, mais contribueront sans doute à faciliter la lecture de cet ouvrage.

P. LUGOL.

* Okunamada

Jedji et Rouky
Anchothy
1913

Okuyucunun Dikkatine

1912'de birinci s6mestr programında yapılan değişiklikler, 1902 programına hitap eden kitabın yeniden ele alınmasını gerektirdiği için, bize oldukça 6nemli g6r6nd6.

Fizik ve kimyaya verilen s6renin azaltılması nedeniyle, temel d6zeydeki 6ęrenciler için çok 6nemli olan aıkdamaları, olabildiğince basit d6zeyde kaleme almaya çalıştık.

Baskı tanzimindeki birkaç değişiklik, şekillerin sayısında artış, bazı alıştırmaların ana b6l6mlerin sonunda yer alması (c6mler ve cevaplar), yapılan azaltmalar daha az belirgin kalacak, ancak kuşkusuz kitabın okunmasını kolaylaştırmaya yardımcı olacaktır.

P. LUGOL

Sayfa : 5

Fig. 1. — Transvaser de l'air. — On retourne, sans le bocal A rempli d'eau, le bocal B que l'on a plongé dans une cuve en le maintenant l'ouverture en bas. L'air contenu dans B monte par suite de la différence de niveau dans le bocal A/ B le gaz qui de A est trop dense, se introduit dans ce gaz qui le d6place d'un mouvement contraire, en-dessous duquel on retourne B.

Sayfa 5

Şekil: 1. Havanın kaptan kaba aktarılması.

Su ile dolu olan A şişesinin altına, suya daldırılan ve dipte açık bırakılan B şişesi döndürölür. B'de bulunan hava, kabarcıklar biçimin-

de A şişesinin içinde yükselir. A'nın ağızı çok dar olursa, ters çevrilmiş bir huninin borusu A'ya, ağız kısmı da B'ye takılır.

Sayfa : 6

Tous les corps que nous connaissons se présentent à nous sous l'un de ces trois états : *solide, liquide, ou gazeux*, que l'on désigne sous le nom d'états de la matière.

Sayfa 6

Tanıdığımız bütün cisimler, bize üç hâlde görünür: Katı, sıvı, gaz. Biz buna, maddenin hâlleri diyoruz.

Sayfa : 7

4. — Un grand nombre de corps solides se dissolvent dans l'eau ou dans d'autres liquides (sucre, sel); le mélange est appelé *solution*; un poids déterminé de liquide, 1 kg. par exemple, ne peut dissoudre qu'un poids limité de solide, variable d'ailleurs avec la température; quand cette limite est atteinte, on dit que la solution est *saturée*. Par exemple, à 15°, 100 g. d'eau ne peuvent dissoudre que 36 g. de sel commun; à 105°, ils en dissolvent 40 g. Une solution qui renferme beaucoup moins de solide qu'elle n'en pourrait contenir est dite *dilué*; si elle approche de la saturation, elle est dite *concentrée*.

Sayfa 7

Pek çok katı cisim, suda veya diğer sıvılarda erir (şeker, tuz); karışım solüsyon (eriyik) diye adlandırılır. Belirli bir sıvı, ağırlığı örneğin 1 kg. sadece sınırlı ağırlıkta bir katıyı, ısıya göre değiştirebi-

lır, eritebilir. Bu limite ulaşıldığında, eriyiğin doymuş olduğu söylenir. Örneğin 15° de, 100 gram su sadece 36 gram tuzu eritebilir. 105 derecede 40 gramı eritir. Alabileceğinden daha az katı madde barındıran bir eriyik, sulandırılmış olarak adlandırılır; eğer doyma noktasına yaklaşıpssa konsantre olarak adlandırılır.

Sayfa : 9

7. L'altération est accompagnée d'une augmentation de poids. — Pesons une capsule de porcelaine contenant une dizaine de grammes d'étain, puis chauffons assez longtemps pour que la transformation du métal soit à peu près complète; la capsule aura augmenté de poids. De même le plomb, le cuivre, et beaucoup d'autres corps, augmentent de poids quand on les chauffe à l'air.

Un morceau de soufre, un morceau de charbon qui brûlent, disparaissent sans laisser de trace, parce que les produits de combustion sont des gaz; mais on sait recueillir ces gaz et les peser; leur poids est supérieur à celui du soufre et du charbon qui les ont fournis.

On est ainsi amené à penser que ces corps ont fixé sur eux quelque partie de l'air.

Sayfa 9

On gram kadar kolay içeren bir proselen kapsülünü tartalım, sonra metalin dönüşümünün olabildiğince tam gerçekleşmesi için yeterince uzun bir süre ısıtalım. Kapsülün ağırlığı aynı şekilde artar; kurşun, bakır ve pek çok diğer cismin ağırlığı havayla ısıtınca artar.

Yanan bir parça kökürt, bir parça kömür, iz bırakmadan kaybolur, çünkü yanma ürünleri gazlardır, ancak bu gazlar toplanıp ve tartılabilir; ağırlıkları kendilerini oluşturan kökürt ve kömürün ağırlığından daha fazladır.

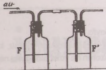
Böylece bu cisimlerin, üzerinde havanın bazı kesimlerini bandırıldıklarını düşünmeye yöneliyoruz.

Sayfa : 12

10. Autres substances contenues dans l'air. —

* Fig. 5. — Entonnoir et filtre.

** Fig. 6.

La paroi d'un vase rempli d'eau très froide ou de glace se couvre d'un dépôt de buée, dû à la condensation d'une

* Şekil 5 Huni ve filtre

** Şekil 6

Sayfa : 13

certaine quantité de vapeur d'eau existant dans l'atmosphère.

Sayfa 12-13

Havada bulunan diğer maddeler.

İç yüzeyi çok soğuk suyla veya buzla doldurulmuş vazoyu buğu kaplar. Bu, atmosferde bulunan belirsiz miktardaki su buharının yoğunlaşmasıyla oluşmuştur.

Sayfa : 17

14. Propriétés. — L'azote est incolore, inodore, sans saveur.

On a vu qu'il n'entretient ni la combustion ni la respiration. A la température ordinaire, il n'agit sur aucun autre corps.

Sayfa 17

14- Özellikleri: Azot, renksiz, kokusuz ve tatsızdır.

Azotun ne yakıt olduğunu ne de solunumu beslediğini gördük. Normal sıcaklıkta, hiçbir cisim üzerine etki etmez.

D' VICTOR PAUCHET

Restez jeunes

1359

Éditions J. OLIVEN

65, Avenue de la Bourdonnais, PARIS (7e)

1928

Dr. VICTOR PAUCHET

GENÇ KALIN

J. OLIVEN Yayınları

65, Avenue de la Bourdonnais, PARIS 7 ème

1928

Çankaya Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 1359

Yazar : Dr. Victor Paucet

Cild : Taba Rengi

Ebadı :

En : 12 cm.

Boy : 18 cm.

Sayfa Adedi : 239 + 8

Not : Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil
Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

el yazısı

A son excellence
Mustapha Kemal
Président de la Turquie nouvelle
Rokentum honore
Victor Pauchet

El yazısı

Ekselanslar, saygıdeğer insan, Yeni Türkiye Cumhurbaşkanı
Mustafa Kemal'e
Victor Pauchet

Sayfa : 51

C'est à vous qu'il incombe :

1° De fournir un combustible de choix et de bons matériaux de réparations, c'est-à-dire une bonne alimentation.

2° D'éduquer votre respiration, puisque c'est par la sur-respiration que le sang se purifie et se revivifie.

3° De combattre la constipation commune à tous les civilisés, cette source essentielle d'intoxication, de vieillesse et de mort précoce.

4° D'aider au brûlage des toxines — en même temps qu'à l'activité organique — par la pratique de la gymnastique et de la vie active.

Sayfa 51

1. Kaliteli bir yakıt ve iyi onarım malzemeleri vermek, yani iyi bir beslenme,

2. Kan, nefes alıp vermeyeyle temizlenip canlandığına göre, nefes alıp verişinizi düzenlemek,

3. Bütün uygar insanlarda görülebilen ve zehirlenmenin, ihtiyarlığın ve erken ölümlerin kaynağı olan kabızlığı yenmek,
4. Jimnastik yaparak ve tempolu yaşam aracılığıyla toksinlerin yanmasına ve organik çalışmaya yardım etmek size düşer.

Sayfa : 58

Se contenter des trois repas ordinaires: matin, midi et soir.

Sayfa 58

Üç öğünle yetinin: Sabah, öğle ve akşam

Sayfa : 59

Ne soupez pas. Si vous avez soif en rentrant du théâtre, buvez un verre d'eau, si vous avez faim, mangez suivant la saison du raisin ou des oranges.

MENUS. — Viandes, poissons et œufs modérément et toujours de grande fraîcheur ou pas du tout, sachez que le régime végétarien bien compris entretient la jeunesse.

Sayfa 59

Gece yemeği yemeyin. Tiyatrodan döndüğünüzde, eğer susadıysanız bir bardak su için. Acıktıysanız, mevsime göre üzüm ya da

portakal yiyin.

MÖNÜ: - Et, balık ve yumurtayı orta kararda ve daima taze tükettin ya da hiç yemeyin. Vegeteryan rejim gençliği devam ettirir.

Sayfa :119

Pour avoir et conserver l'air jeune, il faut prendre l'attitude jeune : tenez-vous droit, tête haute, ayez un regard droit, clair, franc; surveillez votre façon de parler; que la voix soit bien timbrée. Articulez les mots. Surveillez la façon de vous habiller. Ne vous vêtez pas à la «Pépère» ni à la «Mémère». Ne vous négligez, ni dans vos habits, ni dans votre toilette, ni dans la coupe de vos cheveux et de votre

Sayfa :120

barbe. Soyez de votre temps, marchez et évoluez avec votre temps.

Pour rester jeune d'allure et de caractère, il faut rester jeune d'idées, vivre avec des idées jeunes, étudier et fréquenter la jeunesse. Agissez et pensez, non pas comme un homme désabusé et sans désir, mais au contraire comme si vous aviez encore des années nombreuses devant vous et beaucoup de choses utiles à faire.

Sayfa 119

Genç görünümüne sahip olmak ve bunu korumak için genç tutumu benimsemek gerekir: Dik durun, baş yukarıda, bakışlarınız dik, parlak, içten olsun; konuşmanızı denetleyin; sesiniz tınılı olsun. Kelimeleri, üzerine basarak söyleyin. Giyim tarzınızı denetleyin. Ne dede gibi ne de nine gibi giyinin. Kendinizi ne giysilerinizde, ne bakınızda, ne de saçınız ve sakalınızın kesiminde ihmal etmeyin. [sayfa 120] Zamanınız kendinizin olsun ve zamanınızda yürüyün, ilerleyin.

Genç görünümlü ve karakterli olarak kalmak için; genç fikirli kalmak, genç fikirlerle yaşamak, gençliği incelemek ve sıkça görüşmek gereklidir. Uyanık ve isteksiz bir adam olarak değil, sanki sizin önünüzde hâlâ pek çok yıl ve yapılacak pek çok iş varmışçasına düşünün ve davranın.

Sayfa : 239

Le monde appartient à ceux qui se lèvent tôt.

Tu ne seras jamais utile aux autres sans être utile à toi-même.

Il faut croire au bien pour pouvoir le faire. —
(de Bonald).

Sayfa :239

// Si tu veux acquérir l'estime des autres, tu dois
pouvoir t'estimer toi-même.

Sayfa 239

Dünya erken kalkanlarındır.

Kendine faydalı olmadıkça başkalarına asla faydalı olamaz-
sın.

İyilik yapabilmek için iyiliğe inanmak gerekir. (Bonald)

Başkalarının saygısını kazanmak istiyorsan, kendine karşı
saygı duyabilmelisin.

RENÉ GROUSSET

LES CIVILISATIONS DE L'ORIENT

TOME II. — L'INDE

745
PARIS

LES ÉDITIONS G. CRÈS ET Ce

11, RUE DE SÈVRES (VIe)

—
ROMAN

RENÉ GROUSSET

DOĞU UYGARLIKLARI HİNDİSTAN

II. CİLT

PARİS

G. CRÈS YAYINLARI VE ORTAKLARI
11, RUE DE SÈVRES (16e)

Yayın Yılı: MCM XXX (1930)

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 745

Yazar : René Grousset

Cild : Kahverengi

Ebadı :

En : 16 cm.

Boy : 22 cm.

Sayfa Adedi : III + 370 + 1

Not : Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dİ
Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

Giriş [Özet]

Bu eser, Asya sanatları incelemesi üzerine sunmaya çalıştığım serinin ikincisidir. Hint dünyasına ve Müslüman Hindistan'a (Kaşgar ve Tibet hariç) ayrılmıştır.

Kültürel farklılıklarıyla Hindistan, düşünce dünyasının üç veya dört kaynağından birisidir. Hint estetiğini ve özgün Hint hümanizmini, evrensel değerler çerçevesinde, Akdeniz ve Çin estetiğinde ve hümanizmasında görmek mümkündür.

Bu kültür ocağı hakkında bilgi vermek için resimler ve metinler kullandım. Bu eser birçok kişinin katkılarıyla ortaya çıktı ve hepsine teşekkür ediyorum.

TRANSCRIPTIONS

Comme je l'ai indiqué au tome précédent, la règle des transcriptions adoptées est la suivante :

1° Pour les mots indiens, j'ai adopté en principe l'orthographe anglaise qui correspond mieux que la nôtre à l'orthographe sanskrite. C'est ainsi que le son français *ch* est toujours rendu par *sh*, le son français *ou* par *u*. Je n'ai fait exception que pour notre son *tch* que j'ai rendu par *ç*, ce signe étant vraiment passé dans nos habitudes depuis la diffusion dans l'Europe nouvelle des noms géographiques des jeunes États slaves. Je conserve aussi pour la transcription d'une des lettres indiennes le *ç* français, qui est plus clair que ses équivalents étrangers :

2° En dehors de ces correspondances, quand je rencontre une lettre sanskrite sans équivalent satisfaisant, je l'indique simplement par une italique : moyen terme qui respecte les convenances scientifiques sans dérouter par des difficultés graphiques le lecteur non spécialiste.

Çeviri Yazılan

Önceki ciltte belirttiğim gibi uyarlanmış çevriyazıların kuralı aşağıdaki gibidir.

1. Hintçe yazımına, bizimkinden (Fransızca yazımı) daha uygun olan İngilizce yazımını benimsedim. Bu nedenle Fransızca "ch" sesi hep "sh", Fransızca "ou" sesi ise hep "u" olarak yazılmıştır. "î" ile verdiğim "ich" sesimizi istisna tuttum, çünkü bu işaret, genç Slav dillerindeki coğrafya adlarının yeni Avrupa'da yayılmasından ilibaren kullanıma geçmişti. Ayrıca Hint harflerinden birinin çevriyazısı için, dengi yabancı harflerden daha açık olduğundan Fransızca "ç"sini aynen bıraktım. 2. Bu benzerliklerin dışında, aynı karşılığı vermeyen bir Sanskritçe harfe rastladığımda, onu yalnızca italik olarak yazıyorum. Böylelikle uzman olmayan okuyucu, işaretsel zorluklarla kafasını karıştırmadan bilimsel uyumlara riayet eden orta yolu bulur.

Sayfa : 144

L'hindouisme est le syncrétisme religieux grâce auquel les brahmanes firent rentrer toutes les croyances, tous les cultes populaires dans le sein de leur propre orthodoxie. Ce syncrétisme fut basé sur la conception de la Trimûrti.

Sayfa : 145

du dieu « à trois formes » ou Trinité hindoue, Brahmâ, Vishnu et Çiva :

Brahmâ, dieu personnel tiré de l'Absolu métaphysique des Upa-nishad, était, comme tel, l'âme et le créateur de l'univers.

Sayfa 144

Hinduizm birçok dinî düşünce sisteminin birleşmesidir. Bu sayede Brahmanlar, bütün inançları, bütün popüler mezhepleri kendi dinî anlayışlarına dâhil etmişlerdir. [sayfa 145] Bu birçok dinî düşünce sisteminin birleşmesi, Trimûrtî "üç görünümlü tanrı" kavramına veya Brahmâ (yaratıcı), Vishnu (koruyucu) ve Çiva (yıkıcı)'dan oluşan Hint üçlemesine dayanır.

Upanişad'ların metafiziksel Mutlak'tan çıkardıkları kişisel Tanrı, Brahma âdeta evrenin ruhu ve yaratıcısıdır.

Sayfa : 145

Toute la popularité, toute la sève de l'hin-

Sayfa : 146

douisme restèrent attachées à Vishnu-Krishna et à Çiva.

Vishnu, que l'on nomme aussi Hari et Nârâyana, est un des plus anciens dieux de l'Inde, puisque, comme divinité solaire, il figure dans le panthéon des *Véda*.

Sayfa 145-146

Hinduizmin tüm gücü ve halk tarafından sevilmesi Vishnu-Krishna'dan ve Çiva'dan gelir.

Hari ve Nârâyana olarak da adlandırılan Vishnu, Hindistan'ın en eski tanrılarından biridir. Çünkü güneş tanrısı olarak Vedaların tanrılarına adanmış tapınaklarında yer alır.

Sayfa : 164

L'autre grande incarnation de Vishnu est Râma. Il s'agit ici non plus d'un demi-dieu, mais d'un véritable héros humain, dont la légende forme le sujet de l'épopée du Râmâyana, attribuée au poète Vâlmîki.

Sayfa 164

Vishnu'nun diğer büyük tecessümü (Tanrının insan görünümü altında ortaya çıkması) Râma'dır (Vishnu'nun yedinci gelişi). Burada artık yan tanrı değil, efsanesi, şair Vâlmîka'nın yazdığı düşünülen Râmâyana destanının konusunu oluşturan gerçek bir insan kahraman söz konusudur.

Sayfa : 168

— Le çivaïsme est, avec le vishnouïsme, la grande religion populaire hindoue. Çiva, qui dans la Trimurti hindouiste

Sayfa : 170

joue le rôle de destructeur, s'avère comme une divinité essentiellement composite. Il se rattache au Rudra védique, dieu des forêts et des ouragans, connu, dès le Vêda, sous l'épithète — une antiphrase — de Çiva « le bienveillant ». Dans ce sens — on l'appelle aussi Bhava, « dieu de prospérité »; mais il est — aussi Kâla, le « Temps » destructeur, et Bhairava, le dieu de terreur. Pour ses sectateurs, il est surtout — synthèse de ces divers aspects, — Mahâdêva, « le grand dieu », le dieu cosmique et unique dont les autres divinités ne sont que l'émanation.

On voit les formes multiples que l'ancien dieu de l'ouragan

Sayfa : 170

en arriva à revêtir. Représentant des forces indomptées de la nature, il était normal que, dans l'hindouisme philosophique, il symbolisât les puissances de destruction qui sont à la base de l'évolution cosmique, la mort étant la loi même de l'être, comme condition de la vie, mieux encore comme éternellement génératrice de vie.

Sayfa 168

Çivaizm, Vişnuizmle birlikte en büyük ve en yaygın Hindu dînidir. [sayfa 170] Hint üçlemesinde yıkıcı rolünü oynayan Çiva, özû bakımından karma bir tann gibi ortaya çıkar. Vedalardan itibaren -zıt deyişle- "iyiliksever" Çiva sıfatıyla tanınan ormanların ve kasırgaların tannısı Vedalardaki Rudra'yla aralarında bir ilgi bulunur. Bu anlamda "Bereket Tannısı" Bhava olarak da adlandırılır; ancak aynı zamanda yıkıcı "Zaman" olan Kala ve Terör Tannısı Bhairava'dır. Mürttleri içinse o, özellikle -farklı görünümünün sentezi- tek ve kozmik tann olan "Büyük Tann" Mahadeva'dır. Diğer tannlar sadece onun türemeleridir.

Eski kasırga tannısının aldığı değişik biçimler görülür. Doğanın önlenemez güçlerini temsil ettiğinden, Hinduizm felsefesinde ölüm, yaşam şartı olarak daha doğrusu ebediyen yaşamın ana doğrusu olarak varlığın yarası olduğu için, kozmik evrimin temelinde bulunan güçleri temsil etmesi normaldi.

Sayfa : 172

Chacun de ces attributs se réfère à quelque épisode de la vie de Çiva. L'image de la Gangâ, ou déesse du Gange,

Sayfa : 172

rappelle la descente du saint fleuve. Au temps jadis, en effet, celui-ci ne coulait encore que dans le ciel. Le roi Bhagiratha se livra à des mortifications inouïes pour obtenir que les eaux sacrées vinssent purifier la terre; mais, comme

Sayfa : 173

leur masse, en tombant, eut occasionné un nouveau déluge, Çiva, dans sa miséricorde, consentit à recevoir les eaux sur sa tête; pendant mille ans, elles tourbillonnèrent dans les tresses de ses cheveux, avant de s'écouler par sept sources aux flancs de l'Himâlaya. Un des plus puissants reliefs rupestres de Mâvalipuram représentera cette descente des eaux bienfaisantes sous l'aspect d'une cascade de nâga et de nâgi qu'entoure l'hommage de la création prosternée (fig. 62).

Sayfa 172

Bütün bu özel niteliklerin her biri, Çıva'nın yaşamının birkaç dönemiyle ilişkilidir. **Ganga** resmi veya **Ganj tannçası**, kutsal nehrin [yeryüzüne] inişini hatırlatır. Gerçekten de eski zamanlarda bu nehir, henüz gökyüzünde akıyordu. Kral Bhagiratha, kutsal suların toprağı arıtmaya gelmesini sağlamak için eşi görülmedik nefsini köreltme işlemlerine girişmiştir. [sayfa 173] Ancak nehrin suları kütle hâlinde düştüğü için yeni bir tufana sebep olmuştur. Çıva, yaptığı bu marifetinin sonucunda suları kafasında toplamaya razı olmuştur; bin yıl boyunca bu sular, Himalayalar'ın yamaçlarında yedi kaynaktan fışkırmadan önce saçlarının örgüleri arasında dönüp durmuştur. **Maualipuram**'ın en önemli kaya kabartmalarından biri, bu şifalı suların düşüşünü, secde ederek saygı gösteren insanların çevrelediği bir Nâga ve Nâgî çiftini görünümüyle sunacaktır.

Sayfa : 176

Çıva est ainsi devenu le dieu panthéiste par excellence (cf. fig. 83).

Sayfa 176

Çıva, böylece en üstün panteist tanrı olmuştur.

Sayfa : 180

« Un poème de Kabir, traduit par Rabin-dranath Tagore, exprime la même idée : « Danse, mon cœur, danse de joie aujourd'hui. Des chants d'amour emplissent de musique les jours et les nuits et le monde est attentif à leurs mélodies. Folles de joie, la vie et la mort dansent au rythme de cette musique. Les monts et l'océan et la terre dansent. Au milieu d'éclats de rire et de sanglots, l'humanité danse ! »

Sayfa : 180

Nous atteignons ici la signification profonde de cette symbolique. Peut-être, au sortir de la poésie et de la morale bouddhiques, si pures et si douces que le cœur s'y attache d'emblée, est-on quelque peu déconcerté par ce polythéisme hindou, avec ses formes innombrables, touffues et contradictoires. Mais voici qu'avec le çivalisme philosophique, cette apparente fantaisie s'ordonne et revêt un sens métaphysique à sa manière aussi noble, aussi élevé et peut-être plus riche que celui du bouddhisme lui-même. Grandiose et profonde doctrine qui nous rappellera quelques aspects des théories nietzschéennes, car elle est, elle aussi, par delà le bien et le mal, étant supérieure à l'un comme à l'autre et dépassant à la fois l'optimisme et le pessimisme; pessimisme héroïque à certains égards puisque son dieu danse parmi les charniers sur des cadavres; optimisme aussi, optimisme impitoyable, inhumain ou surhumain, comme on voudra, puisque de tant de destruction naît et se perpétue une joie formidable, la joie de la matière éternellement renouvelée.

Sayfa 180

Rabindranath Tagore tarafından çevrilen Kabir'in bir şiiri aynı düşünceyi dile getirir: "Dans et kalbim, sevinçten dans et bugün. Aşk şarkıları, gündüzleri ve geceleri müzikle dolduruyor ve dünya onların melodilerine kulak kesiliyor. Neşeden çılgına dönmüş yaşam ve ölüm bu müziğin ritmiyle dans ediyor. Tepeler, okyanus ve toprak dans ediyor. Kahkahalar ve hıçkıklar ortasında, insanlık dans ediyor."

Burada bu simgeselliğin derin anlamına ulaşıyoruz. Öylesine saf ve öylesine yumuşak ki kalp, Budist şiirine ve ahlâkına hemen bağlanıyor. Oradan çıkarken sayısız, tıks tıks ve çelişkili şekillerle Hint çok tanrıcılığı bizleri biraz şaşırtıyor. Ancak bu görünür düşünem, Çivalizm felsefesiyle ortaya çıkıyor ve bizzat Budizminki kadar asil, yüksek ve belki de Budizminkinden daha zengin bir

metafiziksel anlam yükleniyor. Bize Nietché'nin teorilerinin bazı yönlerini hatırlatacak olan derin ve yüce bir öğretiler bu. Çünkü Nietché'nin teorileri de, iyi ve kötünün ötesinde, iyinin olduğu kadar kötünün de üzerindedir ve bazen de iyimserliğin ve kötümserliğin önüne geçer; tannısı kadavraların üzerinde, ölümlerin kemikleri arasında dans ettiğine göre, bir bakıma kahramanlara özgü kötümserliktir; iyimserliğe gelince, bir bakıma acımasız, insan dışı ve insanüstü bir iyimserliktir, çünkü birçok yıkım ortaya çıkar ve sonsuza dek sürekli yenilenen maddenin sevinci gibi harika bir sevinç sürüp gider.

Sayfa : 330

Nous donnons ici quelques photographies de ces merveilles, le Diwân-i 'Amm et le Diwân-i-Khass (salle d'audiences générales et salle d'audiences particulières), galeries de marbre blanc dont les piliers, les arcs et les cordons de voûte étaient tout incrustés de délicats motifs persans en jaspe, en onyx ou en cornaline; au milieu se dressait le célèbre Trône des Paons, ainsi appelé parce que le dossier

Sayfa : 331

figurait une roue de paons constellée de rubis, de perles et de diamants (fig. 181-186). D'une élégance aussi pure est la délicieuse mosquée de la Perle, ou Môtî Masjid, construite par Shâh Jahân entre 1646 et 1653, et qui est également

Sayfa 330-331

Burada direkleri, kemerleri ve tonoz kordonları alacalı donuk akikten, hacibektaş taşından ve kırmızı akikten zarif pers motifleriyle süslenmiş beyaz mermerden galeriler olan bu harikaların, yani Diwan-ı Amm ve Diwan-ı Khass (genel görüşme odası ve özel

görüşme odası'nın birkaç fotoğrafını veriyoruz. Ortada ünlü Tavus kuşu Tahtı yükselmektedir, taht böyle adlandırılmıştır, çünkü arkaltığı, üzerine yakut, inci ve elmas serpiştirilmiş kabarmış tavus kuşlarını betimlemektedir. Şah Cihan tarafından 1646-1653 yılları arasında yaptırılan İnci Cami ya da Moti Mescit aynı salkıkta bir zerafete sahiptir ve değerli Pers çiçek motifleriyle bezenmiş saf beyaz mermerdendir.

RENÉ GROUSSET

LES CIVILISATIONS DE L'ORIENT

TOME IV. — LE JAPON

745

PARIS

LES ÉDITIONS G. CRÈS ET Ce

11, RUE DE SÈVRES (VIe)

RM 552

RENÉ GROUSSET

DOĞU UYGARLIKLARI

JAPONYA

IV. CİLT

PARIS

G. CRÈS YAYINLARI VE ORTAKLARI
11, RUE DE SÈVRES (VIe)

Yayın Yılı: MCM XXX (1930)

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 745

Yazar : René Grousset

Cild : Kahverengi

Ebadı :

En : 16 cm.

Boy : 22 cm.

Sayfa Adedi : VIII + 319 + 1

Not : Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil
Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

PRÉFACE

Comme les précédents volumes, celui-ci ne veut être qu'une introduction à l'esthétique de l'Orient. Ainsi que l'annonce la dédicace, il doit infiniment aux enseignements de M. Ulrich Odin qui m'a admis au privilège de son amitié et à l'intimité de sa collection. Il doit non moins à M. Serge Elisséev dont les leçons sur l'art japonais, à l'École du Louvre, et les suggestions personnelles m'ont été d'un secours que je ne dissimule point. Et comment tairai-je ma reconnaissance à l'égard de M. Vever dont le « musée » — autrement riche, ici encore que ceux de l'État — s'est une fois de plus si libéralement ouvert en ma faveur ?

C'est dire que l'introduction que voici n'a d'autre ambition que d'initier le lecteur au grand ouvrage de M. Elisséev sur l'archéologie japonaise, à paraître prochainement aux éditions Auguste Picard, ainsi qu'au catalogue de la collection Odin, tome XIV de la série *Ars Asiatica* des éditions Van Oest ; de rappeler enfin tout ce que les fervents de l'esthétique orientale doivent à M. Henri Vever.

Je profite de cette occasion pour remercier une fois de plus le savant éditeur d'*Ars Asiatica* et de la *Bibliothèque d'Art du Musée Guimet*, M. Van Oest dont l'amitié a exceptionnellement abaissé en ma faveur, au cours de ces quatre volumes, la barrière de tous les *copyright*.

Je remercie également les éditeurs japonais du Shim-bishoin, qui, à la demande de M. Sylvain Lévi, ont bien voulu m'autoriser à reproduire quelques-unes des planches de leurs magnifiques séries d'albums : *Japanese temples and their treasures*, et : *Selected relics of Japanese art*. Il va sans dire que tout étudiant de l'art japonais doit se reporter à ces grandes publications.

Un mot encore. Ici, comme dans les trois tomes précédents, je prie le lecteur de ne pas s'étonner de la place réduite faite à telles techniques, à tels arts, à telles écoles secondaires dont je reconnais pourtant le premier l'importance intrinsèque. J'ai voulu tracer un tableau d'ensemble, montrer la continuité et aussi l'interpénétration des diverses esthétiques. J'ai dû souvent suivre mon chemin, en déplorant de ne pouvoir m'arrêter en cours de route devant les sentiers latéraux qui eussent réclamé au moins une excursion. Je me réserve du reste de reprendre ailleurs la question pour essayer d'établir en *humanisme universel* le bilan des valeurs inventoriées au cours des quatre présents volumes.

Ön Söz

Önceki kitaplar gibi, bu kitap da sadece Doğu'nun estetiğine bir giriş niteliğindedir. Adına ithaf edilen bu eser, koleksiyonunun zenginliğini ve arkadaşlığını benden esirgemeyen M. Ulrich Odin'in bilgilerine çok şey borçludur. Ayrıca Louvre Okulu'nda Japon sanatı üzerine ders veren Sayın Serge Elisséev'in ve önerilerinin benim imdadıma yetiştiğini de asla gizleyemem. Hâlen, devlet müzelerinin-
kinden bile birçok açıdan daha zengin olan müzesini benim yararlanabilmem için cömertçe bir kez daha açan sayın Vever'e karşı minnettarlığımı nasıl ifade etmem.

Okuyucuyu Sayın Elisséev'in Japon arkeolojisi hakkındaki büyük eserinden haberdar etmekten başka amacı olmayan bu giriş, yakında Auguste Picard yayınlarında ve Van Deste yayınlarının Odin koleksiyonu kataloğunun *Ars Asiatica* [Asya Sanatı] serisinin XIV. cildinde yayınlanacak demektir. Son olarak Doğu estetiği hayranlarının her şeyi Henri Vever'e borçlu olduklarını da hatırlatmak gerekir.

Arkadaşlığından dolayı, bu dört cilt boyunca tüm telif hakları engelinin benim yararına istisnai olarak kaldıran Guimet Müzesi Sanat

Kütüphanesi'nin ve Asya sanatının âlim yayımcısı sayın Von Oest'e bu vesileyle bir kez daha teşekkür etmek isterim.

Sayın Sylvian Lévi'nin ricası üzerine Japon Tapınaktan ve Hazine-leri, Japon Sanatının Seçkin Eserleri adlı muhteşem albüm dizilerinin birkaç resmini yeniden kopyalamama izin veren Shimbishoin'in Japon yayımcılarına da teşekkür ederim. Hiç şüphesiz Japon sanatıyla ilgilenen her öğrenci, bu önemli yayınlara başvurmalıdır.

Bir şey daha, önceki üç ciltte olduğu gibi burada da gerçek değerini ilk olarak benim kabul etmiş olmama rağmen, bu tür tekniklere, sanatlara ve bu çeşit ikinci ekollere, fazla yer vermemiş olmama, okuyucunun şaşımamasını rica ediyorum. Bütünü oluşturan bir tablo çizmeyi, devamlılığını ve aynı zamanda farklı estetik sunumların göstermeyi arzu ettim. En azından bir gezintiyi gerekli kılan ara yolların karşısında, devam eden ana yolda duramamaktan ötürü üzülerek çoğunlukla yoluma devam etmek zorunda kaldım. Bu dört cilt boyunca dökümü yapılan değerlerin bilânçosundan "evrensel hümanizm"i oluşturmaya denemek için bu sorunu ayrıca ele almayı uygun bir zamana bırakıyorum.

Sayfa : 24

Les poètes de

ce recueil, Hitomaro, Akahito, le prince Aki, dépassent en impressionnisme frissonnant leurs contemporains, les grands poètes T'ang que nous avons cités au volume précédent (1) :
 « Sur les fleurs du prunier, épaisse tombe la neige. J'ai voulu en recueillir pour te la montrer, mais elle a fondu dans mes mains. » — « Parmi les collines la neige encore demeure, mais les saules où les torrents se joignent sont en pleins boutons. » —
 « Tombe doucement, ô pluie de printemps ! et n'éparpille pas les fleurs des cerisiers avant que je les ai vues. » — « Quand je sortis sur la lande où la brume s'élevait, le rossignol chanta ; le printemps, semble-t-il, est venu. » — « A quoi comparerais-je cette vie que nous vivons ? Elle est comme une barque qui au point du jour s'éloigne à force de rames et ne laisse aucune trace derrière elle. » — « Le ciel est une mer où montent des

Sayfa : 24

flots de nuages; et la lune est une barque; vers les bosquets d'étoiles elle s'avance à la rame. » (Traduction W. G. Aston - H. D. DAVRAY.)

..

Sayfa 24

Bu derlemenin şairleri olan Hitomaro, Akahito ve Prens Aki, izlenimcilik akımında önceki ciltte bahsettiğimiz büyük Tang şairleri olan çağdaşlarından üstündürler:

"Erik ağacının çiçeklerinin üzerine lâpa lâpa yağar kar. Sana göstermek için bu kardan toplamak istedim, ama ellerimde eridi." - "Tepeler arasında hâlâ daha kar var, ama sellerin birleştiği yerdeki söğütler gonca goncadır." - "Ey ilkbahar yağmuru; yavaş yavaş yağ, kirazların çiçeklerini ben görmeden önce dağıtma." - "Sisin yükseldiği fundalığa çıktığımda, bülbül ötüyordu. Sanki ilkbahar gelmişti." - "Yaşadığımız bu hayatı neye benzeteceğim? Tıpkı, tan ağarırken kürekleri sayesinde uzaklaşan ve arında hiç iz bırakmayan bir kayak gibi." - "Gökyüzü bulut yığınlarının yükseldiği bir denizdir ve Ay bir kayıktır; yıldız demetine doğru kürekle ilerler." (Çeviri W.G. ASTON-H.D. DAVRAY - Türkçe'ye A.O. DURMUŞ.)

COURS ÉLÉMENTAIRE
De
PHILOSOPHIE

Conforme aux programmes du 31 mai 1902

SUITE DE
NOTIONS D'HISTOIRE DE LA PHILOSOPHIE

ET DE SUJETS DE DISSERTATIONS

DONNÉS À LA FACULTÉ DES LETTRES DE PARIS

PAR

ÉMILE BOIRAC

Recteur de l'Académie de Dijon
Ancien professeur de philosophie au lycée Condorcet.

VINGT-DEUXIÈME ÉDITION

REVISÉE CONFORMÉMENT AUX DERNIERS PROGRAMMES

71

PARIS

FÉLIX ALCAN, ÉDITEUR

108, BOULEVARD SAINT-GERMAIN, 108

1907

Tous droits de reproduction et de représentation réservés.

TEMEL FELSEFE DERSİ

31 Mayıs 1902 müfredat programına uygundur.

PARİS EDEBİYAT FAKÜLTESİNDE VERİLEN
FELSEFE TARİHİ KAVRAMLARI ve
KOMPOZİSYON KONULARININ ARDINDAN

ÉMİLE BOIRAC

Dijon Akademisi Rektörü

Condorcet Lisesi eski felsefe öğretmeni

EN SON MÜFREDAT PROGRAMLARINA UYGUN HÂLE GETİRİLEREK
YENİDEN OLUŞTURULMUŞ YIRMİ DOKUZUNCU BASKI

PARİS

FÉLIX ALCAN, Yayıncı

108, Boulevard Saint-Germain, 108

1907

Her türlü çeviri ve baskı hakkı saklıdır.

Çankaya Atatürk Kütüphanesi Bilgileri

Envanter No : 71

Yazar : Prof. Émile Boirac

Cild : Kahverengi

Ebadı :

En : 14.5 cm.

Boy : 22.1 cm.

Sayfa Adedi : 558

Not : Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil
Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa : 1

OBJET ET DIVISIONS DE LA PHILOSOPHIE

1. Les trois formes du savoir humain. — Le savoir humain revêt trois formes principales : la connaissance vulgaire, la science, la philosophie.

Un philosophe anglais contemporain, Herbert Spencer, les a ainsi caractérisées :

« La connaissance vulgaire est le savoir non unifié ; la science est le savoir partiellement unifié ; la philosophie est le savoir totallement unifié »

Sayfa 1

FELSEFENİN KONUSU ve BÖLÜMLERİ

1. İnsan bilgisinin üç biçimi. — İnsan bilgisi üç temel biçimi içine almaktadır: herkesin bilip kullandığı bilgi, bilim, felsefe.

Çağdaş İngiliz filozofu Herbert Spencer bu üç temel biçimi; "Herkesin bilip kullandığı bilgi, birleştirilmemiş bilgi; bilim, kısmen birleştirilmiş bilgi; felsefe, tamamen birleştirilmiş bilgi" olarak tanımlamıştır.

Sayfa : 1

3. La science. — La science au contraire recherche, a dit Aristote, le « comment » et le « pourquoi » ; c'est la recherche des causes ou des raisons des choses : elle a pour origine le besoin de comprendre, naturel à l'homme, qui se confond avec sa raison même.

Supérieure en perfection à la connaissance vulgaire, elle s'en distingue surtout par trois caractères essentiels : la certitude, la généralité, la méthode. Elle ne se compose en effet que de vérités évidentes ou prouvées. Ces vérités sont générales, c'est-à-dire qu'elles s'étendent à un nombre indéfini de cas du même genre : ce ne sont plus des faits mais des lois ; « il n'y a pas de science du particulier » disaient

Sayfa :2

tous les philosophes anciens. Ces vérités enfin sont enchaînées entre elles dans un ordre tel qu'elles se soutiennent et s'expliquent les unes les autres. Elles se réduisent ainsi à un petit nombre de vérités fondamentales ou principes dans lesquelles toute leur suite a sa raison, et c'est là le sens de la formule : la science est le savoir humain partiellement unifié

La science permet non seulement de comprendre les choses, mais encore de les maîtriser, : savoir, c'est aussi prévoir et pouvoir. La puissance de l'homme, a dit Bacon, est en raison de sa science

Sayfa 1

3. Bilim. – Oysa bilim, Aristoteles'in de söylemiş olduğu gibi "nasıl" ve "niçin'i" araştırır. Bilim, nedenlerin ya da şeylerin araştırılmasıdır. Bilimin kökeninde, insanın kendi aklı ile birbirine kanşan, insana özgü anlama ihtiyacı yatmaktadır.

Yeterlilik açısından herkesin bilip kullandığı bilgiden çok daha üstün nitelikteki bilim, özellikle üç temel ölçüt ile diğerlerinden ayrılmaktadır: **kesinlik, genellik, yöntem**. Gerçekten de bilim, sadece açık seçik görülebilen ya da kanıtlanmış gerçeklerden meydana gelmektedir. Bu gerçekler, genel gerçeklerdir, yani onlar aynı türdeki durumun sonsuz sayısına yayılmaktadır. Bunlar, artık eylemler değil yasalardır. Tüm eski felsefeciler "özellği olanın bilimi yoktur" diyorlardı. [sayfa 2] Sonuçta bu gerçekler, kendi aralarında birbirlerini desteklemekte ve birinin diğerini açıklar nitelikteki bir düzen içinde birbirlerine zincirleme bağlanmaktadır. Böylelikle gerçekler, kendi kendilerini takip eden az sayıda temel gerçeklere ya da ilkelere indirger. Bu temel gerçeklerin ya da ilkelerin içinde yer alan gerçeklerin devamı, kendine özgü bir mantığa sahiptir. Formülün anlamı orada yatmaktadır: Bilim, insan bilgisinin kısmen bütün hâline getirilmiş biçimidir.

Bilim, sadece şeylerin anlaşılmasını sağlamakta kalmaz, onun egemenliği altına da alır. Bilmek aynı zamanda öngörmek ve muktedir olmaktır. Bacon, insanın gücünün, onun kendi biliminin nedeni olduğunu söylemiştir.

Sayfa : 2

5. Objet et divisions de la philosophie. — Mais ces premiers principes, ces raisons suprêmes, envisagés en eux-mêmes, constituent pour la philosophie des objets déterminés dont elle est proprement la science; et il redevient vrai de dire, à ce point de vue, que la philosophie est une science ou tout au moins une étude particulière, ayant son domaine propre, distinct et séparé de celui de toutes les autres sciences. Quel est ce domaine?

Sayfa 2

5. Felsefenin konusu ve bölümleri. – Ama bu ilk ilkeler, bu yüce mantıklar, kendi içlerinde göz önünde bulundurulduğunda, tam anlamıyla bilim olarak tanımlanmış şeylerin felsefesi için oluşturulmuş olur. Bu bakış açısıyla felsefenin, bir bilim ya da en azından kendine özgü, farklı ve diğer tüm bilimlerin alanından ayrı bir alana sahip olma özelliği olan bir inceleme olduğu gerçeğini burada söylemek gerekir. Bu alan nedir? Bilim, sadece şeylerin anlaşılmasını sağlamakta kalmaz, onun egemenliği altına da alır. Bilmek aynı zamanda öngörmek ve muktedir olmaktır. Bacon, insanın gücünün, onun kendi biliminin nedeni olduğunu söylemiştir.

Sayfa : 495

3. Les grandes divisions de l'histoire de la philosophie. — L'histoire de la philosophie se divise, comme l'histoire générale, en trois grandes périodes :

- 1re Antiquité;
- 2e Moyen âge;
- 3e Renaissance et temps modernes.

La philosophie ancienne va de Thalès (environ 600 ans avant J.-C.) jusqu'à la fermeture de l'école d'Athènes par l'empereur Justinien (529 après J.-C.)

La philosophie du moyen âge s'étend du neuvième au seizième siècle. La philosophie moderne, préparée par la Renaissance au seizième siècle, se continue jusqu'à nos jours.

Dans ces trois périodes, la philosophie est marquée d'un caractère différent.

Elle est surtout métaphysique et morale dans la première, théologique ou religieuse et logique dans la seconde; scientifique et sociale dans la troisième.

4. La philosophie ancienne. — La philosophie ancienne comprend elle-même trois périodes :

- 1re Avant Socrate;
- 2e De Socrate à l'ère chrétienne;
- 3e De l'ère chrétienne au moyen âge.

Sayfa 495

3. Felsefe tarihinin büyük bölümleri – Tıpkı genel tarih gibi felsefe tarihi de üç büyük döneme ayrılır:

- 1° Eski Çağ;
- 2° Orta Çağ;
- 3° Rönesans ve Modern Zamanlar.

Eski çağ felsefesi Tales'den, (yaklaşık M.Ö. 500 yıl önce) İmparator Jüstinyen'in Atina okulunu kapatmasına kadar uzanmaktadır (M.S. 529).

Orta Çağ felsefesi dokuzuncu yüzyıldan, onaltıncı yüzyıla kadar sürmektedir.

16. yüzyılda Rönesans ile oluşan Modern felsefe, hâlen günümüze kadar devam etmektedir.

Her üç dönemde de felsefe farklı bir özellik ile tanımlanmaktadır.

Birincisinde, özellikle metafizik ve ahlâkî; ikincisinde teolojik ya da dinsel ve mantıksal; üçüncüsünde ise bilimsel ve sosyal'dir.

4) Eski Çağ felsefesi – Eski Çağ felsefesi kendi içerisinde üç dönemi kapsar:

1° Sokrates öncesi;

2° Sokrates'ten Hristiyanlığın doğuşuna;

3° Hristiyanlığın doğuşundan Orta Çağ'a.

...the
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..

... ..
... ..

... ..

... ..

... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..

BERNARD GRASSET

REMARQUES SUR L'ACTION

SUIVIES DE QUELQUES RÉFLEXIONS
SUR LE BESOIN DE CRÉER
ET LES DIVERSES CRÉATIONS
DE L'ESPRIT

nrf

125

PARIS

Librairie Gallimard

ÉDITIONS DE LA NOUVELLE REVUE FRANÇAISE

3, rue de Grenelle (n°)

BERNARD GRASSET

EYLEM ÜZERİNE AÇIKLAMALAR

YARATMA İHTİYACI VE AKLIN ÇEŞİTLİ YARATILARI
ÜZERİNE BİRKAÇ DÜŞÜNCENİN ARDINDAN

PARİS

Gallimard Kitabevi
YENİ FRANSIZ DERGİSİ YAYINLARI
3, rue de Grenelle (16ème)

Çankaya Atatürk Kütüphanesi Bilgileri

Envanter No : 125

Yazar : Bernard Grasset

Cild : Kahverengi

Ebadı :

En : 13.1

Boy : 18.6

Sayfa Adedi : 74 + 1

Not : Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil
Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa :24

Quand un homme d'action écrit
ses Mémoires, il a cessé de com-
prendre son temps.

Sayfa 24

Eylem adamı anılarını kaleme aldığı zaman, o artık kendi döne-
mini anlamayı bırakmıştır.

Sayfa :25

L'activité est fille de la sensibi-
lité : les grandes actions viennent du
cœur.

Sayfa 25

Eylem, duygunun kız kardeşidir: büyük eylemler kalpten gelir

Sayfa :25

La Nature ne saurait mieux servir
un homme d'action qu'en le privant
de toute curiosité de soi-même.

Sayfa 25

Doğa, eylem adamından mükemmel bir biçimde yararlanabilmek için, onu kendine özgü her türlü kuşkuculuktan soyutlar.

Sayfa : 26

Le goût de l'action et celui de la vie intérieure ne peuvent se partager un cœur sans le déchirer.

Sayfa 26

Eylemin verdiği haz ile iç dünyanın verdiği haz, kalbi, kendi aralarında parçalamadan paylaşamazlar.

Sayfa : 31

Dans les affaires, comme en amour, il est un moment où l'on doit s'abandonner.

Sayfa 31

Tipki aşıkta olduğu gibi işlerde de öyle bir an gelir ki o an kendini işe teslim etmek gerekir.

Sayfa : 36

Si vous voulez plaire à un homme d'action, ne lui parlez pas de ce qu'il a fait, mais de ce qu'il peut faire.

Sayfa 36

Şayet eylem adamının hoşuna gitmek istiyorsanız, ona, onun yapmış olduklarından değil, neler yapabileceğinden bahsediniz.

Sayfa : 38

La bonté des hommes d'action est toujours marquée de leur despotisme.

Sayfa 38

Gerçek bir lider olmak, yapabilme gücüne sahip tek kişi olmayı gerektirir.

Sayfa : 39

Un véritable chef se réserve pour ce qu'il est seul à pouvoir faire.

Sayfa 39

Eylem insanların iyi yürekliği, daima onların zorbalıklarıyla belirtilmiştir.

Sayfa : 74

Il n'est pas de création pour soi-même, comme il n'est pas d'amour sans objet.

Sayfa 74

Tıpkı nesnesi olmayan bir aşk olmadığı gibi o, kendi için yaratılan şey de değildir.

A.32

THE BOOK OF LIFE

LE LIVRE DE LA VIE

HAYATIN KİTABI

Çankaya Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 154

Yazar : ---

Cild : Kahverengi

Ebadı :

En : 11.5 cm.

Boy : 17.8 cm.

Sayfa Adedi : 588

Not : Kitabın ilgili bölümleri Orhan Öztaşkın tarafından tercüme edilmiştir.

Ön Söz (Özet)

Hayatın Önem

Hayatın Kitabı, evrensel hayatın, özellikle bizim güneş sistemi-mizdeki hayatın bilmecelerini açıklayacak şekilde düzenlenmiştir. Bu kitabın ana amacının « Dünya'nın liderlerine, kabul edilmesiyle bir-likte, ızdırabı ve ölümü ortadan kaldıracak olan ve normal hayatı dünyada tekrar kuracak olan pratik ve tam bir plân sunmaktır ». Fa-kat, Hayatın Kitabı'nın bu kısmı bile özel bir yapı göstermemektedir. Bu kitaptaki birçok bölümü gibi sunulmuştur.

Kozmoloji'ye, Astronomi'ye, Biyoloji'ye ve Metafizik'e karşı hiç bir ilgisi olmayanlar, bilimsel belirlemelerle ilgilenmeyenler, sadece ikti-sadî ve dinî şartlarla ilgilenenler, bu kitabın lönşöz ve girişi okuduk-tan sonra, « Beşeri Kralık » kısmından okumaya başlamaları ve so-nuna kadar okumaları tavsiye olunmaktadır.

Okumanız esnasında, size vahşî gelen bazı sunumlarla karşıla-şırsanız, lütfen erken bazı kararlara varmamak için kendinize hâkim olunuz. Bu kitaptaki gerçeklerin bolluğu, sizde haksız bir acı yarata-rak, bu kitabı yar yarıya bitirmiş bir vaziyette terketmenize sebep olabilir. Bu, çok sabırlı bir şekilde, kendinize hâkim olmanız gereken, başka bir noktadır. Lütfen, kendinizin ve bütün bir insan ırkının, bu kitabın benimsenmesine ve uygulanmasına bağlı olan mutluluğu-nu unutmayınız. En azından bu sebepten ötürü, hoşunuza gitmeyen makalelerle karşılaşsanız bile, bu kitabı okumaktan vazgeçmeyin.

Çağımızın ilâhî mesajı ve beşerî hayatın bilmeceleri ile ilgili ger-çeğin bayraktan olarak Hayatın Kitabı, Dünya'nın diğer liderlerinin de onu elde etmesi ve okuyabilmesi için sizin işbirliğinize ve okuyan-ların yardımına ihtiyaç duymaktadır. Daha önce bahsedildiği gibi, sadece bu kitapta sunulan planın kabul edilmesi ve uygulanması bi-le, insanlığı fakirlikten, sefaletten, ızdıraptan ve ölümden kurtarabi-lir. Bugün, ilâhî başka mesajlar bize daha iyi planlar getirinceye ka-dar, bunu hiç bir şey, daha iyi bir şekilde yerine getiremez.

Yardımlınız, sizden saygıyla rica edilmektedir. Size, Göklerdeki Babamız için [Allah'ınız için] ve ızdırap çeken insanlık için, durumun ciddiyeti sizi sessizliğinizi korumaya zorlamadan evvel, Hayatın Kitabını kendi ana dilinize çevirtmenizi, Ülkenizin liderlerine bu kitabın kopyalarını sunabilmek için hiç vakit geçirmeden yayınlamanızı istirham ediyoruz.

Çok kısa olan bu önsözü okuduğunuz zaman veya Hayatın Kitabı'ndaki konularla ilgili olan bahisleri okuduğunuz zaman ya da Fransızca versiyonun son kısmı olan özeti okuduğunuz zaman, bu kısımlardan ötürü, bu kitabın tamamı hakkında bir yargıya varmayınız. Zira, bu kitapta sunulan konular çok geniştir. Şayet İngilizce bilmiyorsanız, bu kitabı ana dilinizi tercüme ettirme zahmetine katlanmaya değeceğini emin olunuz. Zira, bu kadar fazla gerçeği bir arada bulunduran bir derlemeyi hiç okumamışsınızdır.

Şayet Göklerdeki Babamızı [Allah'ınızı] seviyorsanız, onun çocuklarına [kullarına] karşı olan vazifelerinizi lütfen ihmal etmeyiniz. Bu vazifelerinizi doğru bir şekilde yerine getirirseniz, « O » sizi daima rahmet edecektir.

Sayfa : 7

LA LIVRE DE LA VIE

CONTENANT:

- 1er. L'exposition de l'objet de la vie universelle pour la première fois en registre.
- 2me. Un système Cosmologique entièrement nouveau.
- 3me. Le plan pour eliminer la crise mondiale.

Sayfa : 7

- 4me. Le plan pour eliminer de la souffrance, de toutes les branches de la vie.
- 5me. Les Moyens nécessaires à retablir de la santé, du bonheur et de la félicité pourtout.
- 6me. La formule pour retablir de la paix permanente partout daus le monde.
- 7me. Le plan pour resoudre tous les problêmes de la vie humaine d'une manière satisfaisante.
- 8me. Les moyens d'instituer de la vie normale.
- 9me. Les éléments d'une langue internationale entièrement nouvelle.

Sayfa 7

HAYATIN KİTABI ŞU BÖLÜMLERİ İÇERMEKTEDİR :

1. Beynelmilel hayatın konusunun sunumu, ilk defa kayda geçmiş tir.
2. Tamamıyla yeni bir kozmolojik sistem.
3. Bir Dünya krizini engellemek için plân.
4. Hayatın bütün dallarındaki ızdırabı ortadan kaldırmak için plân.
5. Sağlığı, iyiliği ve mutluluğu oluşturmak için gerekli olanaklar.
6. Dünya'nın her tarafında sürekli barışı kurmak için formül.
7. Beşerî hayatın bütün problemlerini çözmek için plân.
8. Normal hayatı kurabilmek için olanaklar.
9. Tamamıyla yeni bir uluslar arası lisanın unsurları.

Hayat Kitabı adlı bu eserin sahibi, bilimsizliği kendi ismiyle "tutanağuna ve kitabının başına geçirmediğini; buna sebep olarak ta, çindiye kadar dünyayı düzeltmeye çalışmış mücedditlerin daha utanıp utıyada kendi şahsiyet ve isimleri etrafında fazla ısrar ettiklerini ve bu yüzden muvaffak olamadıklarını; onları bu yanlış yola sevkeden kuvvetin, kendi tabiriyle "Karanlığın Kuvvetleri" olduğunu söylüyor. Değeriyeti nefsanelet ve ıstıraptan kurtararak için, hayati mesulcelerine mütasallık hakikatlerin herkençe bilinmesini ^{ve bu husustaki hakika} te etmek için tutulacak yol ise doğrudan doğruya göstermek ulukiyetle temasa gelmektedir.

Böyle vahit ve ilham tarikiyle cehalet perdesinin yırtılabilmesi için bazı maniselerin ortadan kalkması lazımdır, ki -şekilleri:

- 1-Karanlığın kuvvetlerine karşı hayırlıklı bulanulması.
- 2-Bütün fenalıkların kükül olarak itibariy'e her şekilde temallik arzusu.
- 3-Fenallık arzusunun tepke türü ortadan kaldırılması mümkün olmadıça cihetle, her şekilde hususî edlikiyet.
- 4-Insanı masıye bağlaması ve hali ihmale sevketmesi dolayısı ile "dogmatism" ve her türlü re'oralara karşı isteksinlik.
- 5-Karanlığın kuvvetlerinin insan işlerine müdahalesini kolaylaştıran her türlü teşkilat. (Tevcir altında kalabilecek otoritelerin sayısı ne kadar az olursa Karanlık Kuvvetlerinin fena niyetleri aralarında e derecede güçsüze yayılır.)
- 6-Şahsî otoritenin tamamen ilgası. Bu suretle hiç bir isin, arhasından gidilecek bir otorite haline gelmeyecektir. (Adlar kaybolup, yalnız prensipler ve fikirler liyakatlerine göre hükme sürerectir.)

48 İsmi eshifemin korğısındaki **Hayat Kuvvetleri** adlı rivce epey enteresandır:

Bu altta "haricî karanlık" denilen yerden ilk çarkın dişlerine tutunan bir insan döne döne ikinci çarka yaklaşıyor. Bu anda çok yaklaştığı ikinci çarka pupası bilecek itidarı gösteririse, onun, "yeni ikinci çarkın devrinde yukarı doğru yökneliyor. İkinci çarka

en fazla yaklaştığı sırada ces tutunup yükselmeye mütemadiyen
olduğu yerde dönmekte olan birinci çark kaidesine göre evvelce
çıkmaş olduğu "haricî karanlık" a atıyor. İkinci çark çukak
liyakatini gösteren fert, nihayet üçüncü çark en yakın bir variyete
geliyor. Burada da gene birinci ve ikinci çarklar arasındakiine
benzer bir hal vardır. Değerbilince üçüncü çark tutunarak onuncu
en üst kademesine varıyor ki, bunun adına me'hal muharrir "normal
hayat" ismini vermiştir. İkinci çarkten üçüncüye geçiş kadretini
göstereniyse gene ilk neyet ettiği "haricî karanlığa" yuvarlanıyor
Tuhari tevecvüh eden yolla "teklâül" ismini veriyor; ve bunu 12
çarkten mürekkep dört yol halinde tasavvur ederek birinciine
Bin Yolu, ikincisine Fen Yolu, üçüncüsüne Ökoncei Yolu, dördüncüsüne,
Sanothar Yolu isimlerini veriyor. Aynı yollardan "haricî karanlığa"
gidice "tereddî" ismini vermiştir. Diğer taraftan "haricî karanlık-
la" "normal hayatı biri birine bağlayan "ruh iplikleri" vardır.

Bu resimle canlandırmak istediği "dogmatice"e dayananların
Gecirindeki bulundukları çarkın bir üstündekine çıkamayarak, hep
enkiye bağlı kaldıkları, ve normal hayata ulaşacak yerde, haricî
karanlığa yuvarlandıkları kayfıyatıdır.

1907 - 1911

* ١٤١٨ هـ ١٢ * 1 Agustus 1318

COLLECTION D'AUTEURS ÉTRANGERS CONTEMPORAINS

LE RÔLE MORAL
DE LA
BIENFAISANCE

PAR

HERBERT SPENCER

TRADUCTION de M. E. CASTÉLOT

UNION ÉDITEUR, 10, RUE DE LA HARPE

ET

M. E. MARTIN SAINT-LÉON

ÉDITEUR AU MONT

PARIS

GUILLAUMIN ET Ce, ÉDITEURS

Et la Collection des principaux écrivains, du Journal des Économistes,
du Dictionnaire de l'Économie politique,
du Dictionnaire universel du Commerce et de la Navigation

11, RUE RICHELIEU

1893

61

ÇAĞDAŞ YABANCI YAZARLAR DİZİSİ

YARDIMSEVERLİĞİN

AHLÂKÎ ROLÜ

HERBERT SPENCER

ESKİ BELÇİKA KONSOLOSU BAY E. CASTELOT ve HUKUK
DOKTORU BAY E. MATIN SAINT-LÉON

PARİS

Önemli İktisatçılar dizisinin, Ekonomistler Dergisinin,
Siyasi Ekonomi Sözlüğünün, Denizcilik ve Ticaret Evrensel
Sözlüğünün Yayıncıları

GUILLAUMIN VE ORTAKLARI

14, Rue Richelieu

1895

Çankaya Atatürk Kütüphanesi Bilgileri

Envanter No : 61

Yazar : Herbert Spencer

Cild : Kırkız

Ebadı :

En : 14 cm.

Boy : 22.7 cm.

Sayfa Adedi : VIII + 258

Not : Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil
Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

CHAPITRE PREMIER

DES DIFFÉRENTS GENRES D'ALTRUISME

*X ma invasi per Auguste Comte per Sin
u constant (Göçmen) - M.*

Ön Söz

I. BÖLÜM

ÖZGEÇLİĞİN (Başkalarını düşünülük) FARKLI TÜRLERİ

Bencilliğin karşıt anlamını vermesi için Auguste Comte tarafından uydurulmuş bir kavram.

RELIGION

ET

ÉVOLUTION

—
TROIS CONFÉRENCES FAITES A BERLIN

Les 14, 18 et 19 Avril 1908

PAR

ERNEST HAECKEL

Professeur à l'Université d'Helm

—
Traduit de l'allemand par C. BOS

Docteur en Philosophie

—
91

PARIS

LIBRAIRIE C. REINWALD

SCHLEICHER FRÈRES, ÉDITEURS

61, Rue des Saints-Pères, 61

—
Tous droits réservés.

DİN VE GELİŞİM

Berlin'de Yapılan Üç Konferans
14, 16 ve 19 Nisan 1906

d'léna Üniversitesi Profesörlerinden

ERNEST HAECKEL

Felsefe Doktoru C. BOS tarafından Almandan çevrilmiştir.

PARİS

C. REINWALD KİTAP EVİ
SCHLEICHER KARDEŞLER, EDITÖRLER
61, RUE DES SAINTS-PÈRES, 61

Tüm hakları saklıdır.

Çankaya Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 91

Yazar : Prof. Ernest Haeckel

Cild : Kahverengi

Ebadı :

En : 13.1 cm.

Boy : 19.1 cm.

Sayfa Adedi : 136

Not : Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil
Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa : 9

La première vaste théorie évolutionniste, dans le
 * بنیاد بنیاد - علم کرم - بنیاد بنیاد
 بنیاد بنیاد

* Okunamadı.

Sayfa : 10

domaine cosmologique, a été posée en 1755, par notre
 célèbre philosophe critique, Emmanuel Kant, dans sa
 belle œuvre de jeunesse intitulée: *Histoire naturelle du
 monde et théorie du Ciel*, ou *Essai sur la composition
 et l'origine mécanique du Cosmos*, d'après les principes
 newtoniens.

Sayfa 9-10

Kozmoloji (evren bilimi) alanındaki ilk geniş çaplı evrimci kuram,
 1755 yılında tanınmış eleştirmen felsefecimiz Emmanuel Kant tara-
 findan Evrensel Doğa Tarihi ve Gökler Kuramı ya da Newton kanun-
 larına göre "Evren'in Mekanik Kökeni ve Oluşumu Hakkında De-
 neme" adlı güzel bir gençlik eserinde ortaya konulmuştur.

Sayfa : 10

Remarquez bien que, dans le

titre, l'auteur insiste sur l'origine *mécanique* du monde
 et les principes newtoniens de son explication, c'est-à-
 dire que le caractère rigoureusement *moniste* de la cos-
 mogonie tout entière et la valeur absolue des lois de la
 nature sont clairement exprimés.

DİN VE GELİŞİM

Sayfa 10

Eserin başlığında, yazarın yaptığı yorumlarda evrenin mekanik kökeni ve Newton kanunları üzerinde durduğunu, yani tüm kozmogoninin tamamen tekçi özelliğini ve doğa kanunlarının mutlak değerini açık bir biçimde ifade ettiğine dikkat edin.

* Okunamadı.

Sayfa :12

Mais,

à elle seule, la durée de la période organique de l'histoire de la terre, c'est-à-dire la longueur du temps pendant lequel les êtres vivants, animaux et plantes, se sont développés à la surface de la terre, doit être évaluée à plus de cent millions d'années. Ces données géologiques et paléontologiques ont détruit la légende courante au sujet de l'œuvre des six jours, accomplie par un Créateur personnel.

* سجدہ گنجائے

* Okunamadı

Sayfa 12

Ancak dünyanın bu tarihsel oluşum döneminin süreci bile, yani canlıların, hayvanların ve bitkilerin yeryüzünde oluştuğu sıradaki zamanın uzunluğunun yüz milyon yıldan daha fazla olması gerektiği tahmin edilmelidir. Bu jeolojik ve paleontolojik veriler, evrenin özel bir tann tarafından altı günde yaratıldığını anlatan yaygın efsaneyi yıkmıştır.

Sayfa : 13

Remarquons en passant que l'étude de la géologie, les réflexions qu'elle fait naître au sujet de la durée énorme des périodes du développement cosmique, l'accoutumance aux simples causes mécaniques qui le modifient sans cesse, tout cela est de la plus haute importance pour le progrès des lumières.

* Okunamadi.

Sayfa 13

Jeolojinin incelenmesi ve bunun sonucunda kozmik gelişim dönemlerinin çok uzun bir süre olduğu konusunda ortaya çıkan düşünceler, (Musa peygamberin anlattısını) durmadan basit mekanik sebeplere olan alışkanlık gibi şeylerin bilginin gelişmesi için çok büyük önem taşıdığını yeri gelmişken belirtelim.

Sayfa : 13

Le processus de l'évolution est plus difficilement abordable dans la nature organique. Mais ici il faut distinguer, dans le développement biologique, deux séries différentes de phénomènes, entre lesquelles seule la loi fondamentale biogénétique formulée par nous (1866) établit un étroit rapport causal : la plus ancienne est l'ontogénie, la plus jeune, la phylogénie.

در مورد سبب تکوین
در مورد سبب تکوین

* Okunamadi.

** Okunamadi.

*** Okunamadi.

Sayfa 13

Evrım süreci, organik doğada en zor ele alınabilen konudur. Ancak burada, biyolojik gelişim içinde iki farklı fenomen dizisini ayırt etmek gerekir. Bu iki fenomen dizisi arasında, sadece bizim tarafımızdan 1866 yılında kaleme alınan biyogenetik temel yasa sıkı bir nedensel ilişki kurar. [Bu iki fenomenden] en eskisi ontojeni [birey oluşumu], en yenisi filojeni [soy oluşumu]dir.

Sayfa :14

*
فوق الحیاتیات
تحت الحیاتیات

Wolff avait, en outre,

montré que ces éléments très simples engendrent peu à peu les divers organes et qu'on peut suivre pas à pas la série de ces réelles néoformations.

**
فوق الحیاتیات
تحت الحیاتیات

* Okunamadi.

** Okunamadi.

مفهوم انتظامی

*** Okunamadi.

**** Okunamadi.

Sayfa 14

[G.F] Wolff, ayrıca bu çok basit unsurların [hücrelerin] giderek çeşitli organları meydana getirdiğini ve bu gerçek yeni oluşumlar dizisinin adım adım izlenebildiğini göstermiştir.

Sayfa :15

Elle obtint peu après, en botanique, une légitime consécration, due surtout à M. Schleiden, d'Iéna, ce *
naturaliste ingénieux qui, en fondant la *Théorie cellulaire* (1838), donna à la biologie tout entière une base nouvelle. Mais c'est seulement vers le milieu du dix-

فوق الحیاتیات

Sayfa : 13

neuvième siècle qu'on en vint graduellement à reconnaître ce fait important que l'œuf des plantes et des animaux n'est autre chose, lui aussi, qu'une simple cellule, et que cet « organisme élémentaire » est la source d'où sortent peu à peu, par épigénèse, après de nombreuses subdivisions des cellules, après une division du travail poussée très avant, les tissus et les organes ultérieurs.

* Okunamadi.

** Dini düşünce

***Okunamadi.

Sayfa 15

Botanik alanında embriyoloji, özellikle M. Schleiden'den hareketle kısa bir süre sonra yasal olarak benimsenmiştir. Becerikli bir doğa bilimci olan d'léna, 1838 yılında hücre kuramını oluşturarak biyoloji bilimine yepyeni bir temel kazandırmıştır. Ancak XIX. yüzyılın ortalarına doğru, şu önemli olay aşama aşama kabul edilmiştir: Bitkilerin ve hayvanların yumurtalarının da basit bir hücreden başka bir şey olmadığı ve bu temel organizmanın, sıralı oluş yoluyla çok önce başlayan bölünme işinden ve sayısız hücre alt bölünmesinden sonra dokuların ve sonraki organların çıktığı bir kaynak olduğu anlaşılmıştır.

Sayfa : 15

**

Chacun de nous, au commencement de son existence individuelle, était une simple sphère de plasma, d'un quart de diamètre, enfermée dans une enveloppe et contenant au centre un noyau solide; c'est là tout. Grâce à ces importantes décou-

* Okunamadi. ** Dini düşünce

Page 15

Her birimiz, bireysel varlığımızın başında, dış zaria kaplı ve ortasında katı bir çekirdek bulunan çeyrek milimetre çapında bir plâzma küresiydik. Bu önemli embriyolojik gelişmeler sayesinde, uzun yıllar boyunca karşılaştırmalı anatomi tarafından yürütülen insan organizmasının yaratılışıyla ilgili varsayımlar doğrulanmıştır.

5070 J. Neurosci., September 24, 2008 • 28(39):5063–5070

Figure 1 consists of two bar charts. The left chart is titled 'All respondents' and the right chart is titled 'Respondents who have been personally affected by the economic crisis'. Both charts show the percentage of respondents for four levels of agreement with the statement 'The government should do more to help people who are struggling financially'. The y-axis represents the percentage, ranging from 0 to 100. The x-axis lists the levels of agreement: Strongly agree, Somewhat agree, Somewhat disagree, and Strongly disagree.

Level of Agreement	All respondents (%)	Respondents who have been personally affected by the economic crisis (%)
Strongly agree	~65	~75
Somewhat agree	~25	~20
Somewhat disagree	~8	~5
Strongly disagree	~2	~0

Dans quelle mesure cette théorie est-elle justifiée, dans quelle mesure convient-il de la modifier par des théories plus nouvelles, telles que la théorie du plasma germinatif de Weismann (1884), celle de la mutation de De Vries (1900)?

• Okunamide.

•• Okunamade

Santa 18

Bu kuram hangi oranda doğrulanmıştır? 1900 yılında De Vries'in mutasyon (değişim) kuramı ve 1884 yılında Weismann'ın tohum plâzması kuramı gibi daha yeni kuramlarla değiştirilmeye hangi oranda uygundur?

Sept 1999

Je repris moi-même (1874) l'essai tenté dès 1866 pour reconstituer hypothétiquement et approximativement, à l'aide de l'anatomie comparée et de l'ontogénie, sans négliger la paléontologie, la série entière des animaux disparus qui figurent les ancêtres de l'homme.

• **Okunamadu**

Sayfa 19

1866 yılından itibaren, karşılaştırmalı anatomi ve ontogeni yardımıyla, Yontma Taş bilimini de (paleontoloji) ihmal etmeden insanların atalarını oluşturan kaybolmuş hayvanların tümünü varsayımsal ve yaklaşık olarak yeniden oluşturmak için girilen deneyi 1874 yılında bizzat kendim tekrar ele aldım.

Sayfa : 32

* Des milliers de découvertes et d'observations nouvelles, faites dans toutes les branches de la botanique et de la zoologie, de la protistique et de l'anthropologie, sont devenues autant d'arguments à l'appui du transformisme, autant de données empiriques sur l'histoire des familles.

* Okunamadı.

Sayfa 32

Botanik'in, zoolojinin, tek hücreliler biliminin ve antropolojinin tüm dallarında yapılan binlerce yeni buluş ve gözlem, Dönüşümcülük Kuramı'na destek olan pek çok kanıt ve familyanın kökeni konusunda çok sayıda deneysel veri sağlamıştır.

Sayfa : 32

Les sciences anthropologiques un peu plus éloignées : l'ethnographie et la sociologie, l'éthique et la jurisprudence, elles aussi, contractent des liens toujours plus étroits avec la théorie de la descendance et ne peuvent plus se soustraire à son influence.

**

* علم صبا یسریه + علم فزین کام

Sayfa 32

Antropoloji bilimleri [soy kuramına] biraz daha uzaktır. Budun betim, toplum bilim, ahlâk bilim ve hukuk bilim ise soy kuramıyla daima çok sıkı bağlarla iç içe geçer ve onun etkisinden artık kurtulamaz.

* Okunamadı.

** Okunamadı.

Sayfa : 33

Cet entomologue pénétrant et érudit s'était déjà fait connaître avantageusement parmi les zoologistes par une série d'excellentes observations sur la vie des forrms et des parasites qui élisent domicile dans leurs demeures, en particulier des petits coléoptères qui, précisément en s'adaptant à ces conditions spéciales de vie, subissent une transformation très curieuse ;

...
بنت حرم

...

* Okunamadı.

Sayfa 33

Zeki ve bilgin bir kişi olan bu entomolog (P. Erich Wasmann), kendi yuvalarında yerleşen parazitlerle kanıncaların ve özellikle bu özel yaşam şartlarına tam olarak uyum göstererek çok ilginç bir evrim geçiren kın kanatlıların yaşamı hakkında yaptığı bir dizi başarılı gözlemlerle zoologlar arasında kendini olumlu bir biçimde önceden kabul ettirmiştir.

Sayfa : 34

* ...
...
...

Ce remarquable livre de Wasmann est un chef-d'œuvre de aléoplistique et de l'art jésuitiques de la déformation ; il est composé de trois parties tout à fait différentes.

* Okunamadı.

Sayfa 34

Wasmann'ın ("Modern Biyoloji ve Evrim Kuramı" adlı) bu önemli kitabı, alısfistik ve bazulmuş Cizvit sanatı konusunda bir baş yapıtıdır; birbiriiyle tamamen farklı üç bölümden oluşmaktadır.

Sayfa : 34

* L'entomologue érudit nous donne ici un exposé intéressant des résultats de ses longues recherches sur la morphologie et l'écologie des fourmis et de leurs parasites, les myrmécophiles;

* Okunamada.

Sayfa 34

Bilgin entomolog, bize burada (eserin ikinci bölümünde) karınca-ların ve onların parazitleri olan karınca yiyeenlerin ökolojişi ve morfolojişi üzerinde yaptığı uzun araştırmaların sonuçlarının ilginç bir sunumunu vermektedir.

Sayfa : 48

Un peu plus tard seulement, le problème s'éclaira d'une lumière inattendue, grâce aux découvertes surprenantes de Kowalevsky, qui révélaient, sur tous les points essentiels, l'identité du développement embryologique chez le dernier des vertébrés (l'amphioxus), et chez un faucier inférieur (l'ascidie). D'autre part, grâce à de nombreuses découvertes faites au cours des années suivantes sur la formation des feuilletts germinatifs chez les animaux les plus divers, notre ho-

Sayfa : 48

rizon embryologique s'élargit de telle sorte qu'en 1872, dans ma monographie des éponges calcaires, je pus démontrer la complète homologie, chez tous les métazoaires, du goblet germinatif à deux feuilletés, la gastrula;

Sayfa 48

Ancak çok kısa bir süre sonra, bir alt gömleklide (ascidie) ve omurgalıların son türünde (amphioxus), embriyolojik gelişim benzerliğini tüm temel noktalarda gösteren Kowalevsky'nin şaşırtıcı keşifleri sayesinde sorun, bir anda aydınlığa kavuşmuştur. Ayrıca birbirinden çok farklı hayvanlarda filiz hâlindeki kırkbayırların oluşumu konusunda, sonraki yıllar boyunca yapılmış olan sayısız keşifler sayesinde, embriyoloji alanında ülkemiz öylesine gelişmiştir ki 1872 yılında **kalkerli süngerler** üzerine yazdığım inceleme yazımda, bütün çok gözellerde gastrula (embriyonun gelişim süreci) adı verilen iki kırkbayırlı filizlenmeyle ilgili goblet'in tam benzerliğini göstermeye çalıştım.

Sayfa : 49

Aidé par ces grands progrès de la phylogénie naissante, m'appuyant sur les nombreuses découvertes récentes de l'anatomie comparée et de l'ontogénie, auxquelles ont collaboré tant d'observateurs remarquables, j'ai pu, en 1874, me risquer pour la première fois à exposer dans son ensemble l'histoire tout entière des origines de l'homme. Je n'ai cessé de m'appuyer sur le terrain solide de la loi fondamentale biogénétique, en ce sens qu'en face de chaque fait embryologique, j'ai

Sayfa : 49

cherché à établir une cause phylogénétique. Mon *Anthropogénie*, dans laquelle j'essayai d'abord de résoudre cette tâche difficile, fut, à la suite d'importantes découvertes ultérieures, augmentée et complètement remaniée; la dernière édition (1903), comprend trente leçons en deux volumes dont le premier est consacré à l'ontogénie, le second à la phylogénie (9).

Sayfa 49

Yeni doğan filojeninin bu büyük gelişimlerden yararlanarak ve kayda değer çok sayıda gözlemin eklendiği ontogeninin ve karşılaştırmalı anatominin sayısız yeni keşfine dayanarak 1874 yılında ilk kez insan kökeninin eksiksiz tarihini, bir bütün olarak ortaya koymaya başlayabildim. Biyogenetik temel yasanın sağlam zeminine dayanmayı sürdürdüm, bu anlamda her embriyolojik olay karşısında filo-genetik bir sebep bulmaya çalıştım. İçinde öncelikle bu zor işi çözümlenmeye çalıştığım *Anthropogénie* adlı eserim, daha sonra yapılan önemli keşiflerin ardından tamamen yeniden ele alınmış ve geliştirilmiştir. 1903 yılındaki son baskısı, birincisi ontogeniye ikincisi ise filojeniyeye ayrılmış iki cilt hâlinde otuz dersi içermektedir.

Sayfa : 60

* * * Nous remar- * * *
 quons, en particulier, la chorde ou larve de chorde,
 forme germinative très simple ressemblant à un ver,
 sans membres, encore dépourvue de tête et d'organes
 sensoriels supérieurs; le corps ne consiste qu'en six or-
 ganes primitifs, absolument simples.

Sayfa 60

Özellikle kollar ve bacaklar olmayan, ayrıca başı ve gelişmiş duyu organları bulunmayan bir solucana benzeyen ve çok basit bir tohum biçimi olan chordula veya chorda larvasını bulduk; bedeni sadece tamamen basit altı ana organdan ibarettir.

* Okunamadı.

** Okunamadı.

*** Okunamadı.

Sayfa : 61

*. Il en va tout autrement si nous empruntons à un domaine plus éloigné, la paléontologie, ses preuves palpables. * Okunamadı. ** Okunamadı.

Sayfa 61

Daha uzak bir alan olan Yontma Taş Bilimi'nin somut kanıtlarını ödünç alırsak tamamen farklı bir şey söz konusu olur.

Sayfa : 62

* Dans les plus profondes des couches suivantes, appartenant à la période paléozoïque, nous trouvons les plus anciens restes pétrifiés de vertébrés, des poissons primitifs de la période silurienne (silaciens), et des poissons à émail (ganoides). Ceux-ci sont suivis dans le système dévonien par les plus anciens dipneustes ou poissons amphibiens (formes de transition des poissons aux amphibiens).

* Okunamadı.

** Dini düşünce

Sayfa 62

Paleozoik Dönem'e ait olan sonraki katmanların en derinlerinde, omurgalıların en eski taşlaşmış kalıntılarını Silür Dönemi'nin ilkel balıklarını (selacienleri) ve pullu balıkları (ganoideleri) buluyoruz. Bunları Devon Sistem'inde, en eski çift akciğerliler veya karada ve denizde yaşayan balıklar (hem karada hem de suda yaşayan balıkların ara türleri) izlemektedir.

LOIS PSYCHOLOGIQUES
DE
L'ÉVOLUTION
DES PEUPLES

PAR

GUSTAVE LE BON

DIXIÈME ÉDITION

PARIS

FÉLIX ALCAN ÉDITEUR

LIBRAIRIES FÉLIX ALCAN ET GUILLAUMIN RÉUNIES

108, BOULEVARD SAINT-GERMAIN, 108

—
1911

—
tous droits de traduction et de reproduction réservés.

105

HALKLARIN GELİŞİMİNİN PSİKOLOJİK YASALARI

Yazar:
GUSTAVE LE BON

İKİNCİ BASKI

PARİS

Yayımcı: FÉLIX ALCAN
FÉLIX ALCAN VE GUILLAUMIN RÉUNIS KİTAP EVLERİ
108, BOULEVARD SAINT-GERMAIN, 108

1911

Her türlü çeviri ve baskı hakkı saklıdır.

Çankaya Atatürk Kütüphanesi Bilgileri

Envanter No : 105

Yazar : Dr. Gustave Le Bon

Cilt : Kırmızı

Ebadı :

En : 11.5 cm.

Boy : 18.1 cm.

Sayfa Adedi : 186

Not : Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil
Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa :1

LOIS PSYCHOLOGIQUES

R 84

DE

L'ÉVOLUTION DES PEUPLES

INTRODUCTION

LES IDÉES ÉGALITAIRES MODERNES
ET LES FACTEURS PSYCHOLOGIQUES DE L'HISTOIRE

La civilisation d'un peuple repose sur un petit nombre d'idées fondamentales. De ces idées dérivent ses institutions, sa littérature et ses arts. Très lentes à se former, elles sont très lentes aussi à disparaître.

Sayfa 1

HALKLARIN GELİŞİMİNİN PSİKOLOJİK YASALARI

GİRİŞ

ÇAĞDAŞ EŞİTLİKÇİ DÜŞÜNCELER VE TARİHİN PSİKOLOJİK
ETMENLERİ

Bir halkın uygarlığı çok az sayıdaki temel düşünceye dayanır. Halkın kurumları, edebiyatı ve sanatları bu fikirlerden doğar. Oluşması çok yavaş olan bu fikirlerin, kaybolması da çok yavaştır.

Sayfa :2

L'humanité s'est toujours cramponnée désespérément aux idées mortes et aux dieux morts.

Il y a un siècle et demi à peine que des philosophes, fort ignorants d'ailleurs de l'histoire primitive de l'homme, des variations de sa constitution mentale et des lois de l'hérédité, ont lancé dans le monde l'idée de l'égalité des individus et des races.

Sayfa 2

İnsanlık her zaman ölü fikirlere ve ölü tanılara umutsuzca sıkı sıkıya tutunmuştur. İnsanlığın ilkel tarihini, zihinsel yapısının değişimini, kalıtım yasalarını zaten hiç bilmeyen filozofların dünyaya, bireylerin ve ırkların eşitliği fikrini atmalarının üzerinden henüz 1,5 yüzyıl geçmiştir.

Sayfa :3

C'est en son nom que la femme moderne, oubliant les différences mentales profondes qui la séparent de l'homme, réclame les mêmes droits, la même instruction que lui et finira, si elle triomphe, par faire de l'Européen un nomade sans foyer ni famille.

Sayfa 3

Çağdaş kadın, eşitlik adı altında, kendisini erkekten ayıran derin zihinsel farklılıkları unutarak erkekle aynı haklara sahip olmayı ve aynı eğitimi almayı istemektedir ve eğer başarsa ulaşsa, Avrupalıyı evsiz ve ailesiz bir göçebeğe dönüştürecektir.

Sayfa : 5

Ce qui m'est resté de plus clair dans l'esprit, après de lointains voyages dans les pays les plus divers, c'est que chacun peuple possède une constitution mentale aussi fixe que ses caractères anatomiques, et d'où ses sentiments, ses pensées, ses institutions, ses croyances et ses arts dérivent.

Sayfa 5

Çok farklı ülkelere yaptığım uzun yolculuklardan sonra aklımda kalan en belirgin şey, her toplumun, anatomik özellikleri kadar değişmez bir kafa yapısına sahip olduğu ve duygularının, düşüncelerinin, kurumlarının, inançlarının ve sanatlarının bu kafa yapısından doğduğudur.

Sayfa : 6

Les réformateurs qui se succèdent depuis un siècle ont essayé de tout changer : les dieux, le sol et les hommes. Sur les caractères séculaires de l'âme des races que le temps a fixés, ils n'ont rien pu encore.

Sayfa 6

Yüzyıllar birbirini izleyen reformcular her şeyi değiştirmeyi denediler: Tanrıları, toprağı ve insanları... Irkların ruhunun zamanın sabitleştirdiğı yüzyıllardan beri süregelen özellikleri konusunda henüz hiçbir şey yapamadılar.

Sayfa : 7

LIVRE PREMIER

LES CARACTERES PSYCHOLOGIQUES DES RACES

CHAPITRE PREMIER

L'AME DES RACES

Les naturalistes font reposer leur classification des espèces sur la constatation de certains caractères anatomiques se reproduisant par l'hérédité avec régularité et constance. Nous savons aujourd'hui que ces caractères se transforment par l'accumulation héréditaire de changements imperceptibles; mais si l'on ne considère que la courte durée des temps historiques, on peut dire que les espèces sont invariables.

Sayfa 7

BİRİNCİ KİTAP IRKLARIN PSİKOLOJİK ÖZELLİKLERİ BİRİNCİ BÖLÜM IRKLARIN RUHU

Natüralistler, tür sınıflandırmalarını sürekli ve düzenli katılım yoluyla üreyen bazı anatomik özelliklerin saptanmasına dayandırmaktadırlar. Günümüzde, bu özelliklerin, anlaşılmasız değişimlerin katılsal birikimiyle değiştiğini biliyoruz; ama sadece tarihi zamanların kısa süresi göz önünde bulundurulursa, türlerin değişmez olduğu söylenebilir.

Sayfa : 8

Ces caractères anatomiques, ceux du moins que notre analyse peut atteindre, ne permettent que des divisions générales fort sommaires. Leurs divergences n'apparaissent que chez des espèces humaines bien tranchées : les blancs, les nègres et les jaunes, par exemple. Mais des peuples, très semblables par leur aspect physique, peuvent être fort différents par leurs façons de sentir et d'agir, et par conséquent par leurs civilisations, leurs croyances et leurs arts. Est-il possible, par exemple, de classer dans un même groupe un Espagnol, un Anglais et un Arabe? Les différences mentales existant entre eux n'éclatent-elles pas à tous les yeux et ne se lisent-elles pas à chaque page de leur histoire?

Sayfa 8

Bu anatomik özellikler, en azından analiz edebildiklerimiz, sadece son derece üstünkörü genel sınıflandırmalara olanak sağlamaktadır. Farklılıklar, ancak iyi sınıflandırılmış insan ırklarında ortaya çıkmaktadır. Örneğin beyaz ırklar, siyah ırklar ve sarı ırklar. Ama fiziki görünüşleriyle çok benzer olan toplumlar, hissetme ve davranış tarzları ve buna uygun olarak da uygarlıkları, inançları ve sanatları bakımından birbirlerinden çok farklı olabilirler. Örneğin bir İspanyolu, bir İngiliz ve bir Arabı aynı grupta sınıflandırmak mümkün müdür? Aralarındaki zihinsel farklılıklar gözlerinden belli olmuyor mu ve tarihlerinin her sayfasında okunmuyor mu?

Sayfa : 9

Les éléments de classification que l'anatomie, les langues, le milieu, les groupements politiques ne sauraient fournir, nous sont donnés par la psychologie. Celle-ci montre que, derrière les institutions, les arts, les croyances, les bouleversements politiques de chaque peuple, se trouvent certains caractères moraux et intellectuels dont son évolution dérive. Ce sont ces caractères dont l'ensemble forme ce que l'on peut appeler l'âme d'une race.

Chaque race possède une constitution mentale aussi fixe que sa constitution anatomique. Que la première soit en rapport avec une certaine structure particulière du cerveau, cela ne semble pas douteux; mais comme la science n'est pas assez avancée encore pour nous montrer cette structure, nous sommes dans l'impossibilité de la prendre pour base. Sa connaissance ne saurait nullement modifier d'ailleurs la description de la constitution mentale qui en découle et que l'observation nous révèle.

* R. Sayfa 5

Sayfa 9

Anatominin, dillerin, ortamın, politik grupların veremediği sınıflandırma unsurları bize psikoloji tarafından verilmektedir. Psikoloji, her toplumun politik çalkantılarının, inançlarının, sanatlarının, kurumlarının arkasında, gelişiminin kaynaklandığı bazı ahlaki ve entelektüel özelliklerin bulunduğunu göstermektedir. Bir ırkın ruhu olarak adlandırılabilen şeyi bu özelliklerin bütünü oluşturur.

Her ırk, anatomik yapısı kadar değişmez bir zihinsel yapıya sahiptir. Birincisi (zihinsel yapı), beynin belli bir özel yapısıyla ilgili olmalıdır. Bu şüphe edilebilir görünmüyor; ancak bilim, bize bu yapıyı göstermek için henüz yeterince ilerlemediğinden, bunu baz olarak

alma imkânımız yok. Zihinsel yapının bilinmesi, ondan kaynaklanan ve gözlemin bize sunduğu bu yapının tanımını zaten hiçbir şekilde değiştiremez.

Sayfa : 13

C'est par ses morts, beaucoup plus que par ses vivants, qu'un peuple est conduit. C'est par eux seuls qu'une race est fondée. Siècle après siècle, ils ont créé nos idées et nos sentiments, et par conséquent tous les mobiles de notre conduite. Les générations éteintes ne nous imposent pas seulement leur constitution physique; elles nous imposent aussi leurs pensées. Les morts sont les seuls maîtres indiscutés des vivants. Nous portons le poids de leurs fautes, nous recevons la récompense de leurs vertus.

Sayfa 13

Bir toplum, yaşayanlarından daha çok ölüleriyle ilerler. Bir ırk, ancak onların sayesinde oluşur. Yüzyıllar boyu, fikirlerimizi ve duygularımızı, buna bağlı olarak da ilerleyişimizin tüm devingenlerini yaratmışlardır. Yok olmuş kuşaklar, bize sadece fizikî yapılarını değil, düşüncelerini de verirler. Ölümler, yaşayanların kabul ettiği tek öğretmendir. Onların hatalarının ağırlığını taşıy, erdemlerinin ödülünü kabul ederiz.

Sayfa : 14

Picards, Flamands, Bourguignons, Gascons, Bretons, Provençaux, etc., entre lesquelles la France était divisée jadis. Il s'en faut, certes, que l'unification soit complète, et c'est surtout parce que nous

Sayfa : 14

sommes composés de races trop diverses, et ayant par conséquent des idées et des sentiments trop différents, que nous sommes victimes de dissensions que des peuples plus homogènes, tels que les Anglais, ne connaissent pas. Chez ces derniers, le Saxon, le Normand, l'ancien Breton ont fini par former, en se fusionnant, un type très homogène, et par conséquent tout est homogène dans la conduite. Grâce à cette fusion, ils ont fini par acquérir solidement ces trois bases fondamentales de l'âme d'un peuple : des sentiments communs, des intérêts communs, des croyances communes. Quand une nation en est arrivée là, il y a accord instinctif de tous ses membres sur toutes les grandes questions, et les dissensions sérieux ne naissent plus dans son sein.

Sayfa 14

Pikalar, Flamanlar, Burginyonlar, Gaskonlar, Provansallar, vb. arasında Fransa önceden bölünmüştü. Kuşkusuz birleşmenin tamamlanmamasının sebebi, özellikle çok farklı ırklardan oluşmamız, bunun sonucu olarak da çok farklı fikirlere ve duygulara sahip olmamız ve İngilizler gibi daha homojen toplumların bilmediği anlaşmazlıkların kurbanı olmamızdır. İngilizlerde Sakson, Norman ve eski Breton unsurları birleşerek çok homojen bir tip oluşturmuşlardır, buna bağlı olarak İngilizlerin ilerlemesinde her şey homojen olmuştur. Bu birleşme sayesinde, İngilizler, bir toplumun ruhunu oluşturan şu üç temel unsuru elde etmişlerdir: Ortak duygular, ortak çıkarlar, ortak inançlar... Bir ulus buna ulaştığında, bütün büyük meselelerde topyekün içgüdüsel bir uzlaşma vardır ve artık bu ulusun bağrından ciddi anlaşmazlıklar doğmaz.

Sayfa : 16

Quelle que soit aujourd'hui la race considérée, qu'elle soit homogène, ou ne le soit pas, par le fait seul qu'elle est civilisée et entrée depuis longtemps dans l'histoire, il faut toujours la considérer comme une race artificielle et non comme une race naturelle. De races naturelles, on n'en trouverait guère actuellement que chez les sauvages. Ce n'est plus que chez eux qu'on peut observer des peuples purs de tout mélange. *La plupart des races civilisées ne sont aujourd'hui que des races historiques.*

Sayfa 16

Bugün hangi ırkı ele alırsak alalım, ister homojen olsun ister olmasın, eğer uygarlaşmışsa ve uzun süredir tarih sahnesindeyse, o ırkı doğal bir ırk olarak değil, her zaman yapay bir ırk olarak kabul etmek gerekir. Günümüzde doğal ırklar ancak vahşiler arasında nadiren buluruz. Ancak onlarda her kanşımdan uzak saf toplumları görürüz. Uygarlaşmış ırkların çoğu, günümüzde sadece tarihi ırklardır.

Sayfa : 18

CHAPITRE II

LIMITES DE VARIABILITÉ DU CARACTÈRE DES RACES

La variabilité du caractère des races, et non sa unité, constitue la règle apparente. — Raisons de cette apparence. — Invari-

Sayfa : 18

bilité des caractères fondamentaux et variabilité des caractères secondaires. — Assimilation des caractères psychologiques aux caractères irréductibles et aux caractères modifiables des espèces animales. — Le milieu, les circonstances, l'éducation agissent seulement sur les caractères psychologiques accessoires. — Les possibilités de caractère. — Exemples fournis par diverses époques. — Les hommes de la Terreur. — Ce qu'ils fussent devenus à d'autres époques. — Comment malgré les révolutions persistent les caractères nationaux. — Exemples divers. — Conclusion.

Sayfa 18

II. BÖLÜM

IRKLARIN ÖZELLİĞİNİN DEĞİŞKENLİK SINIRLARI

Irkların özelliğinin sabitliği değil değişkenliği görünen kuralı oluşturur. — Bu görünümün nedenleri. — Temel özelliklerin değişmezliği ve ikincil özelliklerin değişebilirliği. — Psikolojik özelliklerin indirgenemez özelliklere ve hayvan türlerinin değişebilir özelliklerine benzetilmesi. — Çevre, olaylar, eğitim sadece ikincil psikolojik özellikler üzerinde etkilidir. — Özellikler olasılıklar. — Değişik dönemlerden elde edilen örnekler. — Terör insanları. — Diğer dönemlerde ne oldukları. — Milli özellikler devrimlere rağmen nasıl direniyor? — Değişik örnekler. — Sonuç.

Sayfa : 19

Il faut aussi se rappeler, et ce point est essentiel, que dans notre constitution mentale, nous possédons tous certaines possibilités de caractère, auxquelles les circonstances ne fournissent pas toujours l'occasion de se

Sayfa : 20

manifeste. Lorsqu'elles viennent à surgir, une personnalité nouvelle, plus ou moins éphémère, surgit aussitôt. C'est ainsi qu'aux époques de grandes crises religieuses et politiques, on observe des transformations momentanées de caractère telles qu'il semble que les mœurs, les idées, la conduite, tout enfin ait changé. Tout a changé en effet, comme la surface du lac tranquille tourmentée par l'orage. Il est rare que ce soit pour longtemps.

Sayfa 19

Zihinsel yapımızda durumların her zaman kendini gösterme fırsatı bulamadığı, bazı karakter olasılıklarını taşıdığı noktasının da esas olduğunu hatırlamak gerekir. [sayfa 20] Bu durumlar ortaya çıktığında az ya da çok geçici bir kişilik hemen ortaya çıkar. İşte bu şekilde büyük dinsel ve siyasi kriz dönemlerinde örf ve adetler, fikirler, tutumlar sonuçta her şeyin değişiyor gibi görüldüğü anlık karakter değişimleri gözlenir. Her şey gerçekten de sakin bir gök'ün yüzeyinin fırtınayla çalkalanması gibi değişmiştir. [Ancak] bunun uzun süreli olması ender rastlanır bir durumdur.

Sayfa : 20

Prenez, par exemple, ces « géants de la Convention », qui tenaient tête à l'Europe en armes et envoyaient leurs adversaires à la guillotine pour une simple contradiction. C'étaient, au fond, d'honnêtes et pacifiques bourgeois comme nous, qui, en temps ordinaire, eussent proba-

Sayfa : 20

blement mené au fond de leur étude, de leur cabinet, de leur comptoir, l'existence la plus tranquille et la plus effacée. Des événements extraordinaires firent vibrer certaines cellules de leur cerveau, inutilisées à l'état ordinaire, et ils devinrent ces figures colossales que déjà la postérité ne comprend plus.

Sayfa 20

Örneğin silâhlî Avrupa'ya kafa tutan ve basit bir zıtlıkma yüzünden rakiplerini gıyafine gönderen bu "Konvansiyon'un devlerini" ele alalım. Bunlar aslında bizim gibi namuslu ve başısever burjuvalar olup, normal zamanlarda büyük ihtimalle çalışmalarında, kabinelerinde, mağazalarında en sakin ve en sükunetle çalışıyorlardı. Olağanüstü olaylar normal durumda kullanılmayan beyinlerindeki bazı hücreleri harekete geçirmiş ve daha önceki dönemlerinde hiç almadıkları kadar dev görüntüler oluşturmuşlardır.

Sayfa : 24

CHAPITRE III

HIERARCHIE PSYCHOLOGIQUE DES RACES

La classification psychologique repose comme les classifications anatomiques, sur la constatation d'un petit nombre de caractères irréductibles et fondamentaux. — Classification psychologique des races humaines. — Les races primitives. — Les races inférieures. — Les races moyennes. — Les races supérieures. — Éléments psychologiques dont le groupement permet cette classification. — Éléments qui possèdent le plus

Sayfa : 24

d'importance. — Le caractère. — La moralité. — Les qualités intellectuelles sont modifiables par l'éducation. — Les qualités du caractère sont irréductibles et constituent l'élément invariable de chaque peuple. — Leur rôle dans l'histoire. — Pourquoi des races différentes ne sauraient se comprendre et s'influencer. — Raisons de l'impossibilité de faire accepter une civilisation supérieure par un peuple inférieur.

Sayfa 24

III. BÖLÜM

IRKLARIN PSİKOLOJİK SINIFLANDIRMASI

Psikolojik sınıflandırma, anatomik sınıflandırmalar gibi, az sayıda temel ve yok edilemez özelliğin tespitine dayanır. — İnsan ırklarının psikolojik sınıflandırması. — İlkel ırklar. — Alt ırklar. — Orta ırklar. — Üst ırklar. — Gruplandırılması bu sınıflandırmaya imkân sağlayan psikolojik unsurlar. — En fazla öneme sahip olan unsurlar. — Özellik. — Ahlak. — Entellektüel nitelikler eğitim yoluyla değiştirilebilir. — Karakterin nitelikleri yok edilemez ve bu nitelikler her toplumun değişmez unsurunu oluşturur. — Tarihteki rolleri. — Farklı ırklar niçin anlaşamazlar ve birbirlerini etkileyemezler? — Üstün bir uygarlığı gelişmemiş bir topluma kabul ettirmenin imkânsız olmasının sebepleri.

Sayfa : 25

Les races primitives sont celles chez lesquelles on ne trouve aucune trace de culture, et qui en sont restées à cette période voisine de l'animalité qu'ont traversée nos ancêtres de l'âge de la pierre taillée : tels sont aujourd'hui les Fuégiens et les Australiens.

Sayfa 25

İkel ırklar, hiçbir kültür izinin bulunmadığı ve Yontma Taş Devrinde atalarınmız geçirdiği ve insanlığın hayvanî özellikler taşıdığı dönemden kalan ırklardır: Bugün, **Güney Amerika'nın güney ucundaki halklar ve Avustralyalılar** bu ırklardandır.

PAUL GAULTIER

LA PENSÉE CONTEMPORAINE

LES GRANDS PROBLÈMES

PARIS

LIBRAIRIE-HACHETTE ET Cie

79, BOULEVARD SAINT-GERMAIN, 19

1911

tous droits réservés et de reproduction interdits

104

PAUL GAULTIER

ÇAĞDAŞ DÜŞÜNCE

ÖNEMLİ SORUNLAR

PARİS

HACHETTE KİTAP EVİ VE ORTAKLARI

79, Boulevard Saint-Germain, 79

Yayın Yılı: 1911

Tüm çeviri ve yayın hakları saklıdır.

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 104

Yazar : Paul Gaultier

Cild : Kırmızı

Ebadı :

En : 11.7 cm.

Boy : 18.3 cm.

Sayfa Adedi : VII + 312 + 1

Not : Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil
Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

HENRI POINCARÉ. *La Science et l'Hypothèse; La Valeur de la Science, Science et Méthode* (Flammarion). — E. LEROY. *Science et Philosophie* (*Revue de Métaphysique et de Morale*, juillet 1899 à janvier 1900).

Cf. ÉMILE PICARD. *La Science moderne*. — Dr GUSTAVE LE BON. *L'Évolution de la Matière; L'Évolution des Forces*. — EDMOND BOUTY. *La Vérité scientifique*. — LUCIEN POINCARÉ. *La Physique moderne; L'Electricité*. — FELIX LE DANTEC. *De l'Homme à la Science*. — ERNST MACH. *La Connaissance et l'Erreur*. — FRÉDÉRIC HOUSSAY. *Nature et Sciences naturelles* (Flammarion). — FÉLIX THOMAS. *De la Méthode dans les Sciences*. — ÉMILE MEYERSON. *Identité et Réalité* (Alcan). — LALANDE. *Lectures de Philosophie scientifique* (Hachette).

[ÖN SÖZ AÇIKLAMA BÖLÜMÜ]

HENRI POINCARÉ. Bilim ve Varsayım; Bilimin Değeri, Bilim ve Yöntem (Flammarion) [Fransız astronom]. — E. LEROY. Bilim ve Felsefe (Ahlak ve Metafizik Dergisi), Temmuz 1899'dan Ocak 1900'e kadar).

Bkz. ÉMILE PICARD. Modern Bilim. — Dr. GUSTAVE LE BON. Mad-
denin Evrimi; Güçlerin Evrimi. — EDMOND BOUTY. Bilimsel Gerçek. —
LUCIEN POINCARÉ. Modern Fizik; Elektrik. — FELIX LE DANTEC. İnsan-
dan Bilime. — ERNST MACH. Bilgi ve Yanlış. — FREDERIC HOUSSAY.
Doğa ve Doğal Bilimler (Flammarion). — FÉLIX THOMAS. Bilimlerde
Yöntem. — ÉMILE MEYERSON. Kimlik ve Gerçek (Alcan). — LALANDE.
Okuma ve Bilimsel Felsefe (Hachette).

Sayfa : 4

Restreinte au monde des phénomènes, dont elle ne nous fait découvrir encore que les liens, celui des nou-mènes lui échappe. La réalité en soi se trouve hors de ses prises. De cela, tous les philosophes qui ont fait la critique de la connaissance et tous les savants qui ont réfléchi à leur science demeurent profondément convaincus

Sayfa 4

Dünya olgularıyla sınırlanmış olan bilim, bize bu olayların sadece **bağlantılarını** gösterip nesnenin kendisini gözden kaçırır. İç gerçeklik, elde edilen gerçeklerin dışında yer alır. Bu da bilginin eleştirisini yapan tüm felsefecilerin ve kendi bilimlerine kafa yoran bilim adamlarının son derece inançlı olduklarını gösterir.

Sayfa : 5

Toutes les sciences partent de l'observation, qu'elles reposent entièrement sur elle, comme les sciences de la nature, ou qu'elles en prennent prétexte, comme les mathématiques. Pour découvrir des rapports entre les phénomènes, il faut bien, suivant le mot de François Bacon, « ouvrir les yeux et les oreilles » Cependant, cela ne suffit pas. La science n'est pas uniquement empirique.

Sayfa : 5

un simple enregistrement. Les rapports remarqués exigent d'être interprétés et universalisés pour devenir des lois. Il y faut le concours de la raison.

Sayfa 5

Bütün bilimler, doğa bilimleri gibi, kendilerini tamamıyla dayandırdıkları gözlemden hareket eder veya matematik gibi bilimleri ileri sürer. Olaylar arasındaki ilişkileri ortaya koymak için François Bacon'un deyişiyle "gözlerini ve kulaklarını iyice açmak" gerekir. Bununla birlikte bu yeterli değildir. Bilim sadece görgül (deneysel) basit bir kayıt değildir. Dikkate değer ilişkilerin yasa haline gelmesi için yorumlanması ve evrenselleştirilmesi gerekir. **Burada aklın yardımı gereklidir.**

Sayfa : 10

X Il n'y

a là qu'une habitude rationnelle. L'espace ~~euclidien~~ n'est pas autre chose qu'un cadre utile fabriqué par nous, que nous pourrions, à la rigueur, échanger contre un autre avec beaucoup de gêne, sans doute, au début, mais auquel, tout de même, on se pourrait faire avec le temps. Il est, comme les axiomes qui en dépendent, une création de notre raison, non pas, certes, ex

Sayfa : 10

*nihi*lo, mais en rapport avec notre expérience et à son sujet, provoquée par l'examen de l'ordre suivant lequel nos sensations se succèdent

Sayfa 10

Burada sadece akla dayalı bir alışkanlık vardır. Euklidesçi [Euklides: Yunanlı matematikçi ve Euklides geometrisinin kurucusu] uzam, bizim tarafımızdan oluşturulan yararlı bir çerçeveden başka bir şey değildir. Gerektiğinde bunu, şüphesiz başlangıçta çok sıkıntıyla, ancak zamanla alışarak, başka bir çerçeveye değiştirebiliriz. Euklides uzamı, kendisine bağlı olan aksiyomlar gibi duyularımızın düzen muhasebesine göre birbirini takip eden ve bu düzen muhasebesinin yol açtığı mantığımızın bir ürünüdür. Yoksa kesinlikle hiççilik değildir, ancak tecrübemiz ve onun konusuy- la ilgilidir.

PARADOXES PSYCHOLOGIQUES

PAR

MAX NORDAU

TRADUIT DE L'ALLEMAND PAR AUGUSTE DIETRICH

QUATRIÈME ÉDITION

PARIS

ANCIENNE LIBRAIRIE GERMER BAILLÈRE ET Ce

FÉLIX ALCAN, ÉDITEUR

108, BOULEVARD SAINT-GERMAIN, 108

1900

Tous droits réservés.

103

PSİKOLOJİK PARADOKSLAR

Yazar: MAX NORDAU

Almancadan çeviren: AUGUSTE DIETRICH

4. Baskı

PARİS

Ancienne Librairie Germer Baillère ve Ortakları

Editör: FÉLIX ALCAN

108, Boulevard Saint-Germain, 108

Yayın Yılı: 1900

Her hakta saklıdır.

Çankaya Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 103

Yazar : Max [Simon] Nordau

Cild : Kırmızı

Ebadı :

En : 11.6 cm.

Boy : 18.3 cm.

Sayfa Adedi : VII + 178

Not : Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa : 13

J'espère que personne ne m'objectera le « naturalisme » que quelques littérateurs de nos jours ont donné comme étant leur découverte toute neuve. Je sais bien que celui-ci se vante de ne décrire que la vérité nue de la vie et de travailler d'après des « documents humains », c'est-à-dire d'après des faits observés. Mais c'est là un grossier charlatanisme, une pure duperie.

Sayfa 13

Umanm hiç kimse beni günümüzde bazı edebiyatçıların kendilerinin yepyeni bir keşfymiş gibi sundukları "naturalizm" le suçlamaz. Naturalizmin, "insana özgü belgelere" yani gözlemlenen olaylara göre çalışmakla ve yaşamın çıplak gerçeğini ortaya koymakla övündüğünü biliyorum. Ancak bayağı saçmalık, tam bir aldatmaca işte budur.

Sayfa : 20

la loi commune, incarnée dans le fait rare. L'œuvre bâtie selon cette formule satisferait en même temps au désir du philosophe qui lui demande d'être compréhensive, largement vraie et généralement humaine, et à celui du lecteur moyen qui la veut différente de son expérience journalière. Mais, pour réaliser la formule, il ne faut pas moins que le plus haut génie, lequel, hélas ! est rare.

Sayfa : 20

Aussi, faute d'avoir toujours ce génie sous la main, je ne vois aucun remède contre l'intoxication de l'imagination des lecteurs par les putridités littéraires, à moins qu'on ne se résolve à interdire de par l'Etat à tous les romanciers et à tous les auteurs dramatiques moyens le séjour des grandes villes et à les exiler dans des villages paisibles au milieu de robustes paysans, ou qu'on ne persuade aux écrivains professionnels de présenter au peuple des faits généraux statistiquement établis, au lieu de cas exceptionnels, de la physiologie intellectuelle au lieu de pathologie intellectuelle, et d'écrire, au lieu du livre du malade, le livre de l'homme bien portant.

Je crains seulement, je crains fort que ce livre utile et recommandable ne trouve ni un éditeur, ni un lecteur.

Sayfa 20

Ortak yasa, ender rastlanan olayda somutlaşır. Bu formüle göre oluşturulmuş olan eser, onun anlaşılır olmasını, geniş anlamda gerçeği ve genel anlamda insanı (bulmayı) isteyen felsefecinin arzusunu ve aynı zamanda da ortalama bir okurun gündelik tecrübesinden daha farklı bir şeyi ondan isteme arzusunu tatmin edecektir. Ama bu formülü gerçekleştirmek için çok üstün bir zekâ gerekir. Böylesi bir zekâyı ise ne yazık ki çok ender rastlarız!

Aynı zamanda böyle bir dehaya her zaman rastlanamayacağından okuyucuların hayal gücünün kokuşmuş edebiyatçılar ta-

rafından zehirlenmesine karşı hiçbir çözüm yolu bulamıyorum. En azından tüm romancılar ve tüm vasat drama yazarlarının büyük şehirlerde oturması devlet tarafından yasaklanmalı ve onları ıssız köylerdeki güçlü kuvvetli köylülerin arasına sürgüne göndermeli ya da profesyonel yazarları istisnai durumlar yerine istatistiksel olarak kanıtlanmış genel olayları, beyinsel patoloji yerine zihinsel psikolojiyi halka sunmaya ve hasta insanın kitabını yazmak yerine sağlıklı insanın kitabını yazmaya ikna etmek gerekir.

Ben sadece, bu yararlı ve tavsiye edilebilir kitabın ne bir okuyucu ne de bir yayımcı bulamamasından çok korkuyorum.

Sayfa : 29

A-t-elle trouvé son idéal, il lui est presque impossible d'y renoncer, et l'émotion avec laquelle elle ressent la vive excitation de son centre sexuel, chasse de sa conscience toute autre impression ; alors elle ne peut plus rien autre chose qu'aimer ; elle voue sa volonté, son jugement, son imagination au service de son amour, et ne laisse même pas s'ébaucher une tentative de jugement pour combattre l'émotion par des objections raisonnables.

Sayfa 29

Kadının, idealini bulunca ondan vazgeçmesi hemen hemen imkânsızdır. Ona cinsel merkezinde çok güçlü bir uyan hissettiren heyecan duygusu, diğer tüm düşünceleri beyninden siler; o artık sevmekten başka hiçbir şey yapmaz. Arzusunu, sağduyusunu, hayal gücünü sevgilisinin hizmetine adar ve hatta mantıksal kar-

şı kaymalarla, heyecanının yenilmesi için bir sağduyu girişiminin oluşmasına dahi izin vermez.

Sayfa :38

Quatre-vingt-dix-neuf fois sur cent, dans les classes cultivées, particulièrement des grandes villes, ce qu'on tient ou ce qu'on donne pour de l'amour n'est pas un sentiment né dans l'organisme, mais l'effet d'une suggestion poétique ¹.

Sayfa 38

Özellikle büyük şehirlerde, eğitilmiş kesimlerde yüzde doksan dokuz aşk için söylenen veya benimsenen şey, organizmadan kaynaklanan bir duygu değil, şiirsel bir telkinin etkisidir.1

Sayfa :47

Aujourd'hui nous savons, au contraire, qu'il n'y a en soi ni bien ni mal, mais que la nécessité de la vie en commun a peu à peu amené les hommes à nommer mauvaises et criminelles des actions qui seraient nuisibles à l'intérêt de la communauté, et bonnes et vertueuses celles qui seraient avantageuses à cet intérêt.

Sayfa 47

Bugün tam tersine biliyoruz ki insanın içinde iyi veya kötü yoktur, ancak birlikte yaşama gereği, insanlar giderek toplumun menfaatine zarar veren eylemlerinden dolayı kötüler ve caniler; toplumun menfaatine yararlı eylemlerinden dolayı ise iyiler ve erdemliler olarak adlandırılmışlardır.

Sayfa :75

On peut penser au panthéisme de Spinoza ou à la « volonté » de Schopenhauer; le nom n'importe nullement. Une chose est certaine : nous voyons que la matière, quand elle est groupée en forme de cerveau humain, et la force, quand elle agit comme activité nerveuse, donnent une conscience. Les mêmes éléments qui forment le corps et le cerveau de l'homme, et parmi lesquels, outre l'oxygène, l'hydrogène, l'azote et le carbone, le fer, le phosphore, le soufre, le calcium, le sodium, le potassium et le chlore

Sayfa :76

sont les plus importants, se trouvent en masses énormes aussi en dehors de l'organisme humain ; les forces qui produisent les faits vilains, c'est-à-dire les influences chimiques, l'électricité et d'autres formes de force qui nous sont inconnues, paraissent actives aussi en dehors de l'organisme humain. Qui osera maintenant assurer témérement que ces éléments et ces forces ne peuvent

Sayfa :76

produire une conscience que sous la forme de tissu nerveux, que sous la forme de cerveau humain? N'est-il pas supposable, même vraisemblable, que la forme du tissu nerveux est l'accidentel, et les éléments qui le constituent, les forces qui y agissent, l'essentiel; que ceux-ci peuvent servir de substratum à une conscience, alors aussi qu'ils agissent les uns sur les autres d'une façon complètement différente de celle qui fonctionne dans les organismes accessibles à notre observation?

Sayfa 75

Spinoza'nın pantelizmini (kamutannalık) veya Schopenhauer'in "istenci"ni düşünebiliriz; isim hiç önemli değil. Kesin olan bir şey var: Madde insan beyni şeklinde gruplandırıldığında ve güç, sinirsel bir etkinlik olarak çalıştığında bilinci ortaya koyar. İnsan vücudunu ve beynini oluşturan aynı elemanlar ve bu elemanlar arasında oksijen hariç en önemlileri olan hidrojen, azot, karbon, demir, fosfor, kükürt, kalsiyum, sodyum, potasyum ve klor insan organizmasının dışında da önemli miktarlarda bulunmaktadır. [sayfa 76] Yaşamsal eylemleri üreten güçler, yani kimyasal etkiler [arasında] elektrik ve bilmediğimiz diğer türde güçler, insan organizmasının dışında da aktif görünürler. Şimdi kim bu elemanların ve güçlerin insan beyni ve sinir dokusu görünümünü altında sadece bir bilinç ortaya koyabileceğini düşünmeden garanti edebilir ki? Sinir dokusunun şeklinin rastlantısal ve onu oluşturan elemanların, onu harekete geçiren güçlerin, asıl olduğu ve bunların bilince daya-

nak oluşturabileceği, böylece bu güçlerin birbirini bizim gözlemimizi açık organizmalardaki işleyişten daha farklı bir şekilde etkiledikleri varsayılmaz mı, hatta bu [daha] gerçekçi olamaz mı?

Sayfa : 83

Si les bactéries de la putréfaction sont capables du penser philosophique, combien sombre doit être leur conception du monde ! Toutes les institutions de l'univers, envisagées de leur point de vue, sont cruellement et abominablement immorales, et le deviennent davantage de jour en jour. Balais et torchons, le mortel oxygène et la terrible eau chaude conspirent contre leur existence ; ce qui pourrait leur servir de nourriture est enlevé, détruit, rendu inaccessible par des forces qui leur sont invisibles. Au milieu de leur vie amoureuse la plus charmante fait souvent irruption le phénol dévastateur, qui transforme leur joyeux fourmillement en une danse macabre où la bactérie vertueuse est entraînée absolument comme la vicieuse. Mais ce qui doit leur donner lieu à un pessimisme très justifié, est présenté par nous dans d'épais volumes comme un progrès de l'hygiène, et célébré comme une conquête hautement satisfaisante !

Sayfa 83

Eğer çürükçül bakteriler, felsefi olarak düşünebilselerdi dünya anlayışları ne kadar karanlık olurdu! Onların bakış açısıyla göz

önünde bulundurdıkları tüm kurumlar korkunç ve iğrenç bir şekilde ahlâk dışıdır ve günden güne de bu yönde ilerlemektedir. Süpürge ve toz bezleri, ölümcül oksijen ve çok sıcak su onların varlığına karşı suikast hazırlamaktadır. Onların yiyeceği şeyler, onların göremediği güçler tarafından ortadan kaldırılmakta, yok edilmekte veya ulaşılmaz yapılmaktadır. Sevgi dolu en güzel yaşamlarının ortasında onların mutlu kaynaşmalarını, erdemli bakterinin tamamıyla kokuşmuşluğa sürüklendiği, ölüm dansına çeviren yıkıcı fenol sık sık baskınlar yapar. Ama onların çok haklı olarak karamsarlığa sürüklenmelerini gerektiren şey, bizim tarafımızdan kalın ciltler halinde hiyenin gelişimi olarak sunulmakta ve son derece memnun edici bir zafer olarak kutlanmaktadır.

Sayfa : 112

Le vieil auteur latin qui a trouvé cet adage : *Dum spiro spero* (Tant que je respire, j'espère), a brièvement résumé la philosophie de la vie et donné à une vérité biologique fondamentale la forme d'un calembour classique.

Sayfa 112

"Dum Spiro Spero" (Nefes aldığım sürece umut edeceğim) atasözünü bulan eski Latin yazar, yaşam felsefesini kısaca özetledi ve temel biyolojik gerçeğe klâsik bir şaka görünümü verdi.

Sayfa : 117

Nous avons d'abord l'habitude du penser causal. Nous pressentons, derrière les phénomènes perceptibles par les sens, un élément non sensoriel, complètement inaccessible à l'observation directe, que nous nommons, à notre gré, cause, raison suffisante, loi, et auquel différents philosophes ont donné d'autres noms; Schopenhauer, par exemple, celui de volonté, Frohschammer, celui d'imagination, etc.

Sayfa 117

Öncelikle biz nedensel olarak düşünmeye alışmışız. Duyularla algılanabilen olayların ardında doğrudan gözlemlle algılamamızın tamamen olanaksız olduğu ve bizim keyfimize göre neden, akıl, yeterli, yasa olarak adlandırdığımız, diğer felsefecilerin ise başka isimler verdiği duyumsal olmayan bir unsuru önceden sezebiliyoruz; örneğin Schopenhauer'in istenç unsuru veya Frohschammer'in imgelem unsuru vb. de olduğu gibi.

Sayfa : 121

Prenons l'exemple que j'ai cité ailleurs : celui d'un tableau à l'huile. Dans ce phénomène évidemment très compliqué, c'est l'élément optique qui excite notre sens visuel et éveille notre attention le plus fortement, qui, par conséquent, est consciem-

Sayfa : 121

ment perçu; les autres éléments, par exemple l'odeur de l'huile, sont plus faibles; ils ne stimulent pas suffisamment les sens qu'ils concernent, tel que l'odorat; les centres d'aperception correspondants ne sont pas assez puissamment excités pour s'éveiller à l'attention; la conscience n'apprend donc rien au sujet des autres éléments du phénomène « tableau à l'huile », et si elle élabore en elle la représentation du tableau à l'huile, elle reproduit seulement l'impression visuelle, tandis qu'elle néglige les aperceptions des autres sens que le tableau ne stimule pas jusqu'à l'attention.

Sayfa 121

Başka yerde verdiğim bir örneği ele alalım. Bir yağlı boya tablo örneği. Son derece kaşık olan bu olayda görme duyumuzu harekete geçiren ve dikkati en yüksek düzeyde uyaran, bunun sonucunda da algılamamızı sağlayan görme unsurudur. Diğer unsurlar; örneğin yağlı boyanın kokusu daha zayıf unsurlardır. Bunlar koku gibi duyulan yeterince uyarmazlar. Yöndeş (birbiryle uyumlu) algılama merkezleri, dikkati harekete geçirmek için yeterince uyarılmazlar. Bu nedenle bilinç, "yağlı boya tablo" olayındaki diğer unsurlar konusunda hiçbir şey öğrenmez ve eğer bilinç, yağlı boya tablonun tasvirini kendi içinde özümseyorsa aslında sadece görsel imgelemeyi yansıttığı hâlde tablonun dikkat düzeyinde uyarmadığı diğer duyuların algılanmasını göz ardı ediyor demektir.

Sayfa : 167

Mais ce point de vue primitif, qui rendait possible, du moins théoriquement, de saisir la vérité et d'éviter l'erreur, n'est plus celui des historiens actuels. Ceux-ci ne veulent pas seulement raconter, ils veulent aussi expliquer.

Sayfa 167

Gerçeği farketmeyi ve hatadan kaçınmayı en azından teorik bile olsa mümkün kılan bu ilkel bakış açısı, artık günümüz tarihçilerinin bakış açısı değildir. Onlar sadece anlatmayı değil, aynı zamanda açıklamayı da istemektedirler.

Sayfa : 173

Voilà trois hypothèses. Toutes trois sont également plausibles et également arbitraires; aucune des trois ne peut être ni réfutée ni démontrée. Toutes trois ne peuvent être à la fois vraies, mais toutes trois peuvent être fausses. Quelle confiance peut-on alors avoir en une science qui repose nécessairement sur une des trois hypothèses, c'est-à-dire, en tout cas, possiblement sur une fausseté? Alors un terrible dilemme s'impose de nouveau à nous.

Sayfa 173

İşte üç hipotez. Her üçü de hem keyfî hem de makûldür. Bu üç hipotezin hiçbirini ne çürütülebilir ne de ispatlanabilir. Bu üç hipotez

aynı anda doğru olamaz ama her üçü de yanlış olabilir. O hâlde, zorunlu olarak bu üç hipotezden birine yani her halükârda bir yanlış olasılığına dayanan bir bilime nasıl güvenebiliriz? O halde korkunç bir ikilem bizi zorluyor.

Sayfa :176

Ici je suis de nouveau aussi avancé qu'avec l'analyse du soldat jusque dans ses éléments chimiques simples. J'ai sacrifié le phénomène distinct, compréhensible, différent de tous les autres, et n'ai pourtant pas obtenu en échange de connaître son essence.

Sayfa 176

Burada, bir askerin en temel kimyasal unsurlarına kadar incelenmesiyle ben tekrar ilerleme kaydettim. Diğerlerinin hepsinden farklı, anlaşılabilir ve ayrı olan olayı feda ettim, ama özünü öğrenme karşılık yine de onu tam anlamıyla elde edemedim.

LES IDÉES DE M. ANDREW CARNEGIE

L'Empire des Affaires

PAR ANDREW CARNEGIE

Traduit de l'anglais par Arthur MAILLET

PRÉFACE DE GABRIEL BONVALOT

135
PARIS

ERNEST FLAMMARION, ÉDITEUR

RUE MACEINE, 26, PRÈS L'ODÉON

*Droits de traduction et de reproduction réservés pour tous les pays
y compris la Suède et la Norvège*

LIBRAIRIE ABAJOL!

STYRNE.

ANDREW CARNEGIE'İN FİKİRLERİ

İŞ HAYATI İMPARATORLUĞU

ANDREW CARNEGIE

İNGİLİZCEDEN ÇEVİREN ARTHUR MAILLET

ÖNSÖZ GABRIEL BANVALOT

PARİS

ERNEST FLAMMARION, EDITEUR

RUE RACINE, 26, PRES L'ODEON

TÜM ÇEVİRİ VE YENİDEN BASIM HAKLARI NORVEÇ VE İSVEÇ
ÜLKELERİ DE DAHİL TÜM ÜLKELERDE MAHFUZDUR.

ABAIOLİ KÜTÜPHANESİ
SMYRNE

Çankaya Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 135

Yazar : Andrew Carnegie

Cild : Yeşil

Ebadı :

En : 12.2 cm.

Boy : 17.8 cm.

Sayfa Adedi : XI + 137 + 1

Not : Kitabın ilgili bölümleri Arzum Orhon
tarafından tercüme edilmiştir.

Ön Söz (Özet)

Kuzey Amerikalılar, 'Yankee' ler (ABD' nin kuzey bölgesinde yaşayan Amerikalılar), yaşlı ve ağır kanlı olarak nitelediği Avrupa' mızı her fırsatta ne kadar hor gördüğünü ortaya koyuyor. Bu da Amerika' nın, zamanında Avrupa' dan buraya yollanan hırçın bir insan topluluğundan oluşmasının bir sonucudur. Göç aralıksız devam ediyor. Geçen sene yine altı yüz bin Avrupalı, Atlantik' in diğer tarafına geçti.

Bu göçmenlerin içinde bulundukları hayat şartları tatmin edici değil, ve bazı istisnalar dışında, bu insanlar ana yurtlarını terk ediyorlar.

Yazar, kitabında, yüksek öğrenimin eksik yanlarını eleştiriyor, ve insanların buralarda iş dünyasına ve onun çetin şartlarına gerektiği gibi hazırlanmadığını söylüyor. Patronlar ve çalışanlar, sosyal sorunlarda cehaletin açtığı yaralar üzerinde durabilirler ki zaten iki tarafta bu yaşananların kurbanı oluyor. " Sermaye, iş için neyin gerçekten gerekli, neyin gereksiz olduğunu ve iş ise sermayenin risklerini ve ihtiyaçlarını bilmiyor." İnsan doğasını göz önünde bulunduran tek sosyalist reformcu Fourier (Furier) ile aynı görüşte olduğunu ortaya çıkarmak da dikkate değer. Onun gibi, kendisi de sermayenin, yete- neğin ve çalışmanın bir bütün olduğunu söylüyor.

Ama ben içerisinde en değerli hazineyi barındıran bu kitabı çözümlemek istemiyorum. Bu değerli hazine görmüş geçirmiş bir adamın tecrübesidir.

Mösyö Carnegie' ye hayranlık duyuyorsam bu, onda ahlâkî bir dayanak bulmuş olmamandır. Kitap, kendisinin ortaya koyduğu ve doğruluğunu da akıla yollarla açıkladığı nedenlerden dolayı, (sayfa: XI) eğitim sistemimizde reform yapmak için üstlendiğimiz kampanyayı haklı gösteriyor.

Böyle bir insanın Fransız olmaması çok üzücü, çünkü eğer olsaydı, ülkede her şeyi yoluna koyardı, tabi bu mümkün ise.

Gabriel BONVALOT

Sayfa : 3

Andrew Carnegie naquit à Dumferline, en Ecosse, le 25 novembre 1837. Son père possédait quelques métiers à tisser.

Sayfa 3

Andrew Carnegie, Ecosse (Ekos) da, Dumferline (Damferlayn)'da, 25 Kasım 1837 yılında dünyaya geldi. Babası dokumacılıkla uğraşıyordu.

Sayfa : 4

Sa

mère lui apprit ses lettres et elle continua pendant cinquante ans, à être le bon génie de sa vie. C'était une femme écossaise du vieux type, c'est-à-dire douée d'une grande fermeté de caractère et d'un solide bon sens, une femme pieuse qui tenait son ménage en ordre et dirigeait ses enfants dans la bonne voie. Le caractère d'Andrew Carnegie fut formé par sa mère.

Sayfa 4

Annesi ona yazmayı öğretmiş ve elli yıl boyunca Carnegie' nin hayatının idolü olmuştu. Annesi eski moda bir İskoçyalıydı, yani sarımsız, güçlü bir karaktere sahip, evini her zaman düzenli tutan ve çocuklarını iyi yönde teşvik eden bir kadındı. Andrew Carnegie' nin kişiliği annesi tarafından şekillendirilmişti.

Sayfa : 6

Rien de plus important que
de se sentir utile.

Sayfa 6

"Hiçbir şey kendini işe yarar hissetmek kadar önemli olamaz."

Sayfa : 6

Andrew Carnegie commençait son travail
avant qu'il fit jour, il le quittait après le
soleil couché, sans avoir eu d'autre repos que
quarante minutes pour son dîner.

Sayfa 6

Andrew Carnegie her gün, gün ağarmadan işe başlıyor ve kırk dakikalık yemek molası dışında hiç ara vermeden gün batına kadar da çalışıyordu.

Sayfa : 7

« J'étais jeune, dit-il, je faisais des rêves :
quelque chose au-dedans de moi ne cessa de
me dire que cette situation ne durerait pas, et
que j'en aurais bientôt une meilleure. »

Sayfa 7

" Gençtim, ve hayallerim vardı" diyordu, "İçimden bir ses hiç durmadan bana bu durumun uzun sürmeyeceğini ve çok daha iyi yerlere geleceğimi söylüyordu."

Sayfa :7

Quand il parle de ces années d'efforts et de pauvreté, M. Carnegie se livre à des louanges enthousiastes de la pauvreté.

« Chacun gémit sur la pauvreté comme sur un grand mal et semble croire que si les gens étaient riches, ils seraient heureux, plus utiles, et profiteraient mieux de la vie. Il n'y eut jamais

Sayfa :8

de plus grande erreur. En règle générale, il y a plus de bonheur, plus de satisfaction complète, une vie plus honnête, dans l'humble cottage du pauvre que dans le palais du riche.

« Je plains toujours les fils et les filles des hommes riches qui sont servis par des domestiques et qui ont des gouvernantes. Je me console, en me souvenant qu'ils ignorent ce dont ils ont été privés.

Sayfa 7

Masyö Carnegie, fakirlik ve zorluklarla dolu yıllarından söz ederken, fakirliğin hayranlık uyandıran övgülerinden kendini alamıyordu.

" Herkes sanki çok kötü bir şeymiş gibi fakirlikten yakınıyor ve

sanır ki eğer insan zenginse mutlu, işe yarar olur ve hayattan daha iyi yararlanır. (sayfa 8) Bundan daha büyük bir yanlış olamaz. Genel olarak, bir kız evinin mütevaziliğinde, zengin bir sarayda olandan daha çok mutluluk, daha çok tatmin, daha onurlu bir yaşam vardır.

" Etrafımda bir sürü hizmetçi olan zengin çocuklarına acıyorum. Ama ne kadar özel olduklarını bilmediklerini hatırlayarak avunuyorum."

Sayfa : 12

Habile, vif, nerveux, actif et intelligent, le jeune Carnegie ne resta pas longtemps au bureau de télégraphe. Un beau jour, M. Thomas A. Scott, directeur du chemin de fer de Pennsylvanie, qui venait fréquemment au bureau et avait remarqué son activité, lui offrit le poste d'employé et d'opérateur de la compagnie. Il resta au service de cette compagnie, treize ans. Il y entra comme opérateur; il en sortit après avoir été élevé au poste de M. Scott, c'est-à-dire directeur de la division de Pittsburg.

Sayfa 12

Becerikli, canlı, güçlü, aktif ve zeki olan Carnegie, telgraf bürosunda uzun süre kalmadı. Güzel bir gün, sık sık büroya gelen ve Carnegie' nin çalışkanlığını fark eden Pensilvanya Demir Yolları Müdürü Mösyö Thomas A. Scott ona memurluk ve şirket operatörlüğü teklif etti. Carnegie tam on üç yıl bu şirkette çalıştı. Şirkete operatör olarak girdi; Mösyö Scott' ın kademesine kadar yükseldi, yani Pittsburg Bölgesi Müdürü oldu.

Sayfa : 14

Si, M. Carnegie était prompt à promettre de trouver des fonds quand une bonne occasion se présentait, il n'était pas moins prompt à prendre des responsabilités quand il s'agissait des affaires de son patron. L'histoire suivante montre de quelle façon il fit sa réputation comme télégraphiste d'une ligne de chemins de fer.

Un matin, M. Scott arriva tard à son bureau. En son absence, il y avait eu un accident sur la Division Est de la ligne. L'express avait beaucoup de retard, et plusieurs trains

Sayfa : 15

de marchandises étaient garés pour le laisser passer. M. Carnegie aussitôt comprit la situation. Il explique ainsi ce qu'il fit :

« Je connus la situation par les télégrammes que je trouvai sur le bureau de M. Scott, et je fis ce que je croyais que M. Scott aurait fait s'il eût été là. »

Sayfa 14

Mösyö Carnegie iyi bir fırsat olduğunda bunun için kaynak bulacağını vadetmekte ne kadar hızlı davrandıysa, patronunun işleri söz konusu olduğunda sorumluluk almakta da bir o kadar hızlı davranmıştır. Aşağıda anlatılan hikâye Carnegie' nin bir demir yolunda telgrafçı olarak nasıl ün kazandığını anlatıyor.

Bir sabah, Mösyö Scott büroya geç gelecekti. Onun yokluğun-

da demir yolunun batı hattında bir kaza meydana gelmişti. Ekspres rötör yapmıştı [sayfa 15] ve bir çok tren eksprese yol açmak için garda beklemek zorunda kalmıştı. Mäsyö Carnegie kısa zamanda konuyu anladı. Ne yapacağını da şöyle anlattı:

" Mäsyö Scott' un masasının üzerindeki telgraflara bakarak durumu anladım, ve onun bu durumda nasıl davranacağını düşünerek harekete geçtim."

Sayfa : 18

Avant de quitter Altona, M. Woodruff vint m'offrir un intérêt dans l'affaire, que j'acceptai bien vite. Mais, je ne savais comment je ferais mes premiers paiements. Les voitures devaient être payées par versements mensuels après livraison, et mon premier versement devait être de deux cent dix-sept dollars et demi. Je n'avais pas l'argent et je ne savais où le trouver. Finalement, je décidai de le deman-

Sayfa : 19

der au banquier de la ville, m'engageant à le rembourser à raison de quinze dollars par mois. Il y consentit de suite. Je n'oublierai jamais qu'il mit son bras sur mon épaule et me dit : « Andy, vous êtes dans la bonne voie ».

Sayfa 18

"Altona" dan ayrılmadan önce Mäsyö Woodruff bana hiç düşünmeden kabul edeceğim bir kâr ortaklığı teklif etti. Ama ilk ödemeleri nasıl yapabileceğim konusunda hiçbir fikrim yoktu. Arabaların

ödemeleri mal tesliminden sonra aylık olarak yapılacaktı ve yapmam gereken ilk ödeme iki yüz on yedi buçuk dolardı. Param yoktu ve nereden bulacağımı da bilmiyordum. Sonunda, gereken parayı her ay on beş dolarını geri ödemek şartıyla [sayfa 19] şehrin bankasının müdüründen almaya karar verdim. Kendisi bunu hemen kabul etti. Kolunu omzuma koyup bana "Doğru yoldasınız Andy" deyişini hiç unutmuyorum."

Sayfa : 23

Il voulait être possesseur de tout ce qui était nécessaire à la fabrication des produits de ses usines.

L'acquisition des meilleurs dépôts de minerais exploitables à un prix très bas est la base solide sur laquelle la fortune de M. Carnegie repose. Mais ces immenses ressources, qui lui permettaient, par exemple de produire le coke un cinquième environ du prix en Angleterre, auraient été perdues si M. Carnegie n'avait pas possédé un grand génie administratif, et une faculté exceptionnelle de distinguer les capacités dans les jeunes gens. M. Carnegie

Sayfa : 24

attribue son succès, plus à son habileté à décon-
vrir et à stimuler les jeunes gens qu'à toute autre circonstance. Dans ses usines, l'avancement n'est donné qu'au mérite. Le fils ou le parent de n'importe quel associé n'occupe jamais une situation, en raison d'un droit ou d'un privilège. Par suite de la concurrence acharnée à laquelle

Sayfa : 24

sont soumises les affaires, nulle maison ne peut s'offrir le luxe d'incapables. M. Carnegie était continuellement à la recherche de jeunes gens doués de capacités exceptionnelles.

Sayfa 23

Fabrika ürünlerinin üretiminde gerekli olabilecek her şeyi elinde bulundurmak istiyordu.

İşlenebilir maden rezervlerinin en kaliteliğini çok düşük fiyata satın almak Mäsyö Carnegie' nin kaderini şekillendiren temel unsur olmuştur. Ama İngiltere'de fiyatın yaklaşık beşte birini karşılayacak kadar kok kömürü üretmesini sağlayacak bu sonsuz kaynaklar, eğer Mäsyö Carnegie' nin yönetici yeteneği ve genç insanlardaki kapasiteyi ortaya çıkarma özelliği olmasaydı hiçbir işe yaramayacaktı.

[sayfa 24] Mäsyö Carnegie başarsını, her koşulda genç insanları harekete geçirebilme yeteneğine bağlıyor. Fabrikalarında kaydedilen ilerlemeler önemli bir değer olarak görülüyor. Herhangi bir şirketin başındaki baba veya oğlu yaşanan bir durumla, ayrıcalıklı olduklarını ya da buna hakları olduğunu düşünerek, hiçbir şekilde ilgilenmezler. İş dünyasını etkisi altına alan zorlu rekabetin devamında, hiçbir iş yeri kendine, başarsız olma lüksünü tanımadı. Mäsyö Carnegie devamlı kapasitesi yüksek genç insanların peşindeydi.

Sayfa : 29

Les ouvriers les plus intelligents et les plus habiles sont à la tête de ces organisations, et, on peut poser comme règle que plus les ouvriers sont intelligents, moins fréquentes

Sayfa : 29

sont leurs disputes avec les patrons. J'ai remarqué que le patron qui confère le plus souvent avec un comité de ses principaux ouvriers est celui qui a le moins d'ennuis avec eux... Quand les relations entre le patron et les ouvriers ne sont pas, je ne dirai pas seulement courtoises mais amicales, les actionnaires perdent beaucoup.

Sayfa 29

En zeki ve en yetenekli işçiler bu organizasyonların başındaydı ve bundan şöyle bir sonuç çıkarabiliriz; işçiler ne kadar zeki olursa, patronla aralarında kavgalar o kadar az olur. Şunu fark ettim ki patron işin başında bulunan işçilerin en kademlileriyle ne kadar irtibat kurarsa onlarla o kadar az sıkıntı yaşar ve işçiler sadece nazik değil aynı zamanda dostça davranmazlarsa hissedarların kaybı büyük olur.

Sayfa : 31

Aucun patron raisonnable ne consentira légèrement à perdre ses vieux ouvriers. »

Sayfa 31

Bilinci hiçbir patron eski işçilerini kaybetmeye razı olmaz.

Sayfa :34

Parmi les milliardaires M. Carnegie occupe une situation très spéciale. Comme on le verra au cours de ce volume, il estime qu'un homme qui meurt riche meurt déshonoré. Selon lui la vie d'un milliardaire doit être divisée en deux parties. Dans la première partie, il amasse des millions, dans la seconde, il les distribue de la façon qu'il croit la plus utile à ses compatriotes, pour le présent et pour l'avenir.

Sayfa 34

Milyarderler arasında Mäsyö Carnegie' nin çok özel bir yeri vardı. Bu kitapta da göreceğimiz gibi, zengin ölen bir adam onursuz ölmüştür diye düşünüyordu. Ona göre bir milyarderin hayatı iki evre olmalıydı. Birinci evrede milyonları biriktirmeli, ikinci evrede bu parayı, şimdiki zamanda ve gelecekte yurttaşlarına en yararlı olacak şekilde harcamalıdır.

Sayfa :36

M. Carnegie a comme principe d'aider seulement ceux qui veulent s'aider eux-mêmes.

Sayfa 36

Mäsyö Carnegie' nin sadece kendi kendisine yardım etmek isteyenlere yardım etmek gibi bir prensibi vardı.

Sayfa : 41

Supposant que vous avez tous obtenu un emploi et êtes bien lancés, voici le conseil que je vous donne « Viser haut. » Je ne donnerais pas une figue du jeune homme qui ne se voit pas déjà l'associé ou le chef d'une importante maison. Ne vous contentez pas un seul instant dans vos pensées d'être principal employé, contre-maitre ou administrateur général de n'importe quelle affaire, si considérable qu'elle soit. Que chacun de vous se dise : « Ma place est au sommet. » Soyez roi dans vos rêves. Faites le vœu d'atteindre cette situation, avec une réputation sans tache, et ne faites pas d'autre vœu qui puisse distraire votre attention.

Sayfa 41

Farz edelim ki iyi bir iş buldunuz ve kendinizi iyi ifade ettiniz, işte size vereceğim tavsiye: "En yüksekte olanı amaç edinin." Kendini büyük bir şirketin müdürü ya da ortağı olarak hayal etmeyen bir genç adama bir incir bile vermem. Hiçbir zaman, ne kadar önemli gözükürse gözüksün, herhangi bir işin başında amir, usta başı ya da genel müdür olmakla yetinmeyin. İçinizden her biri kendine şunu söylemeli: "Benim yerim zirvede". Hayallerinizde kral olun. Lekesiz bir üne sahip olarak böyle bir kademeye ulaşmayı dileyin, dikkatinizi dağıtacak başka bir şey dilemeyin.

Sayfa : 42

Vous savez tous qu'il n'y a pas, dans la vie, de succès véritable, digne de louanges, pour qui n'est pas honnête, sincère et loyal. Je suppose que vous possédez et voulez conserver toutes ces qualités, et, aussi que vous êtes décidés à mener une vie pure et respectable, exempte de fréquentations pernicieuses ou équivoques avec des personnes de l'un ou l'autre sexe. Il n'y a pas d'avenir honorable pour vous, sans cela,

Sayfa : 43

déguisé, mais un homme qui sait et vous dit ce que l'expérience lui a enseigné. Et je vous déclare que vous êtes plus exposés à échouer dans votre carrière, à cause de l'habitude de boire, qu'à cause de l'une — ou de toutes les autres tentations qui pourraient vous assaillir. Vous pourrez céder à presque toute autre tentation et vous guérir — vous pourrez vous ressaisir et, sinon regagner le terrain perdu, au moins ne pas abandonner la course, obtenir et conserver une situation respectable. Mais de l'habitude insensée de la boisson, il est presque impossible de se guérir. J'ai connu peu d'exceptions à cette règle. Donc, avant tout, vous ne boirez pas de liqueurs fortes, à l'excès.

Sayfa 42

lik başta ve en çok cezbedici, pek çok genç insanın harcanması-na neden olan şey **alkoldür**. Ben, ilimlik üzerine konferans veren bir adam değilim ama deneyimlerin kendisine öğrettiklerini anlatan bir adamım ve size diyorum ki alkol ya da etrafınızı çevreleyen diğer kötü eğilimler yüzünden kariyerinizde düşüşe geçebilirsiniz.[sayfa 43] Suç işlemeye yönelebilirsiniz ve daha sonra düzelirsiniz- kendinizi yeniden toparlayıp kaybedilenleri geri kazanabilirsiniz. En azından yarışı bırakmamış olursunuz. Saygın bir durum kazanıp bunu koruyabilirsiniz. Ama alkol bağımlısı olduğunuz zaman bir daha kendinizi toparlamak neredeyse olanaksızdır. Bu konuda çok az istisnaya tanık oldum. O halde, her şeyden önce alkol oranı yüksek içkileri içerken sınırın aşmayın.

Sayfa :44

Soyez beaucoup trop « gentleman » pour jamais pénétrer dans un bar.

Sayfa 44

Hiçbir zaman bar yolunu tutmayacak kadar "centilmen" olun.

Sayfa :44

Le second des grands dangers pour un jeune homme d'affaires, dans ce pays, c'est, je crois, la spéculation.

Sayfa 44

Bu ülkede, genç bir iş adamının karşılaşabileceği ikinci büyük tehlike ise spekülasyondur.

Sayfa :45

Le spéculateur et l'homme d'affaires suivent des voies divergentes. Le premier est à la merci d'un tour soudain de la roue de la fortune ; aujourd'hui millionnaire, demain il est failli.

Sayfa 45

Spekülasyon çıkaran kimse ve iş adamı farklı yollar izler. Birincisi kaderin çarkının kendisine sunduğunu yaşar; bugün milyonerdir, yarı ise her şeyini kaybetmiş bir adam.

Sayfa :45

Par contre, il eût mieux vala, si l'on considère la bien d'autrui et de la communauté, que le spéculateur ne vit jamais le jour.

Sayfa 45

Buna karşın, eğer spekülasyon yaratan kişilere karşı diğerleriyle birlik olursak, bunlara yaşama hakkı tanımamış oluruz.

Sayfa : 46

Rien n'est plus indispen-
sable à des jeunes hommes d'affaires qu'un cré-
dit sans tache, un crédit né de la confiance
inspirée par leur prudence, leurs principes et
la sûreté de leur caractère. Croyez-moi, rien ne
tue plus vite, dans une banque, le crédit
d'hommes ou de maisons, que de savoir
qu'ils spéculent. Il importe peu que des gains
ou des pertes soient les résultats momentanés
de ces opérations. Dès qu'un homme est connu
comme spéculateur, son crédit est atteint, bien-
tôt après disparu. Comment peut-on se fier à

Sayfa 46

Genç iş adamları için lekesiz bir itibardan; ihtiyattan, kendi prensiplerinden ve sağlam karakterlerinden ortaya çıkan güven- den doğan bir itibardan daha önemli bir şey olamaz. İnanın, spe- külasyonlara kanışmış bir iş adamının veya şirketin bir bankadaki itibarı çok çabuk sarsılır. Kaybedilenler ve ya kazanılanların bu operasyonların anlık sonuçlarının çok önemli olduğu söylenemez. Bir kişinin ismi spekülasyonlarla tanındıysa, itibarı sarsılır ve kısa zaman sonra da kaybolur.

Sayfa : 47

Le troisième et dernier danger contre lequel
je veux vous mettre en garde, a causé le nau-
frage de plus d'un solide navire qui avait fait
un bon départ et promettait un heureux

Sayfa : 47

voyage. C'est la dangereuse habitude d'endosser
— d'autant plus dangereuse qu'elle vous assaille
généralement sous les dehors de l'amitié.

Sayfa 47

Sizi uyarmaya çalıştığım üçüncü ve son tehlike ise iyi bir kalkış yapmış ve düzgün bir seyir izlemiş bir geminin bile her an batabileceğidir. Bu sorumluluğu üzerine alma alışkanlığının doğurduğu tehlikedir. -arkadaşlığı da bu sorumluluğun dışında tutmak gerekir.

Sayfa : 47

Je voudrais
essayer de vous placer sur un terrain solide et
honorable à cet égard. Je vous dirais bien
d'avoir pour règle de ne jamais endosser;

Sayfa 47

Bu bağlamda sizi sağlam ve onurlu bir zemin üzerine koymak istiyorum. Prensipten olarak hiçbir zaman sorumluluğu üzerinize almamanızı öneriyorum.

Sayfa : 49

Supposant que vous étiez à l'abri de ces trois graves dangers, la question est maintenant de savoir comment vous pourrez, par des grades successifs, vous élever de la position subalterne

Sayfa : 49

dans laquelle j'ai supposé que vous vous trouviez, à la situation à laquelle, dans mon opinion, et j'espère dans la vôtre, vous êtes destinés. Je puis vous donner le secret. Il réside principalement en ceci : à la question : « Que puis-je faire pour mon patron ? » Substituez celle-ci : « Que puis-je faire ? »

Sayfa 49

Bu üç tehlikenin kaskacında olduğunuzu var sayarak, şu anda cevabını arayacağımız soru, sizi bulduğunuz yerden alt seviyelere çeken bu durumdan başarılı aşamalar kaydederek layık olduğunuz inandığım ve sizin için ayrılmış kademelere nasıl gelebileceğiniz sorusudur. Size bu işin sırnı açıklayabilirim. Bu sır temelde şu soruda saklı: "Ne yapabilirim?" sorusu yerine "Patronum için ne yapabilirim?",

Sayfa : 50

L'homme d'avenir doit faire quelque chose d'exceptionnel, et en dehors de ses attributions. Il doit attirer l'attention. Employé à l'expédition, il peut

Sayfa 50

Geleceğin insanı rutin görevlerinin dışında farklı şeylerde yapmalıdır. Dikkatleri kendi üzerine çekmelidir.

Sayfa : 50

Il n'y a aucun emploi si humble, si simple, ou si élevé, dans lequel le jeune homme qui a de l'intelligence et de la bonne volonté ne puisse rapidement et presque chaque jour, se montrer digne de plus de confiance et capable de rendre de plus grands services, et ce qui n'est pas moins important, de prouver qu'il a une invincible détermination de s'élever. Quelque jour, dans votre service, vous recevrez l'ordre de faire ou de dire quelque chose que vous savez devoir être préjudiciable aux intérêts de la maison. Voilà votre occasion. Laissez-

Sayfa : 51

vous comme un homme et parlez. Parlez hardiment, donnez vos raisons, et prouvez ainsi à votre patron que, tandis que son attention était prise par d'autres affaires, vous avez étudié pendant des heures, alors que peut-être il vous croyait endormi, les moyens de servir ses intérêts. Vous pouvez avoir raison ou avoir tort, mais dans l'un ou l'autre cas, vous avez gagné la première condition du succès. Vous avez attiré l'attention. Votre patron a découvert qu'il n'a pas à son service un simple mercenaire, mais un homme, non quelqu'un qui se contente de donner tant d'heures de travail en échange de tant de dollars, mais quelqu'un qui consacre ses heures de loisirs et toutes ses pensées à la maison. Un tel employé ne peut manquer de donner bien vite de lui-même une opinion favorable.

Sayfa :51

able. On ne tardera pas à le consulter sur sa
partie, et si son avis est bon, on le consultera
et on l'écouterà bientôt sur des questions plus
étendues. Cela présage l'association, sinon avec
les patrons actuels, du moins avec d'autres.
Vous avez, dans ce cas, un pied sur l'échelle ;
le nombre des échelons à gravir dépend absolu-
ment de vous.

Sayfa 50

Aşağı yukarı her gün mümkün olduğu kadar hızlı bir şekilde daha fazla sorumluluk kapasitesi olduğunu ve daha fazla güvene layık olduğunu gösteren büyük bir istek ve zekaya sahip bir genç adamın çalışabileceği, sarsılmaz bir yükselme azmine sahip olduğunu ortaya koymaktan çekinmeyeceği bu kadar gösterişsiz, basit veya düzeyli bir iş yoktur. Bir gün çalıştığınız bölümde, şirketinizin menfaatleri doğrultusunda, zararlı olabilecek bir olaya müdahale etmeniz gerekebilir. İşte size fırsat. Adam gibi ayağa kalkın ve konuşun. [sayfa 51] Çekinmeden konuşun. Sebeplerinizi ortaya koyun ve patronunuza, o dikkatini başka yere çevirdiğinde, sizi belki de uyuyor sandığı saatlerde çalıştığınızı, şirkete hangi yönlerde menfaat sağlayabileceğiniz hakkında kafa yordığınızı kanıtlayın. Hakkı ya da haksız olabilirsiniz, fakat her iki durumda da başanya ulaşmanın ilk şartını gerçekleştirmiş olursunuz. Dikkatleri çekmiş olursunuz. O zaman patronunuz, emrinde çalışan bir menfaatçi, avuç dolusu para karşılığında saatlerce çalışmak-

la yetinen bir adam yerine, bütün boş vakitlerini tüm düşüncelerini şirket yaranna harcayan bir adam ile karşı karşıya olduğunu anlar. Böyle bir işçi kısa zamanda uygun ve yararlı fikirler üretebilir. Çalıştığı bölümde, fikirlerini değerlendirmekte geç kalınmaz, ve eğer beğenilirse fikir tekrar gözden geçirilir, ve bundan sonra daha kapsamlı sorunlarla karşılaşıldığında fikri alınır. Bu da o gün için şirketin başında olan patronların ya da daha sonra işin başına geçecek diğer kişilerin yaranna yolulabilir. Bu durumda, bir ayağınız merdivende demektir. Ne kadar yükseğe tırmanacağınız da yalnızca size bağlıdır.

Sayfa : 52

N'hésitez pas à agir ainsi, chaque fois que vous serez certains de servir les intérêts de votre patron, et que vous serez assez sûrs du résultat pour en prendre la responsabilité.

Sayfa 52

Patronunuzun menfaatlerine hizmet etme yolunda sorumluluk üstlenmek için sonuçtan emin olduğunuz her fırsatta hareket geçmekte tereddüt etmeyin.

Nayfa : 52

Lorsqu'on vous demande des explications sur votre acte d'indépendance, montrez le résultat de votre perspicacité, et dites bien que vous le connaissiez à l'avance. Montrez combien les ordres étaient erronés. Soyez le patron de votre patron, aussitôt que vous le pouvez. Essayez cela de bonne heure. Rien ne lui fera plus de plaisir, s'il est un patron de la

Sayfa : 53

bonne sorte ; dans le cas contraire, ce n'est pas l'homme avec qui vous devez rester. Quittez-le dès que vous le pouvez, même au prix d'un sacrifice momentané, et trouvez-en un qui soit capable de discerner le génie. Nos jeunes associés chez Carnegie ont gagné leurs éperons en montrant que nous ne savions pas ce qu'il fallait faire la moitié aussi bien qu'eux. Certains, à l'occasion, ont agi avec moi comme s'ils étaient propriétaires de la maison et comme si j'étais quelque New-Yorkais léger se mêlant de donner des avis sur des questions qu'il connaissait fort mal. Aujourd'hui, on ne s'occupe guère de ce qu'ils font. Ils étaient les vrais chefs — les hommes mêmes que nous cherchions.

Il y a un indice infailible pour reconnaître le futur associé, le futur millionnaire : ses recettes excèdent toujours ses dépenses. Il commence à économiser de bonne heure, presque dès qu'il commence à gagner. Si peu que vous puissiez

Sayfa : 33

économiser, économisez ce peu. Placez-le avec sécurité, non pas nécessairement en fonds d'Etat, mais en toute valeur que vous avez des raisons de croire avantageuse. Mais pas de jeu, cela ne l'oubliez pas. Un placement excellent se présentera bientôt. Le peu que vous avez économisé

deviendra le fondement d'un crédit dont l'importance vous surprendra. Les capitalistes ont confiance dans les jeunes gens économes. Pour chaque centaine de dollars que vous pourrez montrer comme le résultat d'économies péniblement amassées, Midas, à la recherche d'un associé, vous prêtera ou vous fera crédit de mille; pour chaque millier, de cinquante mille. Ce n'est pas les capitaux que vos aînés cherchent, mais l'homme ayant fait preuve des habitudes commerciales qui créent les capitaux, et la meilleure façon de les créer, au point de vue moral, c'est de proportionner ses dépenses à ses moyens. Messieurs, ce sont les cent premiers dollars économisés qui ont de l'importance. Commencer de suite à mettre quelque chose de côté. L'abeille prédomine dans le futur millionnaire.

Assurément, il y a des ambitions meilleures, et plus élevées que l'économie. En tant que but, l'acquisition de la richesse est ignoble à l'extrême. Je suppose que vous n'économisez et ne

Sayfa : 54

souhaitez la fortune que comme un moyen qui vous permettra d'être utile à vos contemporains. Prenez note de cette règle essentielle; vos dépenses toujours moindres que vos revenus

Sayfa : 55

Vous pouvez vous impatienter, ou vous décourager quand, une année après l'autre, vous demeurez dans une position subalterne. Il n'est pas douteux qu'à mesure que les affaires se centralisent dans d'immenses maisons, il devient de plus en plus difficile à un jeune homme sans capital, de s'établir pour son propre compte, et dans cette ville surtout, où d'importants capitaux sont indispensables, cela est extrêmement difficile.

Sayfa 52

Sizden bağımsızlık anlaşmanız hakkında açıklama yapmanızı istediklerinde, kavrama becerinizin sonucunu gösteriniz, ve bunu önceden bildiğinizi ifade ediniz. Patronunuzun patronu olun. Mümkün olabilecek en kısa zamanda bunu gerçekleştirin. Eğer iyi bir patronsa, hiçbir şey onu bu kadar mutlu edemez (sayfa 53) Aksine bir tepkiyle karşılaşırsanız patronunuz yanında çalışmanız gereken doğru kişi değildir. Anlık bir fedakarlık pahasına bile olsa, en kısa zamanda onun yanından ayrılın, ve dehanın farkına varabilecek başka bir patron bulun. Carnegie' deki genç ortaklarımız, yapılması gerekenlerin yansını bile onlar kadar iyi bilmediğimizi göstererek mevcut desteklerini kazandılar. Bazıları, durum elverdiğinde, sanki şirketin sahipleri kendileriymiş ve bende sorunlar üzerinde yürütülen fikirlere bumunu sokan bir New Yorkluymuşum gibi

davrandılar. Bugün, onların çalışıp uğraştığı kadar bile çaba sarf edilmiyor. Onlar gerçek ustalardı- aradığımız adamlardı.

Geleceğin girtışmcisini, geleceğin milyonerini tanımak için yalılmaz bir ip ucu vardır: her zaman geliri harcamalarını karşılayabilir. Para kazanmaya başladığı andan itibaren tasarruf yapmaya başlar. Gelirinizden arttınp bir köşeye ayıracağınız para az da olsa yine de biriktirin. Onu güvenli bir şekilde muhafaza edin, devlet tahvili almayın, ama avantajlı olduğuna inandığınız başka bir tasarruf yolu bulun. Ama asla oyun oynamayın. Kısa zamanda iyi bir yatırım aracı bulunabilir. (sayfa 54) Biriktirdiğiniz az miktardaki para ileride sizi hayrete düşürecek bir meblaya dönüşecektir. Kapitalistler tasarruf yapmayı bilen gençlere güvenirlir. Zorluklara biriktirdiğiniz paranın sonucu olarak gösterebileceğiniz her yüz dolarlık için, Midas, bir ortak bulma amacıyla, size, her binlik için elli bin dolar kredi açacak yada ödünç verecektir.

Bu atalarnızın oluşturduğu anlamda bir sermaye değildir. Fakat sermaye oluşturan ticari alışkanlıkların ve bunları gerçekleştirmenin en iyi yolunun ahlaki olarak yararlılığını ortaya koyan kişi harcamalarını olanaklarına göre sınırlandırır. Sayın baylar, önemli olan kazanılan yüz dolarlıklardır. Bunun akabinde kenarda köşede bir şeyler biriktirmeye başlayınız. An gibi çalışan kişi gelecekte milyoner olarak herkese üstün gelir.

Şüphesiz ekonomiden daha yüce ve daha üstün ihtiraslar vardır. Sadece amaç olduğunda, zengin olma isteği sonu olmayan bir alışkanlıktır. Eminim ki siz talihinizi ve yaptığınız tasarrufları sadece yarıtaşlarınıza yararlı olmak yolunda kullanacaksınız. Şu temel prensibi aklınıza net edin: harcamalarnız her zaman gelirlerinizden daha az olmalıdır. (sayfa 55) Sabırsızlanabilir veya bir seneden diğerine kendinizi daha kötü bir durumda bulduğunuzda cesaretinizi kaybedebilirsiniz. Şüphesiz ki iş dünyası büyük firmaların güdümü altında olduğu göz önüne alındığında sermayesi olmayan genç bir adamın, kendi hesabına, özellikle de sermayesiz hiçbir şey yapılamayan bu şehirde bir düzen kurması gerçekten son derece zordur.

Sayfa :55

il y
ait plus de place au sommet. Il a été impossi-
ble de répondre aux demandes de comptables
habiles et de premier ordre (remarquez les
épithètes). L'offre n'a jamais été égale à la
demande. Les jeunes gens expliquent par tou-
tes sortes de raisons comment dans leur cas,
l'insuccès doit être attribué à des causes excep-
tionnelles qui rendaient le succès impossible.
Certains à les en croire n'ont jamais eu une
chance. Cela est pure sottise. Il n'a jamais
existé de jeune homme qui n'ait pas eu une
chance, et même une magnifique chance, s'il a

Sayfa :56

occupé un emploi. Il est soumis à l'observation
de son supérieur immédiat, du jour où il com-
mence à travailler, et, peu après, s'il a du
mérite, il est discuté dans la chambre du con-
seil de la maison. Son habileté, son honnêteté,
ses habitudes, ses fréquentations, son carac-
tère, ses dispositions, tout cela est pesé, ana-
lysé.

Sayfa 55

Baştaki (bunu belirlerken becerilerini göz önüne alınız), becerikli
sorumlunun taleplerine cevap vermek imkansızdır. Genç insanlar,
kendi durumlarında başansızlığı, başarıya ulaşmayı imkansız hale

getiren istisnai sebeplere nasıl mal edilmesi gerektiğini her çeşit ölçüyle açıklıyorlar. Bunlara inanan bazı kimselerin hiçbir zaman şanslı olmadi. Bu tam anlamıyla budakalıktır. Eğer bir genç adam bir işle uğraşıyorsa, onun şanssız olduğu söylenemez. (sayfa 56) Çalışmaya başladığı gün üstün durumunu fark eder ve az bir zaman sonra, eğer değişirse, şirket konseyinde tartışılır. Yetenekleri, dürüstlüğü, alışkanlıkları, karakteri, kimlerle arkadaşlık ettiği, niyetleri ve bunlar gibi her şeyi konuşulur, tartışılır ve analiz edilir.

Sayfa : 56

Ils prétendent aussi que leurs patrons n'aimaient pas les intelligences plus brillantes que les leurs, décourageaient le génie ambitieux et prenaient plaisir à tenir les jeunes gens en bas. Rien de cela n'est vrai. Au contraire, il n'existe personne qui souffre autant du manque de l'homme remplissant bien sa place (the right man in the right place), et soit aussi

Sayfa : 57

Jésireux de le trouver-que le patron. Il n'y a pas aujourd'hui une maison qui ne soit constamment à la recherche de l'habileté commerciale, et, chacune d'elles vous dira qu'en tout temps, il n'y a pas sur le marché, un article aussi rare. Chacun demande de la substance cérébrale. Cultivez cette substance, car quelle que soit la quantité que vous en produisiez, à Pittsburg se trouve votre meilleur marché, un marché que vous ne pourrez jamais encombrer.

Sayfa 56

Bir başka grup genç insan da başarısızlıklarını patronlarının hismlarına ve favorisi olarak gördüğü kişilere daha imtiyazlı davranmalarına ve onların ilerlemesine yol açmalarına bağlıyorlar. Aynı zamanda patronlarının kendilerinden daha zeki kişileri sevmediklerini ve genç insanları yükselmelerini istemediklerini öne sürüyorlar. Bu tamamıyla yanlıştır. [sayfa 57] Bugün ticari beceriye sahip olma özelliğini aramayan hiçbir şirket yoktur ve bunların her biri size her zaman için bunun pazarda seyrek bulunan bir özellik olduğunu söyleyeceklerdir. Her biri beyinsel cevherler arıyor. Sizde bulunan bu cevheri geliştirin, çünkü ne kadar geliştirseniz Pittsburg' da sizin için iyi bir pazar var ve bu pazarda hepimize yer var.

Sayfa : 57

N'hésitez pas à vous lancer dans
n'importe quelle affaire légitime, car il n'y a
pas d'affaire en Amérique, quelle qu'elle soit,
qui ne donne un joli bénéfice, si on lui consacre
une attention constante, exclusive, et tous les
capitales d'hommes capables et industriels
Toute affaire a sa saison de dépression — des
années comme celle-ci durant lesquelles les

Sayfa : 58

fabricants et les marchands de la cité sont durement éprouvés —

Sayfa 57

Her hangi bir meşru işe atılmakta tereddüt etmeyiniz. Çünkü ne olursa olsun Amerika' da iş yok. Eğer ona sabırlı, bencil bir dik-

kat, sanayi ve insan gücü sermayesi adarsanız sadece küçük bir kar elde edersiniz. Tüm iş dünyası sıkıntılı bir dönem geçiriyor ki böyle sıkıntılıın yaşandığı yıllarda (sayfa 58) ülkenin fabrikatörleri ve tüccarları çok zor bir sınamadan geçtiler.

Sayfa : 58

Et voici la première condition du succès, le grand secret : concentrez votre énergie, votre pensée, et vos capitaux uniquement sur les affaires dans lesquelles vous êtes engagés.

Sayfa 58

Bir işte başarının ilk şartı, büyük sır: Enerjinizi, düşüncelerinizi toplayın sermayenizi de sadece girdiğiniz işler üzerine yoğunlaştırın.

Sayfa : 58

Les maisons qui échouent sont celles qui ont dispersé leurs capitaux, ce qui veut dire qu'elles ont aussi dispersé leurs cerveaux. Elles ont des placements dans ceci, dans cela, dans autre chose encore, ici, là, partout. « Ne mettez pas tous vos œufs dans le même panier » est un

Sayfa : 59

proverbe entièrement faux. Moi je vous dis : « Mettez tous vos œufs dans le même panier, et gardez ce panier. » Regardez autour de vous et voyez ce qui se passe ; les hommes qui agissent ainsi échouent rarement.

Sayfa 58

Başansızlığa uğrayan şirketler sermayelerini savurganca dağıtan, yani düşüncelerini savurganca dağıtan şirketlerdir. Orada, burada, şöyle başka bir yerde, ya da böyle bir yerde, her yerde yatırım yapmışlardır. "Bütün yumurtalarnızı aynı sepete koymayın." Lafı tamamen yanlış bir laftır. [sayfa 59] Ben size bunun yerine şunu söylüyorum: "Bütün yumurtalarnızı aynı sepete koyun ve sepete göz kulak olun." Etrafınıza bakın ve olup biteni görün; bu şekilde davranan kişiler çok nadir başansızlığa uğrarlar.

Sayfa : 59

Je résume ce que j'ai dit : Visez au plus haut ; ne pénétrez jamais dans un bar ; ne touchez pas aux boissons fortes ou du moins touchez-y seulement aux repas ; ne spéculer jamais ; n'endosser jamais au-delà du surplus de votre argent disponible ; faites des intérêts de votre maison, les vôtres propres ; enseignez toujours les ordres pour sauver vos patrons, mettez tous vos œufs dans le même panier, et surveillez ce panier ; dépensez moins que vous ne gagnez ; enfin, ne soyez pas impatients, car comme Emerson dit : « personne ne peut vous enlever le succès final que vous-même. »

Je félicite les jeunes gens pauvres d'être nés

Sayfa : 60

dans cette condition antique et honorable qui les oblige à se livrer à un dur travail.

Sayfa 59

Söylediklerimi özetlersem; en lepeyi hedefleyin; hiçbir zaman bara düşmeyin; alkol miktan yüksek içkilere dokunmayın, ya da sadece yemekte için, hiçbir spekülasyona kanşmayın; mevcut paranızın karşılayamayacağı sorumlulukların altına girmeyin; şirketinizin ve kendinizin menfaatlerini yerine getirin; patronunuzu korumak için kurallara her zaman uyun; bütün yumurtalarnızı aynı sepete koyun ve sepete göz kulak olun; kazandığınızdan daha az harcayın, ve son olarak, sabırsız olmayın, çünkü Emerson' un dediğı gibi "Sizden başka hiç kimse ulaşacağınız başarıyı etkileyemez." Kendilerini (sayfa 60) zor bir çalışmaya girmeye zorunlu bırakan böyle harap ve onurlu şartlarda doğan fakir genç insanları kutluyorum.

Sayfa : 60

Mais la grande majorité des fils d'hommes riches sont incapables de résister aux tentations auxquelles la richesse les expose, et ils s'abaissent à des vices indignes.

Sayfa 60

Ama zengin adamlarının büyük çoğunluğu zenginliğin onlara sunduğı kötü alışkanlıklara olan eğilimlerine karşı koyamıyorlar ve layık olmadıkları, düşük seviyede hayatlar yaşıyorlar.

Sayfa : 60

Les fils d'associés ne vous causeront pas de grandes difficultés — mais prenez garde que quelques enfants pauvres, beaucoup plus pauvres que vous, à qui leurs parents ne peuvent procurer les avantages des études de cette institution, avantages qui devraient vous donner une avance sérieuse dans la course — prenez garde que de tels enfants ne vous dépassent au poteau et n'arrivent avant vous à la grande tribune. Prenez garde à l'enfant qui est

Sayfa : 61

obligé de se lancer dans le travail dès sa sortie de l'école commune et qui commence par balayer le bureau. Il est probablement le cheval inconnu sur lequel vous serez bien d'avoir l'œil.

Sayfa 60

Bir girişimcinin oğlu size çok büyük zorluklar çıkarmaz ama yine de fakir çocuklara, özellikle de sizden çok daha fakir olanlara karşı tedbirli olun. Çünkü ailesi, sizin yanışta öne geçmenizi sağlayacak, fakirliğin avantaja dönüştürülebilecek yönlerini ona öğretilmiştir. Bu tür çocuklara karşı temkinli olun ki yarış noktasına yaklaşıldığında sizi geçip yanşı önde bitirmesinler. [sayfa 61] Okulunu bitirir bitirmez iş dünyasına girmek zorunda kalan ve işe de büro süpürmekle başlayan çocuğa dikkat edin. Büyük olaslıkla gözünüzü üzerinden ayırmamanız gereken kişi odur.

Sayfa : 63

Travail et Capital

L'Employeur et l'employé sont dans une dépendance réciproque. — Avantages d'une confiance mutuelle. — Le patron qui travaille à l'amusement et à l'instruction de ses ouriers travaille pour lui-même.

Sayfa 63

İŞ VE SERMAYE

İşçi ve işveren karşılıklı bir bağımlılık içerisindedir. Karşılıklı güvenin avantajları vardır. Keyifli bir şekilde çalışan ve işçilerinin eğitimi sağlayan patron bunu aynı zamanda kendisi için de yapıyor demektir.

Sayfa : 65

Un grand philosophe nous a enseigné qu'en cette vie, la principale, la plus haute récompense que nous puissions obtenir est d'acquiescer des satisfactions.

Sayfa 65

İŞ VE SERMAYE

İşçilere öğütler

Büyük bir düşünürün bize öğütlediği gibi, bu hayatta, öncelikli ve elde edilebilir en büyük ödül kişisel tatmin elde etmektir.

Sayfa : 66

Les employés deviennent aujourd'hui pour le patron des espèces de machines humaines, et le patron devient pour ses hommes presque un mythe.

Sayfa 66

Bugün işçiler, işveren için insan menşeyilli makineler haline gelmiştir, ve işveren de bu insanlar için bir efsaneye dönüşmüştür.

Sayfa : 93

Le devoir d'épargner

LES DEVOIRS DES HOMMES RICHES

L'épargne, preuve de civilisation. — L'économie est un des plus grands devoirs du citoyen. — Amasser ce qui est nécessaire pour vivre est un devoir ; acquérir de grandes richesses n'est pas une vertu mais une grande responsabilité.

Sayfa 93

Tutumlu Olma Ödevi

ZENGİNLERİN ÖDEVLERİ

Tasarruf bir uygarlık göstergesidir. Ekonomi bir kentin en büyük ödevlerinden biridir. Yaşamak için gerekli olanları biriktirmek bir görevdir; büyük zenginliklere ulaşmak bir erdem değildir ama büyük bir sorumluluktur.

LES
LOIS SOCIALES

ESQUISSE D'UNE SOCIOLOGIE

PAR

G. TARDE

de l'Institut

Professeur du Collège de France

SIXIÈME ÉDITION

132

PARIS

FÉLIX ALCAN, ÉDITEUR

LIBRAIRIES FÉLIX ALCAN ET GUILLAUME REUNES

108, BOULEVARD SAINT-GERMAIN, 108

1910

Tous droits de traduction et de reproduction réservés

LIBRAIRIE ARASLI
BULGARIE

TOPLUMSAL YASALAR

Enstitü ve Fransa Koleji Öğretmeni

G. TARDE

tarafından hazırlanan

TOPLUM BİLİMİ ÖZETİ

ALTINCI BASKI

PARİS

YAYIMCI: FÉLIX ALCAN

FÉLIX ALCAN VE GUILLAUMIN RÉUNIES KİTAP EVİ

108, Boulevard Saint-Germain, 108

1910

Her türlü çeviri ve alıntı yapma hakkı saklıdır.

ABAJOLU KİTAP EVİ

SMYRNE

Çankaya Atatürk Kütüphanesi Bilgileri

Envanter No : 132

Yazar : G [abriel] Tarde

Cild : Kâhverengi

Ebadı :

En : 11.8 cm.

Boy : 17.9 cm.

Sayfa Adedi : 165 + 1

Not : Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil
Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa :8

Comment donc, en dépit de cette diversité on-
doyante des états célestes ou des états sylvestres, des
choses physiques ou des choses vivantes, est-on par-
venu à faire naître et croître peu à peu un embryon
de mécanique ou de biologie? C'est à trois conditions,
qu'il importe de distinguer bien nettement pour se
faire une notion précise et complète de ce qu'il con-
vient d'entendre par ce substantif et cet adjectif si
usités, *science* et *scientifique*. — D'abord, on a
commencé par apercevoir quelques similitudes au
milieu de ces différences, quelques *répétitions* parmi
ces variations : les retours périodiques des mêmes
états du ciel, des mêmes saisons, le cours régulière-
ment répété des âges, jeunesse, maturité, vieillesse,
dans les êtres vivants, et les traits communs aux
individus d'une même espèce. Il n'y a point de science
de l'individuel comme tel; il n'y a de science que du
général, autrement dit de l'individu considéré comme
répété ou susceptible d'être répété indéfiniment.

Sayfa 8

O hâlde gökyüzüne ya da ormana özgü durumların, fiziksel ya da canlı şeylerin bu değişken çeşitliliğine rağmen, nasıl olur da me-
kanik ya da biyolojik bir embriyonun yaratılması ve yavaş yavaş bü-
yütülmesi konusunda başarı sağlandı? Çok kullanılan bilim ve bi-

limsel ad ve sıfatının uygun bir şekilde anlaşılması, belirgin ve tam bir kavram kazanabilmesi için, bu iki sözcüğü net bir biçimde birbirinden ayırt etmek önemlidir. Bu da üç koşula bağlıdır. –Öncelikle, bu farklılıkların ortasında yer alan birkaç benzerliğin, bu değişkenlerin arasında birkaç tekrarı fark edilmesiyle, bu iki sözcük birbirinden ayırt edilmeye başlandı. Bunlar, gökyüzüne özgü benzer durumların, benzer mevsimlerin belli sürelerde yinelenen geri dönüşleri, canlılarda gençlik, olgunlaşma, yaşlılık dönemlerinin bir biçimde yinelenen akışı ve aynı türden bireylerin ortak nitelikleridir. Bunun gibi bir bireyselliğin bilimi, kesinlikle yoktur. Bilim, sadece genel olan için vardır. Bir başka deyişle, yinelenen ya da sonsuza değin yinelenmeye elverişli gibi kabul edilen bireyin bilimi vardır.

Sayfa : 9

Répétition signifie production conservatrice, causation simple et élémentaire sans nulle création, car l'effet, élémentairement, reproduit la cause, comme le montre la transmission du mouvement d'un corps à un autre ou la communication de la vie d'un être vivant au bourgeon né de lui. Mais ce n'est pas seulement la reproduction, c'est la destruction des phénomènes qui importe à la science. Aussi la science, à quelque région de la réalité qu'elle s'applique, doit-elle y rechercher, en second lieu, les oppositions qui s'y trouvent et qui lui sont propres : elle s'attachera donc à l'équilibre des forces et à la symétrie des

Sayfa :10

formes, aux luttes des organismes vivants, aux combats de tous les êtres.

Ce n'est pas tout, et ce n'est même pas l'essentiel. Il faut, avant tout, s'attacher aux adaptations des phénomènes, à leurs rapports de co-production vraiment créatrice. C'est-à-saisir, à dégager, à expliquer ces harmonies que le savant travaille ; en les découvrant il parvient à constituer cette adaptation supérieure, l'harmonie de son système de notions et de formules avec la coordination interne des réalités.

Sayfa 9

Yineleme tutucu bir üretimi, hiçbir yaratma olmadan temel ve basit bir nedenliliği ifade etmektedir. Zira sonuç, tıpkı vücudun bir işlevini diğerine aktarmasını ya da canlı varlığın kendisinden doğan tomurcuğun yaşam ile iletişim kurmasını gösterdiği gibi, temel olarak nedeni yeniden üretir. Ancak bu, sadece yeniden üretim değil, aynı zamanda bilime katkı sağlayan fenomenlerin de yok olmasıdır. Ayrıca bilim, ikinci olarak, uygulandığı gerçekliğin birkaç bölgesinde, kendisine özgü olan ve kendi içinde yer alan zıtlıklara araştırmalı mıdır? Öyleyse bilim, kuvvetler dengesine ve biçimlerin simetrisine, canlı organizmaların mücadelelerine, tüm varlıkların savaşımına bağlanacaktır. [sayfa 10] Bu, her şey demek değildir. Hatta işin özü bile değildir. Her şeyden önce fenomenlerin uyarlanmalarına, onların gerçekten yaratıcı olan ortak üretim ilişkilerine bağlanmak gerekir. Bilim adamının kavramaya, bulup ortaya koymaya, açıklamaya

çabaladığı bu uyumlardır. Onları keşfederken bilim adamı, bu üst uyulanmayı, gerçeklerin içsel eş güdümüyle formül ve kavramlardan oluşan kendi sisteminin uyumunu oluşturmaya başarmaktadır.

Sayfa : 16

Appliquons cela au ciel étoilé. Il y a eu un commencement de science astronomique dès le moment où des pères oisifs et curieux ont remarqué la périodicité des révolutions célestes apparentes, lever et coucher des étoiles, promenades circulaires du Soleil et de la Lune, succession régulière et retour régulier

Sayfa : 17

de leurs emplacements dans le ciel. Mais alors à la généralité de cette unique et grandiose révolution circulaire, certains astres paraissaient faire exception : les étoiles errantes, les planètes, auxquelles on prêtait une marche capricieuse, différente d'elle-même et des autres à chaque instant, jusqu'à ce qu'on se fût aperçu qu'il y avait de la régularité dans ces anomalies mêmes. On jugeait d'ailleurs semblables entre elles toutes les étoiles fixes ou errantes, soleils ou planètes, y compris les étoiles filantes, et l'on n'établissait de différence tranchée qu'entre elles et le Soleil ou la Lune, qui étaient réputés les seuls astres vraiment originaux du firmament.

Sayfa 16

Bunu yıldızlı gökyüzüne uyarlayalım. İşsiz güçsüz ve meraklı çobanların, yıldızların ortaya çıkışını ve kayboluşunu, Güneş'in ve Ay'ın döngüsel hareketlerini, bunların gökyüzündeki yer değişimlerinin düzenli bir biçimde birbiri ardı sıra yinelenmesini ve dönüşünü, çıplak göz ile görülen gök cisimlerinin dolanım süreçlerini fark ettikleri andan itibaren astronomi bilimi başladı. (sayfa 17)

Ancak o dönemde, bu tek ve görkemli döngüsel dolanımın çoğunda, kimi gök cisimleri istisna olduktan izlenimini bırakmaktaydı. Bu aykırılıklarda bile, düzenin var olduğunun fark edildiği ana kadar, her an kendisinden ve diğerlerinden farklı, değişken olan gezegenlere, belli belirsiz yıldızlara bir işlev (anlam) yüklenmekteydi. Bundan başka onlara bir de, duran ya da belli belirsiz yıldızlar, güneşler ya da gezegenler, kayan yıldızların da dâhil edildiği tüm gök cisimlerinin, kendi aralarında birbirlerine benzer oldukları kanısına varılmış ve sadece bunlar ile gerçekten göğün tek özgün gök cisimleri olarak ünlenmiş Güneş ya da Ay arasında belirgin bir farkın bulunduğu saptanmıştır.

Sayfa : 17

X L'astronomie a fait un plus grand pas encore quand les différences de ces gravitations sidérales dont la

Sayfa : 18

généralité sans nulle exception n'exclut pas l'inégalité en vitesse, en distance, en ellipticité, etc., se sont évanouies devant la loi de l'attraction newtonienne qui a présenté toutes ces périodicités de mouvement, depuis les plus petites jusqu'aux plus

Sayfa :18

grandes, depuis les plus rapides jusqu'aux plus lentes, comme la répétition incessante et continue d'un fait toujours le même, l'attraction en raison directe des masses et en raison inverse du carré de distances.

Sayfa 17-18

Hiçbir istisnanın yer almadığı genelliğin hız, mesafe, eliptik v.b. açıdan eşitsizliğinin çıkarıldığı yıldız çekimlerinin farklılıklar, kütlelerin doğru orantısıyla mesafelerin ters karesinin orantısı nedeniyle en küçüklerinden en büyüklerine, en hızlılarından en yavaş olanlarına kadar hareketin tüm dönemlerini hep aynı eylemin ardı arkası kesilmeden devam eden yinelenmesi gibi gösteren Newton'un çekim kanununun karşısında yok olup gittiği zaman, astronomi bir kez daha büyük bir adım atmış oldu.

Sayfa :25

Les ricorsi

de Vico sont la reprise et la découpage des cycles antiques, avec moins de chimère; cette thèse, ainsi que celle de Montesquieu sur la prétendue ressemblance des civilisations écloses sous le même climat, sont deux bons exemples des répétitions et des similitudes superficielles ou illusives dont la science sociale devait se nourrir avant d'avoir trouvé un aliment plus substantiel.

Sayfa 25

(İtalyan tarih ve hukuk felsefecisi) Vico'nun pek de boş düşlere dayanmayan «riccio»'leri (istekleri), Antik Çağların çeşitli dönemlerinin (bir nevi) yeniden ele alınmasıdır. Toplum bilimin, çok daha besleyici bir kaynak bulmadan önce beslenmesi gereken yanıtçı ya da yüzeysel benzerliklerin ve yinelenmelerin iki örneği, Vico'nun bu tezi ile Montesquieu'nun aynı iklim şartlarında yaşayan uygarlıklar arasında ortaya çıkan benzerlikleri ileri sürdüğü tezdır.

Sayfa :27

Le malheur est qu'il a mal précisé sa pensée et que la psychologie à laquelle il s'est adressé pour avoir la clef

Sayfa :28

des phénomènes sociaux était la psychologie simplement individuelle, celle qui étudie les relations internes des impressions ou des images, dans le sein d'un même cerveau et qui croit rendre compte de tout, dans ce domaine, par les lois de l'association de ces éléments internes. Ainsi conçue, la sociologie devenait une sorte d'associationisme anglais agrandi et extériorisé, et perdait son originalité.

Sayfa 27-28

(Stuart Mill'in) kendi düşüncesini iyi ifade edememiş olması ve toplumsal fenomenlerin (açıklanmasını sağlayacak) çözümü elde

edebilmek için başvurduğu psikolojinin sadece bireye özgü psikoloji olması bir talihsizliktir, [oysa] aynı beyinde imgelerin ya da izlenimlerin iç ilişkilerini inceleyen ve bu alanda, bu iç öğelerin birbirleriyle olan ortaklığının kurallarıyla her şeyin farkına varıldığını sanan bireye özgü psikolojidir. Böyle kabul edilen toplum bilimi, dışa vurulmuş ve genişletilmiş bir çeşit İngilizlere özgü ortaklaşmacılığa dönüşüyor ve özgünlüğü yitiriyordu.

JEAN BRUNHES

A.204

MEMBRE DE L'INSTITUT
PROFESSEUR AU COLLÈGE DE FRANCE

RACES

DOCUMENTS COMMENTÉS

PAR

MARCEL JEAN-BRUNHES DELAMARRE

244
LIBRAIRIE DE PARIS

FIRMIN-DIDOT ET Cie

55, rue Jacob, v^{ie}

JEAN BRUNHES
ENSTİTÜ ÜYESİ
FRANSA KOLEJİ ÖĞRETMENİ

IRKLAR

MARIEL JEAN - BRUNHES DELAMARRE

tarafından

YORUMLANMIŞ BELGELER

PARİS KİTABEVİ

FIRMIN - DIDOT ve ORTAKLARI
56, rue Jakob, Vle

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 244

Yazar : Prof. Jean Brunhes

Cild : Lacivert

Ebadı :

En : 19 cm.

Boy : 23 cm.

Sayfa Adedi : 16 + 96

Not : Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil
Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa :24

les Bulgares, les Finlandais sont aujourd'hui sans conteste des hommes
à la peau blanche, l'histoire nous apprend également sans conteste qu'ils
sont d'origine peune; ils sont même dépourvus de cette peau si

Sayfa 24

Dahası günümüzde Türklerin, Macarların, Bulgarların, Finlerin beyaz tenli insanlar oldukları çok açık olmakla birlikte, tarih bizlere onların gerçekte san tenli olduklarını da öğretmektedir.

LA

SCIENCE SOCIALE

MURALE POLITIQUE

PAR

TR. FUNCK-BRENTANO

PROFESSEUR A L'ÉCOLE LIBRE DES SCIENCES POLITIQUES

Manfred
1901

PARIS

LIBRAIRIE PLON

E. PLON, NOURRIT ET Cie, IMPRIMEURS-ÉDITEURS

16, RUE GARANCIÈRE

1897

Tous droits réservés

265

TOPLUM BİLİM AHLÂK

SİYASAL BİLİMLER OKULU ÖĞRETİM ELEMANI

TH. FUNCK - BRENTANO

PARİS

PLON KİTAP EVİ

E. PLON, NOURRIT VE ORTAKLARI, YAYINCILAR

1897

Her türlü hakkı saklıdır.

Çankaya Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 265

Yazar : Theophile Funck - Brentano

Cild : Kahverengi

Ebadı

En : 15 cm.

Boy : 22 cm.

Sayfa Adedi : XII + 479

Not : Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil
Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

Giriş

DU MÊME AUTEUR :

LES SCIENCES HUMAINES

PHILOSOPHIE

- La Philosophie. Histoire, méthode, doctrines.
- La Pensée exacte en philosophie. A = 4.
- Les Principes de la découverte. Réponse à une question de l'Académie des sciences de Berlin.
- Les Sophistes grecs et les Sophistes contemporains anglais.
- Les Sophistes allemands et les Nihilistes russes.

MORALE

- La civilisation et ses lois. Morale sociale.
- L'homme et sa destinée. Morale individuelle.
- La Science sociale. Morale politique.

POLITIQUE

- La Politique. Principes, critiques, réformes.
- Nouveau Précis d'économie politique. Les Éléments.
- L'Économie politique patronale. Traité d'économie politique de Montchrétien, 1613.
- Précis du Droit des gens. En collaboration avec M. Sorel.
- Les Tarifs douaniers et les Traités de commerce. En collaboration avec M. Ch. Dupuis.
- La Correspondance diplomatique de M. de Bismarck. 1831-1871. Choix des dépêches et introduction par l'auteur.

MÉDECINE

- Manuel de poche de l'infirmier volontaire. Offert gratuitement à l'infirmier volontaire.
- Méthode et Principes des Sciences naturelles. Introduction à l'étude de la médecine.
- La Médecine. La vie, la maladie, le remède. (En préparation.)

Giriş

AYNI YAZARIN:

BEŞERİ BİLİMLER

FELSEFE

Felsefe, Tarih, Yöntem, Öğreti.

Felsefede Kesin Düşünce. A=A

Keşfin İlkeleri. Berlin Bilimler Akademisi'nin Bir Sorusuna Cevap

Yunanlı Filozoflar ve Çağdaş İngiliz Filozofları.

Alman Filozoflar ve Rus Nihilist'ler.

AHLÂK

Uygurlık ve Kanunları. Sosyal Ahlâk.

İnsan ve Yazgısı. Bireysel Ahlâk.

Sosyal Bilimler. Siyasî Ahlâk.

POLİTİKA

Politika. İlkeler, Eleştiriler, Reformlar.

Politik Ekonominin Yeni Özeti. Unsurlar.

İşverenin Ekonomi Politikası. Montchrétien Ekonomi Politikası
Anlaşması, 1613.

İnsan Hakları Özeti. M. Sorel'in Katkılarıyla

Gümrük Tarifeleri ve Ticarî Anlaşmalar. Ch. Dupuis'in Katkılarıyla

Bismarck'ın Diplomatik Yazışması. 1851-1857. Resmî Yazıların Seçimi ve Yazarın Girişi

TIP

Gönüllü Hemşirenin Cep Rehberi. Gönüllü hemşireye ücretsiz
olarak verilmektedir.

Doğa Bilimlerinin İlkeleri ve Yöntemi. Tıp Öğrenimine Giriş.

Tıp. Yaşam, Hastalık, İlaç. (Hazırlanmakta)

Sayfa : VII

PRÉFACE

Ce livre était en préparation et annoncé sous le titre : *La question sociale dans l'histoire, morale politique*, lorsqu'on me proposa de fonder une Faculté libre des sciences sociales. J'en rédigeai le programme comme suit : les études seraient divisées en trois sections ; dans la première on enseignerait les formes de la méthode en usage dans les sciences exactes et leur application à l'étude des faits économiques et sociaux ; dans la seconde, les doctrines principales seraient exposées par des partisans de ces doctrines, car j'estime qu'on n'en saurait connaître les causes profondes ni le but véritables à travers la critique toute négative des adversaires ; enfin la moitié des cours dont se composerait l'ensemble de l'enseignement, serait consacrée exclusivement à des études et à des travaux de législation comparée (1).

(1) Voici le programme détaillé : Section des méthodes : méthode générale, monographie, statistique, histoire sociale. Section des doctrines : Économie politique ; doctrine de F. Le Play ; doctrine d'Auguste Comte ; socialisme théorique ; sociologie chrétienne ; doctrines

Sayfa : VIII

sociales et économiques allemandes; doctrines sociales et économiques anglaises. Sections de législation comparée: l'état social des peuples dans ses rapports avec leurs institutions et leur histoire politique; législation industrielle et ouvrière comparée; législation commerciale comparée; les tarifs douaniers et les traités de commerce dans leur action sur la production et la consommation nationales; la circulation monétaire, ses causes, ses effets, ses crises et sa législation; les sociétés coopératives de production et de consommation; les caisses d'épargne et les institutions de prévoyance; les assurances contre les risques professionnels, les maladies, la vieillesse; l'instruction publique comparée et son action sur les difficultés sociales et ouvrières; l'organisation locale des États et son rôle dans la question sociale; l'éthnographie au point de vue de la vie familiale et sociale; le travail dans les colonies, leur constitution sociale et leur organisation administrative.

Sayfa VII

Ön Söz

Sosyal bilimlerden bağımsız bir fakülte kurulması fikri bana önerildiği zaman, bu kitap hazırlanma aşamasındaydı ve "Tarihte Toplum Sorunu, Siyasî Ahlâk" başlığıyla duyurusu yapılmıştı. Ben de programı şu şekilde kaleme almıştım: Dersler üç bölüme ayrılacaktı; birinci bölümde sağıın bilimlerde kullanılan yöntem biçimleri ve bunların ekonomik ve toplumsal olayların incelenmesinde nasıl uygulanacağı öğretilecek, ikinci bölümde temel öğretiler, bu öğretilerin savunucuları tarafından sunulacaktır, çünkü karşı düşüncede olanların tamamen olumsuz eleştirileri karşısında bu öğretilerin ne esas nedenlerini ne de gerçek amacını anlayabileceğimizi sanıyordum; son olarak eğitimin bütününi oluştürecek olan derslerin yansı, özellikle karşılaştırmalı yasama çalışmaları ve incelemelerine yönelik olacaktır.¹

1 İşte detaylı program: YÖNTEMLER BÖLÜMÜ: Genel yöntem, monografi, istatistik, toplum türü. ÖĞRETİLER BÖLÜMÜ: Ekonomi politikası; F. Le Play'nin öğretisi; Auguste Comte'nin öğretisi; sosyalizm teorisi; Hristiyan sosyolojisi; Almanların toplumsal ve ekonomik öğretileri; İngiliz-

lerin toplumsal ve ekonomik öğretileri. KARŞILAŞTIRMALI YASAMA BÖLÜMÜ: Toplamların toplumsal durumunun kendi kurumları ve politik tarihleriyle olan ilişkileri; endüstri ve işçiler konusunda karşılaştırmalı yasama; karşılaştırmalı ticari yasama; ulusal üretim ve tüketim üzerinde gümrük tarifelerinin ve ticari anlaşmaların etkileri; para akışı, nedenleri, etkileri, krizleri ve yasalaştırılması; üretim ve tüketim kooperatif işlemleri; tasarruf mevduatları ve yardım kurumları; iş riski, hastalık ve yaşlılık sigortaları; karşılaştırmalı kamuoyu eğitimi ve bunun toplumsal zorlukları ve işçiler üzerindeki etkisi; devletlerin mali düzeni ve bunun toplumsal sorunlardaki rolü; ailevi ve toplumsal yaşam açısından etnografi; sömürgelerde iş, sömürgelerin toplumsal yapısı ve idari düzenlemeleri.

Sayfa : VIII

La condition première et fondamentale de l'apaisement social est la création d'une législation ouvrière. J'ai écrit dans mon livre *la Politique* : « Ce n'est pas par des lois incohérentes, aussi contradictoires en elles-mêmes que contradictoires entre elles, que renaitront l'ordre et la paix sociale, mais c'est par un *Code de travail* parfaitement ordonné en toutes ses parties et spécifiant la responsabilité des actes de tous les travailleurs, que ces travailleurs manient la bêche ou spéculent avec des millions... Les spéculations véreuses, l'usure commerciale, l'exploitation du travail d'autrui sont des ruines, non des progrès... La source de tous les progrès est certainement l'initiative individuelle; il faut que les limites où cette liberté se transforme en sujétion du plus faible au plus fort, du plus honnête à celui qui l'est moins, du plus loyal au plus retors, soient fixées...

Sayfa VIII

Toplumsal uzlaşmanın ilk ve temel şartı, işçi mevzuatının düzenlenmesidir. Politika adlı eserimde "Birbirleriyle zıt olduğu kadar, kendi içinde de çalışan tutarsız yasalarla toplumsal düzen ve barış yeniden doğamayacaktır. Tüm bölümleriyle mükemmel bir biçimde düzenlenmiş, tüm çalışanların eylemlerinin sorumluluğunun kesin çizgilerle belirtildiği bir İş Kanunu ile bu çalışanlar, belli (toprağı kazmak için) kullanacaklar veya binlerce (belle) işlerini yürüteceklerdir... Şüpheli spekülasyonlar, ticarî kazanç, başkalarının işini sömürme ilerleme değil, çöküştür... Tüm ilerlemelerin kaynağı, kesinlikle kişisel teşebbüstür; bu özgürlüğün en zayıf olandan en güçlü olana, en dürüst olandan bu erdeme en az sahip olana, en namuslu olandan en kurnaz olana kadar değişimin yaşandığı sınırların çizilmesi gereklidir..." diye yazdım.

Sayfa :IX

L'observation d'une méthode rigoureuse appliquée à l'étude des faits économiques et sociaux, y est non moins nécessaire que la connaissance des doctrines auxquelles ces faits ont donné naissance. L'examen consciencieux des efforts accomplis dans les divers États, par les gouvernements, les Chambres, les associations, les particuliers, pour mettre un terme aux crises sans cesse renaissantes au sein des peuples de la civilisation moderne, est le complément indispensable de l'une et l'autre étude.

Sayfa IX

Ekonomik ve toplumsal olayların incelenmesinde sıkı bir yöntemin gözetilmesi, bu olayların doğmasına neden olan öğretilerin bilinmesi, en azından burada [iş kanununda] gereklidir. Modern uygarlığa sahip toplumlar arasında, sürekli ortaya çıkan krizlere son vermek amacıyla hükümetler, odalar, demekler ve özel kişiler tarafından çeşitli devletlerde gösterilen çabaların dikkatlice araştırılması, bir incelemede olduğu gibi diğerinde de mutlaka gereklidir.

"Sayfa : 2

Loia de nous la pensée de vous proposer la conciliation de ces théories diverses : cela n'aboutirait qu'à la confusion ou à l'éclectisme ; mais chacune de ces doctrines ayant ses racines dans notre situation sociale et dans l'état actuel des esprits, nous avons le devoir de les connaître et de les étudier. Déclarer les difficultés insolubles avant d'en avoir fait une étude sérieuse, est une présomption, comme il est injuste de laxer la recherche de cette solution d'acte téméraire. Un naturaliste qui rejetterait du champ de ses observations les tigres et les serpents, sous prétexte que ce sont des animaux dangereux, nous ferait sourire. Jouirions-nous des découvertes de l'pasteur et de ses disciples s'ils s'étaient refusés à étudier les ferments de la rage et du croup ? Si donc, à notre tour, nous voulons approfondir la science des hommes, soyons hommes nous-mêmes, et que la crainte d'un danger imaginaire ne nous arrête pas dans l'étude féconde des crises sociales.

Sayfa 2

Size çeşitli teorileri uzlaştırmayı önerme düşüncesi, bize (henüz) uzak. Bu durum bir karmaşa ya da seçiciliğe yol açacaktır, ama toplumsal konumumuz ve genel anlayışımızın köklerine inen bu öğretileri bilmek ve incelemek zorundayız. Tıpkı sonu düşünülmeden gerçekleştirilen riskli bir uygulamaya çözüm arayışında (karşılaşılan) suçlamaların doğru olmayacağı gibi, ciddi bir inceleme yapmadan zorlukları "çözümlemez" diye ilân etmek de bir ön yargıdır. Tehlikeli hayvanlar oldukları gerekçesiyle yılanları ve kaplanları kendi gözlem alanının dışına atan bir doğa bilimci, bizi güldürecektir. Eğer Pasteur ve öğrencileri, kuduz ve kuşpalazının nedenlerini incelemeyi reddetmiş olsalardı onların buluşlarından faydalanabilir miydik? O hâlde biz de eğer beşerî bilimleri derinleştirmek istiyorsak öncelikle insan olalım ve toplumsal krizlerin derinlemesine incelenmesinde farazi bir tehlikenin bizi durdumasına izin vermeyelim.

Sayfa : 4

Les études seront divisées provisoirement en deux sections seulement, ayant pour objet, l'une, la méthode, l'autre, les doctrines.

Sayfa 4

İncelemeler, şimdilik biri yöntem, diğeri öğreti amacını güden sadece iki bölüme ayrılacaktır.

Sayfa :5

5 A l'alchimie on vit succéder
la chimie, à l'astrologie, l'astronomie; — il faut qu'à la
Sayfa :6

sociologie succède la science sociale.

Sayfa 5-6

Simyada, kimyanın astroloji ve astronomiden sonra geldiğini
gördük; sosyolojinin de toplum bilimlerinden sonra gelmesi
gerekir

Sayfa :6

Quelle est la cause de cette différence?

L'objet des sciences spéculatives est le beau, le bien,
le juste ou l'utile.

Sayfa 6

Bu farklılığın nedeni nedir?

Kuramsal bilimlerin nesnesi; güzel, iyi, doğru ve yararlı olandır.

Sayfa :11

Si la masse du peuple, le fond de
la nation était réellement composé de pareils individus,
le rôle de la France dans l'Histoire serait aussi inexpli-

Sayfa : 11

6

cable que l'éclat de sa civilisation. » Nous trouvons dans cette observation la raison d'être de notre question sociale. Comment se fait-il que des hommes éclairés, des lettrés, de qui tout l'art consiste à peindre les hommes et leurs caractères, ne comprennent pas mieux les classes populaires, n'en jugent que par l'extérieur rude et inculte? Notre classe dirigeante tout entière est dans la même ignorance. Il semble qu'il n'existe plus ni lien moral ni lien intellectuel entre les classes qui devraient être dirigeantes et les travailleurs. S'il en résulte des œuvres littéraires sans vérités, il en résulte également la question sociale.

Sayfa 11

Eğer halk kitlesi, ulusun temelini oluşturan halk kitlesi, aslında benzer bireylerden oluşmuş olsaydı Fransa'nın tarihteki rolü, kendi uygarlığının görkemi kadar açıklanamaz olurdu. Bu gözlemden, bizim toplumsal konuda varoluşumuzun nedenini bulmaktayız. Nasıl olur da aydın, eğitilmiş kişiler, insan ve insanın özelliklerini biçimlendirmeyi içeren tüm sanatları bünyelerinde taşıyanlar, halk sınıfını daha iyi anlama yoluna gitmeden dışardan sadece bilgisizce ve kabaca yargılayabilirler? Yönetici sınıfımızın tamamı, aynı bilgisizlik içerisinde. Öyle görünüyor ki yönetici konumunda olması gereken sınıflar ile çalışanlar arasında artık, ne ahlâki ne de entelektüel bir bağ bulunmaktadır. Eğer gerçekleri içermeyen edebî eserler ortaya çıkıyorsa bu aynı zamanda toplumsal bir sorunun da var olduğunu göstermektedir.

Sayfa : 17

Ce fut lui qui expliqua la cause profonde des époques organiques ou critiques d'Auguste Comte, par la puissance ou la faiblesse des liens de la famille, la force du régime patronal du travail ou son relâchement.

*
inertie
m an ot
P'Albunum

* "Alturisme" sözcüğünün yaratıcısı

Sayfa 17

Auguste Comte'nin organik veya eleştirel dönemlerinin ana nedenini; aile bağlarının sağlam veya zayıflığıyla, işverenin otoritesinin gücü veya eksikliğiyle açıklayan odur.

Sayfa : 18

Alors tous les jugements étant justes se trou-
veront d'accord entre eux et en harmonie avec la réalité
des faits; les progrès succéderont aux progrès, et,
comme en mathématiques et en physique, nous verrons
les découvertes succéder aux découvertes, les solutions
aux solutions. C'est à vous, Messieurs, de réaliser cette
œuvre, à vous à qui l'avenir appartient et que, par nos
efforts, nous voudrions élever assez haut pour que, de
votre regard jeune et perçant, vous puissiez découvrir
l'horizon social tout entier.

La paix sociale régnera parmi les hommes le jour où
une science véritable leur aura donné la sérénité des
jugements justes et certains.

Sayfa 18

O hâlde doğru olan tüm yargılar, kendi aralarında tutarlı ve olayların gerçekliğiyle uyum içerisinde olacaktır; ilerlemeler ilerlemelerin ardı sıra gelecek, matematikte ve fizikte olduğu gibi keşiflerin keşifler, çözümlerin çözümler ardından ortaya çıkacağını göreceğiz. Beyler, bu eseri hayata geçirmek, sizlerin elindedir ve bizler çabamızla, genç ve keskin bakışınızdan hareketle sizleri toplumsal ufkun tamamını keşfedebilmeniz için çok daha yükseklerle ulaştırmak istiyoruz.

İnsanlar arasında toplumsal barış, [ancak] gerçek bir bilim, kesin ve doğru yargıların (tüm) yalınlığıyla insanlara sunduğu gün sağlanmış olacaktır.

Sayfa : 19

II

De l'erreur qu'il y a de faire de l'expérience et de l'abstraction deux méthodes contraires en philosophie. — Par une erreur semblable, l'individualisme et le socialisme sont envisagés comme des principes contraires dans les doctrines sociales.

MESSIEURS,

Dans notre première réunion, je vous ai signalé la différence de méthode qui, seule, sépare les sciences spéculatives des sciences exactes. Elle consiste dans la différence du jugement dans les sciences exactes, où les sujets sont toujours pris selon leur extension entière et les attributs selon leur compréhension complète, et dans les sciences spéculatives, où l'axiome de Port-Royal ne reçoit que rarement son application intégrale. Je vous

Sayfa : 19

ai montré la cause de cette opposition : l'étendue des questions dans les sciences spéculatives, notamment la science sociale, et le caractère restreint de l'objet dans les sciences exactes, objet dont la nature se trouve toute déterminée, tels la diversité des nombres et des figures, la variété des espèces, les caractères spécifiques des corps, les mouvements des forces.

14

Sayfa 19

Felsefede birbirine zıt iki yöntemin denenmesinin ve soyutlanmasının ardında var olan yanlışlık. Benzer bir yanlışlıkla da bireysellik ve sosyalizm, toplumsal öğretilerde birbirine zıt ilkeler gibi düşünülmüştür.

Beyler,

İlk toplantımızda sizlere, kuramsal bilimleri sağın bilimlerden ayıran bu tek yöntemin farklılığını göstermiştim. Bu yöntem farklılığı, konular daima bütünü genişlemesine, öz nitelikler ise tam olarak anlaşılmasına göre ele alındıkları sağın bilimlerde ve Port-Royal akışımının sadece uygulamasının tümünü nadiren ele aldığı kuramsal bilimlerdeki yargının farklılığından ibarettir. Bu zıtlığın nedenini sizlere belirtmiştim. Kuramsal bilimlerdeki sorunların yaygınlığı, özellikle toplum bilim ve sağın bilimlerde; sayıların, figürlerin çeşitliliği, türlerin farklılığı, bedenlerin kendine has nitelikleri, kuvvetlerin hareketleri gibi doğası tamamen belirgin olan nesnenin kusallığı özelliğidir.

BIBLIOTHÈQUE SOCIOLOGIQUE

JEAN GRAVE *

الحمد
عبد الحميد

LA

ابن حميد الغزوان

SOCIÉTÉ FUTURE

* Abdülmecid
bin Abdülaziz Hân

PARIS

P. V. STOCK, ÉDITEUR

(Librairie TRESSE & STOCK)

8, 9, 10, 11, GALERIE DU THÉÂTRE-FRANÇAIS
PALAIS-ROYAL

1895

282

SOSYOLOJİ KÜTÜPHANESİ

JEAN GRAVE

GELECEĞİN TOPLUMU

PARİS

Yayıncı: P.V. STOCK,

TRESSE & STOCK KİTAP EVİ

8, 9, 10, 11 GALERIE DU THÉÂTRE-FRANÇAIS
PALAIS-ROYAL

1895

Çankaya Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 282

Yazar : Jean Grave

Cild : Kahverengi

Ebadı :

En : 12 cm.

Boy : 18.5 cm.

Sayfa Adedi : 414

Not : Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil
Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa : 1

Les révolutions qui s'opèrent en trois jours, une semaine, un mois ou une année, peuvent avoir un lendemain, la révolution sociale, telle que nous la comprenons, ne prendra fin que du jour où l'autorité aura complètement disparu de la terre, elle n'aura plus à intervenir pour assurer l'évolution lorsque cette dernière s'accomplira librement, sans en-

trave

Sayfa 1

Üç günde, bir ayda ya da bir senede gerçekleşen ihtilâllerin yarınları olabilir. Sosyal ihtilâl, bizim anladığımız gibi ancak otoritenin yeryüzünden tamamen kalktığı zaman sona erecektir. İhtilâl engelle karşılaşmadan özgürce gerçekleştiğinde gelişimi sağlamak için sosyal ihtilâlin müdahalesine artık gerek kalmayacaktır.

Sayfa : 2

Nous devons donc éviter ce qui pourrait prêter matière à confusion, car nous savons que la société que nous rêvons ne surgira pas spontanément, comme à un coup de baguette; qu'elle ne pourra, au contraire, s'établir que progressivement, sous les efforts des générations qui sauront arracher à leurs maîtres soit une concession, soit une victoire qui leur permettra de se passer de leur assentiment.

Les révolutions politiques qui se contentent de renverser les hommes au pouvoir et de leur en substituer de nouveaux, se bornant à changer les noms des rouages abhorrés, tout en en conservant le fonctionnement, ces révolutions peuvent accomplir, plus ou moins rapidement, leur œuvre, mais une fois leurs résultats acquis, elles s'immobilisent. Lorsque ceux qui l'ont faite, — ou fait faire, le plus souvent — ont

Sayfa 2

Konuyu karışıklığa götürecek şeylere engel olmalıyız. Zira biliyoruz ki hayal ettiğimiz toplum sihirli bir değnek dokunmuş gibi kendiliğinden ortaya çıkmayacak, tam tersine toplum ancak yöneticilerinden benimsedikleri bir imtiyaz ya da zaferi söküp almayı bilecek nesillerin çabalarıyla yavaş yavaş yerleşecektir.

İktidardaki insanları deviren ve bunların yerine yenilerini koyan, çalışma düzenini muhafaza ederek istenmeyen birimlerin adlarını değiştirmeye çalışan siyasi ihfilâller eserlerini kimi zaman süratle kimi zaman yavaşça gerçekleştirebilirler, fakat amaçlarına ulaştıklarında, çakılır kalırlar.

Sayfa : 3

La réaction semblait triomphante, et elle exultait : le prolétariat maté allait donc, une bonne fois pour toutes, courber pour de bon, la tête sous le joug de ses maîtres politiques et économiques. — C'est depuis cette époque, que les réclamations ouvrières ont pris un caractère économique très prononcé, que les travailleurs ont enfin compris que les changements politiques n'avaient aucune influence sur leur situation économique, que l'autorité n'était que l'instrument, le véritable maître étant le Capital !

La Révolution sociale procède de l'évolution. C'est cette dernière qui, lorsqu'elle vient se heurter aux institutions sociales lui barrant la route se transforme en Révolution.

Sayfa 3

Bu tepki galip görünmekte ve sevindirmekteydi; Bundan böyle yenilgiye uğrayan emekçi sınıfı, siyasî liderlerin ve ekonomi

patronlarının tam olarak boyunduruğu altına girecekti. Bu dönemden itibaren işçilerin istekleri çok belirgin bir hâl aldı ve çalışanlar nihayet siyasî değişmelerin ekonomik durumlarına hiçbir etkisi olmadığını, otoritenin sadece araç olduğunu, gerçek patronun sermaye olduğunu anladılar.

Sosyal ihtilâl gelişimle ortaya çıkar. Gelişme, önünü kesen sosyal kurumlarla karşılaşmada, ihtilâle dönüşür.

Sayfa : 6

Les orateurs, les écrivains ont certainement une action sur les cerveaux; cette action peut être plus ou moins grande, immédiate, durable ou à échéance, selon leurs qualités d'élocution, leur propre conviction, leur facilité de développement, leur intensité de logique;

Sayfa 6

Konuşmacılar ve yazarların zekâyâ mutlakla bir etkisi vardır, bu etki, konuşma kalitesi, öz inançları, gelişme kolaylığı, mantık yoğunluğuna göre az veya çok, büyük, ani, sürekli veya kademe-
li olabilir.

Sayfa : 6

Le philosophe qui conclut à la nécessité de la Ré-

Sayfa : 7

volution pour transformer la société, peut bien travailler à faire comprendre cette idée par ceux à qui il s'adresse, mais ce ne seront pas ses prédications qui avanceront, d'un iota, la Révolution.

Sayfa 6-7

Toplumu değiştirmek için ihtilalin gerekliliği kanısına varan filozof, hitap ettiği kişilere bu fikri anlatmaya çalışabilir, fakat bir adım bile ilerleyecek olan, vaizler değil, ihtilâldir.

Sayfa : 8

Entravé en un lieu, le Progrès n'en entrainera pas moins la lutte plus loin. Battus aujourd'hui ses partisans sauront tirer les leçons de leur défaite, pour mieux combiner leurs efforts dans une autre série de luttes.

Sayfa 8

Bir yerde engellenmiş gelişme mücadeleyi daha ileri götüremez. Başka bir dizi mücadele içerisinde, çabalarını daha iyi düzenlemek için bugün yenilgiye uğramış olan taraftarlar başansızlıklarından ders çıkarmasını bileceklerdir.

Sayfa : 12

Que de luttes et de combats ont dû soutenir les Jacques avant d'arriver à obtenir leur situation actuelle. Est-ce autrement que les armes à la main, que la Réforme protestante a pu obtenir de se faire reconnaître? C'est en rasant les châteaux-forts et en « raccourcissant » nombre de barons féodaux que l'idée de l'unité monarchique a pu accomplir son œuvre. C'est en rasant à son tour, Bastilles et castels, en décapitant prêtres, nobles et rois, en confisquant terres et domaines, que la bourgeoisie à son tour est parvenue à sortir de tutelle. Et c'est en abusant de la

Sayfa : 12

force conquise pour exploiter, à son profit, ceux qui viennent derrière elle, qu'elle provoque de la part de ceux-ci, l'emploi de cette même force pour résister à ses prétentions. La violence engendre la violence. C'est une loi que nous subissons, à qui la faute ?

Sayfa 12

Şu anki durumlarını elde etmeden önce Jacques'lar nice mücadele ve savaş vermişlerdir. Acaba, protestan ihtilali, silahlı mücadele dışında mı kendisini tanıtmayı başarabildi? Monarşik birlik fikri, kaleleri ortadan kaldırarak ve feodal baron sayısını düşürerek işini tamamlamıştır. Burjuva sınıfı ise hisarları ve şatoları yok ederek, asillerin, kral ve din adamlarının kellelerini vücudundan ayırarak, toprak ve arazilere el koyarak himayeden kurtulmuştur ve çıkar amacıyla arkasından gelenleri sömürmek için elde edilen gücü kötüye kullanarak, bu kişilerin isteklere karşı direnmesi için aynı gücün kullanılmasına sebep olur. Şiddet şiddeti doğurur. Maruz kaldığımız bir konudur, bunda hata kimdedir?

Sayfa : 12

Mais il n'y a que

Sayfa : 13

ceux qui veulent faire le bonheur des individus malgré eux, il n'y a que les prétentieux qui ont l'outrecuidance de croire qu'ils résumant, en leur cerveau, le summum des connaissances humaines, il n'y a, en deux mots, que les ambitieux et les imbéciles pour prétendre employer la force à l'établissement de la société future.

10

Sayfa :13

Les partisans de la liberté ne réclament pas tant de la force. Qu'elle balaie le capital, l'autorité et leurs institutions, qu'elle fasse place nette de toutes les entraves, c'est tout ce que nous attendons d'elle. Et j'est pour cela que nous ne voulons plus de centralisation, plus de délégation de pouvoir, ni de mandat à des individualités pour agir ou délibérer en notre lieu et place. Qu'à toute tentative de courber toutes les individualités sous le même niveau réponde l'insurrection du « moi, » se dresse l'initiative individuelle qui n'accepte pas d'entrave.

Sayfa 12-13

Ama sadece kendi istekleri dışında bireyleri mutlu etmek isteyenler yalnızca beyinlerinde insani bilgilerin en üst noktasını özetlediğini sanma saygısızlığına sahip iddiacılar, iki kelimeyle yalnızca gelecek toplumu oluşturmak için güç kullanılması gerektiğini öne süren hırslılar ve aptallar var.

Özgürlük taraftarları gücü o kadar istemezler. Özgürlükten beklediğimiz, sermayeyi, otoriteyi ve kurumları süpürmesi ve kalıntıların tümüne yer açmasıdır. Bu nedenle, artık ne merkezleşme, ne iktidar heyeti, ne de bulunduğumuz yerde harekete geçmek veya konuşmak için kişilere himaye istemiyoruz.

Tüm kişileri aynı seviyeye getirme denemelerinin "ben" isyanına cevap vermesi ve engel kabul etmeyen kişisel teşebbüsün yükselmesi gerekir.

Sayfa :25

Ah! elle serait curieuse à faire la statistique des célébrités dont s'enorgueillit la civilisation actuelle, et de savoir celles qui sont arrivées avec son aide, et de celles qui ont surgi, malgré elle et contre elle, et surtout, d'en comparer les valeurs respectives.

Sayfa 25

Günümüz uygarlığının gururlandığı ünlü kişilerin istatistiğini yapmak, kendisine rağmen kendisine karşı ortaya çıkan ve yarıdima gelen uygarlıkları tanımak bu uygarlıkların değerlerini karşılaştırmak ilginç olacaktır.

des amants, des mères, des enfants

Exposé par le Maréchal Gœrge, Lieutenant, Armée, membre du
du International Alliance of Women

A. 412

CONGRÈS FÉMINISTE

Marseille 1933

1

L'illégitimité

des amantes, des mères, des enfants

Exposé par le Marquis Giorgio Quartara, Avocat, membre Italien
de l'International Alliance of Women

286

A. MAUGUAGNI S. A.

1933

FEMİNİST KONGRESİ

Marseille, 1933

Âşıkların, annelerin, çocukların yasa dışılığı

Uluslar Arası Kadın Birliği İtalyan Üyesi,
Avukat Markiz Giorgio Quartara
tarafından sunulmuştur.

MILAN

A. MACCIACHINI S. A.

1933

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 286

Yazar : Markiz Giorgio Quartara

Cild : Pembe

Ebadı :

En : 17 cm.

Boy : 24 cm.

Sayfa Adedi : 14

Not : Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dİİ
Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa : 8

Auparavant, la sentence pénale de condamnation du séducteur remplacait souvent l'acte de mariage et, sur demande de la victime, le séducteur et le séduite étaient déclarés femme et mari.

Au dix-huitième siècle, au contraire, l'égoïsme masculin, avide

Sayfa : 9

de plaisir et désireux de satisfaire tous ses caprices sans courir le risque d'en subir des conséquences juridiques, ruina autant les épousailles que le mariage, et l'on revint complètement à ce qu'avait légiféré Justinien à Byzance, lorsqu'il péditina et remania faussement les lois de Rome dans ses Codes.

La maxime aut nubat aut dolet fut abrogée en France par l'ordonnance du 22 Novembre 1730; à Naples, par le décret du 12 février 1779; en Angleterre, par la loi de 1753; dans le royaume d'Italie, en Suisse, en Allemagne par les codifications, toujours préjudiciables, selon nous. Les plus grands Etats, comme les anciens Romains, les Anglais et les modernes Américains du nord, ne codifièrent jamais leurs lois.

Sayfa 8

Eskiden baştan çıkaran erkeği mahkûm etme yasası, çoğu kez evlilik sözleşmesinin yerine geçmekteydi ve mağdur olanın talebi üzerine baştan çıkaran kadın ve erkek, kan koca olarak ilân edilmekteydi.

[sayfa 9] On sekizinci yüzyılda, eskiye nazaran aç gözlü zevklerinin ve tüm kaptislerinin tatmin edilmesini isteyen erkek bencilliği, evliliğin yasal sonuçları konusunda kendini tehlikeye atmadan, evlilik törenleri kadar evlilik kurumunu da yıkmıştır. [Böylelikle] hiçbir ilerleme kaydetmeden Justinien [Jüstinyen] kendi yasalarını Roma kanunlarına göre yalan yanlış bir biçimde yeniden düzenlediği zaman, koyduğu kuralları Bizans'a zorla benimsetmek istemesi gibi benzer bir duruma tamamen yeniden geri dönmekteyiz.

FEMİNİST KONGRESİ

"Aut nubat aut dotet" özdeyişi, 22 Kasım 1730 tarihli kararla Fransa'da, 12 Şubat 1779 tarihli kararnameyle Napoli'de, 1753 yasa-sıyla İngiltere'de, bize göre hâlâ zararlı olan derlemelerle Alman-ya'da, İsviçre'de, İtalya Krallığı'nda geçerliliğini yitirmiştir. Eski Roma-lılar, İngilizler ve modern Kuzey Amerikalılar gibi büyük devletler as-la kendi yasalarını düzenleme yoluna gitmemişlerdir.

1922

2. cilt

1922 yılında yayınlanan 2. cilt, 1922 yılında yayınlanan 2. cilt.

1922 yılında yayınlanan 2. cilt, 1922 yılında yayınlanan 2. cilt.

LES ÉTUDES CONTEMPORAINES

... Et l'horreur des Responsabilités

(Suite au Culte de l'Incompétence)

par

ÉMILE FAGUET

DE L'ACADÉMIE FRANÇAISE

291

PARIS

BERNARD GRASSET

Éditeur

61, Rue des Saints-Pères, 61

—
1911

LIBRAIRIE ADAJOLI

SEYEC

ÇAĞDAŞ İNCELEMELER

...VE SORUMLULUKLARIN
KORKUNÇLUĞU

(Yeteneksizliğe Saygı'nın Devamı)

FRANSIZ AKADEMİSİNDEN ÉMİLE FAGUET

PARİS

BERNARD GRASSET

61, Rue des Saints-Pères, 61

1911

ABA JOLİ KİTAPevi

SMYRRE

Çankaya Atatürk Kütüphanesi Bilgileri

Envanter No : 291

Yazar : Émile Faguet

Cild : Kahverengi

Ebadı :

En : 12 cm.

Boy : 18 cm.

Sayfa Adedi : 2 + 203

Not : Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil
Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa : 2

LES IDÉES ET MŒURS JURIDIQUES

Tout le système juridique et toute la coutume juridique du régime qui a suivi 1789 sont dominés par cette idée générale que celui qui juge soit irresponsable, et que l'on ne puisse rien lui reprocher. En effet : 1° Le juge ne juge point en équité, * ^{عَدْل} mais selon la loi ; autrement dit il n'est pas un juge, il est un greffier ; il est un homme qui, à propos d'un fait, dit la loi qui a prévu ce fait et qui s'y applique ; il est un homme qui ajuste un fait à la loi ce qui dit que la loi s'adapte exactement à ce fait, « couvre » ce fait, comme disent les Allemands et qui fait arrêt en conséquence.

Par suite, il est absolument irresponsable ; c'est la loi, ce n'est pas lui qui a fait arrêt ; l'arrêt est sorti de la loi, d'une manière pour ainsi dire automatique : à qui peut s'en prendre le lésé ? Au

* Okunamadı

Sayfa : 3

juge, évidemment non ; à la loi tant qu'il voudra ; au juge, il est impossible ; le juge est strictement irresponsable.

Sayfa 2

HUKUKİ DÜŞÜNCELER VE GELENEKLER

1789 yılıni takip eden rejimin tüm tüzel sistemi ve hukukî geleneği, yargılayan kişinin eyleminden dolayı sorumlu tutulamaz ve bu konuda ona hiçbir şekilde eleştiri yöneltilemez genel düşünceleri üzerine kurulmuştur. Gerçekten de: 1°/Hakim, hiçbir biçimde **hak-kaniyet** ile yargılamaz ancak yasaya göre yargılar. Bir başka deyişle o, bir hakim değil, mahkeme zabıt kâtibidir. Herhangi bir eylem söz konusu olduğunda, o, eylemi öngören yasayı söyleyen ve orada o yasayı uygulayan, herhangi bir eylemi yasaya uygun şekilde düzenleyen ve bunun sonucunda tutuklama eylemini gerçekleştiren kişidir. Bu, tıpkı Almanların da söylediği gibi bu eylemi «kavran» biçimde yasanın eyleme tam olarak uyduğu anlamına gelmektedir.

Bunun sonucunda, yargılayan kişi kesinlikle sorumlu değildir. Tutuklama eylemini gerçekleştirmiş olan o değil, yasadır. Tutuklama, deyim yerindeyse, âdeta otomatik bir biçimde yasadan çıkar. Bu durumda mağdur kişi bunun öfkesini kimden alabilir? [sayfa. 3] Hâkimden mi, pek tabii ki hayır; yasadan mı, istediği müddetçe evet. Hâkimden mi, bu mümkün değildir; hâkim kesinlikle icraatından dolayı sorumlu tutulamaz.

Sayfa :151

IV

DANS LES MŒURS POLITIQUES

Il y a deux choses en politique, la constitution politique et les mœurs politiques. La constitution

Sayfa : 151

politique, chez les Français, pour commencer par elle, est fondée sur l'irresponsabilité universelle. Sous l'ancien régime il y avait une responsabilité très réelle, c'était celle du roi. On l'oublie trop ; mais si le roi était absolu, ce qui, du reste, était absurde, il était éternellement et absolument responsable et on le lui faisait sentir. Notez bien que depuis la fin des guerres civiles du xvie siècle la royauté française a gouverné despotiquement ; mais toujours combattue par des révoltes. Le règne de Louis XIII est une lutte incessante de la royauté contre la noblesse en insurrection ; la minorité de Louis XIV de même, en ajoutant

Sayfa : 152

à la noblesse les magistrats et le peuple ; Louis XIV, quand il gouverne lui-même, a à lutter contre les Protestants qu'il a imprudemment provoqués ; et il est toujours inquiet du côté des Parlementaires et vit toujours comme à la veille d'une Fronde.

Sayfa 151

SİYASİ GELENEKLER

Siyasette iki şey vardır, siyasi yapı ve siyasi gelenekler. Önce siyasi yapıdan başlamak gerekirse, Fransızlarda siyasi yapı evrensel bir sorumsuzluk üzerine kuruludur. (XIII. Louis Dönemi'nden başlayarak 1789 Fransız devrimine kadar olan süreçte Fransa'nın

idare biçiminin mutlakiyetçi anlayış üzerine kurulu olduğunu ifade eden Eski Rejim Dönemi'nde gerçek anlamda bir sorumluluk vardı. Bu, kralın sorumluluğu idi. Bunu pek çabuk unutuyoruz, ama eğer kral mutlak hükümdar ise, ki bu durum anlamsız ve saçmadır, her şeyden sonsuza dek, mutlaka sorumlu olmakta ve bu da ona hissettirilmekteydi. XVI. yüzyıl sivil savaşlarının sona ermesinden itibaren, Fransız krallığının ülkeyi zorbalıkla yönettiğini, ancak isyanlarla daima mağlup edildiğini de bir kenara iyice kaydediniz. XIII. Louis'in hükümdarlığı, isyan eden soylular sınıfına karşı, krallığın bitmek tükenmek bilmeyen savaşını ifade etmektedir. (sayfa 152) Aynı şekilde XIV. Louis'in azınlığı, üst düzey görevlilerle halkın da dahil olduğu soylu sınıfıyla [mücadele etmiştir]; [ülkeyi] XIV. Louis yönettiği zaman, o ileriye görmeden neden olduğu Protestanlara karşı savaşı sürdürmek zorunda kalmış; [yaşamı boyunca] parlamento üyelerinden her zaman çekinmiş ve [her an] bir ayaklanmanın arifesindeymiş gibi daima diken üstünde yaşamıştır.

İçindekiler

TABLE

Les idées et mœurs juridiques.	2
Professions	100
Dans la famille.	134
Dans les mœurs politiques	151
Pour chacun de nous.	198

İçindekiler

	Sayfa
Hukuki Düşünceler ve Gelenekler	2
Meslekler	100
Ailede	134
Siyasi geleneklerde	151
Her birimiz için	198

MAXIMES NAPOLEONIENNES
CHOISIES PAR
M. JULES BERTAUT.

236

PAYOT ET Cie, PARIS

104, Boulevard Haussmann, 104

1919

NAPOLEON BONAPARTE.

MANUEL DU CHEF.

**MAXIMES NAPOLEONIENNES
CHOISIES PAR
M. JULES BERTAUT.**

296

PAYOT ET Cie, PARIS
106, BOULEVARD SAINT-GERMAIN, 106

1919

NAPOLEON BONAPARTE

LİDERİN KILAVUZU

NAPOLYON' DAN ÖZDEĞİŞLER

DERLEYEN

M.JULES BERTAUT

PAYOT ET CİE, PARIS

106, BOULEVARD SAINT-GERMAIN, 106

1919

Çankaya Atatürk Kütaphğı Bilgileri

Envanter No : 296

Yazar : M. Jules Bertaut

Cild : Vişneçürüğü Rengi

Ebadı :

En : 11 cm.

Boy : 17 cm.

Sayfa Adedi : 221

Not : Kitabın ilgili bölümleri Arzum Orhon tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa : 28

N'ayez point de ligne, mais tenez toutes vos troupes réunies et groupées autour de Gênes et tenant vos dépôts dans Savone. Voilà les trois principes militaires; en agissant ainsi, vous battez 50,000 hommes avec 30,000.

Les principes de César ont été les mêmes que ceux d'Annibal : tenir ses forces réunies, n'être vulnérable sur aucun point, se porter avec rapidité sur les points importants, s'en rapporter aux moyens moraux, à la réputation de ses armes, à la crainte qu'il inspirait et aussi aux moyens politiques pour maintenir dans la fidélité ses alliés et dans l'obéissance les peuples conquis.

A la guerre, il faut des idées simples et précises.

Sayfa : 29

de tenir des conseils, il arrivera ce qui est arrivé dans tous les siècles en suivant une pareille marche, c'est qu'on finit par prendre le plus mauvais parti qui, presque toujours, à la guerre, est le plus pusillanime, ou, si l'on veut, le plus prudent. La vraie

Sayfa :29

sagesse, pour un général, est dans une détermination énergique.

Quand on veut livrer une bataille, il est de règle générale de rassembler toutes ses forces, de n'en négliger aucune; un bataillon, quelquefois, décide d'une journée.

Je n'aurais pas cru les Autrichiens aussi décidés, mais je me suis tant trompé dans ma vie que je n'en rougis pas.

A la guerre comme en politique, le moment perdu ne revient plus.

Sayfa 28

Menzilden ayrılmayın, ama askeri birliklerinizin tümünü bir arada tutun ve Genes (Jeri) bölgesi etrafında toplanın ve emanetlerinizi Savone (Savon) da tutun. İşte uymanız gereken üç askeri kural; 30.000 askerle 50.000 askere karşı mücadele ettiğinizi unutmayın.

Sezar'ın prensipleri Annibal'inkilerle aynıydı: Güçlerini bir arada tutmak, hiç bir alanda zayıf düşmemek, önemli noktalarda ivedilikle harekete geçmek, ahlâkî değerlere, ordularının şerefine, hissettikleri korkuya ve aynı zamanda fethedilmiş halkların boyun eğişini ve mütefiklerinin sadakatini sürekli kılmak için siyasi yollara başvurmak.

Savaşta, basit ve kesin düşüncelerle hareket etmek gerekir.

Olaylar karşısında açıklamalar yapmak, akıl yürütmek, [sayfa: 29]

tavsiyeler almak sayesinde, yüzyıllar boyunca savaşlarda hep aynı yollardan geçildi, aynı şeyler yaşandı, korkakça olarak adlandırılan davranışlar belki de en ihtiyatlı olanlardı. [sayfa 29] Bir general için gerçek sağduyuyu cesur bir kararlılıkta saklıdır.

Bir savaşa girilmek istendiğinde temel kural, tüm güçlerini, hiç birini atlamadan bir araya toplamaktır; bir tabur bile, kimi zaman, savaşın sonucunu değiştirebilir.

Avusturyalıların bu derece kararlı olduklarına inanmazdım, ama hayatımda hiç yüzümü kızartacak kadar yanılmadım.

Siyasette olduğu gibi savaşta da kaybedilen zaman geri gelmez.

Sayfa : 29

TALLEYRAND

Vers la fin de l'année 1833, un vieil homme, retiré dans un des plus beaux châteaux qui soient au monde, un vrai château des léas, se relevait chaque nuit parce qu'il ne pouvait dormir et jetait sur le papier ces pensées qui hantaient sa songerie nocturne :

« Que deviendra le monde ? Je n'en sais rien. Ce que je vois, c'est que rien n'est remplacé. Ce qui finit finit tout à fait. On ne voit clairement que ce qu'on a perdu »

« Le monde a cessé de s'intéresser à lui-même. Qu'arrivera-t-il ? C'est impossible à prévoir, parce que chacun, dans quelque position qu'il soit, laisse faire sans y mettre du sien. »

« Pourquoi l'avenir paraît-il si incertain ? C'est que le présent n'a aucune confiance en lui-même. »

* Okunamadı

Sayfa 29

TALLEYRAND

1833 yılının sonlarına doğru, dünyanın en güzel şatolarından birinde inzivaya çekilen yaşlı bir adam her gece uykusundan uyandı-

yordu, çünkü uyuyamıyordu ve gece kafasına takılan düşünceleri kağıda dökmek istiyordu.

"Dünya nereye gidiyor? Hiçbir şey bilmiyorum. Tek gördüğüm hiçbir şeyin değişmediği. Biten şeyler yitip gidiyor. Ne kaybettiğimizizin tam anlamıyla farkına varmıyoruz."

"Dünya kendi sorunlarıyla uğraşmayı bıraktı. Dünya nereye gidiyor? Bunu şimdiden kestirmek olanaksız, çünkü kimse, bulunduğu pozisyon ne olursa olsun, elinden geleni yapmıyor."

"Neden, gelecek bu kadar belirsiz? Şimdiki zamanın kendine güveni yok ki."

ÉTUDE ETHNOGRAPHIQUE

SUR

LES YURUKS

PAR LE Dr M. TCHAKYRGOLOU

Traduite par

PAUL ZIPCY, INTERPRÈTE-AUXILIAIRE

au Consulat-Général de France à Smyrne.

307
ATHÈNES
1891

YÖRÜKLER ÜZERİNE

ETNOLOJİK BİR İNCELEME

Dr. M. ÇAKIROĞLU

İzmir Fransız Başkonsolosluğu'nda Yardımcı Tercüman
PAUL ZIPCY
tarafından çevrilmiştir.

ATİNA
1891

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 307

Yazar : Dr. M. Tehkyroglou

Cild : San

Ebadı :

En : 16 cm.

Boy : 22 cm.

Sayfa Adedi : 44

Not : Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil
Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa : 1

PROLOGUE

Nul pays n'a subi de plus nombreuses et profondes transformations ethnographiques que l'Asie-Mineure, ce point du globe qui semble avoir été le berceau de l'humanité et le foyer d'où s'est répandue la vie intellectuelle.

Si nous parcourons l'histoire, nous y rencontrons toute une longue série de peuples qui ont simultanément ou successivement habité cette contrée jusqu'aux dernières invasions qui ont livré le pays aux Ottomans.

Parmi ces derniers, on rencontre tout une série de tribus nomades, dont l'existence est un phénomène difficile à saisir et à expliquer, ce sont les Yuruks.

Plusieurs voyageurs, des orientalistes ont essayé d'étudier ce petit peuple intéressant, mais son existence nomade, ses mœurs singulières, ses nombreuses ramifications qui s'étendent dans une grande partie de l'Asie-Mineure, rendent cette étude ethnographique difficile et même incomplète.

Sayfa : 2

Aussi ce n'est pas sans peine que M.M. Tchakyroglou, docteur en médecine, a pu recueillir, durant son séjour de trois ans à Koula, des documents précieux sur les Yuruks qu'il a publiés en grec dans une brochure intitulée *Etude ethnographique sur les Yuruks*.

C'est à la bienveillance de l'auteur que nous devons de pouvoir aujourd'hui livrer au public une traduction de son ouvrage.

Nous espérons que ces documents ethnographiques dont l'intérêt devient de plus en plus actuel par nos rapports avec les populations de l'intérieur, recevra le bienveillant accueil du public.

Giriş

Hiçbir ülke, entelektüel yaşamın yayılmaya başladığı, insanlığın beşiği ve merkezi gibi görünen Anadolu'da olduğu gibi sayısız ve iz bırakan etnolojik değişimlere uğramamıştır.

Tarihi gözden geçirdiğimizde, bu yöreyi Osmanlılara teslim eden son istilâlara kadar, aynı anda veya birbirini ardından yerleşmiş olan çok sayıda topluma burada rastlamaktayız.

Bu son toplumlar arasında, varlıklarının anlaşılması ve açıklanması zor olan bir dizi göçebe kavim görmektediriz. Bunlar Yörüklerdir.

Sayırsız gezgin ve doğu bilimci, bu ilginç toplumu incelemeye çalışmış, ancak Anadolu'nun büyük bir bölümüne yayılan göçebe yaşıntıları, eş benzeri olmayan gelenekleri, sayısız kollara ayrılmış ol-

malan bu etnolojik incelemeyi zorlaştırmakta, hatta eksik kalmasına neden olmaktadır.

Ayrıca tıp doktoru olan M. Çakıroğlu'nun Kula'da bulunduğu üç yıl boyunca, Yörükler hakkında çok değerli belgeler toplaması boşuna değildir. Bu belgeleri Yunanca olarak Yörükler Üzerine Etnolojik Bir İnceleme adıyla bir broşürde yayınlamıştır.

Bugün eserinin bir çevirisini kamuoyuna sunabilmeyi, yazının iyi niyetine borçluyuz.

Ümit ederiz ki yurt içindeki nüfuslar ile olan ilişkilerimizle gittikçe daha güncelleşen bu yararlı etnolojik belgeler, halkın iyi niyetini kazanır.

Sayfa : 6

Ainsi, on trouve parmi eux des individus d'une laideur frappante, et l'on arrive à rencontrer graduellement les types les plus beaux, offrant des traits d'une régularité achevée: un crâne parfaitement rond, un front élevé, une ossature délicate, un nez régulier, des yeux vifs et petits, un menton saillant, une chevelure noire. On rencontre même des Turcs blonds et roux.

Sayfa 6

Böylelikle onların (Türklerin) aralarında, dikkat çekecek ölçüde çirkin olan kişiler bulunmakla birlikte, tam anlamıyla düzenli hatlara sahip çok güzel tiplere de rastlanmaktadır. Kusursuz yuvarlak bir baş, yüksek bir alın, narin bir kemik yapısı, düzgün bir burun, canlı ve küçük gözler, çıkıntılı bir çene ve siyah saçlar. Hatta sarışın ve kızıl olan Türklere de rastlanmaktadır.

Sayfa : 6

Quoique

l'Osmannli, parlant la même langue et pratiquant la même religion, soit parvenu à unifier son élément national, il n'a pas encore réussi à englober dans sa masse le fier et indomptable Yuruk qui se prévaut de son origine, s'estimant supérieur aux Turcs qui vivent à ses côtés. Ce dernier entend même à sa façon l'islamisme et conserve un caractère national particulier.

Sayfa 6

Aynı dili konuşan ve aynı dine inanan Osmanlı, her ne kadar ulusal birliğini sağlamış olsa da, aynı kökenden gelen ve beraber yaşadığı Türklerden üstün olduğunu düşünen gururlu ve dik kafalı Yörükü kendi birliğine dâhil etmeyi henüz başaramamıştır. Yörük, İslâmiyeti kendine göre yorumlar ve özel bir ulusal karakteri muhafaza eder.

Sayfa : 7

Le Nomade de l'Asie-Mineure invoque avec satisfaction son origine persane dont il se flatte, mais il ne se rappelle plus qu'il porte dans ses veines du sang turcoman.

Seuls, les Turcomans d'Iconium et de l'Olympe Bithynique n'ont pas oublié cette parenté.

Dix siècles se sont écoulés depuis la première apparition des hordes turcomanes en Asie-Mineure.

Sayfa 7

Anadolu göçmeni, gururlandığı İran kökenini övünerek belirtir, ama damarlarında Türkmen kanı taşıdığını pek de hatırlamaz.

Yalnızca Btinya Olimpos'u [Rumeli] ve Konya'daki Türkmenler, bu akrabalığı unutmamıştır.

Türkmen göçbelerinin Anadolu'da ilk ortaya çıkışlarından bu yana on yüzyıl geçmiştir.

Sayfa :19

Ce qui est d'une grande importance ethnographique, c'est que quelques-unes de ces tribus se retrouvent sous le même nom parmi les Turcomans de l'Asie-Centrale. Ainsi, les Narindjali se rencontrent parmi les Yomoutes; les Kirtizes parmi les Salores; les Tcharik, en grand nombre, parmi les Karakirghises; les Séik et les Aptal parmi les Turcomans Tsaountours.

Sayfa 19

[Yörüklerin] bu boylarından birkaçının, Orta Asya'daki Türkmenler arasında da aynı ad altında toplanması etnolojik açıdan büyük bir önem taşımaktadır. Böylelikle, Yomoute'ler arasında Narindjali'lere; Salore'ler arasında Kirtize'lere; Karakirghirik'ler arasında çok sayıda Tcharik'lere; Tsaountoure Türkmenleri arasında ise Abdal ve Seik'lere rastlanmaktadır.

Sayfa :21

M. Chalcocondyle pense que le gouverneur de la Phrygie s'appelait Tourgout, comme étant le gouverneur de Tourgoutlou-Cassaba et de Magnésie. Ce nom est aussi celui d'une localité située près d'Angora.

Sayfa : 21

Enfin le défilé d'une montagne près d'Ephèse, nommé Alaman-boghaz, tire son nom du turcoman : Alaman signifie bande, réunion d'hommes dans le but de voler et de piller. En effet cet endroit est fameux pour avoir été le repaire de brigands qui ont souvent ravagé les environs.

Sayfa 21

M. Chalcocondyle, Manisa'nın ve Turgutlu kasabasının yöneticisi olan Frigya valisinin Turgut adını taşıdığını düşünmektedir. Bu ad, Ankara'ya yakın bir yerleşim yerinin de adıdır.

Son olarak Alaman-boghaz (Alaman Boğaz) olarak adlandırılan Efes yakınlarındaki bir dağ sırası, adını Türkmenceden almıştır. Alaman, çalmak ve yağmalamak amacıyla bir araya gelen çete anlamındadır. Gerçekten de bu yer, civar bölgeleri soyup soğana çeviren haydutların ini olmakla ünlüdür.

Sayfa : 22

III

LANGUE

La langue des Yuruks est le turc vulgaire. Il n'y a que les Aptal qui ont un dialecte particulier

Le Yuruk ne parle pas néanmoins la langue turque en usage dans les villes et par les

Sayfa : 22

gens instruits, celle qui est formée du turc, de l'arabe et du persan. Aussi, un musulman autorisé a-t-il dit au docteur Tchakyroglou que les Yuruks parlent le Djéradaï, corruption du mot djagataï, désignant la langue parlée au Hanat, et particulièrement le turc euzvèk.

La langue parlée par plusieurs tribus a une grande affinité avec celle des habitants de l'Azerbadjan, dans l'Iran. Cette parenté est surtout bien sensible dans le dialecte des Parsak, comme le prouvent d'ailleurs les travaux philologiques de M. Vambéry.

Voici quelques mots du vocabulaire Yuruk:

Hassan-eng, ceux qui font partie de la maison de Hassan. Chin-Surdi, il a chassé. Ch'oulik, femme, joie, allégresse. Kilik, spectacle. Entik, chaussures. Bobék, nouveau-né. Balji, sœur; ce mot sert aussi à appeler une per-

Sayfa : 23

sonne dont on ne connaît pas le nom; il équivaut à Monsieur. Etzé, frère aîné. Djitzi, âme. Inidjik, près. Maghna, semelle du charmeau. Ghiolouk, bête au sens figuré. Djighin, dos. Ghintil, charge. Zavar, céréales. Davar, troupeaux. Ous, esprit. Dain, maison terrasse. Ot, feu. Yétirdim, j'ai perdu. Eung, commencement. Alkis, prière. Ovdou, il a loué. Yerdî, il a blâmé. Kiongoul, cœur. Kent, village. Khoranta, foule. Elghiounèm, bassin. Piolé, oncle. Pousat, vêtement. Sin, tombe. Kidji, petit. Oudjmak, paradis. Tamou, enfer. Ghiout, féliciter. Bitikdu, secrétaire. Biti, livre de commerce. Sioudji, eau-de-vie.

Sayfa 22

DİL

Yörüklerin dili, herkesin bilip kullandığı Türkçedir. Özel bir lehçe-ye sahip olan yalnızca Abdallardır.

Bununla birlikte Yörük, şehirlerde ve eğitilmiş kişiler tarafından kullanılan ve Türkçe, Arapça ve Farsçadan biçimlenen Türk dilini konuşmamaktadır. Ayrıca nitelikli bir Müslüman, dıgatal (Çoğatal) sözcüğünün bozulmuş hâli olan ve Hanat'ta konuşulan dili ifade eden Djéradzi (Cerade) ile özellikle euzvék (Özbek) Türkçesi konuşuklarını doktor Çakıroğlu'na söylemiştir.

Birçok boyun konuştuğu dil, İran'daki Azerilerin dilleriyle büyük bir benzerliğe sahiptir. M. Vambéry'nin filolojik çalışmalarının da bu akrabalığı kanıtlandığı gibi, özellikle Farsak'ların ağızında da oldukça hissedilmektedir.

Yörük söz dağarcığından birkaç sözcük:

Hassan-eng. Hasan'ın ailesinden olan kişilerdir. Chin-Surdi (Şin-Surdü), o avladı; chénlik (şenlik), kadın, neşe, sevinç; kılık (kalık), gösteri; entik (entik), ayakkabı; Bobék (Bobek), yeni doğan (çocuk) anlamındadır.

Badji (baci), kız kardeş; bu sözcük aynı zamanda adını bilmediğimiz bir kişiye seslenmede de kullanılır; bay sözcüğünün dengidir. Etzé (etze), büyük ağabey.

(sayfa 23) Djiŋzi (cizti), ruh; İnidjik (inicik), yakın; maghia (maya), devenin dişi; ghiolouk (gioluk), mecaz anlamda hayvan; djiŋghin (cigini), sırt; ghiŋtîl (gintîl), yük; zavar (zavar), hububat; davar (davar), sürü; Ous (us), akı; dam (dam), teraslı ev; ot (od), ateş; yétir-dim (yitirdim), kaybettim; eung (ön), başlangıç; alkis (alkış) dua; av-dou (ovdu), kiraladı; yerdî (yerdî), kinadı; kiongoul (kiongul), kalıp; kent (kent), kasaba; khoranta (horanta), kalabalık; elghionem (ilegunem), leğen; piplé (pipe), amca; pousat (pusa), giysi; sin (sini), mezar; kidji (kiç), küçük; oudjmak (uçmak), cennet; tamou (tamul),

cehennem; ghiout (giyut), tebnik etmek; bitikdji (bitikçi), kâtip; bitî (bîl), ticaret kitabı; sloudji (sucu), hayat suyudur.

Sayfa : 23

Les Aptal qui s'appellent aussi Tember parlent un dialecte nommé temberdjé.

Voici quelques mots empruntés à ce dernier langage :

Nimiz, sommeil. Nistir, pain. Kir, couteau.

Sayfa 25

Tember olarak da adlandırılan Abdallar, temberce olarak bilinen bir lehçe konuşuyorlar.

Bu dilden alınan birkaç sözcük:

Nimiz (nimiz), uyku. Nistir (nistir), ekmek. Kir (kir), bıçak.

Sayfa : 28

M. Tchakyroglou dit qu'il n'a pu trouver la vraie étymologie du mot Djélab, et il se demande si cette expression ne serait pas la corruption du mot arabe : Djénab Allah (Le Seigneur Dieu). Il ajoute que c'est un mot voisin de Djélébi, (monsieur), expression usitée dans la province d'Iconium et provenant sans doute du djagatai.

Sayfa 28

Çakıroğlu, Djélab (celabi) sözcüğünün etimolojisini doğru olarak bulamadığını ifade ediyor ve bu ifadenin Arapça bir sözcük olan

Djénab Allah (Cenab-ı Allah) sözcüğünün bozulmuş hâli olabileceğini düşünüyor. Bu sözcüğün Balkan taşrasında kullanılan ve hiç kuşkusuz djagatai (Çağatayca) dan gelen bir ifade olan Djélébi (çelebi), (bay), sözcüğüne yakın olduğunu ekliyor.

Sayfa : 28

M. Hammer rapporte que les femmes turques de Koula, à la manière des femmes yuruks, ne se couvrent pas le visage. Cette infraction à la loi religieuse et leurs usages particuliers prouvent facilement leur origine turcomane.

Sayfa 28

Hammer, Yörük kadınları gibi Kula'daki Türk kadınlarının da yüzlerini kapamadığını ifade eder. Dinî kurala uymayan bu aykırı davranış ve onların özel kullanımları, onların Türkmen kökenlerini kolaylıkla kanıtlamaktadır.

Sayfa : 29

Leurs traits diffèrent sensiblement de ceux des autres ottomans, et, les jeunes-filles de cette localité sont d'une beauté remarquable.

Les Turcomanes ont toujours été renommées pour leur beauté, comme celle d'Amasis à l'époque de l'établissement des Turcs, dans l'Asie Mineure.

Sayfa 29

[Kulalılann] yüz hatları diğer Osmanlılannkinden oldukça farklıdır ve bu bölgenin genç kızları olağanüstü bir güzelliğe sahiptir.

Türkmen kadınlar, Türkmenlerin yerleştikleri dönemde Amasî'inki gibi Anadolu'da daima güzellikleriyle ün salmışlardır.

Sayfa : 30

Leurs chants sont accompagnés du Chazi, (1) qui est l'instrument de musique en usage chez eux.

Sayfa 30

[İlkbaharda Alevîlerin kadınlı erkekli bir araya gelerek kullandıkları dinî kullamalarda söyledikleri] türkülerine, onlarda kullanılan bir müzik aleti olan Chazîl (şazî) eşlik eder.

Sayfa : 31

Deux motifs portent à croire qu'ils conservent des traditions et des préceptes protislamiques et nationaux: leur croyance à la mététempse et les festins qu'ils tiennent la nuit, accompagnés peut-être d'orgies qui rappellent les Saturnales de l'époque de Tibère et l'hérésie carpocratienne. Ces faits semblent prouver que le monothéisme n'est pas le dogme essentiel de leur religion.

Sayfa : 31

Les Kizil-Bach ou Alévi reçoivent aussi la dénomination de Bectadji, du nom de leur chef Hadji-Becta-Véli. Entre Iconium et Kir-Chéhir se trouve un téké (couvent) de Derviches Bectadji, qui porte le nom de Pir-évi, maison de vieillards (presbytère).

Sayfa 31

İki konu, [Alevîleri] ulusal ve İslâmiyetin ilk buyruklarını ve geleneklerini koruduklarına inanmaya itmektedir. Tenasühe olan inançları ve belki [eski Roma'da] Tiberius döneminin çılgınca eğlencelerini anımsatan şenliklerin ve mezhep sapkınlığının eşlik ettiği gece boyunca süren kutlamalar. Bu bulgular, tek tanrıcılığın onların dinlerinin temel dogması olmadığını kanıtlar gibi görünmektedir.

Kızılbaşlar veya Alevîler, aynı zamanda onların lideri olan Hacı Bektaşî Veli'nin adını taşıyan Bektaşî adını da alırlar. Konya ve Kırşehir arasında, ihtiyarlar evi (papazlar evi) olan pir-evi adını taşıyan Bektaşî dervişlerinin tekkesi (manastır) vardır.

Sayfa : 32

Ces croyances bizarres conservées dans les tribus de l'Asie-Mineure ne paraissent nullement être neuves dans l'histoire religieuse du monde musulman.

Au deuxième siècle de l'hégire, c'est-à-dire au neuvième siècle de l'ère chrétienne, éclata une scission en Perse, parmi les Schîtes; ce fut le schisme amené par un personnage nommé Baahék qui prêchait la métempsychose et le communisme. Les sectateurs, nommés

Sayfa : 32

Horamta, ont été assez puissants pour résister longtemps aux soldats des Califes.

Baabek prétendait que l'âme d'un ancien et glorieux chef du pays de Bod était en lui ;

Sayfa : 33

c'est pourquoi sans doute il voulut accorder ses principes avec ceux de Boudah.

A part ces croyances religieuses, on trouve chez ce peuple d'autres usages qui dénotent leurs tendances païennes. Leur culte pour les arbres, les rochers et surtout pour les pierres est généralement connu : il considère même comme une grande faute la taille d'une branche de ces arbres sacrés. Le Kizil-Bach n'a rien de commun avec le Persan, si ce n'est le jeune du Mouharem.

Suivant M. Van-Lennep, il y a ailleurs beaucoup de sectateurs de cette branche mahométane.

50,000 Cinquante-mille familles de cette tribu vivent non loin de Constantinople, et M. Reclus dit que le nombre de ces Schîtes est grand parmi les Kurdes.

M. Tchakyroglou présume que certaines familles d'origine kurde établie dans le каза de Dêmirdji, près d'Osmanlar, appartiennent à la tribu des Kizil-Bach.

Les Turcomans et les Türkmens ne se rencontrent pas dans le vilayet d'Aidin. Ils ne diffèrent pas, paraît-il, dans leurs principes religieux, des Yuruks et des Kizil-Bach.

Sayfa 32

Anadolu'daki boylarda varlığını sürdüren bu garip inançlar, Müslüman dünyasının dinî tarihinde hiç de yeni değildir.

Hicrî (İskvime göre) ikinci yüzyılda, yani milâdî (İskvime göre) dokuzuncu yüzyılda, İran'daki Şiler arasında bir bölünme açıkça görülmektedir. Bu, tenasüh ve komünizmi yayan Baabék (Bâbek) adlı bir kişinin neden olduğu dinî bölünme olmuştur. Hurremi olarak adlandırılan müritler, halifelerin askerlerine uzun süre dayanmak için yeterince güçlüydüler.

Bâbek, (Hindistan'ın kuzeydoğusunda bugünkü Assam ve Meghalaya eyaletleriyle Bangladeş'i içine alan bölgenin eski adı olan) Bod Ülkesinin eski ve şanlı liderinin ruhunun kendisinde olduğunu öne sürmekteydi; hiç kuşkusuz (Bâbek) bundan dolayı kendi ilkelerini Buda'nın ilkeleriyle birleştirmek istemişti.

[sayfa 33]

Bu dinî inançların dışında, bu toplumda çok tanrı eğilimlerinin belirtisi olan başka gelenekleri de görmekteyiz. Ağaçlara, kayalara ve özellikle taşlara yönelik ayinleri genelde bilinmektedir. Bu kutsal ağaçların bir dalının yontulması bile, büyük bir hata olarak kabul edilmektedir. Muharem ayı orucu dışında Kızılbaş'ın bir İranlıyla hiçbir ortak noktası yoktur.

Van-Lennep'e göre, (Hz.) Muhammed'in bu kolunun müritlerinden pek çoğu, başka yerlerde de bulunmaktadır.

Bu boydan gelen elli bin aile, İstanbul yakınlarında yaşamaktadır ve M.Reclus, bu Şilerin sayısının Kürtler arasında oldukça fazla olduğunu söylemektedir.

Çakıroğlu, Osmanlılar yakınında Demirci kazasına yerleşen Kürt kökenli bazı ailelerin Kızılbaşların boyundan geldiklerini düşünmektedir.

[Orta Asyalı] Türklere ve Türkmenlere Aydın vilâyetinde rastlanmaktadır. (Her ikisi de) kendi dinî ilkelerinde Yörükler ve Kızılbaşlardan ayrı olarak düşünülemez gibidir.

Sayfa : 36

V

MŒURS ET USAGÈS

Hosnitalité

La tente, l'étable du Yuruk, en sa présence ou en son absence, est ouverte au voyageur. De l'eau, du petit-lait (airan), du lait-caillé (ghiaourt), plat national du Turcoman, des œufs, du beurre, du miel, tout ce qui fait partie des vivres du Yuruk, est mis à la disposition du voyageur.

Sayfa 36

V.

GELENEKLER VE GÖRENEKLER

Konukseverlik. —

Yörükün ahır ve çadır, kendisi bulunsun ya da bulunmasın, yolcuya açıktır. Su, ayran, Türkmenlerin ulusal yemeği olan kazeinli süt (yoğurt), yumurta, terayağ, bal gibi Yörükün yiyeceği olan her şey yolcuya ikram edilir.

Sayfa : 37

Tentes.—Les tentes des Yuruks sont carrées et faites le plus souvent avec un tissu grossier de laine noire. M. Van-Lennep dit que des tentes rondes, semblables à celles des Turcomans de l'Asie centrale se voient près d'Angora. Le lieu où l'on dresse une tente est considéré comme sacré par le Nomade et se nomme Ghioust, mot qui se retrouve chez les Turcs de la Sibérie.

Usages.—Les mœurs des Yuruks présentent une ressemblance générale avec celles des autres Turcs, mais dans les détails, elles offrent un cachet original.

Sayfa 37

Çadırlar. – Yörüklerin çadırları, kare biçiminde ve çoğunlukla kaba ve siyah yünden yapılmıştır. Van-Lennep, Orta Asyalı Türklerin çadırlarına benzer yuvarlak çadırlara Ankara civarında rastlandığını söyler. Çadırın kurulduğu yer, göçebe tarafından kutsal olarak kabul edilir ve Sibirya Türklerinde rastlanan sözcük olan Ghiourt (yurt) sözcüğü ile adlandırılır.

Benzer. – Yörüklerin gelenekleri, diğer Türklerin gelenekleriyle genellikle bir benzerlik göstermekte, ancak ayrıntıları içinde bu gelenekler, özgün bir özellik arz etmektedir.

Sayfa :40

Chez les Harmantali d'Esmé, les femmes dansent armées à la cérémonie nuptiale. C'est ce qu'on appelle la danse de Séïman.

On retrouve cette cérémonie chez les Turcomans de l'Asie Centrale et chez les Ottomans de Koula qui, comme nous l'avons dit, ont plusieurs points d'analogie avec les Yuruks et même avec les chrétiens de la localité.

Sayfa 40

Esmé'deki Harmantali'lerde kadınlar, düğünlerde silâhli olarak dans ederler. Bu, Seğmen Dansı olarak adlandırılan dansır.

Orta Asya Türklerinde ve daha önce bahsettiğimiz gibi Yörüklerde, hatta bölgenin Hristiyanlarıyla da pek çok ortak noktaya sahip Kula'daki Osmanlılarda, bu düğün törenine rastlanmaktadır.

Sayfa :41

Nul ne sait ce que deviennent les morts de ce peuple, en effet on ne voit ni on ne connaît un cimetière qui lui appartienne. La manière même dont il inhume les cadavres est complètement ignorée.

Sayfa 41

Bu toplumun [Kızıbaşlar] ölülerine ne olduğunu hiç kimse bilmemektedir; gerçekten de bu topluma ait bir mezarlık, ne görülmekte ne de bilinmemektedir. Ölülerini gömme biçimleri de tamamen bilinmemektedir.

E.2

GEORGES-ANQUETIL & JANE DE MAGNY

L'AMANT LÉGITIME

OU

LA BOURGEOISE LIBERTINE

*Code d'amour du XXe siècle
basé sur l'égale liberté des deux époux*

Préface de Charles BERNARD, député de Paris

*" L'Art de jouir est la science de la vie et
sa pratique est sa fin que résume le mot :
ÉPIQUEUR.*

422
Les Éditions GEORGES-ANQUETIL
PARIS

1923

Tous droits de traduction, de reproduction et d'adaptation réservés,
pour tous pays, y compris la Russie.
Copyright 1923 by Georges-Anquetil.

GEORGES-ANQUİL & JANE DE MAGNY

YASAL SEVGİLİ

Veya ÖZGÜR ŞEHİRLİ KADIN

Her iki eşin eşit özgürlüğüne dayalı
XX. yüzyıl aşk yarası

Paris Milletvekili Charles BERNARD'ın ön sözü

«Mutluluk sarah hayatın bilimi, şehvet (iss) namusun bildiği sandır.»

ÉPICURE

GEORGES-ANQUİL Yayınları

PARİS
1925

Her türlü çeviri, alıntı ve basım hakkı Rusya dâhil tüm ülkeler için saklıdır.

Anıtkabir Atatürk Kütüphanesi Bilgileri

Envanter No : 422

Yazar : Georges - AnquİL ve Jane de Magny

Cild : Kahverengi

Ebadı :
En : 12 cm.
Boy : 18 cm.

Sayfa Adedi : 544

Not : Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER DİL
Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

PREFACE

DE

CHARLES BERNARD,

DÉPUTÉ DE PARIS

Mon cher ami,

Une préface sur un sujet si particulièrement pointilleux, croyez-vous que cela soit commode? Si on la lit — la lire-t-on? — et qu'elle ne soit pas au goût — des goûts et des couleurs il ne faut jamais discuter — du grand public, on en inférera que, détestable dans son esprit, médiocre dans sa forme, le livre ne vaut rien. De là à l'excommunier comme l'*Entremetteuse*, il y aura juste un saut de puce. J'en serais, quant à moi, désolé et ne voudrais, pour un empire — pour ce qu'ils valent maintenant, je ne risque pas grand'chose! — que cette présentation nuisît au succès de l'*Amant Légitime*, que je souhaite. Je joue donc gros jeu et vous aussi, mais, comme a dit César, avant de franchir le Rubicon, *alea jacta est*.

A priori on comprend malaisément que l'enfant — il est vrai que c'est une vieille routine — porte plutôt le nom du père — qui ne l'est pas toujours, hélas! — que de sa mère, alors qu'elle peut en témoigner sans conteste et prouver qu'il est bien le fruit de ses entrailles. En attendant la réforme souhaitable, que penserait-on de cette idée transactionnelle, permettant de donner à l'en-

fant les noms reliés par un trait du papa et de la maman; et, ce, dès son entrée ou dès sa sortie dans le monde?

Qu'est-ce que l'on risque et pourquoi ne pas essayer?

En ce qui concerne l'adultère, j'avoue, très humblement, qu'il y a de quoi boire et manger. Où ça commence-t-il et finit-il? Un flirt, une passade, un regard, un simple coup d'épingle dans le contrat, une nuit passée au bal, surtout après, peuvent-ils être considérés comme un détachement irréparable des liens, qu'on a juré — la plupart du temps du bout des lèvres, car, ce jour-là on a l'esprit ailleurs — de ne jamais rompre et la démolition définitive du mariage? N'est-ce pas d'avantage, de la part de la femme, une question d'amour-propre blessé que la cassure définitive d'un cœur meurtri? Pour l'homme, cela n'a pas, quoi qu'en disent les dragons de vertu, une grande importance. On fait cela, sans savoir comment, comme une partie de billard, à moins — et ça c'est grave, en effet, mais le devoir est là pour un coup — qu'il ne délaisse son foyer, se donne en spectacle, ouvertement, en pâture, pour que sa femme n'en ignore, comme on dit au Palais, j'entends bien que, pour ramener au bercail l'époux volage, oubliant de sa propre dignité, il suffirait à la femme blessée de répondre du tac au tac et rendre œil pour œil, dent pour dent, mais c'est tellement simple qu'elle n'y songe pas! Et dire que cette existence, à laquelle on s'accroche si fortement, n'est faite que d'éternels malentendus... Que de choses ne pourrait-on pas écrire sur un pareil thème: Mais une préface n'est pas un article de journal, réglé en cinq secs, un papier vite ment troussé, mosaïqué de quelques traits plus ou moins roses. On trouve, dans le livre que l'on présente au lecteur, des observations, qui ne peuvent obstinément rester au fond de l'écritoire. Et, de fil en aiguille, se trouve d'abord la Bigamie.

La bigamie! question de latitude et de climat

Un Arabe, qui n'aurait pas plusieurs femmes, serait considéré comme un purotin. Un pacha qui n'en aurait qu'une dans son harem, serait mûr pour le Bosphore. En France, il n'en va pas ainsi. Quand on le sait — et ça, comme dit l'autre, ça se sait toujours — on trouve, non seulement à Berlin mais chez nous, des juges pour vous envoyer villégiaturer à la Guyanne qui, quoi qu'on en dise, n'est pas le Paradis terrestre. J'avoue que le jeu

n'en vaut pas la chandelle et que les travaux forcés — d'autant qu'un homme qui a sur le râble plusieurs femmes doit y être un peu — me paraissent vraiment excessifs.

Qu'on ne prête pas la main à la bigamie, qu'on l'interdise, jusqu'au moment où, comme les aéroplanes, ce sera au point, mais le baigne, messieurs de la Cour, messieurs les Jurés, vous bousculez le pot de fleurs! Quant au fameux : Tue-la, qui a fait verser des océans d'encre, point n'est besoin d'avoir une âme d'apôtre, mais une âme tout court, pour ne pas ruer dans les brancards et s'insurger — l'insurrection n'est-elle pas le plus sacré des devoirs — contre ce droit inique, brutal, profondément odieux que s'arrogé le mari en mal d'honneur. Tuer la poule aux œufs... d'or n'a jamais profité à quiconque et le moment n'est point indiqué pour abattre d'un coup de revolver la femme oublieuse, cependant que l'Allemagne s'évertue — et avec quelle méthode — à retraire son cheptel humain.

Toutes ces questions pourroit-elles faire accepter l'Amant Légitime? Ah! si le mari savait être et rester toujours l'amant de sa femme, que de catastrophes conjugales seraient évitées. Je n'en sais rien. Mais l'expérience doit en être tentée, et quels qu'en soient l'outrance, l'osé, le coup de pied donné aux institutions, aux préjugés, aux conventions de notre société actuelle, lecteurs et lectrices, après en avoir lu, médité, commenté, savouré les pages d'un esprit libre, cultivé, se diront : « Il y a bien quelque chose là. »

CHARLES BERNARD,

Député de Paris.

Sayfa 7

PARİS MİLLETVEKİLİ CHARLES BERNARD'IN ÖN SÖZÜ

Aziz dostum,

Böylesine keskin bir konu üzerine yazılan bu Ön Sözün çok kolay olabileceğine siz inanıyor musunuz? Bu Ön Sözü okuyan kişi, sizce tekrar okuyacak mıdır? Ve eğer okunursa her ne kadar zevkler ve renkler tartışılmasa da bu Ön Söz, büyük halk kitlelerinin hoşuna git-

meyecek olursa kendi düşüncesi içinde reddedilen ve kendi biçimi içinde bağnaz kılınan bu kitabın da hiçbir değerinin olmadığı sonucuna varılacaktır. Bu da tıpkı bir muhabbet tellâli gibi [suçlanarak] afroz edilmeye benzer bir durum, bir pirenin sadece bir sıçrayışı olacaktır. Sıra bana gelince, kendi adıma ben -dünyaları verseler de şu an kaybedecek hiçbir şeyim yok- bu sunumun, Yasal Sevgili adlı eserin başansına arzu etmediğim bir zarar vermesini istemiyorum ve eğer olursa, bundan üzüntü duyacağım. Öyleyse bu durumda ben büyük oynuyorum ve siz de, sadece Rubicon Nehri'ni geçmeden önce Sezar'ın söylemiş olduğu gibi "ok yaydan çıktı."

Çocuğun annesinin soyadından ziyade, ne yazık ki her zaman babanın çocuğu olmasa da onun soyadını taşıdığını bir noktaya kadar anlayabiliyoruz. Bu durumun eskiden gelen bir alışkanlık olduğu doğrudur. Oysa hiç kuşku yok ki anne, çocuğun asıl babasının kim olduğuna dair hiç şüphesiz şahitlik edebilir ve gerçek babayla olan ilişkisinin meyvesi olduğunu da kanıtlayabilir. Arzu edilen reformun gerçekleşmesi beklenirken babayla annenin birleşmesiyle bir araya gelen her iki soyadın, dünyaya geliştinden hemen sonra çocuğa verilebilmesine olanak sağlayan bu uzlaşma niteliğindeki görüş hakkında ne düşünmeliyiz?

Neyi riske atmamız ve neden denemeliyiz?

Zinanın hem iyi hem de kötü yanlarının olduğunu alçak gönüllükte itiraf etmeliyim. Bu durum nerede başlar ve nerede biter? Aklimız başka yerlerdeyken çoğu zaman dudaklarımızın ucunda olan, asla aldaltılmayacağımıza dair yeminler ettikten sonra bir flört, bir geçici sevdâ, bir bakış, baloda yaşanan bir gece, buluşmada yaşanan küçük bir toplu iğne darbesinin, bağların tamir edilemez derecede kopması ve evliliğin kesin yıkımı olarak mı tanımlanması gerekir? Kadın açısından bu durum, daha çok yitip gitmiş bir kalbin kınlanması kadar, yaralanmış bir gerçek aşk sorunu da değil midir? Erkek açısından ise, erdem sahipleri ne derlerse desinler, bu durumun pek

bir önemi yoktur. Bunu, nasıl olduğunu bilmeden, bilârdı oyununun bir parçası gibi yapıyoruz. Erkek en azından, sarayda söylendiği gibi, kansının hiçbir şeyden şüphelenmemesi için kendini kurban edilmiş kişi gibi göstererek rol yapıyor. Gerçekle bu çok ciddidir, ancak o, heyecan verici bir görev için buradadır. Kendi gerçek haysiyetini unutan ve ayran gönüllü eşini yuvaya geri getirmek için çabalayan yaralı kadına, dobra dobra cevap vermek ve erkeğiyle gözle göz, dişle diş olmak yetecektir. Ancak bu, öylesine basit bir şeydir ki yaralı kadın bunu düşünmez bile! Öylesine güçlü bir biçimde tutunduğumuz bu durumun, aslında sadece sonsuz sayıda yanlış anlaşılmalardan oluştuğunu söylemek oldukça basittir... Böylesine bir konu üzerine, neler neler yazılmaz ki! Ancak bir Ön Söz; ne üç beş kuru cümleyle düzenlenmiş bir gazete makalesi ne de az ya da çok birkaç pembe iz taşıyarak mozaikleştirilmiş, çabucak hazırlanıp verilen yazılı bir kâğıttır. Okuyucuya sunulan bu kitapta, yazı takminin dibinde sansuza dek kalamayacak gözlemler yer almaktadır. Ve bu kitapta öncelikle İki Eşlilik yer almaktadır.

İki Eşlilik! Bölge ve İklim Sorunu

Çok eşe sahip olmayan bir Arap, yoksul biri olarak kabul edilecektir. Hareminde tek bir kadın olan paşa, Boğaziçi için fazla olgun bir kişi olacaktır. Fransa'da durum böyle değildir. Bu durum bilindiği zaman –ve bir diğeri dediği gibi, bu durum daima bilinir- sadece Berlin'de değil, bizde de sizi, kim ne derse desin yeryüzünün cenneti olmayan Fransız Guyanası'na bekâr olarak yazlığa gönderen hükümler vardır. Kılınan namazın ürkütülen kurbağaya değmeyeceğini ve zoraki işlerin bana gerçekten de ağır geldiğini itiraf etmeliyim. Çünkü sırtında pek çok kadın taşıyan bir adam, biraz da orada [Fransız Guyana'sında] olmalıdır.

Sayın mahkeme üyeleri, sayın yargıçlar tıpkı uçuklar gibi sınıra gelindiğinde iki eşliğe destek vermeyelim ve bu durumu yasaklayalım. Sizler bir çiçek vazosunu yerinden oynatıyorsunuz. Sıra meşhur

olana gelince: Mürrekkep okyanuslarını kurutan bu bayanı öldürün. Hiç kimsenin doğruluk taslayan bir ruha ihtiyacı yoktur; ama kötü bir onuru haksız yere kocaya benimseten bu çok adaletsiz, kaba ve son derece iğrenç olan yasaya karşı baş kaldırmak ve şiddetle karşı koymak için çok ince bir ruha ihtiyacı vardır. Hem baş kaldırma, yerine getirilmesi gereken görevlerin en kutsal olanı değil midir? Almanya, insan sürüsünü yeniden oluşturmak için hangi yöntemle bilinmez, kendi kendine çabalayıp durduğu sırada altın yumurtlayan tavuğun yumurtalarını öldürmek, ne kimseye nasip olmuştur ne de unutkan kadını bir tabanca kurşunuyla yok etmek için herhangi bir zaman belirtilmiştir.

Tüm bu sorunlar, Yasal Sevgili adlı eseri kabul ettirecek midir? Ah! Eğer koca, her zaman kansının sevgilisi olmayı bilebilseydi ve öyle kalabilseydi, birlikteliğin tüm felâketlerinden sakınılmış olunabilecek miydi? Bunu ben de hiç bilemiyorum. Ama yine de denenmesi gerekir. Bugünkü toplumumuzun uzlaşmalarına, ön yargılarına, kurumlarına vurulan darbeler, utanmazlıklar, aşırılıklar ne olursa olsun yine de okuyucu bu kitabı okuduktan, üzerinde düşündükten, yorumladıktan, özgür düşüncenin saygılarına yavaş yavaş tadını çıkardıktan ve bu anlamda kültürünü arttırdıktan sonra kendi kendine "Burada epey bir şeyler var." diyecektir.

CHARLES BERNARD
Paris Millevekili

Sayfa : 53

Dans ses *Rapports du physique et du moral de l'homme*, Cabanis, qui définit la continence « la vertu des eunuques », libella ainsi sa conclusion :

« Il n'est pas question ici, de ce qu'on appelle communément l'amour, parce que l'amour, tel que le peignent presque toutes les pièces de théâtre et presque tous les romans, n'entre point dans le plan de la nature. C'est une création de la société compliquée.

Sayfa : 53

« Mais, à mesure que la raison s'épure, et que la société se perfectionne, l'amour devient plus réel et moins fantastique, et par conséquent plus heureux et moins théâtral. »

Sayfa 53

Cinsel eğilimlerde kendini tutmayı "hadım oğalannın erdemliliği" olarak tanımlayan Cabanis, "İnsanın Ahlâki ve Fiziksel İlişkileri" adlı eserinde yorumunu şöyle yapar:

"Genel olarak aşk olarak adlandırılan şey, burada kesinlikle söz konusu bile değildir. Çünkü aşk, hemen hemen tüm tiyatro eserlerinin ve romanların betimledikleri gibi bir durum olmadığı gibi, asla doğaya özgü bir çerçeve içerisine de girmemektedir. Bu, karmaşık toplumun bir yaransıdır.

Ancak akıl yetkinleştikçe ve toplum da kendi kendini mükemmelleştirdikçe aşk, çok daha gerçekçi ve daha az gerçek dışı bir duruma dönüşecek ve bunun sonucunda çok daha mutlu, daha az yapay olacaktır.

Sayfa : 168

Conclusion d'un grand penseur, d'un grand savant et d'un grand psychologue, qu'il faut méditer! La polyandrie peut et doit être la soupape de sûreté du mariage : à cette seule condition il vivra et produira les enfants que vous attendez et dont vous avez un si impérieux besoin! Alors ne sera plus vraie l'amère critique de P.-J. Stahl :

« La vie d'une femme mariée qui a un amant est coupée en deux parts fort égales, appartenant, toutes deux, au parjure. Le jour, elle trompe son mari; la nuit, elle trompe son amant. »

Sayfa : 168

18

Car alors le mari et l'amant se connaîtront et s'estimeront.

Déjà si l'on savait sur quelle échelle cela se pratique! Si l'on connaissait le nombre de maris qui choisissent presque l'amant de leur femme. Et si l'on se doutait du nombre de ménages qui font couramment aujourd'hui le ménage à trois et aussi le ménage à quatre

Sayfa 168

Büyük psikolog, büyük bilim adamı ve büyük düşünürün yorumu üzerinde düşünmek gerekir! Birden çok kocayla evlilik, evliliğin sübabı olabilir ve olmalıdır. Bu tek koşul içinde evlilik yaşayacak ve öylesine zorunlu bir ihtiyaç gibi sahip olduğunuz ve beklediğiniz çocukları üretecektir! O hâlde P.-J. Stahl'ın "Sevgilisi olan evli bir kadın, her ikisi de yalan yere ant içmeye (mecbur bırakılan iki erkek arasında) kesinlikle eşit iki parçaya bölünmüştür. Gündüz kocasını, gece sevgilisini aldatır." şeklinde ifade ettiği acı eleştirisi daha yerinde olmayacak mıdır? Çünkü böylelikle koca ve sevgili, kendilerini tanıyacaklar ve kendi değerlerini bileceklerdir.

Daha önceden bu durumun hangi boyutta uygulandığını bir bilebilseydik! Kendi karlarının neredeyse sevgilisini seçen kocaların sayısını bir bilebilseydik! Ve bugün sıklıkla, üç kişiyle, hatta dört kişiyle birlikte yürüyen evliliklerin sayısından bir şüphe duyabilseydik!

Sayfa : 176

A Bornéo et en Birmanie, les rapports entre les sexes sont libres jusqu'à se qu'une grossesse s'ensuive; c'est celle-ci qui détermine les devoirs du mariage. A cet égard, ces sauvages sont plus justes et plus sages que nous.

Sayfa :176

34 Un fait peut être considéré comme général : la dépravation sexuelle des peuples sauvages provient le plus souvent de l'influence des civilisés, dont la lie émigre dans les pays incultes et y plante systématiquement l'immoralité et la débauche.

Sayfa 176

Borneo ve Birmanya'da cinsiyetler arasındaki ilişkiler, herhangi bir hamilelik durumunun ortaya çıkmasına kadar serbesttir; hamilelik durumu evliliğin gereklerini tanımlamaktadır. Bu bakış açısına göre, ilkel insanların bizlere göre çok daha uygar ve adil oldukları söylenebilir.

Bir olgu, belki de genel bir olgu olarak kabul edilebilir: ilkel toplumların cinsel sapıklığı, çoğunlukla eğitilmemiş ülkelere göç eden ve orada sistematik bir biçimde ahlâksızlığı ve fuhuşu yerleştiren uygar ayak takımının etkisinden ileri gelmektedir.

Capitaine breveté NIESSEL

OFFICIER D'ORDONNANCE DE S. LE GÉNÉRAL COMMANDANT LA 14e DIVISION D'INFANTERIE

ENSEIGNEMENTS TACTIQUES

DÉCOULANT DE LA

GUERRE RUSSO-JAPONAISE

2e ÉDITION

870

PARIS

HENRI CHARLES-LAVAUZEILLE

Éditeur militaire

10, Rue Danton, Boulevard Saint-Germain, 118

(MÊME MAISON A L'IMPRIMERIE)

Yüzbaşı NIESSEL

14. PİYADE BÖLÜĞÜ GENEL KUMANDANI'NIN EMİR SUBAYI

RUS-JAPON SAVAŞINDAN
YOLA ÇIKARAK

TABIYE EĞİTİMİ

2. BASKI

PARİS

Henri CHARLES- LAVALUZELLE
Askeri editör

10, Rue Danton, Boulevard Saint- Germain, 118

Çankaya Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 870

Yazar : Henry Albert Nielssel

Cild : Kâhverengi

Ebadı :

En : 13.8 cm.

Boy : 21.1 cm.

Sayfa Adedi : 185

Not : Kitabın ilgili bölümleri Arzum Orhon
tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa : 13

Dès maintenant on peut dire que cette guerre a dissipé, comme le soleil dissout les brouillards du matin, les fantômes nés de l'étude incomplète de la guerre anglo-boer. Nous y trouvons la preuve que le rôle du commandement reste prépondérant dans la conduite des opérations et que l'offensive vigoureuse, ne craignant pas la casse quand l'objectif à atteindre en vaut la peine, reste toujours possible.

Sayfa 13

Şu andan itibaren, bu savaş, İngiliz-Boer Savaşının tamamlanmamış araştırması sonucu ortaya çıkmış rivayetleri, güneşin sabah sisini dağıttığı gibi ortadan kaldırmıştır diyebiliriz. Ayrıca, burada bir olayın da kanıtlandığını görebiliyoruz; kumandanın düzenlenen operasyonların yönetimindeki rolü büyüktür ve yara almaktan korkmadan düzenlenen zorlu saldırılar, mevcut amaç hüsrana uğradığında, her zaman gerçekleşebilir nitelikte kalmıştır.

Sayfa : 16

en terrain découvert, elle se couche toujours, et, quand elle est sous le feu, progresse soit par échelons, soit par petits groupes. Les renforts destinés à rejoindre la chaîne prennent eux aussi des formations souples leur permettant d'utiliser de bond en bond tous les abris ; en général ils se forment en lignes minces et ténues et rejoignent peu à peu la chaîne, la renforçant dans les abris qu'elle occupe.

Sayfa 16

Keşfedilen topraklar, her zaman karanlıkta kalmış ve ateş altında olduğundan, gelişme, kimi zaman basamak basamak, kimi zamanda küçük gruplar halinde gelişmiştir. Zinciri tamamlamaya yönelik takviyeler, onları, tüm siperleri atlaya atlaya kullanmalarını sağlayan yumuşak oluşumlara itmiştir; genelde ince, yavaş yavaş zinciri tamamlamaya yönelik oluşumlarda bulunmuşlar ve bu zinciri, kullandıkları siperlerle güçlendirmişlerdir.

Sayfa : 20-21

Dans les affaires de détail où la troupe dispose d'autant de place qu'elle le désire, les hommes, sur la ligne des tirailleurs, s'espacent à plusieurs pas (1). En ce cas, la progression reste toujours possible, même contre un adversaire abrité, jusqu'aux petites distances, à condition que des échelons en position appuient par le feu le mouvement en avant.

Sayfa 20-21

Bölüğün arzu ettiğinden çok daha fazla yer aldığı ayırtış işlerde, askerler; avcılarının çizgisi üzerinde aralıklı olarak diziliyorlardı. Bu durumda ilerlemek mümkün oluyordu. Arkadaki birliklerin, harekete geçmeden önce ateş açarak destek vermesi koşuluyla, kısa mesafelere kadar siperdeki bir düşmana karşı bile bu taktik uygulanabiliyordu.

Sayfa : 25

Du côté japonais, il en est de même. Pourtant tous les récits sont concordants pour dire que le soldat est débarrassé de son sac avant le combat et muni d'autant de cartouches qu'on peut lui en donner, jusqu'à 200 par homme. Le ravitaillement en munitions des chaînes de tirailleurs serait soigneusement organisé et le mode d'emballage japonais permettrait à un seul pourvoyeur de traîner à la fois 700 cartouches. Malgré cela, les journaux ont signalé des cas où des fractions d'infanterie japonaise se sont trouvées sans munitions, surtout après des feux de poursuite, et cette circonstance aurait, en plusieurs occasions, empêché d'exploiter un succès partiel.

Sayfa 25

Japon tarafında da durum aynıdır. Bununla birlikte, tüm kayıtlar bir konuda hem fikirdir. Kişi başına 200'e kadar çıkan sayılarda çantalarında taşıdıkları, verebildiği kadar yüklenen kartuş ile donanan askerler bir şekilde bu çantalarından kurtuluyor. Avcı askerlerin cephanedeki araç gereç temini özenle düzenlenir ve Japon paketlenme yöntemiyle tek bir taşıyıcı er kimi zaman yedi yüz fişeğe kadar çıkabilen yükü taşıyabilir. Buna rağmen, günlüklerde, Japon piyade askerleri bölümlerinin, (özellikle püskürtme ateşlerinden sonra) cephanesiz bulunduğu durumlara rastlanmış ve bu da kısmi bir başarıya ulaşılmasını, çoğu koşulda engellemiştir.

Sayfa : 26

La gêne et le danger causés par l'existence de ce genre de culture sont bien indiqués par un ordre donné à la date du 21 août par le général commandant le 10e corps russe ; cet ordre prescrivait, quand on n'aurait pas pu couper le gaolien, de faire battre systématiquement par le feu les champs de gaolien, dans les directions d'attaque et à 400 ou 500 mètres tout autour des points attaqués.

Sayfa 26

Bu tarz bir kültürün sebep olduğu tehlike ve sıkıntı, 10. Rus müfrezesi genel kumandanı tarafından 21 Ağustos tarihinde verilen bir emirle belirtilmiştir. Gaolien'i kesemeyeceğimiz zaman, bu emir saldırılan noktaların etrafından dört yüz ya da beş yüz metre uzaklıkta ve saldırı yönlerinde sistematik olarak Gaolien topraklarını ateşle alt ettirmeye yarıyor.

Sayfa : 37

Nous avons trouvé un exemple très caractéristique de cette manière de procéder du côté russe dans l'attaque d'Andjou par le détachement du colonel Madritov en avril 1904. Son avant-garde, s'étant imprudemment engagé dès le matin à petite distance de la ville, s'y trouvait immobilisée sous le feu, au point qu'on ne pouvait même enlever les blessés. Malgré le danger que cela faisait courir l'arrivée possible de détachements japonais des gîtes d'étapes voisins, le colonel Madritov en-

Sayfa : 37

tretint le combat par le feu jusqu'au soir en faisant renforcer les éléments déjà engagés et en protégeant leurs flancs. A la nuit tombée seulement, il releva ses blessés, et même ses morts, et battit en retraite pendant la nuit.

D

Sayfa 37

Albay Madritov'un müfrezesi tarafından Nisan 1904 tarihinde gerçekleştirilen Andjou saldırısında, Rus tarafının davranış tarzının çok karakteristik bir örneğini bulduk. Yaralılar bile kaldıramadığımız bir zamanda, şehir yakın bir mesafede sabahdan itibaren ihtiyatsızca rehin koyulan öncü birliği, burada ateş altında hareketsizce duruyordu. Komşu menzillerdeki Japon müfrezelerin olası bir gelişleyle onu kovalamaları tehlikesine rağmen, Albay Madritov, akşama kadar, önceden rehin alınmış ögeleri güçlendirerek ve yamaçlarını koruyarak, çatışmayı ateşle yürüttü. Gece olunca, yaralıları topladı ve hatta ölülerini de ve sabaha kadar geç olsa da düşmanı alt etti.

Sayfa : 51

Le premier et le plus net, c'est la possibilité d'exécuter de nuit des attaques décisives où l'arme blanche retrouve toute la valeur qu'elle avait avant les perfectionnements apportés aux armes à feu. Nous y voyons le 19e régiment de tirailleurs aborder de front une série de tranchées ennemies et un village, et s'en emparer après une lutte corps à corps.

Sayfa 51

Birincil ve çok net olan bir durum var. Bu da ateşli silâhların kullanımdan önce, beyaz sınıfın sahip olduğu, tüm özellikleri ortaya çıkaracağı, ani ve sonuç veren, gece baskınları yapma olanağıdır. 19. Yerli Asker Alayı'nın önden bir dizi düşman siperine ve bir köye ulaştığını ve adam adama savaştıktan sonra burayı ele geçirdiğini görüyoruz.

Sayfa : 55

Le moment n'est donc pas venu, comme certains avaient voulu le croire, de supprimer la balonnette comme un poids inutile. Il reste toujours nécessaire d'en enseigner le maniement pour donner au soldat confiance en elle et implanter dans son esprit l'idée que le feu se suffira pas à amener la décision et qu'il aura à se servir de l'arme blanche. Cet enseignement est très soigné en Russie où d'ailleurs le fantassin a toujours la balonnette au canon, même en marche. C'est peut-être excessif ; mais on évite ainsi de manquer du temps nécessaire pour la mettre au canon dans un moment de crise. D'après un récit russe, les fractions japonaises sur lesquelles le régiment sibérien de Barnaoul exécuta une contre-attaque le 24 juillet, à Dachitchao, n'eurent pas le temps de mettre balonnette au canon.

Sayfa 55

Bazıların inanmak istediği gibi, süngü silâhları gereksiz bir ağırlıkmışçasına ortadan kaldırmanın henüz zamanı gelmedi. Bunlar askere kendine güven duyması için ve ateşin her zaman yeterli olmayıp kesici silâhları kullanması gerekebileceğini anlat-

mak için gereklidir. Bu bilgi piyade erlerinin yürürken bile namlu-
da süngü taşıdığıdır ve bu Rusya'da çok önemlidir. Bu durum bel-
ki biraz aşırıya kaçıyor gibi gelebilir, fakat acil bir durumda nam-
luya süngü takmada zaman kaybetmek istemiyorlar. Bir Rus söy-
lentisine göre, Dachitchao'da, 24 Temmuz'da Barnaouflu Sibirya
alayının karşı atağıyla yüz yüze kalan Japon bölüklerinin namlulara
süngü takacak vakitleri bile olmamış.

Sayfa : 56

On arrive fréquemment à
longueur de baïonnette et le corps à corps se produit
alors réellement. Nous avons déjà dit que les Russes
exécutent fréquemment des contre-attaques à l'arme
blanche au moment où l'assaillant arrive à une centaine
de pas, et que ces contre-attaques sont souvent couron-
nées de succès.

Ces contre-attaques en particulier mettent bien en
relief la valeur morale de la baïonnette. En effet les Ja-
ponais, malgré la résolution et l'écharnement de leurs
attaques, malgré leur incontestable mépris de la mort,
cèdent souvent devant sa menace.

Sayfa 56

Sık sık süngü mesafesinde (karşı karşıya) geliniyor ve adam ada-
ma çatışmalar gerçekten yaşanıyor. Daha önce de değimiz gibi
Ruslar, saldırganlar yüz adımlık bir mesafeye geldiğinde, genel-
likle kesici silâhlarla karşı saldırıya geçiyorlar ve bu karşı saldırılar
genellikle başarıya ulaşıyor.

Bu karşı saldırılar, süngünün ahlâkî değerine dikkat çekiyor. Sonuçta, Japonlar saldırılarının bozulmasına ve hırslarına, ölüme aldirmamalarına rağmen, bu gözdağı karşısında çoğunlukla boyun eğiyorlar.

Sayfa : 59

Valeur des cadres. Initiative. — La grande cause de l'infériorité des Russes dans le combat d'infanterie est dans la valeur moindre de leurs cadres subalternes, moins instruits, moins confiants en eux-mêmes et moins susceptibles d'initiative que les Japonais. C'est là une cause d'infériorité qu'ils auront toujours de la peine à faire disparaître. Les Russes, en effet, ont toujours eu la tendance à se grouper et se pelotonner autour des officiers dans les circonstances critiques ; c'est un instinct de la race, comme nous l'avons dit il y a quelques pages. Il faut un guide au soldat russe qui alors marche toujours derrière son chef. Le recrutement des sous-officiers est difficile à cause du grand nombre des illettrés. En général surveillés de très près en temps de paix par les officiers, les sous-officiers ont peu d'initiative dans la conduite des troupes de combat. C'est là certainement qu'il faut chercher la cause de l'emploi des formations trop denses du côté russe et du large emploi du feu de salve. Cela force également les officiers à s'exposer plus que de raison : d'où les fortes pertes en officiers. Les officiers revenant du théâtre de la guerre avouent tous cette lacune de l'instruction de l'infanterie russe.

Chez les Japonais, au contraire, l'intelligence individuelle est plus vive et l'instruction des hommes et des

* Okunamadi.

Sayfa : 59

cadres subalternes plus développée. De l'aveu de tous les observateurs, il n'y a presque pas d'illettrés dans l'armée japonaise ; les sous-officiers sont pourvus de cartes ; on trouve sur les morts des croquis proprement faits, des carnets de notes bien tenus. Au combat, les sous-officiers ont la conduite immédiate du feu et des groupes de tirailleurs. Les officiers peuvent se ménager beaucoup plus et se consacrer à leur rôle de direction supérieure au lieu de s'absorber dans les détails.

Sayfa 59

Kadroların değeri, inisiyatif

Rusların, piyade çatışmasındaki başansızlıklarının büyük sebebi Japonlara göre az bilgili, kendine yeterince güveni olmayan, inisiyatif kullanmaya daha az elverişli ast kadrolardır. Bu, onların ortadan kaldırmaya zorlandıkları bir sebeptir. Sonuçta, Ruslar kritik durumlarda her zaman subayların etrafında gruplaşma ve sıkışmaya eğilimler. Daha önceki sayfalarda belirttiğimiz gibi bu durum ırka özgü bir içgüdüdür. Şeflerinin arkasından ilerleyen Rus askerine her zaman bir rehber gerekiyor. Çoğu okumamış olduğu için astsubayların silâh altına almak zor. Baş zamanında genellikle albaylar tarafından çok yakın takipte olan astsubayların, çatışmada bölüklerin kontrolünde çok az inisiyatifleri var. İşte burada Rus tarafının çok formasyon kullanmasının ve geniş yayılım ateşi kullanmasının sebebini araştırmak gerek. Bu, subayların mantıktan çok olayların karşısında kayıtsız kalmaya itiyor. Bu durum da subayların kaybetmesine yol açıyor. Savaş sahnesinden geri dönen subaylar Rus piyade askerlerinin eğitimlerindeki tüm eksiklikleri kabulleniyorlar.

Japonlar da, aksine, kişisel zekâ daha canlı ve adamlarla ast

kadroların eğitimi daha gelişmiş durumdadır. Tüm araştırmacıların gözlemlerinde, Japon ordusunda neredeyse, okumamış hiç kimse yok; astsubaylar haritaları sağlıyor; ölümler üzerinde, özenle yapılmış krokiler, iyi tutulmuş not defterleri bulunuyor. Çatışmada, astsubayların ateşi ve yerli asker gruplarını yönetme yetkileri var. Subaylar bu işi daha iyi çekip çevirebilir ve detaylarla uğraşmak yerine bu üst düzeydeki yönetim rollerini feda edebilir.

Sayfa : 60

Cette initiative des hommes et des cadres subalternes est absolument indispensable dans le combat moderne de l'infanterie. Les commandants non seulement de bataillon, mais de compagnie et même de section, ont sans cesse à y prendre des décisions en toute indépendance et sous leur responsabilité. Il leur faut un sens tactique bien plus développé qu'autrefois. Le soldat est fréquemment, lui aussi, abandonné à lui-même ; il faut donc qu'il ait compris la pensée du chef et veuille réellement la mettre à exécution.

Sayfa 60

Adamların ve ast kadroların bu inisiyatifi, piyade askerlerinin modern çatışmasında kesinlikle vazgeçilmezdir. Sadece taburun değil ama aynı zamanda bölük ve müfrezenin de kumandanları bağımsızca ve kendi sorumlulukları altında kesinlikle kararlar alıyorlar. Onlara bir önceki seferden daha gelişmiş taktikler gerekiyor. Asker de kendisini bırakabilir; o hâlde şefinin düşüncelerini iyi anlamalı ve bunu gerçekten pratiğe geçirmeyi istemelidir.

Sayfa : 64

Répands la terreur sur tes ennemis », chantent les ténors en élevant la voix de plus en plus haut, et aux mots : « Tsar orthodoxe », les basses viennent se mêler à leurs voix pour l'accord final. Le ciel est d'un bleu sombre. Les étoiles brillent doucement et regardent la terre... »

Sayfa 64

"Terörü düşmanlarımızın üzerine saçın" diye söylüyor tenörler, seslerini gittikçe daha da yükselterek: "Tsar Orthodoxe" Bassolar, son ezgi için onların seslerine katılıyor. Gökyüzü koyu mavi bir renge bürünmüş, yıldızlar yavaşça parlıyor ve yeryüzüne bakıyorlar."

Sayfa : 65

CHAPITRE II

CAVALERIE

Le rôle de la cavalerie a, d'une manière générale, été peu facilité par la nature très accidentée d'une grande partie du théâtre de la guerre. En outre, la cavalerie russe n'a, pour ainsi dire, jamais trouvé isolément en face d'elle la cavalerie japonaise qui, inférieure en nombre et en qualité, se tenait toujours en liaison étroite avec son infanterie.

Sayfa : 65

La cavalerie a donc eu, au moins en apparence, un rôle assez effacé et dont il a été peu parlé dans la presse. Ce rôle a néanmoins été important et nous avons pu trouver dans les journaux russes assez de détails intéressants pour juger de l'emploi de l'arme.

Nous allons successivement parler du rôle stratégique de la cavalerie et de son emploi tactique qui se résume en deux modes : à cheval, ou à pied par le feu, ou plutôt dans la combinaison de ces deux procédés entre eux et avec l'artillerie à cheval.

MISSIONS STRATÉGIQUES DE LA CAVALERIE

Exploration à grande envergure. — IncurSIONS sur les derrières de l'ennemi. — L'exploration à grande envergure de la cavalerie n'a pas fait défaut du côté russe.

Dès le début de la guerre, on a vu une brigade de cosaques de Transbaïkalie du général Michtchenko pousser en Corée jusqu'à 150 kilomètres au delà de l'Alou pour surveiller la marche en avant des colonnes de l'armée du général Kuroki.

Sayfa : 66

Une autre mission fort intéressante, dont il a été à peine parlé dans les journaux français, a été, après le passage de l'Alou, un grand raid exécuté en avril et mai en Corée par le lieutenant-colonel Madritov avec 300 chevaux dont 200 éclaireurs montés d'infanterie et 50 guides chinois. Au cours de ce raid, le lieutenant-colonel Madritov partit de Moukden, alla franchir l'Alou à environ 150 kilomètres de son embouchure, vint tâter la ville d'Andjou occupée par de l'infanterie japonaise qui lui fit subir un échec par suite de l'imprudence de son commandant d'avant-garde, alerta en se repliant les

Sayfa : 66

garnisons japonaises de Gensan et de Kham-Khin sur la côte orientale de la Corée et rentra dans les lignes russes après avoir fait dans le nord de la Corée un grand détour. Son parcours total avait été de 1.200 kilomètres environ dans un terrain des plus difficiles et au milieu d'une population généralement hostile. Le lieutenant-colonel Madritov détruisit ou dispersa tout le long de son itinéraire d'importants approvisionnements réunis pour les Japonais et rapporta à son retour d'intéressants renseignements sur la situation dans toute la Corée septentrionale.

Nous mentionnerons aussi le raid accompli du 8 au 16 janvier 1905 sur Inkéon par le général Michtchenko à la tête d'une grosse masse de cavalerie jusqu'à 150 kilomètres en arrière de la gauche des armées japonaises.

Il avait avec lui :

Division Samsonov, 3 régiments de dragons, 16 escadrons, 6 pièces;

Division Abramov, 2 régiments cosaques de l'Oural, 1 régiment de cosaques de Transbaïkalie, 15 sotnias, 10 pièces;

Brigade des volontaires du Caucase, 11 sotnias, 4 mitrailleuses;

Division Telechev, 3 régiments de cosaques du Don, 18 sotnias, 6 pièces;

TOTAL : 60 escadrons, 72 canons, 4 mitrailleuses,

Sayfa : 67

auxquels il faut joindre 6 sotnias de cosaques de Transbaïkalie escortant le convoi, 3 détachements d'éclaireurs montés d'infanterie marchant avec les cosaques du Don et 4 sotnias des troupes de garde du chemin de fer servant de guides aux différentes colonnes.

Sayfa : 67

Ce raid n'a pas donné tout ce qu'on en pouvait attendre pour plusieurs motifs : lenteur des marches exécutées presque exclusivement au pas; temps perdu en route à enlever des localités tenues par des postes japonais qu'on aurait pu négliger; dispositions de détail défectueuses prises pour l'attaque d'Inkéou. Il ne faudrait pas croire cependant qu'il a été sans résultats. D'après les journaux russes, il a amené la capture d'un convoi japonais de 500 voitures, la destruction d'importants magasins à Niou-Tchouan et aux environs et la mise hors de service de la voie ferrée sur plusieurs points entre Liao-Iang et Dachitchao. L'attaque d'Inkéou, dont la réussite aurait entraîné des résultats matériels considérables, échoua surtout parce que les Japonais eurent le temps d'en renforcer la garnison au moyen d'un bataillon amené par chemin de fer au dernier moment.

Sayfa 65

BÖLÜM II

SÜVARI SINIFI

Genel anlamda süvari sınıfının görevi, savaş sahnesinin büyük bir bölümünün çok değişken olan tabiatıyla çok az kolaylaştırılmıştır. Bunun dışında, Rus süvari sınıfı hiçbir zaman, sayıca ve kalitece kendilerinden aşağıda olan ve her zaman piyade sınıfıyla sıkı bir itibat kuran Japon süvari sınıfıyla karşı karşıya kalmamıştır.

En azından görünüşte, süvari sınıfının silik ve basında çok az söz edilen bir görevi vardır. Bunun yanında bu yol önemlidir ve Rus gazetelerinde, ordunun işleyişini yargılamak için yeterince ilginç detay bulabiliriz.

Süvari sınıfının stratejik görevinden ve iki şekilde özetlenen

taktiksel işlevinden ardı ardına söz edeceğiz: İki atlı ya da ikincisi ateşli silâhlarla yayan, ya da çoğunlukla atlı topçu kuvvetiyle kendi aralarında bu iki yöntemin bir birleşimi halinde hareket ederler.

SÜVARİ SINIFININ STRATEJİK GÖREYLERİ

Büyük genişlikte tarama -Düşmanın arkasına akan- Rus tarafında, süvari sınıfı büyük genişliklerde tarama yapıyordu.

Savaşın başından itibaren, General Kuroki'nin ordusunun sü-tunlarının önünde ilerleyişini gözetmek için, Kore'de General Michtchenko'nun Transbalkay Kazaklarından oluşan tugayının lalou'nun yüz elli kilometre ilerisine kadar itildiğini görüyoruz.

Sayfa 66

Fransız gazeteklerinde çok az bahsedilen bir başka önemli görev, İlaou geçişinden sonra Kore'ye, ellisi Çin kılavuzlardan ve iki yüzü pi-yade sınıfından çıkmış keşif birliklerinden oluşan beş yüz atıyla birlikte Yarbay Madritov tarafından nisan ve mayıs aylarında büyük bir akın düzenlendi. Bu akın sırasında Yarbay Madritov, Moukden'den yola çıktı, çay ağzından yaklaşık yüz elli kilometrede lalou'yu aştı. Öncü birliğinin kumandanının bir dikkatsizliği sonucu ağır yenilgi aldığı Japon süvari sınıfının bulunduğu Andjou şehrine gelerek nazı yokladı. Onun gelişyle toplanan Gensan ve Kham-Khin Japon garnizonları askerî düzende Kore'nin batı kıyılanna doğru geri çekildiler ve o da Kore'nin kıyılarında da daire çizerek Rus hatlarına girdi. Üs-telik oldukça zor bir zeminde ve genelde çok düşmanca bir tavır ser-gileyen topluluğun içinde toplam bin iki yüz km. çvarında bir yol kat etti. Yarbay Madritov, yol boyunca Japonlara destek sağlamak için kurulmuş tüm ikmal noktalarını yok etti ve Kuzey Kore'deki durumu ilgili çok ilginç bilgilerle geri döndü.

Ayrıca burada büyük bir süvari birliğinin başında 8-16 Ocak 1905 tarihinde Inkeou'da Japon ordularının yüz elli kilometre ar-ka salunda akın düzenleyen General Mitchenka'nun da adını an-mak gerekir. Generalle beraber yanında:

Samsonov Tümeni, üç alay dragon süvarisi, on altı süvari bir-

liği, altı top

Abramov tümeni, iki alay Ural Kazak askeri (Rus süvarisi), bir alay Transbalkay Kazağı, on beş sotnia, on top

Kafkas'ın gönüllü askerlerinden kurulu tugay, on bir sotnia, dört makineli tüfek

Telechev tümeni, üç Don kazak askerlerinden kurulu alay, on sekiz sotnia, altı top,

Toplam: Altmış süvari birliği, yirmi iki top, dört makineli tüfek [sayfa 67] bunlara Transbaykal kazaklarından oluşan altı sotnia; ki bunlar konvoyu eşlik ediyorlar, Don kazaklarıyla yürüyen, piyade sınıfından çıkma üç keşif eri müfrezesi ve farklı sütunlara giden demir yolları koruyan dört askeri birlik sotniasını eklemek gerekir. Birçok açıdan, bu akın bize beklediğimiz her şeyi vermedi; yayan olarak gerçekleştirilen ilerleyişin ağırlığı, hesaba katılmamış olabilecek Japon birlikleri tarafından tutulan yerleri ortadan kaldırmak için harcanan vakit, Inkeou saldırısı için alınmış koruyucu ayrıntıların niteliği.

Bu nedenle yaşananların sonuçsuz olduğuna inanmamak gerekir. Rus gazetelerine göre, beş yüz arabalık bir Japon kafilesinin ele geçirilmesine, Niou, Tchouan'daki ve çevresindeki önemli ambarların yok edilmesine ve Liao-lang ve Dathitchao arasındaki pek çok noktada yer alan yolların hizmet dışı kalmasına neden oldu. Inkeou saldırısı ki başon sağlansaydı bu gözle görülür maddi sonuçları doğuracaktı, başonsuzluğa uğradı. Çünkü Japonlar, son anda demir yoluyla getirilen bir tabur sayesinde gamizonlarını güçlendirdiler.

Sayfa : 67

Au début, on ne voit du côté japonais aucune exploration de cavalerie à grande envergure. Le service de reconnaissance repose essentiellement sur l'espionnage merveilleusement organisé bien avant l'ouverture des

Sayfa :68

hostilités, et la cavalerie, comme nous le disions au début de ce chapitre, reste étroitement liée à l'infanterie.

Ce n'est qu'à partir du commencement de février 1905 que les Japonais semblent vouloir changer de manière de procéder. Le 13 février, une tentative de destruction de la voie ferrée, effectuée par un détachement de 150 cavaliers japonais appuyé par des bandes khoun gouses, a failli réussir à Fantsiatoun, à 240 kilomètres au nord de Moukden. Les assaillants se retirèrent vers le nord-ouest et rejoignirent une troupe plus considérable de cavalerie et d'infanterie qui infligea un échec à un détachement russe des troupes de garde de la voie ferrée qui s'était mis à leur poursuite.

Après la bataille de Moukden le contact avec les armées russes qui se sont repliées vers le nord a été tenu assez audacieusement par la cavalerie japonaise qui semble avoir pris plus d'assurance

Sayfa 67

Başlangıçta, Japon tarafında süvari sınıfının geniş alanda taranma yaptığını hiç görmedik. Keşif hizmeti, düşmanlıkların başlamasından önce gerçekleştirilen gözlemlere dayandırıyordu [sayfa 68] ve bu bölümün başında söylediğimiz gibi süvari sınıfı piyade sınıfına sıkı sıkıya bağlıydı.

1905 şubatından itibaren Japonlar taktiklerinde değişikliğe gittiler. Şeritler hâlinde sıralanmış yüz elli süvari askerinden oluşmuş bir müfreze tarafından gerçekleştirilen yol ypratma girişimi, Moukden'in kuzeyinden iki yüz kırk kilometre uzaklıktaki Fantsiatoun'da başarıya ulaştı. Saldırganlar kuzeybatıya doğru çekildiler ve izledikleri yolu koruyan birliklerden oluşan bir müfrezeyi ye-

niğiye uğratan daha kalabalık bir piyade ve süvari birliğine katıldılar. Moukden çatışmasından sonra kuzeye doğru çekilen Rus ordularıyla iletişim, kendilerini daha sağlamla almış gibi görünen Japon süvari birliği tarafından gözlerini bile kırpmadan sağladı.

Sayfa : 73

Depuis l'automne de 1904, il a été créé dans l'armée russe d'abord une, puis deux sotnias d'éclaireurs à la disposition immédiate du général en chef ; ces sotnias ont été composées d'officiers et de cavaliers de tous les régiments ayant fait leurs preuves au cours de reconnaissances antérieures. On les a employées soit à vérifier les renseignements les plus importants, soit dans les cas urgents où la transmission d'ordres à une troupe de cavalerie aurait fait perdre du temps. Pendant la bataille, ces éclaireurs étaient répartis sur tout le front pour servir d'agents de renseignements au général en chef. Pendant les périodes de calme, on les employait à des reconnaissances lointaines sur les flancs et les derrières de l'ennemi. D'après le *Rousskii Invalid*, ces éclaireurs spéciaux auraient été très utiles dans beaucoup de circonstances.

Sayfa 73

1904 sonbaharından beri, baş kumandanın doğru isteğiyle Rus ordusunda öncelikle iki kılavuz asker sotniası (keşif birliği) kuruldu; bu sotnialar, ön keşif sırasında yeteneklerini gösteren, süvari ve subaylardan oluşan bütün alayları içeriyordu. Onları kimi zaman en önemli bilgilerden emin olmak için kimi zamanda bir

süvari birliğine iletmek için gerekli zamanın olmadığı durumlarda kullanıyorlardı. Çatışma sırasında baş kumandana bilgi aktarmak için bu keşif birlikleri cepheye yayıldı. Ateşkes zamanlarında, düşmanın gerideki ve kanattaki birlikleriyle keşifler yapılıyordu. Rousskii Invalid'e göre, bu özel keşif erleri çeşitli durumlarda çok işe yarıyorlardı.

Sayfa : 76

La cavalerie emploie le combat par le feu soit au cours de ses missions stratégiques, soit en liaison avec l'infanterie dans beaucoup de cas. C'est grâce à la large pratique de ce mode d'action que la cavalerie russe a pu disputer pied à pied tout l'été aux avant-gardes des généraux Nodzu et Kuroki la région montagneuse à l'est de la voie ferrée, et donner, en défendant à la fin d'août les passages du Tai-Tsé-Ho en amont de Sik-vantoun, le temps au général Kouropatkine de ramener à sa gauche des forces suffisantes pour enrayer complètement le mouvement tournant du général Kuroki.

Sayfa 76

Süvari sınıfı, tatbikatlarda, stratejik görevleri sırasında ya da piyade sınıfı ile birçok kez ilişki kurmak için gerçek silâhlar kullanıyorlardı. Bu taktiğin çokça pratik yapılması sayesinde, Rus piyade birliği Nodzu ve Kuoki generallerinin yönetimindeki öncü birliklerle bütün yaz boyunca bölgeyi, özellikle doğluk kısmın doğudaki yollarında kanş kanş koruyabilmiştir. Ve yine bu pratik sayesinde, ağustos sonunda Sikvatoun'un yukarıda ki bölgelerinde Tai- Tse- Ho geçitlerini koruyarak Genera: Kouropatkine'ye yeterli güçleri soluna alarak Ge-

neral Kuroki'nin meydana getirdiği hareketleri engellemek için yeterli zamanı verir.

Sayfa : 83

On sait que pendant la retraite de Moukden il s'est produit, le 11 mars, une panique dans les trains et les convois russes à la suite de quelques coups de canon. Cette canonnade a été due à une batterie escortée d'un ou de deux escadrons japonais seulement qui avait audacieusement pénétré au milieu des colonnes russes et qui n'avait plus, paraît-il, que quelques obus à tirer. Cela a suffi à causer un grand désordre et aurait pu entraîner les conséquences les plus graves si la cavalerie japonaise n'avait pas été aussi peu nombreuse.

Sayfa 83

11 Mart'ta Moukden'den geri çekilirken birkaç top atışının ardından Rus konvoylarında ve onları taşıyan trenlerde panik yaşandığı biliniyor. Bu top atışları birkaç süvari birliğinin eşlik ettiği, ellerinde sadece atabilecekleri birkaç havan topu bulunan ama cesurca Rus birlikleri arasına dalan tek bir Japon bataryasına aitti. Bu bile büyük bir paniğe neden olmuş ve eğer Japon süvari birliği daha kalabalık olsaymış çok daha ağır sonuçlarla sonuçlanabilirmiş.

Sayfa : 100

Au début de la guerre les Russes n'avaient guère que du vieux matériel et ne l'ont remplacé qu'en cours d'opérations par des canons à tir rapide. En outre, jusqu'en

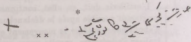
Sayfa : 100

juillet, ils avaient une énorme infériorité numérique en artillerie (à peine du tiers à la moitié de l'artillerie japonaise) ; c'est ce qui explique en partie leurs malheurs en artillerie au commencement de la campagne.

Sayfa 100

Savaşın başında Rusların pek eski malzemesi yoktu. Operasyon esnasında ellerindeki bu eski malzemeleri hızlı atış toplarıyla değiştirmediler. Öte yandan Haziran'a kadar topçu kuvvetinde sayıca büyük bir azalma vardı. Yaklaşık olarak Japon topçu sınıfının yansının üçte biri kadar. Bu durum savaşın başında üzüntülerinin bir bölümünü anlatmaya yetiyor.

Sayfa : 111

Préparation des attaques. — Toute l'artillerie disponible prend part à la préparation des attaques de l'in-

Sayfa : 112

fanterie, préparation pendant laquelle l'infanterie cherche de son côté à acquérir définitivement la supériorité du feu sur l'infanterie adverse, et de bons points de départ, grâce à l'appui des batteries. Cette préparation

* Okunamadi.

Sayfa :112

est quelquefois très longue et on se trompe souvent dans l'appréciation du moment où elle est suffisante. En général, l'artillerie effectue la préparation de l'attaque des positions prises par elle dès le début de la lutte. On ne remarque pas dans les comptes-rendus que les batteries cherchent vraiment à accompagner l'attaque. Quand on signale des batteries se déplaçant en pareille occurrence, ce sont toujours des batteries de montagne, et il est permis de croire qu'elles ne se portent en avant que parce qu'il leur est devenu impossible d'agir sans cela.

Nous avons trouvé dans les deux armées de nombreux exemples de l'exécution de violentes rafales d'artillerie, pendant une demi-heure à une heure avant le déclenchement de l'attaque décisive. Nous avons vu aussi plusieurs fois l'indication que l'artillerie japonaise diminuait l'intensité de son tir et même le cessait au moment où l'infanterie se portait à l'assaut ; il en est toujours résulté l'échec des attaques.

L'artillerie doit, en effet, continuer son tir le plus longtemps possible après le déclenchement de l'attaque, d'abord pour protéger le mouvement et chercher à neutraliser l'adversaire, ensuite parce que c'est le moment où son tir est le plus fructueux, le défenseur étant forcé de se donner en prise.

Sayfa 111-112

Saldın hazırlığı : Açığa alınmış tüm topçu kuvvetleri piyade saldırılarına iştirak eder. Hazırlık boyunca piyade, bataryaların sayesinde, karşı piyadeye ateş üstünlüğünü kesinlikle kazanmaya çabalar.

Bu hazırlık aşaması zaman zaman çok uzun sürer ve yeterli ol-

duğu noktanın değerlendirilmesinde sık sık yanılabilir.

Genelde topçu kuvveti savaşın başından itibaren alınan mevki-lerde saldırı hazırlığı gerçekleştirir. Raporlarda bataryaların gerçek-ten saldırıya eşlik ettiğini vurgulamıyorlar. Aynı zamanda yer değiş-tiren bataryaların işaret ettiklerinde karşımızda her zaman doğ bataryalarını buluyoruz. Ve ön saflarda yer almadıkları gibi görünmeler-ine izin verildi çünkü bu olmaksızın hareket etmek imkansız hâle gelmişti. Her iki orduda da kesin karar verilmiş saldırının patlak ver-mesinden önce, yarım saatten bir saate kadar topçu kuvvetlerin şid-detli tüfek atışlarıyla yapılan kurşuna dizmenin sayısız örneklerini bulduk. Aynı zamanda Japon topçu sınıfının ateş yoğunluğunu bir-çok kereler azalttığına, hatta kendini baskına kaptıran piyadeyi dur-durduğunun belirtilerine rastladık. Sonuç her zaman saldırının ba-şansızlığı oldu.

Gerçi, topçu kuvveti saldırının başlamasından sonra mümkün olabildiği kadar ateşi sürdürmelidir. Önce hareketi korumak ve kar-şı tarafı etkisiz hâle getirmeye çabalamak ve ayrıca sürdüreceği ateş, saldırının en etkili anı olduğu için de devam etmelidir.

Sayfa : 113

*Effets moraux et matériels de l'artillerie. -- Contrai-
nement à ce que l'on attendait en général, les effets du
tir de l'artillerie ont été loin de s'accroître en raison
des progrès incontestables de l'armement et des résul-
tats remarquables obtenus sur le polygone.*

Sayfa 113

Topu sınıfının malzemesi ve manevî etkileri, genelde bekleni-lenin aksine topçu sınıfının saldırısının etkileri, silâhlanmanın in-kâr edilemeyen gelişmeleri ve atış yerinde elde edilen sonuçlar sebebiyle durmaksızın çoğalması uzak bir ihtimaldir.

Sayfa : 113

L'effet moral du tir de l'artillerie, tout particulièrement celui des obus brisants qui produisent un épais nuage de fumée et projettent de nombreux éclats, est très grand sur les troupes dans les premières rencontres; mais à l'usage il s'émousse singulièrement. Nous avons trouvé à ce sujet de nombreux témoignages russes tous concordants sur ce point. Les premiers obus brisants russes auraient produit également un grand effet moral sur les Japonais en septembre. L'impression causée par le shrapnell est au contraire plus vive et plus durable

Sayfa : 114

parce que l'expérience montre qu'elle est en réalité plus meurtrière.

Les obus brisants, en effet, ont un faible rayon d'action utile, par suite de la petitesse des éclats qui perdent très vite leur vitesse. Cela est vrai, en particulier, contre les hommes couchés. L'exemple du régiment de Viborg séjournant le 17 octobre sous le feu de l'artillerie tout un après-midi, recevant des obus brisants qui éclatent dans l'intervalle de ses compagnies où les hommes restent couchés, le montre bien : il ne perdit que 3 hommes et 4 officiers blessés. Il est évident qu'il en est tout autrement quand les obus brisants tombent sur un village ou des maisons dont on prépare l'attaque ; ils sont en ce cas de la plus grande utilité aussi bien en ce qui concerne les démolitions que les pertes infligées au personnel abrité derrière les murs ; leur emploi est absolument indispensable.

Sayfa :114

Les gaz émis par les obus japonais chargés en chimose ont des effets asphyxiants, mais peu graves en plein air en général ; il n'en résulte alors que des maux de tête.

Sayfa 113

Topçu sınıfı ateşinin manevî etkisi ilk karşılaşmalarda bölükler üzerinde daha fazladır, özellikle kalın bir duman bulutu üreten ve çok sayıda parıltı yansıtan çabuk yanan havan topu mermilerin etkileri. Ama bu etki tuhaf bir biçimde köreliyor. Bu konuda aynı noktada birleşen çok sayıda Rus tanıklar bulduk. Çabuk yanan ilk Rus havan topu mermileri Eylül'de Japonlar üzerinde gerçekten büyük bir ruhsal etki yaratmışlardı. Şarapnelin yol açtığı duygu, aksine daha canlı ve daha uzun sürelidir. [sayfa 114] Çünkü deneyim şunu gösteriyor ki aslında daha öldürücüdür. Gerçi yanan havan top mermilerinin, hızını çabuk kaybeden parıltıların küçüklüğü nedeniyle kat edebileceği yol azdır. Özellikle yerde siper alan adamlara karşı bu doğrudur.

17 Ekim'de bir öğleden sonra, topçu kuvvetin ateşi altında kalan Viborg Alayı, nın örneğini verebiliriz. Adamların yerde savaş-tıkları bölüklerin mesafesinde, havan top mermileri patladı.Yalnızca dört görevlisi yaralandı ve üç adamı öldü. Şu da bir gerçek ki havan top mermileri bir köyün veya saldırı hazırlığı yapılan evlerin üzerine düştüklerinde her şey daha farklı oluyor. Bu durumda havan top mermilerinden en üst seviyede yararlanılabiliyor. Yıkıntılara olduğu kadar, insan kaybına da rastlanıyor.

Japon havan top mermilerinin yaydığı gazların boğucu etkile-ri var, ama genelde açık havada önemini kaybediyor, baş ağrısı-nın dışında önemli bir sonucu yok.

Sayfa :114

D'après
plusieurs récits les Japonais régleraient souvent l'évent

Sayfa :115

trop haut, ce qui diminuerait aussitôt beaucoup l'effet
produit

Contre la moindre tranchée l'effet de l'artillerie devient insignifiant si les hommes peuvent y rester terrés. Les balles du shrapnell sont impuissantes et l'obus brisant n'agit que s'il tombe juste sur la tranchée, ce qui est un hasard. Les abris en terre, aussi bien pour l'artillerie que pour l'infanterie, acquièrent de ce fait une importance indiscutable.

Sayfa 114-115

Birçok öyküye göre Japonlar, sık sık yükseklerde açık havayı saptarlarmış, bu oluşun etkiyi azaltmış.

Eğer adamlar küçük çukurlara gizlenebilirse, topçu kuvvetinin etkisi anlamsızlaşır. Şarapnel parçaları etkili değildirler. Havan mermisi rastlantı sonucu doğrudan çukura düşmezse bir iş görmez. Bannaklar piyade için olduğu kadar topçu sınıfı için de uygundur. Bu anlamda bannaklar tartışmasız bir öneme sahiptir.

Sayfa :119

En dehors de ces accidents pénibles, le manque de bouchiers a, comme conséquence permanente, la nécessité de creuser des abris pour les servants, ce qui forcément retarde l'ouverture du feu et influe fâcheusement sur la faculté de déplacement de l'artillerie. Les Japonais, d'après certains renseignements, n'ouvriraient presque jamais le feu avant d'avoir creusé des abris.

Sayfa 119

Bu üçüncü kazaların dışında, savunma silâhının eksikliği, topçu erleri için bannakların yapılmasının gerekliliğini getirir. Topçu erleri zorla ateş açılmasını geciktirirler ve topçu kuvvetin mevki değişime yeteneği üzerinde ciddi bir biçimde etkilidirler. Japonlar, birkaç bilgiye göre, bannakları yapmadan önce neredeyse hiçbir zaman ateş açmamışlar.

Sayfa : 120

En réalité, il n'est pas encore possible de tirer des événements de la guerre actuelle des enseignements certains ni même sérieux sur cette question. Les succès japonais du début de la guerre sont dus essentiellement à leur supériorité numérique, tout spécialement en artillerie de campagne ; depuis, ils l'ont été à leur esprit offensif et à leur aptitude manœuvrière plus grande

Sayfa 120

Gerçekte, bu sorunun üzerinde, hâlâ güncel savaş olaylarının ya da daha az ciddi olayların etkisi vardır. Savaşın başında Japon başarıları temelde sayıca üstün olmalarına bağlıydı özellikle sahra topçularında. Bu başarılar aynı zamanda saldırgan ruhlara ve büyük manevra yeteneklerine de bağlıdır.

Sayfa : 125

Cette attitude différente des sections de munitions des deux partis est la conséquence logique et naturelle de leur attitude stratégique. Les Japonais ayant, grâce à leurs missions offensives, des buts positifs à atteindre, et appréhendant peu l'offensive de leurs adversaires,

Sayfa : 125

poussaient à coup sûr leurs sections de munitions très en avant et sur les points où elles seraient certainement nécessaires. Les Russes, incertains de la marche des événements, comme le sont toujours ceux qui restent sur la défensive, étaient obligés à une beaucoup plus grande prudence et s'en trouvaient gênés au point de vue spécial du ravitaillement en munitions.

Cela nous montre une fois de plus qu'en tout la défensive offre des désavantages et des inconvénients tandis que l'offensive permet seule les solutions nettes et positives.

Sayfa 125

İki tarafın cephane bölgelerinin farklı bu durumu stratejik davranışların mantıksal ve doğal bir sonucudur. Japonlar saldırgan görevlerinin sayesinde sonuçlandırılacak olumlu amaçlara sahip olarak ve düşmanlarının saldırganlığına karşı soğukkanlı davranarak cephane bölgeleri üzerinde önceden ve kesinlikle bulunmaları gereken noktalarda ilerlediler. Ruslar, olayların seyrinin belirsizliğine karşı savunmada kaldıktan gibi, daha da tedbirli davranmak durumunda kalmışlardı. Ve cephaneliklerde yiyecek, araç-gereç sağlama açısından ise kendilerini bir işkencenin ortasında buldular. Bu bize şunu bir kez daha gösteriyor ki; tüm savunma harekâtı sakıncalar ve dezavantajlar taşıyor. Oysa ki saldırı harekâtı yalnızca olumlu ve kesin çözümlere izin veriyor.

Sayfa : 154

Toutes les armes ont besoin les unes des autres à tout moment de la lutte. Mais cela est particulièrement vrai pour l'infanterie et l'artillerie. C'est la combinaison intime de leurs effets qui donne la caractéristique du combat moderne, dont les facteurs restent comme toujours le feu et le mouvement.

Sayfa 154

Savaşın tüm anlarında, bütün savunma ve saldırı araçlarının birbirlerine ihtiyacı vardır. Ama bu özellikle piyade ve topçu kuvvet için geçerlidir. Etkilerin asıl bileşimi budur. Bu bileşim modern savaşa nitelik kazandırır. Modern savaşın etkenleri her zaman olduğu gibi ateş ve hareket olarak kalır.

Sayfa : 155

Combinaison des trois armes. — Contrairement à ce que beaucoup de gens croyaient avant la guerre russo-japonaise et à ce qu'on croit encore dans certains milieux, les événements de Mandchourie ont montré de la manière la plus évidente la prépondérance capitale du rôle de l'infanterie qui est plus marquée que jamais.

L'infanterie est le nombre; c'est elle qui produit le plus d'effet utile sur l'ennemi et qui subit le plus de pertes. Au point de vue actif, comme au point de vue passif, elle est l'organe essentiel de l'armée. Ce qu'on sait des statistiques médicales fait voir qu'elle cause de 80 à 85 p. 100 des pertes par son feu, et environ 7 p. 100 par sa baïonnette. Les neuf dixièmes des effets viennent donc d'elle.

Sayfa :155

Seule elle peut agir toujours dans toutes les circonstances et sur tous les terrains, de nuit comme de jour, grâce à sa souplesse, à sa fluidité qui lui permet de se conformer à toutes les situations, quelles qu'elles soient.

On peut dire sans hésiter que c'est à son infanterie énergique, souple et tenace, que le Japon doit ses victoires. Et on peut le dire d'autant plus sûrement qu'il est bien établi que l'artillerie de campagne japonaise a été, sauf pendant les quatre ou cinq premiers mois de la guerre, nettement inférieure à l'artillerie de campagne russe.

Le feu de l'infanterie a pris depuis la guerre de 1870-71 comme mode d'action une importance capitale. Les perfectionnements de l'armement ont seulement fait passer la distance où s'obtient la supériorité décisive du feu de 300 ou 400 mètres à une distance de 600 à 800 mètres. Mais pas plus aujourd'hui qu'en 1870, même avec l'appui de l'artillerie, le feu ne suffit à procurer une décision contre un adversaire résolu.

Sayfa 155

Üç Silâhın Uyumu- Japonya-Rusya savaşından önce, birçok insanın sandığının ve hâlâ birkaç çevrelerde sanılanın aksine, Mandchourie olayları, çok açık bir biçimde, piyadenin rolünün temel üstünlüğünü gösterdi. Piyade sayıdır; düşman üzerinde gerekli ve yararlı etkili yaratan, en fazla insan kaybına uğrayan piyadedir.

Pasif bakış açısından olduğu gibi, aktif bakış açısından da, ordunun temel organıdır. Tıbbi istatistiklerden edinilen bilgilere göre; ateş altında insan kaybı sayısı yüzde 80'den 85'e, süngüyle ölenler yüzde 70'e ulaşmıştır. Olayların onda dokuzu onlardan kaynaklanmıştır.

Sadece piyade her zaman, her koşul altında, bütün alanlarda, geceleri gündüzmüş gibi, esnekliği ve akışkanlığı sayesinde hareket edebilir. Bu esneklik ona ne olursa olsun, bütün durumlarda kendini adapte etme olanağı tanır.

Hiç tereddüt etmeden Japonya'nın zaferlerini esnek, **sağlam** ve **coşkulu** piyadesine bağlayabiliriz. Ve savaşın ilk dört veya beş ayını saymazsak, Japon sahra topçu sınıfından, Rus sahra topçu kuvvetinin iç mevkilerine kesinlikle daha iyi sızdığını söyleyebiliriz.

Piyade ateşi, 1870-71 savaşından beri, harekete geçme işareti anlamında temel bir önemi vardır. **Silâhlanmadaki gelişmeler** sadece ateşin menziline yansıdı. 300 veya 400 metrelik menzilden 600 veya 800 metrelik menzile çıkabildi. Ancak bugünde 1870'dekinden daha fazla değildir. Topçu kuvvetinin desteğine rağmen, ateş, gözü pek düşmana karşı, karar almak için tek başına yeterli değildir.

Sayfa : 161

Ce qu'il faut principalement retenir de la guerre actuelle à propos de la cavalerie, c'est la puissance de son combat par le feu, surtout quand elle dispose de l'appui de l'artillerie ou des mitrailleuses. La combinaison de ce mode de combat avec la rapidité de déplacement et la menace de l'action à cheval assure toujours à la cavalerie le monopole de certaines missions stratégiques de la plus grande importance. ✱

Sayfa 161

Temel olarak, süvari sınıfı konusunda, fiili savaşta unutulmaması gereken şey; özellikle topçu kuvvetinin ve makineli tüfeklerin desteğine sahip iken, ateşli savaşın gücüdür. Savaşın bu tarzı-

nen uyumu, mevki değiştirmede çabukluk ve atlı eylemin tehdidi ile süvari sınıfına her zaman en önemli stratejik görevlerde tekelcilik sağlıyor.

Sayfa : 161

Enfin un officier d'état-major, revenu blessé du théâ-

Sayfa : 162

tre de la guerre, a déploré dans une conférence faite à Saint-Petersbourg le manque d'orientation des états-majors pendant le combat par suite de l'insuffisance ou de l'absence de comptes rendus des échelons inférieurs ; cet oubli, déjà si fréquent en manœuvres quand on n'y tient pas énergiquement la main, le devient bien plus encore en temps de guerre où il peut avoir les plus graves conséquences.

Sayfa 161

Sonuçta, savaşın tiyatrosundan yaralı olarak geri dönen bir kurmay subayı, Saint-Petersbourg'da yapılan bir konferansta, ast birliklerin sunduğu raporların yetersizliği ve yokluğu sonucu , savaş boyunca kurmaylarda oluşan yönelme eksikliğini açıkladı. Bu dikkatsizlik, manevralarda böylesine etkili iken, savaş esnasında çok daha ciddi ağır sonuçlar doğurabilir.

Sayfa :162

L'établissement des liaisons n'est possible d'une manière utile que si le sens tactique est assez développé pour que chacun se rende compte des besoins de ses voisins. Pour cela il faut la connaissance réciproque des différentes armes ; il faut que chacun pense sans cesse aux besoins de ses voisins et s'efforce à tout moment de les renseigner et de les orienter sur la marche de l'action et sur ses propres besoins.

Sayfa 162

Herkes yakındaki insanların gereksinimlerini açıklasın diye, irtibat kurumu taktik duygusu yeterince gelişmezse , yararlı olması mümkün değildir. Bunun için iki farklı ordunun karşılıklı olarak birbirini tanıması gerekir. Herkes yakındaki insanların ihtiyaçlarını düşünmelidir. Herkes birbirinin kişisel ihtiyaçları ve eylem süreci hakkında bilgilendirmeli ve yönlendirmelidir.

EXERCICES
DE
SERVICE EN CAMPAGNE
POUR OFFICIERS

PRÉPARATION ET DIRECTION. — CRITIQUE PAR LE DIRECTEUR
COMPTE RENDU PAR LES CHEFS DE PARTI

PAR LE
GÉNÉRAL LITZMANN

Directeur de l'Académie de guerre de Berlin

TRADUIT DE L'ALLEMAND, AVEC L'AUTORISATION DE L'AUTEUR

Par A. G.

873

PARIS

HENRI CHARLES-LAVAUZELLE

Éditeur militaire

10, Rue Danton, Boulevard Saint-Germain, 118

(même MAISON A LIMOGES)

SUBAYLAR İÇİN SEFERDE ASKERLİK HİZMETLERİ ALIŞTIRMALARI

Hazırlık ve Yönetim-Yönetici Tarafından Eleştiri Müfreze
Komutanları Tarafından Hazırlanan Rapor

Yazar

GENERAL LITZMANN

Berlin Savaşı Akademisi Müdürü

Almanca'dan Yazanın İzniyle

Çeviren A.G

PARİS

HENRI CHARLES-LAVAUZELLE

Askeri Editör

10 Rue Danton, Boulevard Saint Germain, 118

Çankaya Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 873

Yazar : General Litzmann

Cilt : Kahverengi

Ebadı :

En : 14 cm.

Boy : 21.1 cm.

Sayfa Adedi : 161 + XVI

Not : Kitabın ilgili bölümleri Arzum Orhon
tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa : 75

Initiative prise par l'un des chefs, d'après la situation qui lui a été donnée.

Il fallait laisser le chef de détachement faire sa reconnaissance et prendre seul sa décision; à l'exercice, il ne doit jamais en être autrement.

Le capitaine D... devait (S. C., 570) « trouver lui-même sa mission ». Pour que cela fût possible, il fallait dans le thème lui faire part d'observations qui lui permissent de juger de sa situation. D'où les « batteries tirant à Lust, rive gauche de la Weser, face à l'est », — évidemment l'artillerie du parti rouge qui aurait repassé le fleuve; plus loin « le combat d'infan-

Sayfa : 76

terie sur le pont de Münden » — indice prouvant que l'avant-garde ennemie tenait *Balnhofs-Vorstadt*.

Le capitaine D... pouvait avoir fait lui-même ces observations en se portant de sa personne au Moulin-à-Vent, 45, au moment où il entendit le canon. Il pouvait avoir entendu le canon au moment où le détachement atteignait *Aminghausen*; il gardait son détachement immobile au sud du village, en attendant d'être orienté sur la situation.

Sayfa 75

KOMUTANLAR IN BİRİ TARAFINDAN KENDİLERİNE İLETİLEN DURUMDAN SONRA ALINAN ÖNLEM

Müfreze komutanını, durumu inceleyip kendi kararını alması için serbest bırakmak gerekir. Talimde bu daha farklı şekilde olmamalıdır.

Kaptan D...(s.c 560) " kendi görevini kendi bulmalıdır." Bunun mümkün olabilmesi için, ona durum hakkında yargıya varması için gözlem yapma olanağı sağlanmalıdır. Burada "Doğuya karşı bataryalar Weser'in sol yakasında, Lust'ta - kuşkusuz kırmızı tarafın topçu sınıfı ırmağı geçiyor, daha uzakta Minden Köprüsü üzerinde piyadelerin çatışması vardı- düşman öncü birliğinin Bahnhof-Vorsiedt'i tuttuğunu gösteren işaret.

[sayfa 76] Kaptan D..., Moutin-a-Vest, 46'da, toplanı duyduğunda kendi başına gözlemlerini yapmış olabilir; müfrezesini, kasabanın güneyinde, duruma odaklanmayı bekleyerek, hareketsiz tuttu.

Sayfa : 77

Initiative prise par l'autre chef d'après les renseignements donnés par le directeur au cours de l'exercice.

Il fallait donner l'ordre au capitaine E... de marcher sur Wietersheim. Malgré cela, il fallait laisser aussi à cet officier sa liberté de décision au début de l'exercice. Il devait tout naturellement connaître une partie des conditions imposées à son adversaire; voilà pourquoi il apprend en même temps que celui-ci la canonnade de Lust. D'après le thème du capitaine D... il devait entendre cette canonnade environ vingt minutes avant le commencement de l'exercice (1). Si l'exercice commençait au même moment pour les deux partis, le détachement bleu se trouvait dans Kämmer aux premiers coups de canon (voir croquis). Malgré la distance de 6 kilomètres qui séparait ce détachement de Lust, il pouvait encore en percevoir le bruit sur ce terrain plat et découvert (2). Le gros du parti bleu pouvait très vraisemblablement être arrivé en face de Minden à ce moment (B, page 57).

Sayfa :77

(1) Temps nécessaire au capitaine D... pour se rendre de la Isère est d'Aminghausen au Moulin-à-Vent 46, faire son observation et rejoindra son détachement.

(2) Un terrain boisé et montagneux assourdit le bruit de la canonnade et de la fusillade; il trompe aussi sur leur direction; le vent aussi a une influence. Le directeur doit tenir compte de ces données quand il veut faire intervenir l'hypothèse d'un combat lointain, et rester dans le domaine du vraisemblable. (Voir Relation de l'état-major 1870-71, p. 367-368; perception de la canonnade de Spickeren, par la 13e division d'infanterie.)

Sayfa 77

BAŞKA BİR KOMUTAN TARAFINDAN, TATBİKAT SIRASINDA YÖNETİCİ TARAFINDAN VERİLEN BİLGİLER ÜZERİNE ALINAN TEDBİRLER

Kaptan E...'ye Wletersheim üzerine yürüme emri vermek gerekmişti. Buna rağmen, aynı zamanda bu subaya, tatbikatın başında, kendi özgür iradesiyle karar alma olanağı tanımak gerekiyordu. Doğal olarak, düşmanlara kabul ettirmiş şartların bir bölümünü bilmek gerekir; işte bu nedenle, aynı zamanda, bunun onu Lust' ta topa tutacağını öğrendi. Kaptan D...'nin iddiasına göre, bu top sesini, tatbikat başlamadan 20 dakika önce duymalıydı.¹ Eğer tatbikat iki taraf içinde aynı anda başlamış olsaydı, mavi müfreze, ilk top atışlarında Kammer'de bulunuyor olurdu. (krokiye bakınız). Bu müfrezeyi Lust'tan ayıran 6 km'lik mesafeye rağmen, bu düz ve kıraç alanda, topların gürültüsünü yine duyabilirlerdi.² Bu sırada, mavi tarafın büyük bir kısmı Minden tarafına gelmiş olabilirdi. (bakınız sayfa 67)

(1) Kaptan D... 'ye Aminghausen'den moulin-a-Vent 46'ya kadar sınırında olmak gözlemlerini yapmak ve müfrezisine katılmak için gerekli zaman.

(2) Ağaçlı ve dağlık bir bölge, top ve tüfek seslerini duyulmaz hale getiriyordu; aynı zamanda yollarını bulmalarını da zorlaştırıyordu ve bunda rüzgarın da etkisi vardı. Komutanın, bir çatışmanın hipotezini müdahale etmek is-

tediğinde ve muhtemel alanda kalmak için bu verileri hesaba katması gerekir.(
bakınız kurmay ilişkileri, 1870-71, sayfa 367-368; Spickeren topa tutma idra-
kı, 13. süvari birliği tarafından)

Sayfa : 97

Direction de l'exercice.

Les ordres aux détachements parvenaient au direc-
teur le 26 octobre dans l'après-midi.

Ordre donné par le capitaine D...

Sortie sud d'Aminghausen, 27 Xbre, 8 h. 27 matin.

1. L'ennemi marche par Nordholz sur Minden.
2. Je veux passer la *Weser* au gué de *Wiefersheim*.
3. L'avant-garde — 1re compagnie — va marcher im-
médiatement par *Aminghausen* et le long du *Hieck-Bach*,
puis par *Thurn* sur *Wiefersheim*.
4. Le gros (2e, 3e (lançons) compagnies) suivra à 300
mètres de distance. Une arrière-garde couvre dans la
direction de *Bahnhofs-Vorstadt* de *Minden*.
5. Je marche à la tête du gros de l'avant-garde.

Capitaine D.

Commandant du détachement.

Sortie de compagnie.

Sayfa 97

Tatbikat yönetimi

Müfrezelere verilen emirler, 26 Ekim günü öğleden sonra komu-
tana ileildi.

Komutan D... tarafından verilen emir Aminghausen güney çıkart-

ması, 27 Xbre, 27 sabahı saat 8.

1. Düşman Nordholz tarafından Minden üzerine yürüyor.
 2. Wietersheim sığılğından Weser'i geçmek istiyorum.
 3. Öncü birliği- 1. bölük- acilen Aminghausen ve Rieck-Bach uzantısından, ardından da Thurm'dan Wietersheim üzerine gidecek.
 4. Bölüğün büyük kısmı (2., 3. (filamalar) bölükler) 500 metrelik bir yol izleyecek. Bir arka birlik Bahnhofs-Vorstadt de Minden yönünde güvenliği sağlıyorlar.
 5. Öncü birliğin büyük kısmının başında ben yürüyeceğim.
- Kaptan D...
Müfreze Komutanı

Sayfa : 119

Observations.

Pour ce qui concerne la durée, la forme et le fond de la critique, on se reportera à ce qui a été dit pour le 1er exemple (pages 55 à 57).

Ici, le directeur avait demandé au capitaine D... de lui exposer, dès le début de l'exercice, sa manière de comprendre la situation. Il voulait donner ainsi à cet officier l'occasion de montrer qu'il avait pris une voie rationnelle pour arriver à une bonne solution. Ce qui, au sens de la direction, est la « bonne solution » peut aussi bien être une œuvre de hasard que l'effet heureux de dispositions judicieuses.

Sayfa 119

Gözlemler

Eleştirinin zemini, şekli ve süresi için, 1. örnekte söylenenleri tek-
rarlayacağız (sayfa 56'dan 57'ye).

Burada, komutan, Kaptan D...'den, tatbikatın başından beri, kendisine durumu anlama tarzını açıklamasını istiyor. Yönetim anlamında, "iyi bir sonuç" olan şey aynı zamanda akli başında tedbirlerin tesadüfî bir sonucu da olabilir.

Sayfa : 131

APPENDICE

*Autres exemples pour la préparation et la direction
d'exercices de service en campagne pour officiers.*

THROISIÈME EXEMPLE

SUJET PRIS DANS LE DOMAINE DE LA GUERRE
DE FRONTIÈRES (I)

1. — *Thème pour le détachement F...*

(Bleu.)

Le cours d'eau qui coule de Müllsch vers Casimir, puis la Strachana et l'Oder en aval du confluent de la Strachana, forment la frontière entre un Etat rouge et un Etat ennemi bleu. Ober-Glogau et Krappitz sont des garnisons du temps de paix comptant ensemble un régiment d'infanterie et un régiment de cavalerie ; Cosel a un bataillon d'infanterie et un régiment de cavalerie. La mobilisation a commencé des deux côtés; des deux côtés, la frontière est surveillée par la cavalerie (hypothèse).

Dans la nuit du 19 au 20 novembre, la guerre est déclarée.

P. g.
K.

1. 1. J.
1. 1. K.

Co.
1. B. S.
1. 2. K.

Sayfa 131

EK BÖLÜM

SUBAYLAR İÇİN SEFERDE ASKERLİK HİZMETLERİ TADBİKATLARININ
YÖNETİMİ VE HAZIRLIĞI İÇİN BAŞKA ÖRNEKLER
ÜÇÜNCÜ ÖRNEK

SINIR HARBİ ALANINDA ALINMIŞ ÖNLEM
1- F... MÜFREZESİ İÇİN KONU
(mavi)

Militsch'den Kaşmir'e doğru akan su yolu ve aynı zamanda Straduna ve Oder, bir kırmızı devletle bir düşman mavi devlet arasında sınır çiziyor. Ober-Glogau ve Krappitz, bir süvari ve piyade birliğini kapsayan baş şamanı garnizonlarıydı; Cosel'in bir piyade taburu ve bir süvari birliği vardı. Hareket iki taraftan da başladı; iki taraftan da sınır süvarileri gözetiliyordu. (hipotez).

19 Kasım'ı 20 Kasım'a bağlayan gece savaş patlak verdi.

RAPPORT

FAIT AU NOM DE LA COMMISSION DE L'ARMÉE

CHARGÉE D'EXAMINER LE PROJET DE LOI RELATIF A LA

CONSTITUTION DES CADRES ET DES EFFECTIFS

DE L'ARMÉE ACTIVE ET DE L'ARMÉE TERRITORIALE

Article 5

L'ARTILLERIE

PAR

M. Joseph REINACH

député

898

PARIS

HENRI CHARLES-LAVAUZELLE

Éditeur militaire

10, Rue Danton, Boulevard Saint-Germain, 108

(même maison à LONDRES)

ORDU KOMİSYONU ADINA HAZIRLANAN
KARA KUVVETLERİ VE AKTİF ORDU
KADROLARININ OLUŞUMU
VE MEVCUDU İÇİN
OLUŞTURULAN KANUN PROJESİNİ İNCELEMELİK ÜZERE

RAPOR

MAKALE 5

TOPÇU SINIFI

YAZAR

MİLLETVEKİLİ

M. JOSEPH REINACH

PARİS

HENRI CHARLES- LAVAUZELLE

ASKERİ EDİTÖR

10, RUE DANTON, BOULEVARD SAINT-GERMAIN, 118

Çankaya Atatürk Kütüphanesi Bilgileri

Envanter No : 898

Yazar : Joseph Reinach

Gild : Kahverengi

Ebadı :

En : 11.9 cm.

Boy : 17.9 cm.

Sayfa Adedi : 305

Not : Kitabın ilgili bölümleri Arzum Orhon tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa : 43

Une batterie de 4 pièces de 75 hat efficacement un front de 100 mètres, sans qu'il soit nécessaire de recourir au fauchage. 24 batteries battent 2.400 mètres, soit environ la moitié du front de combat d'un corps d'armée. Elles le battraient entièrement en tir fauchant. Elles en battraient plus du double, dans ces tirs de neutralisation sur hausse unique qui seront l'emploi normal de l'artillerie sur le champ de bataille ; elles déverseraient la mitraille, à raison d'une décharge toutes les douze secondes, sur un front de dix kilomètres.

Sayfa 43

Dört toplu 74'lik bir batarya tarama atışı yapmaya başvurmaksızın başarılı olması için 100 metrelik cepheli olmalı. 24 batarya 2.400 metrelik bir alanı ateşe tutar, bu da bir ordunun ön çatışma gücünün yansıması oluşturur. Bataryalar tamamı ile top atışıyla ateşe tutarlar. İki kere ateş etmezler. Muharebe alanında topçu sınıfının normal görevi yaptıkları yüksek güçteki etkisiz hâle getirme atışlarıdır. On kilometrelik bir cephede memileri boşaltıp her on iki saniyede bir yaygın ateşe tutabilmek için bunu yaparlar.

Sayfa : 67

Nous avons dit plus haut que, grâce aux colonnes légères de munitions qui sont affectées à chaque groupe de batterie, le corps d'armée allemand dispose de 3.400 coups de plus que le nôtre (34.104 contre 28.704).

Sayfa 67

Yukarıda belirttiğimiz gibi her batarya grubuna dahil olmuş hafif levazım birlikleri sayesinde, Alman birliği bizimkinden 3.400 kişi daha fazla ateş gücüne sahiptir.

Sayfa : 85

II

HISTORIQUE DE LA BATTERIE DE 4 PIÈCES

Comment réaliser l'accroissement de l'artillerie ?

Opposer batterie à batterie, nos batteries étant de 4 et celles des Allemands de 6 pièces, c'est le maintien du statu quo, notre infériorité numérique qui continue ; il faut donc opposer tube à tube ; il ne faut pas compter par batteries, il faut compter par canons.

La question paraît simple ; elle ne l'est pas. Selon, en effet, que 144 bouches à feu seront groupées en batteries de 6 pièces ou en batteries de 4, l'accroissement de l'artillerie sera réalisé par des prélèvements d'inégale importance sur les effectifs des autres armes et il se traduira au budget par des dépenses différentes ; et selon que la batterie sera de 6 pièces ou de 4 pièces, la valeur, la puissance de la batterie ne seraient plus les mêmes.

Sayfa 85

II

DÖRTLÜK TOP BATARYASININ TARİHİ

Topçu sınıfının gelişimi nasıl gerçekleştirilmiştir?

Bataryaları karşı karşıya getirdiğimizde, bizimki dörtlük, Almanların ki altılık, bu statükonun sürdürülmesidir. Sayısal olarak zayıflığımız devam etmektedir. Bu durumda birebir karşı karşıya gelmek gerekir. Bu demektir ki sayılması gereken batarya sayısı değil top yani namılı sayısıdır.

Mesele basit gibi gözüküyor ama hiç de öyle değil. Sonuçta, 114 top, altılık ya da dörtlük bataryada olsun, topçu sınıfının ilerlemesi ancak karşı ordunun mevcudunda sağlanacak eksilme ile olur ve bu durum çeşitli harcamalarla açığa çıkacak ve kendini gösterecektir. Ayrıca ister altılık, ister dörtlük olsun, bunların gücü ya da önemi hiçbir zaman eşit değildir.

Sayfa : 155

Comme il suffit de quatre coups, quelquefois de trois ou même de deux, pour se former une opinion sur le sens des écarts, le réglage avec six pièces est plus long qu'avec quatre ; il l'est souvent de plusieurs minutes, et il s'accroitra encore sur le champ de bataille où, la visibilité des objectifs étant moindre, des colonnes entières échappent parfois à l'observation.

?

Sayfa 155

Kimi zaman iki, bazen de üç, ama aslında dört top alış yatiyordu. Mesafenin önemi üzerine bir fikir geliştirmek için dörtlük ve altılık bir düzenleme çok uzun zaman alıyor, bazen ise albayların hepsi gözlemi kaybediyorlardı.

